

DEUTSCHE AKADEMIE DER WISSENSCHAFTEN ZU BERLIN
INSTITUT FÜR GRIECHISCH-RÖMISCHE ALTERTUMSKUNDE
KOMMISSION FÜR SPÄTANTIKE RELIGIONSGESCHICHTE

DIE GRIECHISCHEN CHRISTLICHEN SCHRIFTSTELLER
DER ERSTEN JAHRHUNDERTE

DIE APOSTOLISCHEN VÄTER

I

DER HIRT DES HERMAS

AKADEMIE-VERLAG · BERLIN

1967

DIE APOSTOLISCHEN VÄTER

I

DER HIRT DES HERMAS

HERAUSGEGEBEN

VON

MOLLY WHITTAKER

ZWEITE, ÜBERARBEITETE AUFLAGE

AKADEMIE-VERLAG · BERLIN

1967

IN DER REIHENFOLGE DES ERSCHEINENS BAND 48'

Erschienen im Akademie-Verlag GmbH, 108 Berlin, Leipziger Straße 3-4

Copyright 1966 by Akademie-Verlag GmbH

Lizenznummer: 202 · 100/194/67

Satz: IV/2/14 VEB Werkdruck, 446 Gräfenhainichen · 2792

Offsetdruck und Bindung: VEB Druckerei „Thomas Müntzer“, 582 Bad Langensalza

Bestellnummer: 2031/10 · ES 7 M

20,-

Vorwort

Die 1956 erschienene erste Auflage der vorliegenden Ausgabe des *Hermas* ist seit längerer Zeit vergriffen. Von der Kritik ist sie durchweg freundlich aufgenommen worden, und ihre Brauchbarkeit als kritische und zugleich handliche Textausgabe dürfte inzwischen vielfach erprobt worden sein. Die zweite Auflage geht nun mit manchen Zusätzen und Berichtigungen (S. 116–118) hinaus. Vor allem hat unsere Kenntnis des griechischen Textes aus einer Pariser Florilegienhandschrift eine unerwartete Bereicherung erfahren; so liegt das 110. Kapitel (Sim. IX 33) nunmehr im griechischen Wortlaut vor. Das der ersten Auflage beigegebene Supplement zu *Goodspeeds Index Patristicus* ist inzwischen durch die auf M. Whittakers Ausgabe basierende *Clavis patrum apostolicorum* von H. Kraft (Darmstadt 1963) entbehrlich geworden.

Die Ausgabe der beiden lateinischen Versionen, die an die Stelle des verlorenen Schlusses des griechischen Textes treten (S. 98–113), wird R. A. B. Mynors verdankt, der auch sonst in Zweifelsfällen die lateinische Überlieferung klärte. Die auf den Schlußseiten mitabgedruckte lateinische Übersetzung der äthiopischen Version ist der Ausgabe von Gebhardt-Harnack entnommen. Der Dank der Herausgeberin und der Kommission, der besonders R. A. B. Mynors, G. D. Kilpatrick, H. A. Musurillo und R. Joly gilt, sei aus dem Vorwort zur ersten Auflage hier nachdrücklich wiederholt. G. Chr. Hansen hatte schon vor elf Jahren wesentlichen Anteil an der Gestaltung der Ausgabe; er hat auch bei der Neuauflage als Redaktor mitgewirkt.

Die Kommission für
spätantike Religionsgeschichte

Inhalt

Einleitung

Die Handschriften	IX
Papyrus- und Pergamentfragmente	XIV
Die Übersetzungen	XVI
Die Benutzer	XIX
Editionsprinzipien	XXI
Ausgaben und Literatur	XXII
Konkordanz der alten und der neuen Kapitelzählung	XXIV
Handschriften und Abkürzungen	XXV
Text	1
Verzeichnis der Bibelstellen	114
Nachträge und Berichtigungen	116

Einleitung

Die Handschriften

A = *Athous* (Kloster des Hl. Gregorios und Leipzig, Universitäts-Bibliothek, Cod. gr. 9).

Sieht man von dem Katenen-Fragment und den lateinischen Übersetzungen ab, so war der Hirt des Hermas unbekannt, bis der berühmte Fälscher Konstantin Simonides geraume Zeit vor 1855 das Kloster des Hl. Gregorios auf dem Athos besuchte. Dort erhielt er drei Blätter einer Hermas-Handschrift, die den Text von 47,7¹⁾ bis 70,3 (S. 45,10 *ἔσομαι* bis S. 69,23 *ἔκαστος*) und von 92,1 bis 107,3 (S. 89,1 *δὴ[λωσόν μοι]* bis S. 98,1) enthalten. Von den übrigen sechs Blättern (1—4. 7. 8) nahm er eine Abschrift; das zehnte Blatt, das den Schluß des Werkes enthielt, fehlte schon damals²⁾. Seine Umschrift schrieb er noch einmal ab, wobei er auch Verbesserungen anbrachte. Diese Reinschrift verkaufte er dann zusammen mit den drei Originalblättern der Leipziger Universitäts-Bibliothek³⁾. Dieses handschriftliche Material bildete die

¹⁾ H. A. Musurillo hat in *Theological Studies* 12 (1951) 383 Anm. 5 für das Hermas-Buch eine neue Zitierweise angeregt, die der bei klassischen Texten üblichen entspricht. Das in der vorliegenden Ausgabe angewandte System ist von R. A. B. Mynors formuliert worden. Die herkömmliche Einteilung in Visionen, Mandata und Similitudines und die Kapiteleinteilung sind beibehalten worden, die Kapitel aber sind innerhalb des ganzen Buches durchgezählt. Die umständliche dreifache Angabe wird vermieden, wenn man statt Sim. V 2, 6 einfach 55,6 zitieren kann. Doch sind die bisher üblichen Bezeichnungen in den Kolummentiteln und bei den Kapitelanfängen angegeben worden; eine Konkordanz der alten und neuen Zitierweise findet sich auf S. XXIV.

²⁾ Die Athosmönche behaupteten, wie Kirsopp Lake in dem Vorwort zu seiner Faksimileausgabe (s. u.) angibt, Minas Minoides habe den Athos in den vierziger Jahren des vorigen Jahrhunderts besucht und dabei das fehlende Blatt mitgenommen. Er war Beamter des Ministers für Volksbildung unter Louis Philippe, Abel Villemain, und war jedenfalls 1842 auf dem Athos. Von dem zehnten Blatt aber fehlt jede Spur.

³⁾ Leider werden die Leipziger Blätter (nach einer frdl. Mitteilung von Dr. Lülfiſg von der Universitäts-Bibliothek) seit der kriegsbedingten Auslagerung vermißt; so

Grundlage von Angers Ausgabe, die 1856 erschien; in diesem selben Jahr aber wurde Simonides wegen Fälschungen verhaftet, und die Polizei fand unter seinen Papieren die ursprüngliche Abschrift. Simonides war nun allgemein diskreditiert; das hinderte ihn nicht, im Jahre 1859 eine vorgebliche Abschrift des verlorenen Schlusses des Hermas-Buches zu veröffentlichen¹⁾.

Indessen blieben seine beiden Abschriften lange Zeit die einzigen Zeugen für den Text jener sechs Blätter auf dem Athos, bis Georgandas sie im Jahre 1883 an Ort und Stelle abschrieb und 1888 eine Kollation davon von Sp. Lambros und Armitage Robinson veröffentlicht wurde²⁾. Daraus ergab sich mit völliger Klarheit, daß die von Simonides nach Leipzig verkaufte Kopie eine emendierte Fassung der früheren, von der Polizei aufgefundenen Abschrift darstellte und daß der von ihm veröffentlichte Schluß keinerlei Wert besaß, da das ursprüngliche zehnte Blatt auf dem Athos nicht vorhanden war. Maßgebend ist jetzt die Transkription, die Kirsopp Lake zusammen mit einem photographischen Faksimile 1907 veröffentlicht hat³⁾.

Nach Lake ist die Handschrift nicht früher als in das 15. Jahrhundert zu setzen. Die Blätter sind etwa 21 bis 24 cm hoch und 14 cm breit, jede Seite enthält 67 bis 72 Zeilen. Die Schrift ist eine schwer lesbare winzige Kursive; Abkürzungen sind häufig, Spiritus, Akzente und Interpunktionszeichen sind gesetzt. Korrekturen sind selten und stammen offenbar von erster Hand. Besonders gegen das Ende der Handschrift, wo die Schrift abgeschabt ist, und zumal an den Rändern häufen sich die Lücken, die jedoch in der Regel leicht aus dem Kontext und den Übersetzungen oder Zitaten auszufüllen sind.

Für einen großen Teil des Textes bleibt der Athos-Kodex unser einziger griechischer Zeuge. Auslassungen, meist durch Homoioteleuton hervorgerufen, sind sehr häufig. Ein Vergleich mit den übrigen griechischen Textzeugen zeigt, daß der A-Typ an vielen Stellen einer Überarbeitung unterzogen worden ist, um das Griechisch den geltenden

konnten nur f. 5^r (nach einer Photokopie) und f. 9^r (nach Lambros' Faksimile-Tafel II in der Byzantinischen Zeitschrift 2 [1893]) neu kollationiert werden.

¹⁾ *Ὁρθόδοξων Ἑλλήνων θεολογικαὶ γραφαὶ τέσσαρες*, London, D. Nutt, 1859, S. 203—210. Diese Ausgabe beruhte angeblich auf zwei Handschriften, aber weder diese beiden noch die anderen sieben von Simonides beschriebenen Handschriften sind je ans Tageslicht gekommen.

²⁾ Spyridon A. Lambros, *A Collation of the Athos Codex of the Shepherd of Hermas*. Translated and edited with a preface and appendices by J. Armitage Robinson, Cambridge 1888.

³⁾ Kirsopp Lake, *Facsimiles of the Athos fragments of the Shepherd of Hermas photographed and transcribed*, Oxford 1907.

Schulregeln anzupassen. Konjunktionen sind eingeführt¹⁾, die Wortstellung ist geändert²⁾, einzelne Worte sind durch Synonyma ersetzt³⁾, und selbst theologische Bedenken haben zu einer Änderung geführt⁴⁾.

ⲥ = *Sinaiticus* (*London Brit. Mus. Additional 43725*).

Eine teilweise Kontrolle des Athos-Textes war möglich, nachdem der von Tischendorf entdeckte Codex Sinaiticus bekanntgeworden war. Hier folgt der Hirt auf den Barnabasbrief am Ende des Neuen Testaments. Leider fehlt der Schluß der Handschrift, so daß der Text des Hirten nur bis 31,6 (S. 28,13) enthalten ist, das ist etwas weniger als ein Drittel des ganzen Werkes. Tischendorf veröffentlichte seine Umschrift 1863⁵⁾; im Jahre 1911 folgte die Faksimileausgabe von Lake⁶⁾.

Der Sinaiticus, ein Kodex des 4. Jahrhunderts, ist in einer großen Unziale von verschiedenen Händen geschrieben. Tischendorf, dem Lake folgt, weist das Hermas-Buch dem Schreiber B zu, der auch die alttestamentlichen Propheten, aber kein Buch des Neuen Testaments abschrieb. Die Seiten sind 43 cm hoch und 37 bis 38 cm breit, in vier schmalen Kolumnen mit je 48 Zeilen beschrieben und zu Lagen von acht Blättern zusammengefügt. Die letzten Blätter des Hermas-Textes sind „abgeschabt, schmutzig und zerfasert“⁷⁾. Die Orthographie des Schreibers B war sehr fehlerhaft⁸⁾ und ist an vielen Stellen durch spätere Korrektur verbessert worden. Der Einheitlichkeit halber habe ich die von Gebhardt-Harnack in ihrer Ausgabe angewandten Siglen für die Korrektoren beibehalten: ⲥ^A ist also der Korrektor A Tischendorfs und A^{herm} bei Lake. Tischendorf und Lake hielten diesen Korrektor für gleichzeitig mit dem Schreiber des Textes; Milne und Skeat haben jedoch nachgewiesen, daß diese Änderungen und Ergänzungen

¹⁾ Vgl. z. B. S. 59,18 und S. 69,16f.

²⁾ Vgl. z. B. S. 50,9f.

³⁾ Vgl. z. B. S. 71,15 βεβηλώσωσι statt βλασφημήσωσιν.

⁴⁾ S. 2,4 θυγατέρα statt θεάν.

⁵⁾ *Novum Testamentum Sinaiticum sive N. T. cum epistula Barnabae et fragmentis Pastoris ex Sinaitico codice . . . accurate descripsit A. F. C. Tischendorf, Leipzig 1863.*

⁶⁾ *Codex Sinaiticus Petropolitanus. The New Testament, the Epistle of Barnabas and the Shepherd of Hermas, preserved in the Imperial Library of St. Petersburg, now reproduced in facsimile from photographs by Helen and Kirsopp Lake. With a description and introduction to the history of the codex by Kirsopp-Lake, Oxford 1911.*

⁷⁾ H. J. M. Milne and T. C. Skeat, *Scribes and Correctors of the Codex Sinaiticus*, (London) 1938, S. 81.

⁸⁾ Bemerkenswert sind stark vulgäre Besonderheiten wie S. 20,16 und 22,9 αντισπασαμην und der Akkusativ Singular von Substantiven der 3. Deklination auf -αν, z. B. S. 22,8 χιραν, S. 23,13 απλοτηταν, S. 17,23 ελπωδαν, S. 16,2. 17,3. 18,4. 26,21 σαρκαν.

in einer winzigen Hand auf den Schreiber B selbst zurückgehen¹⁾. κ^c entspricht Tischendorfs Korrektor C^a, den er um einige Jahrhunderte später als die Entstehung des Kodex ansetzt. Dieser Korrektor scheint noch einen anderen Text vor sich gehabt zu haben, denn er führt, manchmal auf Kosten einer früheren richtigen Lesart²⁾, Varianten ein³⁾. κ^d (D bei Tischendorf) ist ein Korrektor des 9. Jahrhunderts, der sich in der Hauptsache darauf beschränkt, Akzente und andere Lesezeichen einzusetzen⁴⁾.

Die Überlegenheit des Sinaiticus über den Athos-Kodex ist offensichtlich und allgemein anerkannt. Er gibt an so vielen Stellen das Richtige, wo A geglättet oder geändert hat, daß seine Vorzüge durch diese Folie nur noch glänzender hervortreten.

M = Papyrus 129 der Papyrussammlung der Universität Michigan.

Der umfangreiche und wichtige Papyrus in Michigan ist der dritte Hauptzeuge für den griechischen Text; er enthält 51,8 bis 82,1 (S. 49,21 bis 80,9)⁵⁾. Bonner weist überzeugend nach, daß er wahrscheinlich ein Buch in nur einer einzigen Lage bildete. Die Doppelbogen sind 25 cm hoch und 22,5 bis 23 cm breit; die Ränder aber sind weggebrochen, so daß die ursprüngliche Breite schwer abzuschätzen ist. Die Zeilen enthalten zwischen 14 und 24 Buchstaben, und in der Regel stehen 30 Zeilen auf einer Seite. Die Seiten sind numeriert, und zwar trägt die erste erhaltene Seite die Nummer 55, die letzte 120; aber die Paginierung ist nicht ganz konsequent. Bonner weist nach, daß die Zahlen hinzugesetzt sein müssen, nachdem bereits einige Seiten verloren waren; denn die Rechnung von Seite 55 an rückwärts führt auf einen Beginn der ersten numerierten Seite in Mand. IV, ein Buchanfang an dieser Stelle ist aber höchst unwahrscheinlich. Die linke Seite der mittelsten Lage endet in 66,3, d. h. fast genau in der Mitte zwischen dem Beginn von Vision V und dem Ende des ganzen Werkes⁶⁾.

¹⁾ A. a. O. S. 43f.

²⁾ Vgl. z. B. S. 6,23 *αμαρτιας* statt *πραγματιας* und S. 15,22 *ταξαντος* statt *σταξαντος*.

³⁾ Vgl. z. B. S. 2,4 *τροπω* statt *τοπω* und S. 3,16 *βιωτικων* statt *ιδιωτικων*.

⁴⁾ Aber vgl. S. 26,13 *γυναίκα* statt *γυνα*.

⁵⁾ Campbell Bonner, *A Papyrus Codex of the Shepherd of Hermas (Similitudes 2—9) with a Fragment of the Mandates*, Ann Arbor 1934 (University of Michigan Studies, Humanistic Series XXII).

⁶⁾ Dieser Tatbestand stützt die Theorie, daß das Hermas-Buch in zwei Teile von ungleicher Länge zerfiel, nämlich die ersten vier Visionen einerseits und die Mandata und Similitudines, eingeleitet durch Vision V, andererseits. Clemens von Alexandrien kannte das ganze Werk und zitiert es als „Der Hirte“; dieser Titel ist freilich eigentlich nur auf den zweiten Teil anzuwenden. Die Überschriften der fünften Vision zeigen eine gewisse Verwirrung. A und die äthiopische Übersetzung lesen

Nimmt man an, daß die Seiten von Mand. IV an numeriert wurden, nachdem die ersten und folglich auch die entsprechenden letzten Seiten verlorengegangen waren, so wird die letzte numerierte Seite etwa Kap. 107 enthalten haben, da der Text von hier bis zum Schluß des Buches denselben Raum einnimmt wie der von Vision V bis zur Seite 1.

Die Überschriften der Gleichnisse sind in M gelegentlich erhalten, gelegentlich fast zerstört, zeigen aber eine ungefähre Entsprechung mit der Zählung der lateinischen Übersetzungen. Der Athos-Kodex enthält keine Zahlen; in Ägypten aber scheint es noch ein abweichendes System gegeben zu haben. Der Papyrus Oxyrh. IX 1172 nämlich zählt ebenso wie die saïdische Übersetzung das dritte Gleichnis als viertes. Im Berliner Papyrus 5513 folgte das vierte Gleichnis auf das zweite. Das Hamburger Fragment und die saïdische Übersetzung zählen das fünfte als sechstes, und die äthiopische Übersetzung, die sonst keine Zahlen angibt, bezeichnet das siebente und achte Gleichnis mit den Nummern 8 bzw. 9. Die Zählung in M zeigt, daß diese Bezeichnungswiese nicht allgemein in Ägypten üblich gewesen sein kann.

M ist in einer ziemlich großen ovalen Unziale geschrieben, die Bonner der zweiten Hälfte des 3. Jahrhunderts zuweist. Der Schreiber verwendet die üblichen theologischen Abkürzungen, aber keine Akzente und keine Interpunktionszeichen außer einem Punkt über der Linie. Einige der Korrekturen stammen von dem Schreiber selbst; ferner unterscheidet Bonner aber eine zweite Hand, „wahrscheinlich die des regulären Korrektors“ (S. 17)¹⁾ und einen Späteren, der eine Anzahl von Buchstaben auf bestimmten Seiten nachzog, als sie undeutlich geworden waren. Die Handschrift ist sorgfältig geschrieben, die Orthographie im ganzen korrekt²⁾. Allgemeine Überlegungen lassen es wahrscheinlicher erscheinen, daß der Schreiber Vulgarismen, die er in seiner Vorlage fand, getreu wiedergab, als daß er sie selbst in ein sprachlich eleganteres Original eintrug.

Der vorzügliche Text von M ermöglicht es uns — ebenso wie der des Sinaiticus —, die zahlreichen Auslassungen von A zu ergänzen, bietet viele gute Lesarten und bewahrt vulgäre Formen. Bonner plädiert sogar dafür, M die gleiche Vorzüglichkeit wie α zuzuerkennen.

$\theta\alpha\sigma\iota\varsigma$ ϵ' , L¹ *visio quinta initium pastoris*, L² *incipiunt pastoris mandata duodecim*. Die Überschrift in α : $\alpha\pi\omicron\alpha\lambda\eta\gamma\iota\varsigma$ ϵ' scheint einen bestimmten Unterschied zwischen dieser und den vorhergehenden $\theta\rho\acute{\alpha}\sigma\epsilon\iota\varsigma$ anzudeuten. Die Entdeckung von M bestätigt also die Hypothese, daß in Ägypten die Mandata und Similitudines, eingeleitet durch Vision V, als selbstständiges Werk umliefen.

¹⁾ Vgl. S. 52, 20. 72, 1.

²⁾ Itazismus und andere Eigentümlichkeiten sind wie bei α stillschweigend im Text verbessert worden.

Er gibt eine Reihe von Statistiken, die beweisen, daß **M** öfter mit den Übersetzungen gegen **A** und Pseudo-Athanasios übereinstimmt und in der Hauptsache eine ursprünglichere Form des Textes bewahrt hat. Freilich ist, wie Bonner weiter zeigt, das Verhältnis zuweilen gestört, so daß die Übersetzungen mit dem Athos-Kodex zusammengehen, der ebenfalls gelegentlich vulgäre Formen liefert¹⁾).

Papyrus- und Pergamentfragmente

Die hier aufgeführten kleineren Fragmente können wegen ihres geringen Umfangs nur schwer der einen oder anderen Gruppe zugewiesen werden. Auf jeden Fall kann ein Fragment — gegen die Übereinstimmung der anderen griechischen Zeugen — die vermutlich ursprüngliche Lesart bewahrt haben²⁾).

Hamb = *Hamburg, Staats- und Universitätsbibliothek, Papyrus 24.*

Blatt aus einem Pergamentkodex des 4. oder 5. Jahrhunderts. Zuerst publiziert von K. Schmidt und W. Schubart, Ein Fragment des Pastor Hermas aus der Hamburger Stadtbibliothek, in: Sitzungsberichte der k. Preuß. Akademie der Wissenschaften 1909, 1077—1081; abgedruckt von Charles Wessely, Les plus anciens monuments du Christianisme écrits sur papyrus. Textes grecs édités, traduits et annotés, in: Patrologia Orientalis³⁾ XVIII, Paris 1924, S. 479—481.

Enthält 53,6—54,5.

P^{am} = *Amherst Papyrus II 190 (a)–(k).*

Teile von 7 Blättern aus einem Kodex des 6. Jahrhunderts. Bernard P. Grenfell and Arthur S. Hunt, The Amherst Papyri, being an account of the Greek papyri in the collection of the right hon. Lord Amherst of Hackney, Part II, London 1901, S. 195—200; auch Wessely, PO XVIII, S. 472—477.

Enthalten: 2,2–3,1. 20,3–21,4. 44,1. 3. 79,1. 2. 4. 5. 89,2. 3. 5. 94,1. 3. 4. 107,1f. 3f.

P^{ber} = *Drei Fragmente aus der Papyrussammlung der Berliner Staatlichen Museen.*

1. *Pap. 5513.* Stück aus einer Rolle des 3. Jahrhunderts (2 Kolumnen). Faksimile bei Ulrich Wilcken, Tafeln zur älteren griechischen Paläographie nach Originalen des Berliner Museums, Leipzig und Berlin

¹⁾ Vgl. z. B. S. 61,3 ἐσταθοῦσαν gegen ἐσταθεῖ in **M**.

²⁾ Vgl. z. B. S. 52,2.

³⁾ Im folgenden zitiert als PO.

1891, Tafel III. Publiziert von H. Diels und A. Harnack, Über einen Berliner Papyrus des Pastor Hermas, in: Sitzungsberichte der k. Preuß. Akademie der Wissenschaften 1891, 427f.; Ehrhard, Die Berliner Hermas-Fragmente auf Papyrus, Theologische Quartalschrift 74 (1892) 294—303; C. Schmidt und W. Schubart, Altchristliche Texte, Berlin 1910 (= Berliner Klassikertexte Heft VI), S. 13—17; Wessely, PO XVIII, S. 468—471.

Enthält 51,7—10 und 53,2—5.

2. *Pap. 6789*. Doppelblatt aus einem Kodex des 6. Jahrhunderts. C. Schmidt und W. Schubart, Altchristliche Texte, S. 17—20; Wessely, PO XVIII, S. 471f.

Enthält 67,1—12.

3. *Pap. 13272*. Blatt aus einem Kodex des 4. Jahrhunderts. Otto Stegmüller, Christliche Texte aus der Berliner Papyrussammlung, Aegyptus 17 (1937) 456—459.

Enthält 54,5—55,2. 55,4—6.

P^h = *Rendel Harris Papyrus 128*.

Aus einem Kodex des 5. Jahrhunderts. G. D. Kilpatrick, A New Papyrus of the Shepherd of Hermas, Journal of Theological Studies 48 (1947) 204f.

Enthält 25,5—7.

P^m = *Universität Michigan, Papyrus 130*.

Stück aus einer Rolle (Ende des 2. Jahrhunderts). Campbell Bonner. A New Fragment of the Shepherd of Hermas, Michigan Papyrus 44, in: The Harvard Theological Review 20 (1927) 105—116, und in der oben (S. XII Anm. 5) genannten Ausgabe S. 129—136.

Enthält 27,6—28,1.

P^{ox} = *Sechs Fragmente in den Oxyrhynchus-Papyri*.

1. *Pap. I 5*. Blatt aus einem Kodex des 3. oder 4. Jahrhunderts, Hermas-Zitat in einer unbekannten Schrift über Prophetie. The Oxyrhynchus Papyri, Part I, edited . . . by Bernard P. Grenfell and Arthur S. Hunt, London 1898, S. 8f. Identifiziert von Adolf Harnack, Über zwei von Grenfell und Hunt entdeckte und publicirte altchristliche Fragmente, in: Sitzungsberichte der k. Preuß. Akademie der Wissenschaften 1898, 516—520 (14. Juli 1898) und von F. C. Conybeare, Athenaeum vom 9. Juli 1898; vgl. V. Bartlatt, Athenaeum vom 6. Oktober 1898; Wessely, PO IV, Paris 1908, S. 198f.

Enthält 43,9—10.

2. *Pap. III 404*. Blatt aus einem Kodex des 3. oder 4. Jahrhunderts. The Oxyrhynchus Papyri, Part III, London 1903, S. 7—9; Wessely, PO IV, S. 195—198.

Enthält 113,2—5. 114,3.

3. *Pap. IX 1172*. Blatt aus einem Kodex des 4. Jahrhunderts. The Oxyrhynchus Papyri, Part IX, edited . . . by Arthur S. Hunt, London 1912, S. 11—16; Wessely, PO XVIII, S. 477—479.

Enthält 51,4—10.

4. *Pap. XIII 1599*. Blatt aus einem Kodex des 4. Jahrhunderts The Oxyrhynchus Papyri, Part XIII, edited . . . by Bernard P. Grenfell and Arthur S. Hunt, London 1919, S. 15—19; Wessely, PO XVIII, S. 504—506.

Enthält 72,4—74,3.

5. *Pap. XV 1783*. Blatt aus einem Kodex des frühen 4. Jahrhunderts (Palimpsest). The Oxyrhynchus Papyri, Part XV, London 1922, S. 15f.; Wessely, PO XVIII, S. 503f.

Enthält 39,2—5.

6. *Pap. XV 1828*. Blatt aus einem Pergamentkodex des 3. Jahrhunderts. The Oxyrhynchus Papyri, Part XV, S. 230; S. G. Mercati, Passo del Pastore di Erma riconosciuto nel pap. Oxy. 1828, Biblica 6 (1925) 336—338.

Enthält 65,3. 5.

Die Übersetzungen

Die Übersetzungen wechseln so häufig in ihrer Zugehörigkeit zu *κ*, A und M, daß sich kein festes Bild ergibt. Der Wert der *lateinischen Übersetzungen* ist beträchtlich, besonders für die Teile der Mandata, wo A unser einziger griechischer Zeuge und sonst nur durch die weit-schweifigen und unverläßlichen Zitate des Antiochos und des Pseudo-Athanasios zu kontrollieren ist. Die Entstehungszeit der beiden Übersetzungen, auch die relative, ist umstritten; für ein endgültiges Urteil muß die demnächst in den „Texten und Untersuchungen“ erscheinende Ausgabe von R. A. B. Mynors abgewartet werden. Wahrscheinlich gab es jedoch schon frühzeitig eine lateinische Übersetzung; denn das Muratorische Fragment (73—80) spricht von kirchlicher Lesung des Hermas-Buches, und alle Wahrscheinlichkeit spricht dafür, daß in der römischen Kirche sehr bald der Wunsch nach einer lateinischen Fassung aufkam.

Frühere Ausgaben:

Beide Übersetzungen: Patrum Apostolicorum Opera . . . recensuit atque emendavit . . . Albertus Rud. Max. Dressel. Editio altera aucta supplementis ad Barnabae epistolam et Hermae Pastorem ex Tischendorfiana codicis Sinaitici editione haustis. Leipzig 1863.

L¹ = Sog. *Versio Vulgata*.

Hermae Pastor. Veterem Latinam interpretationem e codicibus edidit Adolphus Hilgenfeld. Leipzig 1873.

L² = Sog. *Versio Palatina*.

Hermae Pastor graece, addita versione latina recentiore e codice Palatino. Recensuerunt et illustraverunt Oscar de Gebhardt Adolphus Harnack. Leipzig 1877 (Patrum Apostolicorum Opera fasc. III).

L² ist nur in einem einzigen (jetzt offenbar verlorenen) Exemplar ins 15. Jahrhundert gekommen; davon liegen zwei in Italien vorgenommene vorzügliche Abschriften in der Vaticana, nämlich Palatinus lat. 150 (= P) und Urbinas lat. 486 (= U). Die Haupthandschriften von L¹ sind, soweit sie im Apparat des nur lateinisch erhaltenen Schlusses des Werkes berücksichtigt werden, im Verzeichnis der Handschriften und Abkürzungen angeführt. Im übrigen muß für die Einzelheiten wieder auf die Ausgabe beider Texte von Mynors verwiesen werden.

Die *äthiopische Übersetzung* (Hermae Pastor. Aethiopice primum edidit et aethiopica latine vertit Antonius d'Abbadie. Leipzig 1860 [Abhandlungen für die Kunde des Morgenlandes, herausgegeben von der Deutschen Morgenländischen Gesellschaft, II 1]) = E ist oft sehr frei und scheint unter den Übersetzungen dem Athostyp am nächsten zu stehen. A. Dillmann, Zeitschrift der Deutschen morgenländischen Gesellschaft 15 (1861) 111—125, weist ihr mit überzeugenden Gründen ein verhältnismäßig hohes Alter zu. Manche Lesarten sind, wie er nachweist, nur durch ein Mißverständnis des griechischen Textes zu erklären; Wortstellung und sprachliche Färbung sind durch das Griechische beeinflusst. Die Übersetzung entstand, als die äthiopische Vokalisierung noch nicht geregelt und die Sprache noch in voller Blüte, also noch nicht zur Schriftsprache herabgesunken war. Stilistische Eigenheiten und die Ähnlichkeit des Wortschatzes mit dem des äthiopischen Neuen Testaments führten Dillmann zu der Vermutung, der Hermae könnte zur gleichen Zeit wie die biblischen Bücher, d. h. wahrscheinlich im 6. Jahrhundert, übersetzt worden sein. Ein sicherer Terminus ante quem ergibt sich aus der Tatsache, daß eine äthiopische Hymnensammlung im 7. Jahrhundert Hermae erwähnt. D'Abbadie, der die Übersetzung in einer jungen Handschrift

in dem Kloster Guindagine vorfand, dachte zuerst an eine Übersetzung aus dem Arabischen, gab diese Hypothese aber bald auf und drückte schon in der Praefatio seine Überzeugung aus, sie sei aus dem Griechischen geflossen.

Die leider nur sehr fragmentarisch erhaltenen *koptischen Übersetzungen* stehen der äthiopischen nahe, sind ihr aber an Wert überlegen.

Ausgabe von L.-Th. Lefort, *Les Pères apostoliques en Copte*, Louvain 1952. Frühere Publikationen von Louis Delaporte, *Le Pasteur d'Hermas. Fragments de la version copte-sahidique*, *Revue de l'Orient chrétien* 10 (1905) 424—433 und 11 (1906) 301—311; Johannes Leipoldt, *Der Hirt des Hermas in saïdischer Übersetzung*, in: *Sitzungsberichte der k. Preuß. Akademie der Wissenschaften* 1903, 261—268; ders., *Ein neues saïdisches Bruchstück des Hermasbuches*, *Zeitschrift für ägyptische Sprache und Altertumskunde* 46 (1909/10) 137—139; L.-Th. Lefort, *Le Pasteur d'Hermas en Copte Sahidique*, *Le Muséon* 51 (1938) 239—276; ders., *Le Pasteur d'Hermas. Un nouveau codex sahidique*, *Le Muséon* 52 (1939) 223—228.

C¹ = Achmimische Übersetzung (Blätter aus einem Kodex des 4. Jahrhunderts).

Enthält: 31,5—32,4. 33,1—4. 78,5—82,5. 83,6—84,6. 86,5—87,6. 88,7—89,5.

C² = Saïdische Übersetzung.

Kodex A (6./7. Jahrhundert) enthält: 46,4—47,5. 51,3—10. 52,1—3. 53,8. 54,1—5. 56,7—57,1. 61,4—6. 62,1—7. 76,3—4. 77,1—5. 79,7—83,1. 88,7f. 89,2. 4f. 90,5—9. Kodex B (5. Jahrhundert) enthält: 71,6—72,4.

Reste einer *mittelpersischen Übersetzung* sind herausgegeben von F. W. K. Müller, *Eine Hermas-Stelle in manichäischer Version*, in: *Sitzungsberichte der k. Preuß. Akademie der Wissenschaften* 1905, 1077—1082; sie enthält Worte aus 83,1. 86,5. 89,4. 95,5. 96,2—101,2 in fragmentarischem Zustand und paraphrasierender Form.

Die Übersetzungen sind im Apparat in der Regel nur angeführt worden, wo sie abweichende Lesarten der griechischen Zeugen unterstützen oder selbst bedeutendere Zusätze oder Auslassungen bieten. Wenn — bei sonst vollständiger Anführung der Zeugen — irgendeine Übersetzung nicht zitiert ist, bietet sie meist eine Paraphrase, die den zugrunde liegenden griechischen Text nicht klar bestimmen läßt. Das trifft am häufigsten auf die äthiopische Übersetzung zu. Erwähnt werden muß noch, daß *κύριος* und *θεός* im Äthiopischen nur mit einem Wort wiedergegeben werden, so daß E in allen Fällen einer Differenz ausfällt.

Die Benutzer

Die Zitate aus dem Hermas-Buch sind im allgemeinen ohne größeren Wert für die Textkritik. Wichtig sind allerdings die von Clemens von Alexandrien ausgezogenen Stellen. Die von Pseudo-Athanasios und Antiochos benutzten umfangreichen Auszüge sind von Nutzen, um Lücken zu ergänzen, wo A die einzige griechische Quelle für den Text ist, paraphrasieren aber größtenteils zu frei, als daß man sich auf die Genauigkeit der Zitate verlassen dürfte. Im ganzen steht ihr Text dem durch A und die äthiopische Übersetzung vertretenen Typ näher als den lateinischen Übersetzungen.

Ant. = Antiochus Laurae Sancti Sabae monachus (7. Jahrhundert),

Παρόεπις τῆς ἀγίας γραφῆς, Migne PG 89, 1413 ff.

Hom. 29 (1529 C—1532 A) = Hermas 27,2f.

Hom. 98 (1732 B) = Hermas 27,4. 6

Hom. 66 (1629 B—C) = Hermas 28,1f. 5

Hom. 110 (1772 A—D) = Hermas 33,2—6. 34,1—4. 6f.

Hom. 61 (1616 C—D) = Hermas 36,1—5

Hom. 127 (1829 B—C) = Hermas 37,1—5

Hom. 79 (1669 A—C) = Hermas 38,1—6. 8—10

Hom. 85 (1692 D—1693 B) = Hermas 39,1—9

Hom. 25 (1512 B—D) = Hermas 41,5—42,4

Hom. 74 (1649 B) = Hermas 44,1f.

Hom. 77 (1664 B—C) = Hermas 49,2f.

Hom. 15 (1473 B—C) = Hermas 50,1—9

Hom. 7 (1456 A) = Hermas 56,7f.

Hom. 94 (1720 B—C) = Hermas 108,3f. 109,2—4

Hom. 122 (1816 A—B) = Hermas 108,4—6

Ath. = Pseudo-Athanasios, *Διδασκαλῖαι πρὸς Ἀντίοχον*.

Athanasii Alexandrini praecepta ad Antiochum ad codices duos recensuit Guilielmus Dindorfius, Leipzig 1857.

Ath.¹ = Überlieferung der Wolfenbütteler Hs. 51. Gud. graec. 4 to.

Ath.² = Überlieferung des Cod. Parisinus gr. 635

Kap. 2 = Hermas 27,1—4

Kap. 3 = Hermas 28,1f. 5

Kap. 4 = Hermas 29,1—3

Kap. 5 = Hermas 33,1—6. 34

Kap. 6 = Hermas 35,1f. 36,1—6. 10

Kap. 7 = Hermas 37

Kap. 8 = Hermas 38

- Kap. 9 = Hermas 39
 Kap. 11 = Hermas 40—42
 Kap. 10 = Hermas 44—45,2. 45,5—46,1

Nur Atl.²:

- Kap. 13 = Hermas 46,2
 Kap. 21 = Hermas 46,4f. 47,2—5
 Kap. 12 = Hermas 47,6f. 48,2. 49,3
 Kap. 16 = Hermas 56,6—8
 Kap. 18 = Hermas 61,5—63,6. 64,3f. 65,3. 5—7

Athan. = Athanasios, De decretis Nicaenae synodi 18,3 (II 15,20f. Opitz) und Ep. ad Afros 5. De incarnatione verbi 3 = Hermas 26,1

Cl.Al. = Clemens von Alexandrien

- Stromata 2,3 (II 114,23f. Stählin) = Hermas 11,4
 Stromata 1,181 (II 111,1—3) = Hermas 12,3
 Stromata 2,55 (II 142,33—143,5) = Hermas 16,3—5. 7
 Stromata 4,74 (II 281,27f.) = Hermas 23,5
 Stromata 1,1 (II 3,4f.) = Hermas 25,5
 Stromata 2,55—59 (II 143,10ff.) = Hermas 30,2. 31
 Eclogae proph. 45 (III 149,18) = Hermas 33,6
 Stromata 1,85 (II 55,13—15) = Hermas 43,3
 Stromata 2,43f. (II 136,5—20) = Hermas 93,5—7
 Stromata 6,46 (II 455,12—15) = Hermas 93,6

Iren. = Irenaeus (bei Euseb KG 5,8,7) = Hermas 26,1

Kat. = Catenae graecorum patrum in NT ed. J. A. Cramer, Bd. VIII: Catena in epistolas catholicas, Oxonii 1840, S. 4; ferner in dem sog. Oikumenios-Kommentar (PG 119,460 A) und dem Kommentar des Theophylaktos (PG 125,1140 A) = Hermas 39,1—3

Niket. = Niketas (Kommentar zu Gregor von Nazianz Hom. 40 gegen Ende, in Opera Gregorii II, Coloniae 1690, S. 1087) = Hermas 26,1

Orig. = Origenes

- De principiis 4, 2, 4 (V 313,9—12 Koetschau) = Hermas 8,3
 Johanneskommentar 32, 16, 187 (IV 451,26—28 Preuschen);
 lateinisch De principiis 1, 3, 3 (V 51,6—8 Koetschau) und
 2, 1, 5 (V 111,19—21) = Hermas 26,1

Tert. = Tertullian, De oratione 16 (CSEL 20, 190, 8f.) = Hermas 25,1.

Editionsprinzipien

Eine neue Ausgabe des Hermas-Buches ist wegen der Entdeckung der vielen Papyrusfragmente und vor allem des Kodex M dringend erforderlich. Die Ausgabe von Gebhardt und Harnack ist vorbildlich und behält ihren Wert durch die ausführliche Einleitung, den Apparat und den Kommentar, erschien aber zu einer Zeit, als für den Athos-Kodex noch die Abschrift des Simonides benutzt werden mußte. Bonner¹⁾, dem sich Musurillo²⁾ anschließt, hat mit Recht betont, daß eine neue Textausgabe eklektisch vorgehen muß. Ein durchgehendes Abhängigkeitsverhältnis zwischen Handschriften, Übersetzungen und Zitaten der Benutzer läßt sich nicht nachweisen, also auch nicht in einem Stemma zeichnerisch darstellen. Der Schreiber und der Korrektor von M hatten ebenso wie der Korrektor κ^c verschiedene Lesarten vor sich³⁾. Den Übersetzern muß eine frühe Textgestalt des A-Typs vorgelegen haben, daneben aber auch eine sich κ und M mehr nähernde Überlieferung. Im allgemeinen habe ich daher κ und M sowie den Papyrusfragmenten, unter steter Berücksichtigung der Übersetzungen, den Vorzug gegeben, aber gelegentlich verdient doch eine richtige Lesart von A gegen die übrige griechische Überlieferung aufgenommen zu werden⁴⁾. Wo A der einzige griechische Zeuge ist, wird die Sprache eleganter und korrekter; das durchweg nach den Schulregeln gebrauchte ν *ἐφελευστικόν* und das stets angewandte glättende Verfahren mögen jedenfalls nicht die einzigen und nicht einmal die wesentlichsten Änderungen sein. So ist es unvermeidlich, daß die Textgestaltung der Ausgabe ein uneinheitliches und wechselndes Bild ergibt. Auch in der Orthographie folge ich im Rahmen des Möglichen jeweils der besten verfügbaren Handschrift.

Auf Anregung der Kommission für spätantike Religionsgeschichte ist in Text und Apparat das sogenannte Leidener Klammersystem angewandt worden, in der Weise, daß Ergänzungen überlieferter Lücken durch [], solche nur erschlossener Lücken durch < > bezeichnet werden. Dieses Verfahren, das freilich von dem bisher bei den Griechischen Christlichen Schriftstellern üblichen System abweicht, wird am ehesten der Eigenart der Überlieferung gerecht. Getilgte Worte und Zusätze begeben im griechischen Teil nicht mehr im Text und

¹⁾ A. a. O. S. 30f.

²⁾ A. a. O. S. 386f. Wegen der oft sehr beträchtlichen Abweichungen schlägt er sogar einen Druck der verschiedenen Fassungen in Parallelspalten vor.

³⁾ Vgl. S. 64,4, 68,3 und oben S. XII.

⁴⁾ Vgl. S. 8,4 *συνώψισα* A gegen *συνεψηφισα* κ und S. 55,3 *συνοψίσα*; MA.

sind in dem von R. A. B. Mynors herausgegebenen lateinischen Schluß des Buches durch geschweifte Klammern ({ }) gekennzeichnet.

Der Apparat besteht aus drei Teilen. Die zuerst angeführten Bibelstellen verweisen meist nur auf ähnliche Gedanken, Anklänge, alttestamentliche Sprache, während wörtliche Zitate — abgesehen von dem Apokryphon Eldad und Modat, 7,4 — wohl nirgendwo beabsichtigt sind. Es folgt die vollständige Aufzählung der für jede Seite in Betracht kommenden Textzeugen, die nach ihrem Wert für die Herstellung des Textes geordnet sind; dabei stehen die Übersetzungen immer am Schluß. Der kritische Apparat ist in vielen Fällen positiv angelegt, so daß alle vorkommenden Varianten mit vollständiger Angabe ihrer Bezeugung aufgeführt werden, in anderen Fällen negativ, das heißt nur solche Zeugen sind genannt, die von einer im Text gegebenen Lesart abweichen, und es kann dann ex silentio geschlossen werden, daß alle übrigen Zeugen die richtige Lesart vertreten¹⁾.

Ausgaben und Literatur²⁾

Anger	Hermæ Pastor Græce. Primum edidit Rudolphus Anger. Praefationem et indicem adiecit Guilielmus Dindorf. Leipzig 1856.
Bonner	Campbell Bonner, A Papyrus Codex of the Shepherd of Hermas (Similitudes 2—9) with a Fragment of the Mandates. Ann Arbor 1934 (University of Michigan Studies, Humanistic Series XXII).
Dibelius	Der Hirt des Hermas, erklärt von Martin Dibelius. Tübingen 1923 (Handbuch zum Neuen Testament, Ergänzungs-Band: Die Apostolischen Väter, IV).
Dindorf	W. Dindorf, Nachträgliche Bemerkungen zu Hermas, Leipziger Repertorium 15,1 (1857) 65ff.
Dressel	Patrum Apostolicorum Opera . . . recensuit atque emendavit . . . Albertus Rud. Max. Dressel. Editio altera aucta supplementis ad Barnabae epistoiam et Hermæ Pastorem ex Tischendorfiana codicis Sinaitici editione haustis. Leipzig 1863.
Funk	Opera Patrum Apostolicorum, edidit Franciscus Xaverius Funk, Bd. I, Tübingen 1901.

¹⁾ Eine Ausnahme s. oben S. XVIII.

²⁾ Es sind nur die im kritischen Apparat zitierten Ausgaben und Abhandlungen aufgeführt worden.

- Gebhardt-Harnack *Hermæ Pastor graece, addita versione latina recentiore e codice Palatino. Recensuerunt et illustraverunt Oscar de Gebhardt Adolfus Harnack. Leipzig 1877 (Patrum Apostolicorum Opera, recensuerunt O. de Gebhardt A. Harnack Th. Zahn, fasc. III).*
- Grenfell-Hunt *The Amherst Papyri und The Oxyrhynchus Papyri, s. oben S. XIV—XVI*
- Hilgenfeld *Hermæ Pastor. Graece . . . restituit . . . Adolphus Hilgenfeld. Leipzig 1866.*
Hermæ Pastor. Veterem Latinam interpretationem e codicibus edidit Adolphus Hilgenfeld. Leipzig 1873.
- Hollenberg *Pastorem Hermæ emendavit, indicem verborum addidit Guil. Hollenberg. Saarbrücken 1868.*
- Kilpatrick *G. D. Kilpatrick, A New Papyrus of the Shepherd of Hermas, Journal of Theological Studies 48 (1947) 204f.*
- Lake *Facsimile of the Athos fragments of the Shepherd of Hermas photographed and transcribed by Kirsopp Lake. Oxford 1907.*
Codex Sinaiticus Petropolitanus. The New Testament, the Epistle of Barnabas and the Shepherd of Hermas, preserved in the Imperial Library of St. Petersburg, now reproduced in facsimile from photographs by Helen and Kirsopp Lake. With a description and introduction to the history of the codex by Kirsopp Lake. Oxford 1911.
The Apostolic Fathers, with an English translation by Kirsopp Lake, Bd. II, London-New York 1913.
- Lelong *Le Pasteur d'Hermas. Texte grec, traduction française, introduction et index par Auguste Lelong. Paris 1912 (Les Pères Apostoliques, IV).*
- Lightfoot *The Apostolic Fathers. Revised texts with short introductions and English translations, by the late J. B. Lightfoot . . . edited and completed by J. R. Harmer. London 1912.*
- Mercati *S. G. Mercati, Passo del Pastore di Erma riconosciuto nel pap. Oxy. 1828, Biblica 6 (1925) 336—338.*
- Milne-Skeat *H J. M. Milne and T. C. Skeat, Scribes and Correctors of the Codex Sinaiticus, (London) 1938.*

- Schodde G. H. Schodde, *Hêrmâ Nabî*. The Ethiopic version of Pastor Hermae examined. Leipzig 1876.
- Tischendorf Novum Testamentum Sinaiticum sive N. T. cum epistula Barnabae et fragmentis Pastoris ex Sinaitico codice . . . accurate descripsit A. F. C. Tischendorf. Leipzig 1863.
Hermae Pastor Graece. Ex fragmentis Lipsiensibus instituta quaestione de vero Graeci textus Lipsiensis fonte edidit A. F. C. Tischendorf. Leipzig 1856.

Konkordanz der alten und der neuen Kapitelzählung

Vis. I 1—4	= 1—4	Sim. I	= 50
Vis. II 1—4	= 5—8	Sim. II	= 51
Vis. III 1—13	= 9—21	Sim. III	= 52
Vis. IV 1—3	= 22—24	Sim. IV	= 53
Vis. V	= 25	Sim. V 1—7	= 54—60
		Sim. VI 1—5	= 61—65
Mand. I	= 26	Sim. VII	= 66
Mand. II	= 27	Sim. VIII 1—11	= 67—77
Mand. III	= 28	Sim. IX 1—33	= 78—110
Mand. IV 1—4	= 29—32	Sim. X 1—4	= 111—114
Mand. V 1—2	= 33—34		
Mand. VI 1—2	= 35—36		
Mand. VII	= 37		
Mand. VIII	= 38		
Mand. IX	= 39		
Mand. X 1—3	= 40—42		
Mand. XI	= 43		
Mand. XII 1—6	= 44—49		

Handschriften und Abkürzungen

- Σ** = Codex Sinaiticus (London Brit. Mus. Add. 43 725), 4. Jahrh.,
s. S. XI
Σ^a = Korrekturen des Schreibers B (nach Milne-Skeat)
Σ^c, Σ^d = Spätere Korrektoren des Sinaiticus, s. S. XII
A = Codex Athous (Kloster des Hl. Gregorios und Leipzig,
Univ.-Bibl. Cod. gr. 9), 15. Jahrh., s. S. IX—XI
M = Universität Michigan, Papyrus 129, Kodex des 3. Jahrh.,
s. S. XII—XIV

Papyrus- und Pergamentfragmente (s. S. XIV—XVI)

- Hamb** = Hamburg, Staats- und Universitätsbibliothek, Pap. 24, aus
einem Pergamentkodex des 4./5. Jahrh.
P^{am} = Amherst Papyrus II 190, aus einem Kodex des 6. Jahrh.
P^{ber} = Berlin, Papyrussammlung der Staatlichen Museen
1. Pap. 5513, aus einer Rolle des 3. Jahrh.
2. Pap. 6789, aus einem Kodex des 6. Jahrh.
3. Pap. 13272, aus einem Kodex des 4. Jahrh.
P^h = Rendel Harris Papyrus 128, aus einem Kodex des 5. Jahrh.
P^m = Universität Michigan, Papyrus 130, aus einer Rolle des
2. Jahrh.
P^{ox} = Oxyrhynchus Papyri
1. Pap. I 5, aus einem Kodex des 3./4. Jahrh.
2. Pap. III 404, aus einem Kodex des 3. Jahrh.
3. Pap. IX 1172, aus einem Kodex des 4. Jahrh.
4. Pap. XIII 1599, aus einem Kodex des 6. Jahrh.
5. Pap. XV 1783, aus einem Kodex des 4. Jahrh.
6. Pap. XV 1828, aus einem Pergamentkodex des 3. Jahrh.

Benutzer (s. S. XIXf.)

- Ant.** = Antiochos, *Πανδέκτης τῆς ἀγίας γραφῆς*
Ath. = Pseudo-Athanasios, *Διδασκαλία πρὸς Ἀντίοχον*

- Ath.¹ = Überlieferung der Wolfenbütteler Hs. 51. Gud. graec. 4 to.
 Ath.² = Überlieferung des Codex Parisinus gr. 635
 Athan. = Athanasios
 Cl. Al. = Clemens von Alexandrien
 Iren. = Irenaeus
 Kat. = Katene zu den katholischen Briefen
 Niket. = Niketas
 Orig. = Origenes
 Tert. = Tertullian

Übersetzungen (s. S. XVI–XVIII)

- L¹ = Altlateinische Übersetzung, sog. Vulgata
 S = Codex Sangallensis 151, 10. Jahrh.
 A = Codex Augiensis (Karlsruhe) CLXXXIII, 9. Jahrh.
 O = Codex Oxoniensis Bodleianus Laud. misc. 488,
 12. Jahrh.
 Z = Verlorener Archetypus von etwa zehn jüngeren Hss.
 L² = Lateinische Übersetzung, sog. Palatina
 P = Codex Palatinus lat. 150, 15. Jahrh.
 U = Codex Urbinas lat. 486, 15. Jahrh.
 LL = Übereinstimmung der beiden lateinischen Übersetzungen
 E = Äthiopische Übersetzung
 C¹ = Achmimische Übersetzung
 C² = Saïdische Übersetzung
 CC = Übereinstimmung der beiden koptischen Übersetzungen
 Mpers = Reste einer mittelpersischen Übersetzung

Zeichen

- [] = überlieferte Lücke im griechischen (oder lateinischen) Text
 < > = durch Konjektur gewonnener Zusatz, ohne Anzeichen einer
 Lücke in den Textzeugen
 { } = zu tilgen (nur im lateinischen Text angewandt)
 + = fügt hinzu (fügen hinzu)
 < = läßt aus (lassen aus)
 ~ = stellt um (stellen um)
Ang. = Anger	Gr.-H. = Grenfell-Hunt
Bon. = Bonner	Hb. = Hollenberg
Dib. = Dibelius	Hg. = Hilgenfeld
Dind. = Dindorf	Ti. = Tischendorf
ed. pr. = Anger	Wh. = Whittaker
G.-H. = Gebhardt-Harnack	

ΠΟΙΜΗΝ

Ὁ θρέψας με πέπρακέν με Ῥόδη τινὶ εἰς Ῥώμην· μετὰ πολλὰ ἔτη ταύτην **1,1**
 ἀνεγνωρισάμην καὶ ἡρξάμην αὐτὴν ἀγαπᾶν ὡς ἀδελφὴν. μετὰ χρόνον τινὰ **2**
 λουομένην εἰς τὸν ποταμὸν τὸν Τίβεριν εἶδον καὶ ἐπέδωκα αὐτῇ τὴν χεῖρα καὶ (I 1)
 5 ἐξήγαγον αὐτὴν ἐκ τοῦ ποταμοῦ. ταύτης σὺν ἰδὼν τὸ κάλλος διελογίζομην
 ἐν τῇ καρδίᾳ μου λέγων· Μακάριος ἦμην εἰ τοιαύτην γυναῖκα εἶχον καὶ τῷ
 κάλλει καὶ τῷ τρόπῳ. μόνον τοῦτο ἐβουλευσάμην, ἕτερον δὲ οὐδέν. μετὰ **3**
 χρόνον τινὰ πορευομένου μου εἰς Κούμας καὶ δοξάζοντος τὰς κτίσεις τοῦ
 θεοῦ, ὡς μεγάλαι καὶ ἐκπρεπεῖς καὶ δυναταὶ εἰσιν, περιπατῶν ἀφύπνωσα. καὶ
 10 πνεῦμά με ἔλαβεν καὶ ἀπήνεγκέν με δι' ἀνοδίας τινός, δι' ἧς ἄνθρωπος οὐκ
 ἐδύνατο ὁδεῦσαι· ἦν δὲ ὁ τόπος κρημνώδης καὶ ἀπερρηγῶς ἀπὸ τῶν ὑδά-
 των. διαβὰς σὺν τὸν ποταμὸν ἐκείνον ἦλθον εἰς τὰ ὄμαλά, καὶ τιθῶ τὰ γόνата
 καὶ ἡρξάμην προσεύχεσθαι τῷ κυρίῳ καὶ ἐξομολογεῖσθαι μου τὰς ἁμαρτίας.
 προσευχομένου δέ μου ἡνοίγη ὁ οὐρανός, καὶ βλέπω τὴν γυναῖκα ἐκείνην ἣν **4**
 15 ἐπεθύμησα ἀσπασομένην με ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, λέγουσαν· Ἑρμᾶ, χαῖρε.
 βλέψας δὲ εἰς αὐτὴν λέγω αὐτῇ· Κυρία, τί σὺ ὧδε ποιεῖς; ἡ δὲ ἀπεκρίθη μοι· **5**
 Ἀνελήμφθην ἵνα σου τὰς ἁμαρτίας ἐλέγξω πρὸς τὸν κύριον. λέγω αὐτῇ· **6**
 Νῦν σὺ μου ἔλεγχος εἶ; Οὐ, φησὶν, ἀλλὰ ἄκουσον τὰ ῥήματα ἃ σοι μέλλω

κ A L¹L²E

1 Ποιμην κ Liber pastoris nuntii paenitentiae L¹ Hermae prophetae E Ἀρχὴ
 σὺν θεῷ βίβλου λεγομένης Ποιμήν. Ὅρασις α' A (Incipit) libellus sancti pastoris.
 Incipit visio prima quam uidit Herma L² 2 πέπρακέν με Ῥόδη τινὶ] πέπρακε
 πρὸς γυναῖκά τινα A (L¹) 3 τινὰ + ἰδὼν αὐτὴν κ^c 4 λουομένην + αὐτὴν A |
 τὸν ποταμὸν Τιβέριον A | τὴν < A 5 ἐξήγαγον] ἐξέβαλον A | ταύτης — κάλλος·]
 ἰδὼν δὲ τὸ κάλλος αὐτῆς A 7 τοῖς τρόποις A 8 Κούμας Dind. cum
 his L¹ κώμας κAE ciuitatem Ostiorum L², vgl. S. 5,2 9 δυναταὶ καὶ
 εὐπρεπεῖς A | δυνατοὶ κ < L¹ 10 ἀπήνεγκέν με] ἀπήγαγε A 11 ἡδύνατο A |
 ἀπερρωγῶς ὑπὸ (?) A 12 ποταμὸν] locum (τόπον) L¹ | γόνατά + μου AL²
 13 κυρίῳ] θῶ κ | τὰς ἁμαρτίας μου ~ A 14 ἐκείνην < A 15 οὐρανοῦ + καὶ
 AL¹E 16 ἐμβλέψας δὲ αὐτῇ A | αὐτῇ < A | σὺ κ^c AL¹ < κ L² | ἀπεκρίθη
 μοι] φησὶν A dixit mihi E 17 τὸν < A 18 ἄκουσον + μου AL²E

- λέγειν. ὁ θεὸς ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς κατοικῶν καὶ κτίσας ἐκ τοῦ μὴ ὄντος τὰ ὄντα καὶ πληθύνας καὶ αὐξήσας ἔνεκεν τῆς ἀγίας ἐκκλησίας αὐτοῦ ὁργίζεται σοι ὅτι ἡμαρτες εἰς ἐμέ. ἀποκριθεὶς αὐτῇ λέγω· Εἰς σέ ἡμαρτον; ποίῳ 7
τρόπῳ; ἢ πότε σοι αἰσχροὺς ῥῆμα ἐλάλησα; οὐ πάντοτέ σε ὡς θεὰν ἡγησά-
5 μην; οὐ πάντοτέ σε ἐνετράπην ὡς ἀδελφὴν; τί μου καταφεύδῃ, ὦ γύναι, τὰ 8
πονηρὰ ταῦτα καὶ ἀκάθαρτα; γελάσασά μοι λέγει· Ἐπὶ τὴν καρδίαν σου
ἀνέβη ἡ ἐπιθυμία τῆς πονηρίας. ἢ οὐ δοκεῖ σοι ἀνδρὶ δικαίῳ πονηρὸν πρᾶγμα
εἶναι ἐὰν ἀναβῇ αὐτοῦ ἐπὶ τὴν καρδίαν ἡ πονηρὰ ἐπιθυμία; ἁμαρτία γέ ἐστιν
καὶ μεγάλη, φησίν. ὁ γὰρ δίκαιος ἀνὴρ δίκαια βουλευεται. ἐν τῷ οὐδὲν δίκαια
10 βουλευέσθαι αὐτὸν κατορθοῦται ἡ δόξα αὐτοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς καὶ εὐ-
κατάλλακτον ἔχει τὸν κύριον ἐν παντὶ πρᾶγματι αὐτοῦ. οἱ δὲ πονηρὰ βου-
λευόμενοι ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν θάνατον καὶ αἰχμαλωτισμὸν ἑαυτοῖς
ἐπισπῶνται, μάλιστα οἱ τὸν αἰῶνα τοῦτον περιποιούμενοι καὶ γαυριῶντες
ἐν τῷ πλούτῳ αὐτῶν καὶ μὴ ἀντεχόμενοι τῶν ἀγαθῶν τῶν μελλόντων. μετα- 9
15 νοήσουσιν αἱ ψυχαὶ αὐτῶν, οἵτινες οὐκ ἔχουσιν ἐλπίδα, ἀλλὰ ἑαυτοὺς ἀπε-
γνώκασιν καὶ τὴν ζωὴν αὐτῶν. ἀλλὰ σὺ προσεύχου πρὸς τὸν θεόν, καὶ
ἰάσεται τὰ ἁμαρτήματά σου καὶ ὅλου τοῦ οἴκου σου καὶ πάντων τῶν ἀγίων.
- Μετὰ τὸ λαλῆσαι αὐτὴν τὰ ῥήματα ταῦτα ἐκλείσθησαν οἱ οὐρανοί· καὶ γὰρ 2,1
ὅλος ἡμῖν πεφρικὸς καὶ λυπούμενος. ἔλεγον δὲ ἐν ἑμαυτῷ· Εἰ αὕτη μοι ἡ (1 2)
20 ἁμαρτία ἀναγράφεται, πῶς δυνήσομαι σωθῆναι; ἢ πῶς ἐξιλάσομαι τὸν θεόν
περὶ τῶν ἁμαρτιῶν μου τῶν τελείων; ἢ τοίοις ῥήμασιν ἐρωτήσω τὸν κύριον
ἵνα ἰλατεύσῃταί μοι; ταῦτά μου συμβουλευομένου καὶ διακρίνοντος ἐν τῇ 2
καρδίᾳ μου βλέπω κατέναντί μου καθέδραν λευκὴν ἐξ ἑρίων χιονίνων γεγο-
νῆσαν μεγάλην· καὶ ἦλθεν γυνὴ πρεσβῦτις ἐν ἱματισμῷ λαμπροτάτῳ, ἔχουσα
25 βιβλίον εἰς τὰς χεῖρας, καὶ ἐκάθισεν μόνη καὶ ἀσπάζεται με· Ἐρμᾶ, χαίρει.

1 vgl. Ps 2,4. 122,1
Deut 30,3. 1er 3,22

2 vgl. Gen 1,28. 8,17. 9,1. 28,3 usw.

17 vgl.

κ¹ P^{am} (= Amherst Papyrus II 190a, Rekto von 22 ε[ν τη an) A L¹ L² E

2 ἀγίας < A 4 τρόπῳ κ^c AL² (E) τόπῳ κ^L | πότε + δε κ (getilgt von κ^c) |
ῥῆμα] λόγον A | οὐ — ἡγησάμην < L² | σε < A | θεὰν κ^L θυγατέρα A domi-
nam meam E | ἡρώμην A 5 ὦ < A 6 καὶ ἀκάθαρτα < AL¹
7 ἡ < A | πονηρίας] πορνείας A 8 ἐπὶ τὴν καρδίαν αὐτοῦ ~ A | γέ]
γάρ A 9 καὶ < AE 10 τῷ οὐρανῷ A 11 αὐτοῦ < A 14 τῶν
μελλόντων ἀγαθῶν A 14f. μετανοήσουσιν κ (et debent paenitere E) πολλὰ μετα-
μελήσουσιν A uagantur L¹ non resistent hisdem luxuriis L² 17 σου τὰ ἁμαρτή-
ματα ~ A 19 ἐν ἑαυτῷ A | εἰ ALL η κ E | ἡ < A 20 ἐξιλεύσομαι A
21 ἡ κ^c L² E < κ AL¹ 22 ἰλατεύσῃ A | διακρίνοντος < L² διαλογιζόμενον A
23 μου¹ < A | κατ' ἐνώπιον μου A | χιονίνων κ^c P^{am} LLE λευκῶν A < κ
25 ἡσπάσατο ALLE

- κἀγὼ λυπούμενος καὶ κλαίων εἶπον· Κυρία, χαῖρε. καὶ εἶπέν μοι· Τί 8
 στεινός; Ἑρμᾶ; ὁ μακρόθυμος, ὁ ἀστομάχητος, ὁ πάντοτε γελῶν, τί οὕτως
 κατηφής τῇ ἰδέᾳ καὶ οὐχ ἰλαρός; κἀγὼ εἶπον αὐτῇ· Ὑπὸ γυναικὸς ἀγα-
 θωτάτης λεγούσης μοι ὅτι ἡμαρτον εἰς αὐτήν. ἡ δὲ ἔφη· Μηδαμῶς ἐπὶ 4
 5 τὸν δοῦλον τοῦ θεοῦ τὸ πρᾶγμα τοῦτο. ἀλλὰ πάντως ἐπὶ τὴν καρδίαν σου
 ἀνέβη περὶ αὐτῆς. ἔστιν μὲν τοῖς δούλοις τοῦ θεοῦ ἡ τοιαύτη βουλή ἁμαρτίαν
 ἐπιφέρουσα· πονηρὰ γὰρ βουλή καὶ ἐκπληκτος εἰς πάνσεμνον πνεῦμα καὶ
 ἤδη δεδοκιμασμένον, ἐὰν ἐπιθυμῇ πονηρὸν ἔργον, καὶ μάλιστα Ἑρμᾶς ὁ
 ἐγκρατής, ὁ ἀπεχόμενος πάσης ἐπιθυμίας πονηρᾶς καὶ πλήρης πάσης ἀπλό-
 10 τητος καὶ ἀκακίας μεγάλης.
 Ἄλλ' οὐχ ἔνεκα τούτου σοι ὀργίζεται ὁ θεός, ἀλλ' ἵνα τὸν οἶκόν σου τὸν 3,1
 ἀνομήσαντα εἰς τὸν κύριον καὶ εἰς ὑμᾶς τοὺς γονεῖς αὐτῶν ἐπιστρέψῃς. ἀλλὰ (I 3)
 φιλότεκνος ὢν οὐκ ἐνουθέτεις σου τὸν οἶκον, ἀλλὰ ἀφήκες αὐτὸν κατα-
 φθαρῆναι· διὰ τοῦτο ὀργίζεται σοι ὁ κύριος· ἀλλὰ ἰάσεται σου πάντα τὰ
 15 προγεγονότα πονηρὰ ἐν τῷ οἴκῳ σου· διὰ γὰρ τὰς ἐκείνων ἁμαρτίας καὶ
 ἀνομήματα σὺ κατεφθάρης ἀπὸ τῶν βιωτικῶν πράξεων. ἀλλ' ἡ πολυ- 2
 σπλαγχνία τοῦ κυρίου ἠλέησέν σε καὶ τὸν οἶκόν σου καὶ ἰσχυροποιήσει σε καὶ
 θεμελιώσει σε ἐν τῇ δόξῃ αὐτοῦ. σὺ μόνον μὴ ὀδυρμένης, ἀλλὰ εὐψύχει καὶ
 ἰσχυροποιεῖ σου τὸν οἶκον. ὥς γὰρ ὁ χαλκεὺς σφυροκοπῶν τὸ ἔργον αὐτοῦ
 20 περιγίνεται τοῦ πράγματος οὐ θέλει, οὕτω καὶ ὁ λόγος ὁ καθημερινός ὁ
 δίκαιος περιγίνεται πάσης πονηρίας. μὴ διαλίπῃς οὖν νοουθετῶν σου τὰ

κ P^{am} (Rekto: — 4 μηδ[αμως; Verso: 7 πν]α — 14 κς· α[λ]λ) A L¹L²E

1 κἀγὼ — χαῖρε < A | κλαίων κ^cP^{am}LLE χαιρων κ | καὶ εἶπέν] ἡ δὲ εἶπε
 A (L¹) | μοι < AE 2 Ἑρμᾶ (aus ერμας) κ (L¹) Ερμας P^{am} (E) < AL² | ο
 αστοχη[τος P^{am} καὶ ἀστομάχητος A | οὕτως P^{am} οὕτω κ A 3 κἀγὼ] καὶ A |
 ὑπό + τινος A (Lücke in P^{am}, für τινος kaum ausreichend) κυρια ονιδισμος [μοι
 γε]γονεν υπο κ^cL¹ 4 μοι < κ L¹ 5 τὸ πρᾶγμα τοῦτο] πρ. τοιοῦτον A
 7 ἐκπληκτος] ἐκφρικτος A | πᾶν σεμνόν Dib. (L²) 8 ἐπιθυμῇ] ἀναβῇ ἐπι-
 θυμία ἢ A 9 ὁ] καὶ A Lücke in P^{am} | πάσης² < AE 11 ὀργίζεται
 σοι ~ κ^cA | σοι < κ 12 καὶ εἰς ὑμᾶς P^{am}AL²E καὶ εἰς ημας κ^cL¹ η αυτους
 η κ | ἐπιστρέψῃς κ^cP^{am}A επιστρεψη κ 13f. καταφθαρῆναι + δεινῶς ALLE
 14 σοι ὀργίζεται ~ κ 15 γεγονότα A | vor πονηρὰ + τα κ (getilgt von κ^c) |
 σου < κ (ergänzt von κ^c) | τὰ ἐκείνων ἁμαρτήματα A 16 ιδιωτικων κ kor.
 von κ^c 16f. πολυσπλαγχνία κ E (vgl. Schodde S. 19 Anm. 3) πολλή εὐ-
 σπλαγχνία A 17 καί² < AE | σε² < A 18 σὺ — 19 οἶκον < L² | ὀδυ-
 μῆσης Dib. (ne maestus sis E) 19 ἰσχυροποιήσεις A | ὁ < A 20 καὶ
 < AE | σ] καὶ A 21 σου + καὶ κ (getilgt von κ^c)

- τέκνα· οἶδα γὰρ ὅτι ἐὰν μετανοήσουσιν ἐξ ὅλης καρδίας αὐτῶν, ἐνγραφή-
 σονται εἰς τὰς βίβλους τῆς ζωῆς μετὰ τῶν ἁγίων. μετὰ τὸ παῖναι αὐτῆς 3
 τὰ ῥήματα ταῦτα λέγει μοι· Θέλεις ἀκοῦσαί μου ἀναγινωσκούσης; λέγω
 καὶ γώ· Θέλω, κυρία. λέγει μοι· Γενοῦ ἀκροατῆς καὶ ἄκουε τὰς δόξας τοῦ
 5 θεοῦ. ἤκουσα μεγάλως καὶ θαυμαστῶς ὃ οὐκ ἴσχυσα μνημονεῦσαι· πάντα
 γὰρ τὰ ῥήματα ἐκφρικτα, ἃ οὐ δύναται ἄνθρωπος βαστάσαι. τὰ οὖν ἔσχατα
 ῥήματα ἐμνημόνευσα· ἦν γὰρ ἡμῖν σύμφορα καὶ ἡμερα· Ἴδου ὁ θεὸς τῶν 4
 10 δυνάμεων, ὃ ἀοράτῳ δυνάμει καὶ κραταιᾷ καὶ τῇ μεγάλῃ συνέσει αὐτοῦ κτίσας
 τὸν κόσμον καὶ τῇ ἐνδόξῳ βουλῇ περιθεὶς τὴν εὐπρέπειαν τῇ κτίσει αὐτοῦ,
 καὶ τῷ ἰσχυρῷ ῥήματι πῆξας τὸν οὐρανὸν καὶ θεμελιώσας τὴν γῆν ἐπὶ ὑδάτων
 καὶ τῇ ἰδίᾳ σοφίᾳ καὶ προνοίᾳ κτίσας τὴν ἁγίαν ἐκκλησίαν αὐτοῦ, ἣν καὶ
 ἠύλόγησεν, ἰδοὺ μεθιστάνει τοὺς οὐρανούς καὶ τὰ ὄρη καὶ τοὺς βουνούς καὶ
 τὰς θαλάσσας, καὶ πάντα ὁμαλὰ γίνεται τοῖς ἐκλεκτοῖς αὐτοῦ, ἵνα ἀποδοῖ
 15 αὐτοῖς τὴν ἐπαγγελίαν, ἣν ἐπηγγείλατο, μετὰ πολλῆς δόξης καὶ χαρᾶς, ἐὰν
 τηρήσωσιν τὰ νόμιμα τοῦ θεοῦ ἃ παρέλαβον ἐν μεγάλῃ πίστει.
 Ὅτε οὖν ἐτέλεσεν ἀναγινώσκουσα καὶ ἡγέρθη ἀπὸ τῆς καθέδρας, ἦλθαν 4,1
 τέσσαρες νεανίαι καὶ ἦραν τὴν καθέδραν καὶ ἀπῆλθον πρὸς τὴν ἀνατολήν. (I 4)
 προσκαλεῖται δέ με καὶ ἤψατο τοῦ στήθους μου καὶ λέγει μοι· Ἥρεσέν σοι 2
 ἡ ἀνάγνωσίς μου; καὶ λέγω αὐτῇ· Κυρία, ταῦτά μοι τὰ ἔσχατα ἀρέσκει,
 20 τὰ δὲ πρότερα χαλεπὰ καὶ σκληρά. ἡ δὲ ἔφη μοι λέγουσα· Ταῦτα τὰ ἔσχατα
 τοῖς δικαίοις, τὰ δὲ πρότερα τοῖς ἔθνεσιν καὶ τοῖς ἀποστάταις. λαλούσης αὐ- 3
 τῆς μετ' ἐμοῦ δύο τινὲς ἄνδρες ἐφάνησαν καὶ ἦραν αὐτὴν τῶν ἀγκώνων καὶ
 ἀπῆλθον, ὅπου καὶ ἡ καθέδρα, πρὸς τὴν ἀνατολήν. ἰλαρὰ δὲ ἀπῆλθεν καὶ
 ὑπάγουσα λέγει μοι· Ἀνδρίζου, Ἑρμᾶ.

7f. vgl. Ps 58,6. 79,5. 83,9 u. a.

10 vgl. Ps 135,6

κ A L¹L²E

- 1 οἶδα] scit (enim deus) L¹ | μετανοήσωσιν A 2 πανθῆναι A 3 ταῦτα < A
 4 κυρία + μου AE 5 ἤκουσα + ἀναγινωσκούσης Hb. (legebat L¹) | μεγάλας
 καὶ θαυμαστάς ὡν A(L²E) μεγάλων καὶ θαυμαστῶν ὡν Joly 6 βαστάσαι]
 συνιέναι A 6f. τῶν οὖν ἔσχάτων ῥημάτων A 7 ἡμῖν — ἡμερα] ἐξ ημερῶν καὶ
 ἐν σύμφορᾳ ἡμῶν κ^c 8 ὃ ἀοράτῳ Hg. mit L¹ (inuisibili), vgl. L² (sustentabili) ὃν
 ἀγαπᾷ κA in misericordia sua et in amore suo E | καὶ¹ < κ | καὶ²] ὃ A
 9 ἐνδόξῳ + αὐτοῦ AE | αὐτοῦ < A 10 ἐπὶ + τῶν A 11 ἁγίαν < A
 12 εὐλόγησεν A 13 ἀποδοῖ κ^cA 15 ἀπερ ἔλαβον A 16 ἦλθον A
 17 νεανίσκοι A 19 καὶ < AL¹ 21 πρότερα κ πρότερα A priora LL | ἔθνε-
 κοῖς A ethnicis L¹ 22 δύο — ἐφάνησαν] δύο ἄνδρες ἦλθον A(E) 23 ἀπῆλθον A |
 καὶ¹ < κ 24 ὑπάγουσα A | μοι < κ

"Ορασις β'

- Πορευομένου μου εἰς Κούμας κατὰ τὸν καιρὸν ὃν καὶ πέρυσι, περιπατῶν 5,1
 ἀνεμνήσθην τῆς περυσινῆς ὁράσεως, καὶ πάλιν με αἶρει πνεῦμα καὶ ἀπο- (II 1)
 φέρει εἰς τὸν αὐτὸν τόπον ὅπου καὶ πέρυσι. ἔλθων οὖν εἰς τὸν τόπον τιθῶ 2
 5 τὰ γόνατα καὶ ἠρξάμην προσεύχεσθαι τῷ κυρίῳ καὶ δοξάζειν αὐτοῦ τὸ ὄνομα,
 ὅτι με ἄξιον ἡγήσατο καὶ ἐγνώρισέν μοι τὰς ἁμαρτίας μου τὰς πρότερον.
 μετὰ δὲ τὸ ἐγερθῆναί με ἀπὸ τῆς προσευχῆς βλέπω ἀπέναντί μου τὴν πρεσ- 3
 βυτέραν ἣν καὶ πέρυσιν ἐωράκειν, περιπατοῦσαν καὶ ἀναγινώκουσαν βιβλα-
 ρίδιον. καὶ λέγει μοι· Δύνη ταῦτα τοῖς ἐκλεκτοῖς τοῦ θεοῦ ἀναγγεῖλαι;
 10 λέγω αὐτῇ· Κυρία, τοσαῦτα μνημονεῦσαι οὐ δύναμαι· δὸς δέ μοι τὸ βι-
 βλίδιον ἵνα μεταγράψωμαι αὐτό. Λάβε, φησὶν, καὶ ἀποδώσεις μοι. ἔλα- 4
 βον ἐγώ, καὶ εἷς τινα τόπον τοῦ ἀγροῦ ἀναχωρήσας μετεγραψάμην πάντα
 πρὸς γράμμα· οὐχ ἠῦρισκον γὰρ τὰς συλλαβάς. τελέσαντος οὖν τὰ γράμ-
 ματα τοῦ βιβλιδίου ἐξαίφνης ἠρπάγη μου ἐκ τῆς χειρὸς τὸ βιβλίδιον· ὑπὸ
 15 τίνος δὲ οὐκ εἶδον.
 Μετὰ δὲ δέκα καὶ πέντε ἡμέρας νηστεύσαντός μου καὶ πολλὰ ἐρωτήσαν- 6,1
 τος τὸν κύριον ἀπεκαλύφθη μοι ἡ γνώσις τῆς γραφῆς. ἦν δὲ γεγραμμένα (II 2)
 ταῦτα· Τὸ σπέρμα σου, Ἑρμᾶ, ἠθέτησαν εἰς τὸν θεὸν καὶ ἐβλασφή- 2
 μησαν εἰς τὸν κύριον καὶ προέδωκαν τοὺς γονεῖς αὐτῶν ἐν πονηρίᾳ μεγάλῃ
 20 καὶ ἤκουσαν προδοῦναι γονέων καὶ προδόντες οὐκ ὠφελήθησαν, ἀλλὰ ἔτι
 προσέθηκαν ταῖς ἁμαρτίαις αὐτῶν τὰς ἀσελγείας καὶ συμφυρομένους πονη-
 ρίας, καὶ οὕτως ἐπλήσθησαν αἱ ἀνομίαι αὐτῶν. ἀλλὰ γνώρισον ταῦτα 8
 τὰ ῥήματα τοῖς τέκνοις σου πᾶσιν καὶ τῇ συμβίῳ σου τῇ μελλούσῃ σου
 ἀδελφῇ· καὶ γὰρ αὕτη οὐκ ἀπέχεται τῆς γλώσσης, ἐν ἣ πονηρεύεται· ἀλλὰ
 25 ἀκούσασα τὰ ῥήματα ταῦτα ἀφέξεται καὶ ἔξει ἔλεος. μετὰ τὸ γνωρίσαι 4
 σε ταῦτα τὰ ῥήματα αὐτοῖς ἃ ἐνετείλατό μοι ὁ δεσπότης ἵνα σοι ἀποκα-

5 vgl. Ps 85,9. 12. Is 24,15. 66,5

κ A L¹L²E

2 Κούμας (vgl. S. 1,8)] *regionem Cumanorum* LL κώμας κAE | καὶ < AL² | περιε-
 πάτουν A 7 δὲ τὸ A το κ το δε κ^c | κατέναντι A 8 πέρυσιν < L²E
 πρότερον κ 8f. βιβλιδάριον A 9 ἀπαγγεῖλαι A 10 δέ] δὴ A
 10f. βιβλιδάριον A 11 μεταγράψω A | λάβε— μοι < κ(ergänzt von κ^c) L²E |
 φησὶν + αὐτὸ A (L¹) 13 οὖν + μου A 14 βιβλιδάριον A | ἐκ] ἀπὸ A |
 τὸ βιβλίδιον < A 15 δὲ < κ | εἶδον] οἶδα AL² 16 ἡμέρας ιε' A
 18 Ἑρμᾶ < A | ἠθέτησεν A(LL) 18f. ἐβλασφήμησεν A 19 προέδωκε A |
 πονηρίᾳ] ἁμαρτία A 21f. τὰς ἀσελγείας— αὐτῶν] καὶ ταῖς ἀσελγείαις καὶ
 συμφυρομένοις αὐτῶν καὶ πονηρίαις A < E 23 σου³ < κ ergänz von κ^c 24 τῇ
 γλώσση A 25 ταῦτα τὰ ῥήματα ~ A | εξεις κ | καὶ μετὰ AE

- λυφθῇ, τότε ἀφίενται αὐτοῖς αἱ ἁμαρτίαι πᾶσαι ἃς πρότερον ἡμαρτον, καὶ πᾶσιν τοῖς ἁγίοις τοῖς ἁμαρτήσασιν μέχρι ταύτης τῆς ἡμέρας, ἐὰν ἐξ ὅλης τῆς καρδίας μετανοήσουσιν καὶ ἄρῳσιν ἀπὸ τῆς καρδίας αὐτῶν τὰς διψυχίας. ὥμοσεν γὰρ ὁ δεσπότης κατὰ τῆς δόξης αὐτοῦ ἐπὶ τοὺς ἐκλεκ- 5
 5 τοὺς αὐτοῦ· ἐὰν ὠρισμένης τῆς ἡμέρας ταύτης ἔτι ἁμαρτήσῃς γένηται, μὴ ἔχειν αὐτοὺς σωτηρίαν· ἡ γὰρ μετάνοια τοῖς δικαίοις ἔχει τέλος· πε- πλήρῳνται αἱ ἡμέραι μετανοίας πᾶσιν τοῖς ἁγίοις· καὶ τοῖς δὲ ἔθνεσιν με- 6
 6 τάνοιά ἐστιν ἕως ἐσχάτης ἡμέρας. ἔρεῖς οὖν τοῖς προηγούμενοις τῆς ἐκ- κλησίας ἵνα κατορθώσωνται τὰς ὁδοὺς αὐτῶν ἐν δικαιοσύνῃ, ἵνα ἀπολάβωσιν 7
 7 ἐκ πλήρους τὰς ἐπαγγελίας μετὰ πολλῆς δόξης. ἐμμεῖναιτε οὖν οἱ ἐργα- ζόμενοι τὴν δικαιοσύνην καὶ μὴ διψυχήσητε, ἵνα γένηται ὑμῶν ἡ ἀπόδοσις μετὰ τῶν ἀγγέλων τῶν ἁγίων. μακάριοι ὑμεῖς ὅσοι ὑπομένετε τὴν θλίψιν τὴν ἐρχομένην τὴν μεγάλην καὶ ὅσοι οὐκ ἀρνήσονται τὴν ζωὴν αὐτῶν. ὥμοσεν γὰρ κύριος κατὰ τοῦ νιοῦ αὐτοῦ, τοὺς ἀρνησαμένους τὸν κύριον 8
 8 αὐτῶν ἀπεγνωρίσθαι ἀπὸ τῆς ζωῆς αὐτῶν, τοὺς νῦν μέλλοντας ἀρνεῖσθαι ταῖς ἐρχομέναις ἡμέραις· τοῖς δὲ πρότερον ἀρνησαμένοις, διὰ τὴν πολυ- σπλαγχνίαν Ἰλεως ἐγένετο αὐτοῖς.
 Σὺ δέ, Ἑρμᾶ, μηκέτι μνησικακίης τοῖς τέκνοις σου, μηδὲ τὴν ἀδελφὴν 7,1
 σου ἐάσης, ἵνα καθαρισθῶσιν ἀπὸ τῶν προτέρων ἁμαρτιῶν αὐτῶν. παι- (II 3)
 20 δευθῆσονται γὰρ παιδεῖα δικαία, ἐὰν σὺ μὴ μνησικακίης αὐτοῖς. μνησι- κακία θάνατον κατεργάζεται. σὺ δέ, Ἑρμᾶ, μεγάλας θλίψεις ἔσχες ἰδιωτι- κὰς διὰ τὰς παραβάσεις τοῦ οἴκου σου, ὅτι οὐκ ἐμέλησέν σοι περὶ αὐτῶν. ἀλλὰ παρενεθυμήθης καὶ ταῖς πραγματείαις σου συνανεφύρης ταῖς πονηραῖς· ἀλλὰ σώζει σε τὸ μὴ ἀποστῆναί σε ἀπὸ θεοῦ ζώντος, καὶ ἡ ἀπλότης σου 2
 25 καὶ ἡ πολλὴ ἐγκράτεια· ταῦτα σέσωκέν σε, ἐὰν ἐμμείνῃς, καὶ πάντα σώζει τοὺς τὰ τοιαῦτα ἐργαζομένους καὶ πορευομένους ἐν ἀκακίᾳ καὶ ἀπλότητι. οὗτοι κατισχύσουσιν πάσης πονηρίας καὶ παραμενοῦσιν εἰς ζωὴν

10f. vgl. Ps 14,2. Act 10,35. Hebr 11,33

24 vgl. Hebr 3,12

κ Α L¹L²E

2 καὶ πᾶσιν] πᾶσιν δὲ Α | τοῖς ἁγίοις < L²E + ἄφεσις ἔσται AL²(E) | ἁμαρτή-
 μαι Α 3 τῆς¹ < Α | μετανοήσωσιν Α | τῶν καρδιῶν ALL < Ε 5 ἔτι]
 επι κ 6f. πεπλήρωνται + γὰρ A(E) 7 καὶ < A(L¹E) 8 ἕως + τῆς Α
 9 und 18 εαυτων κ^c 12 ὑπομενεῖτε Α 14 vor κύριος + ὁ Α | κύριον κ^c
 AL²E γν κ νῖον L¹ 15 νῦν < Α 16 τοῖς — ἀρνησαμένοις] τοὺς — ἀρνη-
 σαμένους Α 16f. πολυσπλ.] πολλὴν αὐτοῦ εὐσπλαγχνίαν Α 20 ἡ μνησικακία κ^c
 21f. ἰδιωτικὰς κAL² βιωτικὰς κ^cL¹ < Ε 23 πραγματείαις] αμαρτιαῖς κ^c
 24 σε³ < Α 25 πολλὴ < Α 26 σώζεις κ 27 κατισχυουσιν κ | παρα-
 μένουσιν L²(E)

- αἰώνιον. μακάριοι πάντες οἱ ἐργαζόμενοι τὴν δικαιοσύνην. οὐ διαφθαρή- 3
 σονται ἕως αἰῶνος. ἐρεῖς δὲ Μαξίμω· Ἰδοὺ θλίψις ἔρχεται· ἐάν σοι φανῇ, 4
 πάλιν ἀρνησάι. ἐγγὺς κύριος τοῖς ἐπιστρεφόμενοις, ὥς γέγραπται ἐν τῷ
 Ἑλδὰδ καὶ Μωδάτ, τοῖς προφητεύσασιν ἐν τῇ ἐρήμῳ τῷ λαῷ.
 5 Ἀπεκαλύφθη δέ μοι, ἀδελφοί, κοιμωμένῳ ὑπὸ νεανίσκου εὐεῖδεστάτου 8,1
 λέγοντός μοι· Τὴν πρεσβυτέρα, παρ' ἧς ἔλαβες τὸ βιβλίδιον, τίνα δοκεῖς (II 4)
 εἶναι; ἐγὼ φημι· Τὴν Σίβυλλαν. Πλανᾶσαι, φησὶν, οὐκ ἔστιν. Τίς οὖν
 ἔστιν; φημί· Ἡ Ἐκκλησία, φησὶν. εἰπον αὐτῷ· Διατί οὖν πρεσβυτέρα;
 Ὅτι, φησὶν, πάντων πρώτη ἐκτίσθη· διὰ τοῦτο πρεσβυτέρα, καὶ διὰ ταύ-
 10 την ὁ κόσμος κατηρτίσθη. μετέπειτα δὲ δρασιν εἶδον ἐν τῷ οἴκῳ μου. ἡλ- 2
 θεν ἡ πρεσβυτέρα καὶ ἡρώτησέν με εἰ ἤδη τὸ βιβλίον δέδωκα τοῖς πρεσβυτέ-
 ροις. ἡρνησάμην δεδωκέναι. Καλῶς, φησὶν, πεποίηκας· ἔχω γὰρ ῥήματα
 προσθεῖναι. ὅταν οὖν ἀποτελέσω τὰ ῥήματα πάντα, διὰ σοῦ γνωρισθήσε-
 15 ται τοῖς ἐκλεκτοῖς πᾶσιν. γράψεις οὖν δύο βιβλαρίδια καὶ πέμψεις ἐν 3
 Κλήμεντι καὶ ἐν Γραπτῇ. πέμψει οὖν Κλήμης εἰς τὰς ἔξω πόλεις, ἐκείνῳ
 γὰρ ἐπιτέτραπται. Γραπτῇ δὲ νουθετήσῃ τὰς χήρας καὶ τοὺς ὀρφανούς. σὺ
 δὲ ἀναγνώσῃ εἰς ταύτην τὴν πόλιν μετὰ τῶν πρεσβυτέρων τῶν προῖστα-
 μένων τῆς ἐκκλησίας.

Ὅρασις γ'

- 20 ἦν εἶδον, ἀδελφοί, τοιαύτη. νηστεύσας πολλάκις καὶ δεηθεὶς τοῦ κυρίου 9,1.2
 ἵνα μοι φανερώσῃ τὴν ἀποκάλυψιν ἣν μοι ἐπηγγείλατο δεῖξαι διὰ τῆς πρε- (III 1)
 σβυτέρας [ἐκείνης], αὐτῇ τῇ νυκτί μοι ὥπται ἡ πρεσβυτέρα καὶ εἶπέν μοι·
 Ἐπεὶ οὕτως ἐνδεής εἶ καὶ σπουδαῖος εἰς τὸ γινῶναι πάντα, ἔλθε εἰς τὸν ἀγρόν
 ὅπου χονδρίζεις, καὶ περὶ ὧραν πέμπτην ἐμφανισθήσομαί σοι καὶ δεῖξω σοι

1 vgl. Ps 14,2. 105,3
 vgl. Num 11,26—30

3f. Unbekanntes Apokryphon des Alten Testaments,

κ A Orig. (De principiis 4, 2, 4: zitiert 14—18 frei) L¹L²E

2 Μαξίμω] magna L¹ + μεγάλη E | φανῇ] δοκεῖ κ^c 4 ἐλδὰδ καὶ μωδάτ κ
 Ἑλὰδ καὶ Μωδάδ A Heldat et Modal L¹ Heldat et Modat L² Eldad et Mudad E
 5 κοιμωμένῳ < A | ὑπὸ + τινος A 6 μοι < A | βιβλίον A 7 φημι] φησιν κ |
 τι κ korr. von κ^c 8 εἰπον + οὖν A 11 ἔδωκα A 13 ἐπιτελέσω κ
 korr. von κ^c 13f. γνωσθήσεται A 14 οὖν κ^cAL¹ < κ Orig. (et L²E) |
 βιβλιάρια A βιβλία Orig. 15f. ἐκείνῳ γὰρ ἐπιτέτραπται < Orig. L²E
 16 ἐπιγέγραπται A 17 ἀναγνώσεις A | ταύτην] αὐτὴν A 19 γ' κ τρίτη A
 20 ἦν] δρασιν A | τοιαύτην κA 21 μοι² < A 22 ἐκείνης < κ (aber ge-
 nügend Platz frei gelassen) Lücke in A | αὐτῇ < A | ὥφθη μοι A | μοι² < A
 23 ἐνδεής] perseueras in oratione (ἐν δεήσει) L² praecereps E | εἶ < A 24 χρονί-
 ζεις κ^cAL² uis L¹ (et sede ibi E) | σοι² < A

ἃ δεῖ σε ἰδεῖν. ἠρώτησα αὐτὴν λέγων· Κυρία, εἰς ποῖον τόπον τοῦ ἀγροῦ; 3
 Ὅπου, φησὶν, θέλεις. ἐξελεξάμην τόπον καλὸν ἀνακεχωρηκότα. πρὶν δὲ
 λαλῆσαι αὐτῇ καὶ εἰπεῖν τὸν τόπον, λέγει μοι· Ἦξω ἐκεῖ ὅπου θέλεις.
 ἐγενόμην οὖν, ἀδελφοί, εἰς τὸν ἀγρόν, καὶ συνώψισα τὰς ὥρας, καὶ ἦλθον εἰς 4
 5 τὸν τόπον ὅπου διαταξάμην αὐτῇ ἐλθεῖν, καὶ βλέπω συμφέλιον κείμενον
 ἐλεφάντινον, καὶ ἐπὶ τοῦ συμφελίου ἔκειτο κερβικάριον λινούτν, καὶ ἐπάνω
 λέντιον ἐξηπλωμένον λινούτν καρπάσινον. ἰδὼν ταῦτα κείμενα καὶ μη- 5
 δένα ὄντα ἐν τῷ τόπῳ ἔκθαμβος ἐγενόμην, καὶ ὥσει τρόμος με ἔλαβεν, καὶ
 αἱ τρίχες μου ὀρθαί· καὶ ὥσει φρίκη μοι προσῆλθεν, μόνον μοι ὄντος· ἐν
 10 ἑμαυτῷ οὖν γενόμενος καὶ μνησθεὶς τῆς δόξης τοῦ θεοῦ καὶ λαβὼν θάρσος, θεὶς
 τὰ γόνατα ἐξωμολογούμην τῷ κυρίῳ πάλιν τὰς ἁμαρτίας μου ὡς καὶ πρότε-
 ρον. ἡ δὲ ἦλθεν μετὰ νεανίσκων ἕξ, οὓς καὶ πρότερον ἐωράκειν, καὶ ἐπε- 6
 στάθη μοι καὶ κατηκροᾶτο προσευχομένου καὶ ἐξομολογουμένου τῷ κυρίῳ
 τὰς ἁμαρτίας μου. καὶ ἀφαμένη μοι λέγει· Ἑρμᾶ, παῦσαι περὶ τῶν ἁμαρ-
 15 τιῶν σου πάντα ἐρωτῶν· ἐρώτα καὶ περὶ δικαιοσύνης ἵνα λάβῃς μέρος τι
 ἐξ αὐτῆς εἰς τὸν οἶκόν σου. καὶ ἐξεγείρει με τῆς χειρὸς καὶ ἄγει με πρὸς 7
 τὸ συμφέλιον, καὶ λέγει τοῖς νεανίσκοις· Ὑπάγετε καὶ οἰκοδομεῖτε. καὶ 8
 μετὰ τὸ ἀναχωρῆσαι τοὺς νεανίσκους καὶ μόνων ἡμῶν γεγονότων λέγει μοι·
 Κάθισον ὧδε. λέγω αὐτῇ· Κυρία, ἄφες τοὺς πρεσβυτέρους πρῶτον κα-
 20 θίσαι. Ὁ σοι λέγω, φησὶν, κάθισον. θέλοντος οὖν μου καθίσαι εἰς τὰ 9
 δεξιὰ μέρη οὐκ εἵασέν με, ἀλλ' ἐννεύει μοι τῇ χειρὶ ἵνα εἰς τὰ ἀριστερὰ μέρη
 καθίσω. διαλογιζομένου μου οὖν καὶ λυπουμενου ὅτι οὐκ εἵασέν με εἰς τὰ
 δεξιὰ μέρη καθίσαι, λέγει μοι· Λυπῇ, Ἑρμᾶ; ὁ εἰς τὰ δεξιὰ μέρη τόπος ἁλ-
 λων ἐστίν, τῶν ἡδὴ εὐαρεστηκότων τῷ θεῷ καὶ παθόντων εἵνεκα τοῦ ὀνόμα-

κ Α L¹L²E

2 ἐξελεξάμην — 3 μοι nach 3 θέλεις wiederholt A 8 αὐτην κ (verbessert
 von κ^c) A | τὸν < A | ἦξω < κ (ergänzt von κ^c) 4 συνώψισα A (vgl.
 S. 55,3) συνεψήφισα κ *extimavi* L¹ 5 διαταξάμην αὐτῇ ἐλθεῖν] αὐτῇ ἐλθεῖν
 ἐμελλε A < E | *ταξαμην* κ^c | συμφέλιον A hier und immer 7 λεντίου L¹ |
 καρπάσινον κ καρπάσιον κ^cA | ἰδὼν + οὖν A 10 εαυτω κ *kor.* von κ^c
 11 πάλιν κ | ὡς — 14 ἁμαρτίας μου < κ L¹ (Homoiot.) 12f. ἐπεστάθη
 Hb. vgl. L¹E (*stetit post me*) ἐστάθη A 13 προσευχομένου + μου L¹E 14 λέγει
 + μοι κ^cL²E 15 πάντα κ πάλιν A *tantum* L¹E < L² 15f. τι ἐξ
 αὐτῆς κ μετὰ σεαυτοῦ κ^c τι < ALL ἐξ αὐτῆς < E + μετὰ σεαυτοῦ A 16 ἐξη-
 γειρε A | πρὸς κ εἰς A 17 καὶ³ < AL¹ 18 καὶ < AL²E 19 πρῶτους A
 20 ὁ < E ἃ A | οὖν < A 20f. εἰς τὰ δεξιὰ μέρη καθίσαι ~ A 21 ἀλλ' —
 22 εἵασέν με < κ (Homoiot.) *ergänzt* von κ^c (< ἀλλ', 22 < οὖν, καὶ λυπου-
 μένου < κ^a) 22 λογιζομένου A 23 μέρη < A 24 εὐηρεστηκότων A |
 εἵνεκα] ὑπέρ AL² | τοῦ ὀνόματος L¹ μου του ονοματος κ ~ κ^c + αὐτοῦ AL²E

τος· σοι δὲ πολλὰ λείπει ἵνα μετ' αὐτῶν καθίσῃς· ἀλλὰ ὡς ἐμμένεις τῇ ἀπλότῃ σου, μείνον, καὶ καθιῇ μετ' αὐτῶν καὶ ὅσοι ἐὰν ἐργάσωνται τὰ ἐκείνων ἔργα καὶ ὑπενέγκουσιν ἃ καὶ ἐκεῖνοι ὑπῆνεγκαν.

- Τί, φημί, ὑπῆνεγκαν; ἤκουε, φησὶν· μάστιγας, φυλακάς, θλίψεις μεγά- 10.1
 5 λας, σταυρούς, θηρία εἵνεκεν τοῦ ὀνόματος· διὰ τοῦτο ἐκείνων ἐστὶν τὰ δεξιὰ (III 2)
 μέρη τοῦ ἁγιάσματος, καὶ δὲ ἐὰν πάθῃ διὰ τὸ ὄνομα· τῶν δὲ λοιπῶν τὰ ἀρι-
 στερὰ μέρη ἐστὶν. ἀλλὰ ἀμφοτέρων, καὶ τῶν ἐκ δεξιῶν καὶ τῶν ἀριστερῶν
 καθημένων, τὰ αὐτὰ δῶρα καὶ αἱ αὐταὶ ἐπαγγελίαι· μόνον ἐκεῖνοι ἐκ
 δεξιῶν κἀκθιῇται καὶ ἔχουσιν δόξαν τινά. σὺ δὲ κατεπιθυμεῖς καθίσαι 2
 10 ἐκ δεξιῶν μετ' αὐτῶν, ἀλλὰ τὰ ὑστερημάτά σου πολλὰ· καθαρισθῆσι δὲ
 ἀπὸ τῶν ὑστερημάτων σου· καὶ πάντες δὲ οἱ μὴ διψυχούντες καθαρισθή-
 σονται ἀπὸ πάντων τῶν ἁμαρτημάτων εἰς ταύτην τὴν ἡμέραν. ταῦτα εἴ- 3
 πασα ἤθελεν ἀπελθεῖν· πεσὼν δὲ αὐτῆς πρὸς τοὺς πόδας ἠρώτησα αὐτὴν
 κατὰ τοῦ κυρίου ἵνα μοι ἐπιδείξῃ ὃ ἐπηγγείλατο δρᾶμα. ἡ δὲ πάλιν ἐπελά- 4
 15 βετό μου τῆς χειρὸς καὶ ἐγείρει με καὶ καθίζει ἐπὶ τὸ συμφέλιον ἐξ εὐωνύ-
 μων· ἐκαθέζετο δὲ καὶ αὐτὴ ἐκ δεξιῶν. καὶ ἐπάρασα ῥάβδον τινὰ λαμπρὰν
 λέγει μοι· Βλέπεις μέγα πρᾶγμα; λέγω αὐτῇ· Κυρία, οὐδὲν βλέπω. λέγει 5
 μοι· Σύ, ἰδοὺ οὐχ ὀρᾷς κατέναντί σου πύργον μέγαν οἰκοδομούμενον ἐπὶ
 20 ὑδάτων λίθοις τετραγώνοις λαμπροῖς; ἐν τετραγώνῳ δὲ ὠκοδομεῖτο ὁ πύρ- 6
 γος ὑπὸ τῶν ἐξ νεανίσκων τῶν ἐλληνιστῶν μετ' αὐτῆς· ἅλλαι δὲ μυριάδες
 ἀνδρῶν παρέφερον λίθους, οἱ μὲν ἐκ τοῦ βυθοῦ, οἱ δὲ ἐκ τῆς γῆς, καὶ ἐπεδί-
 δουν τοῖς ἐξ νεανίσκοις. ἐκεῖνοι δὲ ἐλάβανον καὶ ὠκοδόμουν· τοὺς μὲν 6
 ἐκ τοῦ βυθοῦ λίθους ἐλκομένους πάντας οὕτως ἐτίθεισαν εἰς τὴν οἰκοδομήν·
 25 καὶ οὕτως ἐκολλῶντο ἀλλήλοις, ὥστε τὴν ἁρμογὴν αὐτῶν μὴ φαίνεσθαι·
 ἐφαίνετο δὲ ἡ οἰκοδομὴ τοῦ πύργου ὡς ἐξ ἐνὸς λίθου ὠκοδομημένη. τοὺς 7
 δὲ ἐτέρους λίθους τοὺς φερομένους ἀπὸ τῆς ξηρᾶς τοὺς μὲν ἀπέβαλλον, τοὺς
 δὲ ἐτίθουν εἰς τὴν οἰκοδομήν· ἄλλους δὲ κατέκοπτον καὶ ἔρριπτον μακρὰν 8
 ἀπὸ τοῦ πύργου. ἄλλοι δὲ λίθοι πολλοὶ κύκλῳ τοῦ πύργου ἔκειντο καὶ οὐκ

κ Α L¹L²E

- 1 ἐμμένεις κ^c(ενμ-) Α μενις κ 2 σου < ΑΕ | εμμινον κ^c | καθίσεις Α |
 ἐὰν κ ἂν Α 8 καὶ² < ΑL²E 5 ἐνεκεν Α | ὀνόματος + τοῦ θεοῦ ΑL² +
 αὐτοῦ Ε 6 ὄνομα + τοῦ θεοῦ Α + αὐτοῦ Ε | διὰ τὸ ὄνομα] ἵα L² 7 καὶ
 τῶν¹ — 8 καθημένων < L² | τῶν ἐξ ἀριστερῶν L¹E 8 αὐταὶ < Α 9 κατε-
 πίθυμος· εἰ Α 11 δὲ < κ(ergänzt von κ^c)L²E 12 πάντων < Α |
 ἁμαρτημάτων + αὐτῶν ΑΕ 12f. δὲ εἰποῦσα Α (εἰ L¹ ἰγίται L²) 15 τῆς
 χειρὸς μου ~ Α | ἤγειρε Α 16 καθέζεται Α 17f. λέγει μοι σύ < Α
 19 ὠκοδόμητο Α 20 ἐξ κ^cALLE ἐζηκοντα κ 21 τοὺς λίθους Α
 22 ἐζηκοντα κ κοττ. von κ^c < Α 25 αὐτην κ 27f. οὐς μὲν . . . οὐς δὲ Α
 28 κατέκοπταν κ | ἔρριπτον] ἐτίθουν κ 29 ἄλλοι—ἔκειντο] οἱ ἐκιντο κ

ἐχρῶντο αὐτοῖς εἰς τὴν οἰκοδομήν· ἦσαν γάρ τινες ἐξ αὐτῶν ἐψωριακότες, ἑτεροὶ δὲ σχισμὰς ἔχοντες, ἄλλοι δὲ κεκολοβωμένοι, ἄλλοι δὲ λευκοὶ καὶ στρογγύλοι, μὴ ἀρμόζοντες εἰς τὴν οἰκοδομήν. ἔβλεπον δὲ ἑτέρους λίθους 9
 5 ῥιπτομένοις μακρὰν ἀπὸ τοῦ πύργου καὶ ἐρχομένους εἰς τὴν ὁδὸν καὶ μὴ μέ-
 νοντας ἐν τῇ ὁδῷ, ἀλλὰ κυλισμένους ἐκ τῆς ὁδοῦ εἰς τὴν ἀνοδίαν· ἑτέρους
 δὲ ἐπὶ πῦρ ἐμπλίνοντας καὶ καιομένους· ἑτέρους δὲ πλίνοντας ἐγγὺς ὕδα-
 των καὶ μὴ δυναμένους κυλισθῆναι εἰς τὸ ὕδωρ, καίπερ θελόντων κυλισθῆ-
 ναι καὶ ἐλθεῖν εἰς τὸ ὕδωρ.

Δείξασά μοι ταῦτα ἡθέληεν ἀποτρέχειν. λέγω αὐτῇ· Κυρία, τί μοι ὄφελος 11,1
 10 ταῦτα ἑωρακότε καὶ μὴ γινώσκοντι τί ἐστὶν τὰ πράγματα; ἀποκριθεῖσά (III 3)
 μοι λέγει· Πανοῦργος εἰ, ἄνθρωπε, θέλων γινώσκειν τὰ περὶ τὸν πύργον.
 Naί, φημί, κυρία, ἵνα τοῖς ἀδελφοῖς ἀναγγείλω, καὶ ἱλαρώτεροι γένωνται,
 καὶ ταῦτα ἀκούσαντες γινώσκωσιν τὸν κύριον ἐν πολλῇ δόξῃ. ἡ δὲ ἔφη· 2
 Ἀκούσονται μὲν πολλοί· ἀκούσαντες δὲ τινες ἐξ αὐτῶν χαρήσονται, τινὲς
 15 δὲ κλαύσονται· ἀλλὰ καὶ οὗτοι, ἐὰν ἀκούσωσιν καὶ μετανοήσωσιν, καὶ αὐτοὶ
 χαρήσονται. ἄκουε οὖν τὰς παραβολὰς τοῦ πύργου· ἀποκαλύψω γάρ σοι
 πάντα. καὶ μηκέτι μοι κόπους πάρεχε περὶ ἀποκαλύψεως· αἱ γὰρ ἀπο-
 καλύψεις αὗται τέλος ἔχουσιν· πεπληρωμένοι γὰρ εἰσιν. ἀλλ' οὐ παύση
 αἰτούμενος ἀποκαλύψεις· ἀναιδὴς γὰρ εἰ. ὁ μὲν πύργος, ὃν βλέπεις οἰκο- 3
 20 δομούμενον, ἐγὼ εἰμι ἡ Ἐκκλησία, ἡ ὀφθεισά σοι καὶ νῦν καὶ τὸ πρότερον·
 δ' ἂν οὖν θελήσης ἐπερώτα περὶ τοῦ πύργου, καὶ ἀποκαλύψω σοι, ἵνα χαρῇς
 μετὰ τῶν ἁγίων. λέγω αὐτῇ· Κυρία, ἐπεὶ ἄπαξ ἄξιόν με ἡγήσω τοῦ 4
 πάντα μοι ἀποκαλύψαι, ἀποκάλυψον. ἡ δὲ λέγει μοι· Ὁ ἐὰν ἐνδέχεται σοι
 ἀποκαλυφθῆναι, ἀποκαλυφθήσεται. μόνον ἡ καρδιά σου πρὸς τὸν θεὸν
 25 ἦτω καὶ μὴ διψυχῆσεις ὃ ἂν ἴδῃς. ἐπηρώτησα αὐτήν· Διατί ὁ πύργος ἐπὶ
 ὕδάτων ὠκοδομεῖται, κυρία; Εἰπά σοι, φησὶν, καὶ τὸ πρότερον, καὶ

κ A Cl.Al. (Strom. 2,3: zitiert 23f.) L¹L²E

1 εἰς κ^cA ἐπὶ κ 8 λίθους + τοὺς A 4 τὴν ὁδόν] το αὐτο κ 5 ἐκ
 τῆς ὁδοῦ < κ E 6 καὶ — πλίνοντας < κ (ergänzt von κ^a) L² 7f. καίπερ —
 ὕδωρ < A | ἐκκυλισθῆναι² κ κοτ. von κ^c 9 δείξας δὲ μοι A | ἡθέλησεν
 AL³ | κυρία + μου A | μοι + τὸ A 10 ἑωρακέναι und γινώσκειν A | ἐστι +
 ταῦτα A 11 ἀνθρώπος κ^cL²E 12 naί] καὶ A | ἱλαρώτεροι — 13 ταῦ-
 τα < κE 13 γινώσκωσι A -ουσιν κ | κύριον] θεὸν A | ἡ δὲ < κ
 15 οὗτοι] αὐτοὶ κ | ἀκούσωσιν καὶ] ἀκούσαντες A(L¹) | καὶ αὐτοὶ < κ (ergänzt
 von κ^c) 16 γάρ σοι] σοὶ γὰρ τὰ A 19 τὸν μὲν πύργον A 21 ἂν κ
 ἐὰν A | θέλης AL³ 23 μοι¹ < κ | μοι² < κ | ἐνδέχεται κ^{ac} Cl.Al. δεχγτε κ
 ἐνδέχεται A 23f. ἀποκαλυφθῆναι σοι ~ A 24 πρὸς] περὶ κ 25 διψυ-
 χήσεις κ (vgl. S. 19,14) -σης A | ἂν κ ἐὰν A | ἐφ' A 26 εἶπον A | πρότερον +
 πανοῦργος εἰ περὶ τὰς γραφὰς AL¹

- ἐκζητεῖς ἐπιμελῶς· ἐκζητῶν οὖν εὐρίσκεις τὴν ἀλήθειαν. διατί οὖν ἐπὶ ὑδά-
των ὠκοδομεῖται ὁ πύργος, ἄκουε· ὅτι ἡ ζωὴ ὑμῶν διὰ ὕδατος ἐσώθη καὶ
σωθήσεται. τεθεμελίωται δὲ ὁ πύργος τῷ ῥήματι τοῦ παντοκράτορος καὶ
ἐνδόξου ὀνόματος, κρατεῖται δὲ ὑπὸ τῆς ἀοράτου δυνάμεως τοῦ δεσπότου.
- 5 Ἀποκριθεὶς λέγω αὐτῇ· Κυρία, μέγας καὶ θαυμαστῶς ἔχει τὸ πρᾶγ- 12,1
μα τοῦτο. οἱ δὲ νεανίσκοι οἱ ἐξ οἱ οἰκοδομοῦντες τίνες εἰσὶν, κυρία; Οὗτοί (III 4)
εἰσιν οἱ ἅγιοι ἄγγελοι τοῦ θεοῦ οἱ πρῶτοι κτισθέντες, οἷς παρέδωκεν ὁ κύ-
ριος πᾶσαν τὴν κτίσιν αὐτοῦ, αὔξειν καὶ οἰκοδομεῖν καὶ δεσπόζειν τῆς κτί-
σεως πάσης. διὰ τούτων οὖν τελεσθήσεται ἡ οἰκοδομὴ τοῦ πύργου. Οἱ 2
- 10 δὲ ἕτεροι οἱ παραφέροντες τοὺς λίθους τίνες εἰσὶν; Καὶ αὐτοὶ ἅγιοι ἄγγε-
λοι τοῦ θεοῦ· οὗτοι δὲ οἱ ἐξ ὑπερέχοντες αὐτοὺς εἰσιν. συντελεσθήσεται
οὖν ἡ οἰκοδομὴ τοῦ πύργου, καὶ πάντες ὁμοῦ εὐφρανθήσονται κύκλῳ τοῦ
πύργου καὶ δοξάσουσιν τὸν θεόν, ὅτι ἐτελέσθη ἡ οἰκοδομὴ τοῦ πύργου.
ἐπηρώτησα αὐτὴν λέγων· Κυρία, ἤθελον γινῶναι τῶν λίθων τὴν ἔξοδον 3
- 15 καὶ τὴν δύναμιν αὐτῶν, ποταπὴ ἐστίν. ἀποκριθεῖσά μοι λέγει· Οὐχ ὅτι
σὺ ἐκ πάντων ἀξιώτερος εἶ ἵνα σοι ἀποκαλυφθῇ· ἄλλοι γάρ σου πρότεροί
εἰσιν καὶ βελτιόνες σου, οἷς ἔδει ἀποκαλυφθῆναι τὰ ὁράματα ταῦτα· ἀλλ’
ἵνα δοξασθῇ τὸ ὄνομα τοῦ θεοῦ, σοὶ ἀπεκαλύφθη καὶ ἀποκαλυφθήσεται
διὰ τοὺς διψύχους, τοὺς διαλογιζομένους ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν εἰ ἄρα
- 20 ἐστὶν ταῦτα ἢ οὐκ ἐστίν· λέγε αὐτοῖς ὅτι ταῦτα πάντα ἐστὶν ἀληθῆ, καὶ
οὐθὲν ἕξωθεν ἐστὶν τῆς ἀληθείας, ἀλλὰ πάντα ἰσχυρὰ καὶ βέβαια καὶ τεθε-
μελιωμένα ἐστίν.
- Ἄκουε νῦν περὶ τῶν λίθων τῶν ὑπαγόντων εἰς τὴν οἰκοδομὴν. οἱ μὲν οὖν 13,1
λίθοι οἱ τετράγωνοι καὶ λευκοὶ καὶ συμφωνοῦντες ταῖς ἁρμογαῖς αὐτῶν, (III 5)
25 οὗτοί εἰσιν οἱ ἀπόστολοι καὶ ἐπίσκοποι καὶ διδάσκαλοι καὶ διάκονοι οἱ πο-
ρευθέντες κατὰ τὴν σεμνότητα τοῦ θεοῦ καὶ ἐπισκοπήσαντες καὶ διδάξαντες
καὶ διακονήσαντες ἄγνωσ καὶ σεμνῶς τοῖς ἐκλεκτοῖς τοῦ θεοῦ, οἱ μὲν κεκοι-
μημένοι, οἱ δὲ ἔτι ὄντες· καὶ πάντοτε ἑαυτοῖς συνεφώνησαν καὶ ἐν ἑαυτοῖς

18 vgl. Ps 85,9. 12. Is 24,15. 66,5

κ Α Cl.Al. (Strom. 1,181: wörtl. 19 f. διὰ — ἐστιν²) L¹L²E

1 ἐκζητήσεις A | εὐρήσεις AL¹E | ἐφ' A 2 ἄκουσον A | δι' A 5 ἀπο-
κριθεὶς + δὲ A | κυρία < L¹ | θαυμαστόν A 6 ἐξ κ' ALL ἐξηκοντα κ < E |
κυρία] ἡ δὲ ἔφη AL²E 9 οὖν < κ 11 ἐξ < κ²L¹E | αὐτῶν A 14 ἐξο-
δον] διαφορὰν A 15 αὐτῶν < A 16 σου < κ (ergänzt von κ²c) 17 σοι
< AE 18 σοὶ ἀπεκαλύφθη καὶ < κ ἀπεκαλύφθη καὶ κ² + ἔτι AE 19 f. εἰ
ἄρα — ἐστίν² κ²A (zweimal ἐσται) Cl.Al. LLE < κ 20 ἀληθῆ ἐστὶ ~ A
21 οὐδὲν ἐστὶν ἕξωθεν A | πάντα] ταῦτα A 23 νῦν] οὖν A | οὖν < A
25 καὶ διάκονοι < AE 27 ἐκλεκτοῖς] δούλοις A | θεοῦ + τὸν λόγον A
28 καὶ¹ < A | αὐτοῖς κL¹ | συμφωνήσαντες κ

- εἰρήνην ἔσχον καὶ ἀλλήλων ἤκουον· διὰ τοῦτο ἐν τῇ οἰκοδομῇ τοῦ πύργου
 συμφωνοῦσιν αἱ ἀρμογαὶ αὐτῶν. Οἱ δὲ ἐκ τοῦ βυθοῦ ἐλκόμενοι καὶ ἐπι- 2
 τιθέμενοι εἰς τὴν οἰκοδομὴν καὶ συμφωνοῦντες ταῖς ἀρμογαῖς αὐτῶν μετὰ τῶν
 ἑτέρων λίθων τῶν ἤδη ὠκοδομημένων, τίνες εἰσίν; Οὗτοί εἰσιν οἱ παθόντες;
 5 ἔνεκεν τοῦ ὀνόματος τοῦ κυρίου. Τοὺς δὲ ἑτέρους λίθους τοὺς φερο- 3
 μένους ἀπὸ τῆς ξηρᾶς θέλω γινῶναι τίνες εἰσίν, κυρία. ἔφη· Τοὺς μὲν εἰς τὴν
 οἰκοδομὴν ὑπάγοντας καὶ μὴ λατομουμένους, τούτους ὁ κύριος ἔδοκίμασεν,
 ὅτι ἐπορεύθησαν ἐν τῇ εὐθύτητι τοῦ κυρίου καὶ κατορθώσαντο τὰς ἐντολὰς
 αὐτοῦ. Οἱ δὲ ἀγόμενοι καὶ τιθέμενοι εἰς τὴν οἰκοδομὴν τίνες εἰσίν; Νέοι 4
 10 εἰσίν ἐν τῇ πίστει καὶ πιστοί. νουθετοῦνται δὲ ὑπὸ τῶν ἀγγέλων εἰς τὸ
 ἀγαθοποιεῖν, διότι οὐχ εὐρέθη ἐν αὐτοῖς πονηρία. Οὗς δὲ ἀπέβαλλον καὶ 5
 ἐρίπτουν, τίνες εἰσίν; Οὗτοί εἰσιν ἡμαρτηκότες καὶ θέλοντες μετανοῆσαι·
 διὰ τοῦτο μακρὰν οὐκ ἀπερίφησαν ἔξω τοῦ πύργου, ὅτι εὐχρηστοὶ ἔσονται εἰς
 τὴν οἰκοδομὴν, ἐὰν μετανοήσωσιν. οἱ οὖν μέλλοντες μετανοεῖν, ἐὰν μετα-
 15 νοήσωσιν, ἰσχυροὶ ἔσονται ἐν τῇ πίστει, ἐὰν νῦν μετανοήσωσιν ἐν τῷ οἰκοδο-
 μεῖται ὁ πύργος. ἐὰν δὲ τελεσθῇ ἡ οἰκοδομή, οὐκέτι ἔχουσιν τόπον, ἀλλ'
 ἔσονται ἔκβολοι. μόνον δὲ τοῦτα ἔχουσιν, παρὰ τῷ πύργῳ κεῖσθαι.
 Τοὺς δὲ κατακοπτομένους καὶ μακρὰν ὀπιτομένους ἀπὸ τοῦ πύργου θέλεις 14,1
 γινῶναι; οὗτοί εἰσιν οἱ υἱοὶ τῆς ἀνομίας· ἐπίστευσαν δὲ ἐν ὑποκρίσει, καὶ πᾶσα (III 6)
 20 πονηρία οὐκ ἀπέστη ἀπ' αὐτῶν· διὰ τοῦτο οὐκ ἔχουσιν σωτηρίαν, ὅτι οὐκ εἰσιν
 εὐχρηστοὶ εἰς οἰκοδομὴν διὰ τὰς πονηρίας αὐτῶν. διὰ τοῦτο συνεκόπησαν καὶ
 πύργῳ ἀπερίφησαν διὰ τὴν ὀργὴν τοῦ κυρίου, ὅτι παρώργισαν αὐτόν. τοὺς δὲ 2
 ἑτέρους οὗς ἐώρακας πολλοὺς κειμένους, μὴ ὑπάγοντας εἰς τὴν οἰκοδομὴν,
 οὗτοι οἱ μὲν ἐψωριακότες εἰσίν οἱ ἐγνωκότες τὴν ἀλήθειαν, μὴ ἐπιμένοντες δὲ
 25 ἐν αὐτῇ μηδὲ κολλώμενοι τοῖς ἀγίοις· διὰ τοῦτο ἄχρηστοὶ εἰσιν. Οἱ δὲ 3
 τὰς σχισμὰς ἔχοντες τίνες εἰσίν; Οὗτοί εἰσιν οἱ κατ' ἀλλήλων ἐν ταῖς καρδίαις

κ A L¹L²E

1 ἔσχον A | καὶ ἀλλήλων ἤκουον διὰ τοῦ < κ (ergänzt von κ¹) | ἤκουσαν A
 3 εἰς τὴν οἰκοδομὴν < κ | ταῖς ἀρμογαῖς αὐτῶν < A 4 οἰκοδομουμένων κ (L²?) |
 οἱ + κεκοιμημένοι καὶ AL¹ 5 κυρίου] θν κ | τοὺς δὲ — 6 ἔφη] ὁ δὲ ἔφη A
 6 ἀπὸ κ^c ἐπὶ κ 8 κατορθώσαν A 10 πίστει + τοῦ κυρίου AE 11 ποιεῖν
 τὸ ἀγαθόν A | οὐχ < κ L² 12 ἐρίπτουν A | εἰσιν² + οἱ A 13 μακρὰν < A
 14 μετανοήσωσιν²] -ουσιν κ 16 ἔξουσιν AL²(E) 17 ἔξουσιν ALL |
 ὅτι παρὰ τῷ πύργῳ κεῖνται A(LLE) 18 καὶ μακρὰν ὀπιτομένους < κ
 20 πονηρία] ἀνομία A 21 οἰκοδομὴν + τοῦ πύργου A | διὰ τοῦτο—
 22 αὐτόν < A 23 ἑτέρους + λίθους AL¹ | μὴ κ^cL¹(L²) καὶ μὴ AE < κ
 24 ἐπιμένοντες ALL(E) 25 μηδὲ — εἰσιν < κ L²E 26f. ἔχοντες ἐν
 ταῖς καρδίαις ~ A

- ἔχοντες καὶ μὴ εἰρηνεύοντες ἐν ἑαυτοῖς, ἀλλὰ πρόσωπον εἰρήνης ἔχοντες, 4
 ὅταν δὲ ἀπ' ἀλλήλων ἀποχωρήσωσιν, αἱ πονηρίαι αὐτῶν ἐν ταῖς καρδίαις ἐμμέ-
 νουσιν. αὐταὶ οὖν αἱ σχισμαὶ εἰσιν ἃς ἔχουσιν οἱ λίθοι. οἱ δὲ κεκολοβω-
 μένοι οὗτοί εἰσιν πεπιστευκότες μὲν καὶ τὸ πλεῖον μέρος ἔχουσιν ἐν τῇ 5
 δικαιοσύνῃ, τινὰ δὲ μέρη ἔχουσιν τῆς ἀνομίας. διὰ τοῦτο κολοβοὶ καὶ οὐχ 6
 ὀλοτελεῖς εἰσιν. Οἱ δὲ λευκοὶ καὶ στρογγύλοι καὶ μὴ ἀρμόζοντες εἰς τὴν
 οἰκοδομὴν τίνες εἰσίν, κυρία; ἀποκριθεῖσά μοι λέγει· Ἔως πότε μωρός 7
 εἶ καὶ ἀσύνετος, καὶ πάντα ἐπερωτᾷς καὶ οὐδὲν νοεῖς; οὗτοί εἰσιν ἔχοντες
 μὲν πίστιν, ἔχοντες δὲ καὶ πλοῦτον [τοῦ αἰῶνος τούτου]· ὅταν [δὲ] γένηται 8
 θλίψις, διὰ τὸν πλοῦτον αὐτῶν καὶ διὰ τὰς πραγματείας ἀπαρνοῦνται τὸν 9
 κύριον αὐτῶν. καὶ ἀποκριθεὶς αὐτῇ λέγω· Κυρία, πότε οὖν εὐχρηστοὶ 6
 ἔσονται εἰς τὴν οἰκοδομὴν; Ὅταν, φησὶν, περικοπῇ αὐτῶν ὁ πλοῦτος ὁ ψυχα-
 γωγῶν αὐτούς, τότε εὐχρηστοὶ ἔσονται τῷ θεῷ. ὥσπερ γὰρ ὁ λίθος ὁ 7
 στρογγύλος· ἐὰν μὴ περικοπῇ καὶ ἀποβάλῃ ἐξ αὐτοῦ τι, οὐ δύναται 8
 15 τετράγωνος γενέσθαι, οὕτω καὶ οἱ πλουτοῦντες ἐν τούτῳ τῷ αἰῶνι, ἐὰν μὴ
 περικοπῇ αὐτῶν ὁ πλοῦτος, οὐ δύνανται τῷ κυρίῳ εὐχρηστοὶ γενέσθαι.
 ἀπὸ σεαυτοῦ πρῶτον γινώθι· ὅτε ἐπλούτεις ἄχρηστος ἦς, νῦν δὲ εὐχρηστος 7
 εἶ καὶ ὠφέλιμος τῇ ζωῇ. εὐχρηστοὶ γίνεσθε τῷ θεῷ· καὶ ἄρα σὺ αὐτὸς χρᾶ-
 σαι ἐκ τῶν αὐτῶν λίθων.
- 20 Τοὺς δὲ ἐτέρους λίθους οὓς εἶδες μακρὰν ἀπὸ τοῦ πύργου ῥίπτομένους καὶ 15,1
 πίπτοντας εἰς τὴν ὁδὸν καὶ κυλιομένους ἐκ τῆς ὁδοῦ εἰς τὰς ἀνοδίας. οὗτοι (1117)
 εἰσιν οἱ πεπιστευκότες μὲν, ἀπὸ δὲ τῆς διψυχίας αὐτῶν ἀφίουνσιν τὴν ὁδὸν
 αὐτῶν τὴν ἀληθινήν· δοκοῦντες οὖν βελτίονα ὁδὸν δύνασθαι εὐρεῖν, πλα-
 νῶνται καὶ ταλαιπωροῦσιν περιπατοῦντες ἐν ταῖς ἀνοδίαις. οἱ δὲ πίπτοντες 2
 25 εἰς τὸ πῦρ καὶ καιόμενοι, οὗτοί εἰσιν οἱ εἰς τέλος ἀποστάντες τοῦ θεοῦ τοῦ
 ζῶντος, καὶ οὐκέτι αὐτοῖς ἀνέβη ἐπὶ τὴν καρδίαν τοῦ μετανοῆσαι διὰ τὰς

1 vgl. I Thess 5,13

25f. vgl. Hebr 3,12

κ Α L¹L²E

1 ἀλλὰ πρόσωπον εἰρήνης κ Lücke in A *in persona quidem pacem* L¹ (L²E), daher
 οἱ εἰς μὲν πρόσωπον εἰρήνην Hg. 2 ἀπ' ἀλλήλων ἀποχωρήσωσιν] ἀποχωρισ-
 θῶσιν Α | ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν ~ Α 4 εἰσιν + οἱ Α | πλείστον L¹(E) |
 ἔχοντες Α, ebenso 5 | τῇ < Α 7 λέγει μοι ~ Α 8 εἰσιν + οἱ ΑΕ
 9 καὶ < Α | τοῦ — 10 πλοῦτον < κ (Homoiot.) | τοῦ αἰῶνος τούτου und δὲ Lücke
 in Α 10 διὰ³ < AL¹ 10f. αὐτῶν τὸν κύριον ~ Α 11 καὶ < AL¹
 13 γὰρ < κ (ergänzt von κ^c) L²E 16 κυρίῳ] χριστῷ Α 17 ἀπὸ + δὲ κ^cL²
 18 καὶ ὠφέλιμος εἶ ~ Α 18f. καὶ — λίθων < κ *nam et tu ipse ex eis lapidibus*
fuisti (es oder eris E) L¹E *et tu autem utilior de ipsis lapidibus eris* L² 21 ἐκ]
 ἀπὸ Α 23 αὐτῶν < Α | ἀληθῇ Α | δολοῦντες Α 24 ἀνομίας; κ 25 εἰσιν
 οἱ < κ (ergänzt von κ^c) 26 τοῦ κ τὸ Α

- ἐπιθυμίας τῆς ἀσελγείας αὐτῶν καὶ τῶν πονηριῶν ὧν ἡργάσαντο. τοὺς 3
 δὲ ἐτέρους τοὺς πλῆττοντας ἐγγὺς τῶν ὑδάτων καὶ μὴ δυναμένους κυλισθῆναι
 εἰς τὸ ὕδωρ θέλεις γινῶναι τίνες εἰσίν; οὗτοί εἰσιν οἱ τὸν λόγον ἀκούσαντες
 καὶ θέλοντες βαπτισθῆναι εἰς τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου· εἴτα ὅταν αὐτοῖς ἔλθῃ
 5 εἰς μνείαν ἢ ἀγνότης τῆς ἀληθείας, μετανοοῦσιν καὶ πορεύονται πάλιν
 ὁπίσω τῶν ἐπιθυμιῶν αὐτῶν τῶν πονηρῶν. ἐτέλεσεν οὖν τὴν ἐξήγησιν τοῦ 4
 πύργου. ἀναιδευσάμενος ἔτι αὐτὴν ἐπηρώτησα, εἰ ἄρα πάντες οἱ λίθοι 5
 οὗτοι οἱ ἀποβεβλημένοι καὶ μὴ ἀρμόζοντες εἰς τὴν οἰκοδομὴν τοῦ πύργου, εἰ
 ἔστιν αὐτοῖς μετάνοια καὶ ἔχουσιν τόπον εἰς τὸν πύργον τοῦτον. Ἐχουσιν,
 10 φησίν, μετάνοιαν, ἀλλὰ εἰς τοῦτον τὸν πύργον οὐ δύνανται ἀρμόσαι· ἐτέρῳ 6
 δὲ τόπῳ ἀρμόσουσιν πολὺ ἐλάττονι, καὶ τοῦτο ὅταν βασανισθῶσιν καὶ
 ἐκπληρώσωσιν τὰς ἡμέρας τῶν ἁμαρτιῶν αὐτῶν. καὶ διὰ τοῦτο μετατε-
 θήσονται, ὅτι μετέλαβον τοῦ ῥήματος τοῦ δικαίου. καὶ τότε αὐτοῖς συμβή-
 σεται μετατεθῆναι ἐκ τῶν βασάνων αὐτῶν, διὰ τὰ ἔργα ἃ ἡργάσαντο πονηρά.
 15 ἐὰν δὲ μὴ ἀναβῇ ἐπὶ τὴν καρδίαν αὐτῶν μετανοῆσαι οὐ σώζονται διὰ τὴν
 σκληροκαρδίαν αὐτῶν.
- Ὅτε οὖν ἐπανασάμην ἐρωτῶν αὐτὴν περὶ πάντων τούτων, λέγει μοι· 16,1
 θέλεις ἄλλο ἰδεῖν; κατεπίθνυμος ὢν τοῦ θεάσασθαι περιχαρὴς ἐγενόμην (III 8)
 τοῦ ἰδεῖν. ἐμβλέψασά μοι ὑπεμευδίασεν καὶ λέγει μοι· Βλέπεις ἐπτά 2
 20 γυναῖκας κύκλῳ τοῦ πύργου; Βλέπω, φημί, κυρία. Ὁ πύργος οὗτος ὑπὸ
 τούτων βαστάζεται κατ' ἐπιταγὴν τοῦ κυρίου. ἄκουε νῦν τὰς ἐνεργείας 3
 αὐτῶν. ἡ μὲν πρώτη αὐτῶν, ἡ κρατοῦσα τὰς χεῖρας, Πίστις καλεῖται· διὰ
 ταύτης σώζονται οἱ ἐκλεκτοὶ τοῦ θεοῦ. ἡ δὲ ἐτέρα, ἡ περιεζωσμένη καὶ 4
 ἀνδριζομένη, Ἐγκράτεια καλεῖται· αὕτη θυγάτηρ ἐστὶν τῆς Πίστεως. δς
 25 ἂν οὖν ἀκολουθήσῃ αὐτῇ, μακάριος γίνεται ἐν τῇ ζωῇ αὐτοῦ, ὅτι πάντων
 τῶν πονηρῶν ἔργων ἀφέξεται, πιστεύων ὅτι ἐὰν ἀφέξεται πάσης ἐπιθυμίας
 πονηρᾶς, κληρονομήσει ζωὴν αἰώνιον. Αἱ δὲ ἑτεραι, κυρία, τίνες εἰσίν; 5

3 vgl. Mc 4,18

4 vgl. Act 2,38. 10,48. 19,5

5 f. vgl. Sir 18,30

α A Cl.Al. (Strom. 2,55: zitiert Kap. 16,3—5. 7 frei und kürzend) L¹L²E

- 1 εἰργάζοντο A 3 θέλεις γινῶναι < κL¹ τίς μοι L² 4 ἔλθῃ αὐτοῖς
 ~ A 5 ἀγνότης κL² ἀγνοίας L¹ γνώσις A οὐκίτι οὐκί (ἀγνοοῦσι) E | πονηρεύον-
 ται A 6 ἐπιθυμιῶν] πονηριῶν A 7 ἀναιδευσάμενος δὲ ἐπ' αὐτὴν ἐπηρώτησα ἔτι,
 εἰ A 9 ἔχουσιν] ἔξουσιν ALL(E) | πύργον] τόπον AE 12 πληρώσωσι A |
 αὐτῶν < κ 14 διὰ — πονηρά < A ἐὰν ἀναβῇ ἐπὶ τὴν καρδίαν αὐτῶν τὰ
 ἔργα ἃ ἡργάσαντο πονηρά L¹(E). Vielleicht (τῶν) διὰ τὰ ἔργα κτλ.? 15 δὲ μὴ
 < A | μετανοῆσαι < κ (ergänzt von κ^c) LL 18 ἰδεῖν + τι κ^cL¹(E) 19 βλε-
 ψασα κ 20 οὗτος < κ 22 τὰς χεῖρας κρατοῦσα ~ A 23 ταυτην κ
 23f. καὶ ἀνδρ. < AE 25 ἀκολουθῇ αὐταῖς AE | αὐτοῦ < A 26 πιστεύων—
 ἀφέξεται] καὶ κ | ἐὰν < L² 27 καὶ κληρονομήσει κL² | τίνες] ποῖαι A

- Θυγατέρες ἀλλήλων εἰσὶν· καλοῦνται δὲ ἡ μὲν Ἀπλότης, ἡ δὲ Ἐπιστήμη, ἡ δὲ Ἀκακία, ἡ δὲ Σεμνότης, ἡ δὲ Ἀγάπη. ὅταν οὖν τὰ ἔργα τῆς μητρὸς αὐτῶν πάντα ποιήσης, δύνασαι ζῆσαι. Ἦθελον, φημί, γνῶναι, κυρία, τίς αὐτῶν ἔχει αὐτῶν. Ἀκουε, φησὶν, τὰς δυνάμεις ἃς ἔχουσιν. κρατοῦνται δὲ ἀπ' ἀλλήλων αἱ δυνάμεις αὐτῶν καὶ ἀκολουθοῦσιν ἀλλήλαις, καθὼς καὶ γεγεννημένοι εἰσὶν. ἐκ τῆς Πίστεως γεννᾶται Ἐγκράτεια, ἐκ τῆς Ἐγκρατείας Ἀπλότης, ἐκ τῆς Ἀπλότητος Ἀκακία, ἐκ τῆς Ἀκακίας Σεμνότης, ἐκ τῆς Σεμνότητος Ἐπιστήμη, ἐκ τῆς Ἐπιστήμης Ἀγάπη. τούτων οὖν τὰ ἔργα ἀγὰ καὶ σεμνὰ καὶ θεῖα ἔστιν. ἃς ἂν οὖν δουλεύσῃ ταύταις καὶ ἰσχύσῃ κρατῆσαι τῶν ἔργων αὐτῶν, ἐν τῷ πύργῳ ἔξει τὴν κατοίκησιν μετὰ τῶν ἁγίων τοῦ θεοῦ. ἐπηρώτων δὲ αὐτὴν περὶ τῶν καιρῶν, εἰ ἤδη συντέλειά ἐστιν. ἡ δὲ ἀνέκραγε φωνῇ μεγάλῃ λέγουσα· Ἀσύνετε ἄνθρωπε, οὐχ ὁρᾷς τὸν πύργον ἔτι οἰκοδομούμενον; ὥς ἐὰν οὖν συντελεσθῇ ὁ πύργος οἰκοδομούμενος, ἔχει τέλος. ἀλλὰ ταχὺ ἐποικοδομηθήσεται. μηκέτι με ἐπερώτα μὴδὲν ἀρκετὴ σοι ἡ ὑπόμνησις αὕτη καὶ τοῖς ἁγίοις, καὶ ἡ ἀνακαίνωσις τῶν πνευμάτων ὑμῶν. ἀλλ' οὐ σοὶ μόνῳ ἀπεκαλύφθη, ἀλλ' ἵνα πᾶσιν δηλώσεις αὐτά. μετὰ τρεῖς ἡμέρας — νοῆσαι σε γὰρ δεῖ πρῶτον — ἐντέλλομαι δέ σοι πρῶτον, Ἐρμᾶ, τὰ ῥήματα ταῦτα ἃ σοὶ μέλλω λέγειν, λαλῆσαι αὐτά πάντα εἰς τὰ ὦτα τῶν ἁγίων, ἵνα ἀκούσαντες αὐτά καὶ ποιήσαντες καθαρισθῶσιν ἀπὸ τῶν πονηριῶν αὐτῶν, καὶ σὺ δὲ μετ' αὐτῶν.
- Ἀκούσατέ μου, τέκνα· ἐγὼ ὑμᾶς ἐξέθρεψα ἐν πολλῇ ἀπλότητι καὶ ἀκακίᾳ καὶ σεμνότητι διὰ τὸ ἔλεος τοῦ κυρίου τοῦ ἐφ' ὑμᾶς στάξαντος τὴν δικαιοσύνην, ἵνα δικαιωθῆτε καὶ ἁγιασθῆτε ἀπὸ πάσης πονηρίας καὶ ἀπὸ πάσης σχολιότητος. ὑμεῖς δὲ οὐ θέλετε παῖναι ἀπὸ τῆς πονηρίας ὑμῶν. νῦν οὖν ἀκούσατέ μου καὶ εἰρηνεύετε ἐν ἑαυτοῖς καὶ ἐπισκέπτεσθε ἀλλήλους καὶ ἀντιλαμβάνεσθε ἀλλήλων, καὶ μὴ μόνοι τὰ κτίσματα τοῦ θεοῦ μεταλαμβάνετε ἐκ καταχύματος, ἀλλὰ μεταδίδετε καὶ τοῖς ὑστερουμένοις. οἱ

25f. vgl. I Thess 5,13 und Act 20,35

κ Α (Cl.A1.) L¹L²E

1 ἡ δὲ Ἐπιστήμη nach Σεμνότης ~ AL¹ 3 ποιῆς κ | γνῶναι φημί ~ A
 4 ἃς ἔχουσιν] αὐτῶν AE 5 ἀπ' κ ὑπ' A | αἱ δυν. αὐτῶν < AL² | καὶ² < ALL
 8 οὖν < κ 9 εἰσιν A | οὖν < AE 11 ἐπηρώτησα AL¹E | δὲ < A
 18 ἔτι οἰκοδομούμενον] ἐποικοδ. A | ὥς ἐὰν οὖν κ^cL¹(E) ος εαν κ ἕως ἂν οὖν
 AL² | συντελεσθῇ < A 14 ἔξει τὸ τέλος A (L²) | με < AE 15 ἀρκεῖ A |
 ἀνακαίνωσις A 16 μόνῳ + ταῦτα AL²(E) | δηλώσης A 17 σε < A |
 ἐντέλλομαι — 18 πρῶτον < κL¹ 18f. αὐτά πάντα L² αὐτα κ πάντα A ea omni-
 bus L¹ omniibus E 22 ταξάντος κ^c 23 καὶ ἁγιασθῆτε < A | ἀπὸ² < AL¹
 24 παῖναι κ παῦσαι A 26 ἀντιλαμβάνετε A 26f. μεταλαμβάνετε, ἀλλ' ἐκ
 καταχύματος ~ Dib. (L¹) 27 ὑστερουμένοις κ

- μὲν γὰρ ἀπὸ τῶν πολλῶν ἐδεσμάτων ἀσθένειαν τῇ σαρκὶ αὐτῶν ἐπισπῶνται
 καὶ λυμαίνονται τὴν σάρκα αὐτῶν· τῶν δὲ μὴ ἔχοντων ἐδέσματα λυμαίνεται
 ἡ σὰρξ αὐτῶν διὰ τὸ μὴ ἔχειν τὸ ἀρκετὸν τῆς τροφῆς, καὶ διαφθείρεται τὸ
 σῶμα αὐτῶν. αὕτη οὖν ἡ ἀσυνκρασία βλαβερά ὑμῖν τοῖς ἔχουσι καὶ μὴ 4
 5 μεταδίδουσιν τοῖς ὑστερουμένοις. βλέπετε τὴν κρίσιν τὴν ἐπερχομένην. οἱ 5
 ὑπερέχοντες οὖν ἐκζητεῖτε τοὺς πεινῶντας ἕως οὗπω ὁ πύργος ἐτελέσθη·
 μετὰ γὰρ τὸ τελεσθῆναι τὸν πύργον θελήσετε ἀγαθοποιεῖν, καὶ οὐχ ἔξετε 6
 τόπον. βλέπετε οὖν ὑμεῖς οἱ γαυρούμενοι ἐν τῷ πλούτῳ ὑμῶν, μήποτε 6
 στενάξουσιν οἱ ὑστερούμενοι, καὶ ὁ στεναγμὸς αὐτῶν ἀναβήσεται πρὸς τὸν
 10 κύριον, καὶ ἐκκλεισθήσεσθε μετὰ τῶν ἀγαθῶν ὑμῶν ἔξω τῆς θύρας τοῦ 7
 πύργου. νῦν οὖν ὑμῖν λέγω τοῖς προηγούμενοις τῆς ἐκκλησίας καὶ τοῖς 7
 πρωτοκαθεδρίταις· μὴ γίνεσθε ὅμοιοι τοῖς φαρμακοῖς. οἱ φαρμακοὶ μὲν
 οὖν τὰ φάρμακα ἑαυτῶν εἰς τὰς πυξίδας βαστάζουσιν, ὑμεῖς δὲ τὸ φάρ- 8
 μακον ὑμῶν καὶ τὸν ἰὸν εἰς τὴν καρδίαν. ἐνεσκιρωμένοι ἐστὲ καὶ οὐ 8
 15 θέλετε καθαρίσαι τὰς καρδίας ὑμῶν καὶ συγκεράσαι ὑμῶν τὴν φρόνησιν 9
 ἐπὶ τὸ αὐτὸ ἐν καθαρᾷ καρδίᾳ, ἵνα σχῆτε ἔλεος παρὰ τοῦ βασιλέως τοῦ μεγά-
 λου. βλέπετε οὖν, τέκνα, μήποτε αὐταὶ αἱ διχοστασίαι ὑμῶν ἀποστερη- 9
 σουσιν τὴν ζωὴν ὑμῶν. πῶς ὑμεῖς παιδεύειν θέλετε τοὺς ἐκλεκτοὺς 10
 κυρίου, αὐτοὶ μὴ ἔχοντες παιδείαν; παιδεύετε οὖν ἀλλήλους καὶ εἰρηνεύετε
 20 ἐν αὐτοῖς, ἵνα καὶ γὰρ κατέναντι τοῦ πατρὸς ἰλαρὰ σταθεῖσα λόγον ἀποδῷ 10
 ὑπὲρ ὑμῶν πάντων τῷ κυρίῳ ὑμῶν.
 Ὅτε οὖν ἐπαύσατο μετ' ἐμοῦ λαλοῦσα, ἦλθον οἱ ἑξ νεανίσκοι οἱ οἰκοδο- 18,1
 μοῦντες καὶ ἀπήνεγκαν αὐτὴν πρὸς τὸν πύργον, καὶ ἄλλοι τέσσαρες ἦσαν (III 10)
 τὸ συμφέλιον καὶ ἀπήνεγκαν καὶ αὐτὸ πρὸς τὸν πύργον. τούτων τὸ πρόσ-
 25 ωπον οὐκ εἶδον, ὅτι ἀπεστραμμένοι ἦσαν. ὑπάγουσαν δὲ αὐτὴν ἡρώτων 2
 ἵνα μοι ἀποκαλύψῃ περὶ τῶν τριῶν μορφῶν ἐν αἷς μοι ἐνεφανίσθη. ἀπο-
 κριθεῖσά μοι λέγει· Περὶ τούτων ἕτερον δεῖ σε ἐπερωτῆσαι ἵνα σοι ἀπο-

9f. vgl. Iac 5,4 12 πρωτοκαθ. vgl. Mt 23,6. Mc 12,39. Lc 11,43. 20,46
 16f. vgl. Ps 46,3. Mal 1,14 und andere Stellen 19f. vgl. I Thess 5,13

κ Α L¹L²E

1 ἀσθένειαν] ἀφθονίαν Α | αὐτῶν < κ 2 λυμεν¹ κ 3 αὐτῶν < κ
 8f. τὰ σώματα ΑΕ 4 ἀσυνκρασία Α 5 ἐρχομένην Α(L²E) 6 τελεσθῆ κ Ε
 7 ἀγαθοποιῆσαι Α | οὐκ κ 8 γαυρούμενοι κ^c γαυρωμένοι κ -ιώντες Α
 9 στενάξουσιν Α 10 τῶν + ἀδελφῶν Α + omnibus L¹ 18 οὖν < Α | αὐτῶν Α
 14 ἐσκιρωμένοι Α 15 συγκεράσαι ὑμῶν < κ (ergänzt von κ^c) 17 ὑμῶν
 LLE αὐταὶ κ αὐταὶ ὑμῶν κ^c < Α | ἀποστερήσωσι Α 20 ἑαυτοῖς Α 21 ὑμῶν¹
 ἡμῶν κ (korr. von κ^c) | ὑμῶν²] ἡμῶν κ < L¹E 23 ἀπήνεγκαν αὐτὴν] ἦσαν
 αὐτοὶ Α 24 καὶ αὐτὸ πρὸς] εἰς Α(L²) et iterum iterum ipsi in turrem L¹
 25 δὲ < κ (ergänzt von κ^c) 27 ἐρωτῆσαι Α

- καλυφθῇ. ὥφθη δέ μοι, ἀδελφοί, τῇ μὲν πρώτῃ ὁράσει τῇ περυσινῇ 3
 λίαν πρεσβυτέρα καὶ ἐν καθέδρᾳ καθημένη. τῇ δὲ ἐτέρᾳ ὁράσει τὴν 4
 μὲν ὄφιν νεωτέραν εἶχεν, τὴν δὲ σάρκα καὶ τὰς τρίχας πρεσβυτέρας, καὶ 5
 ἐστηκυῖά μοι ἐλάλει. ἱλαρωτέρα δὲ ἦν ἢ τὸ πρότερον. τῇ δὲ τρίτῃ 6
 5 ὁράσει ὅλη νεωτέρα καὶ κάλλει ἐκπρεπεστάτῃ, μόνας δὲ τὰς τρίχας
 πρεσβυτέρας εἶχεν· ἱλαρὰ δὲ εἰς τέλος ἦν καὶ ἐπὶ συμφελίου καθημένη.
 περὶ τούτων περίλυπος ἦμην λίαν τοῦ γινῶναι με τὴν ἀποκάλυψιν ταύτην. 6
 καὶ βλέπω τὴν πρεσβυτέραν ἐν ὁράματι τῆς νυκτὸς λέγουσάν μοι· Πᾶσα 7
 ἐρώτησις ταπεινοφροσύνης χρήζει· νῆστευσον σὸν, καὶ λήμψῃ δ' αἰτεῖς 8
 10 παρὰ τοῦ κυρίου. ἐνήστευσα σὸν μίαν ἡμέραν, καὶ αὐτῇ τῇ νυκτί μοι ὥφθη 7
 νεανίσκος καὶ λέγει μοι· Τί σὺ ὑπὸ χεῖρα αἰτεῖς ἀποκαλύψεις ἐν δεήσει;
 βλέπε μήποτε πολλὰ αἰτούμενος βλάβῃς σου τὴν σάρκα. ἀκοῦσίν σοι αἱ 8
 ἀποκαλύψεις αὗται. μήτι δύνῃ ἰσχυροτέρας ἀποκαλύψεις ὧν ἐώρακας 9
 15 ἰδεῖν; ἀποκριθεὶς αὐτῷ λέγω· Κύριε, τοῦτο μόνον αἰτοῦμαι, περὶ τῶν 9
 τριῶν μορφῶν τῆς πρεσβυτέρας, ἵνα ἀποκάλυψις ὀλοτελὴς γένηται. ἀποκρι- 10
 θεὶς μοι λέγει· Μέχρι τίνος ἀσύνετοί ἐστε; ἀλλ' αἱ διψυχίαι ὑμῶν ἀσυνέτους 10
 ὑμᾶς ποιοῦσιν καὶ τὸ μὴ ἔχειν τὴν καρδίαν ὑμῶν πρὸς τὸν κύριον. ἀπο-
 κριθεὶς αὐτῷ πάλιν εἶπον· Ἀλλ' ἀπὸ σοῦ, κύριε, ἀκριβέστερον αὐτὰ 10
 γνωσόμεθα.
- 20 Ἄκουε, φησὶν, περὶ τῶν μορφῶν ὧν ἐπιζητεῖς. τῇ μὲν πρώτῃ ὁράσει 19,1.2
 διατὶ πρεσβυτέρα ὥφθη σοι καὶ ἐπὶ καθέδρᾳ καθημένη; ὅτι τὸ πνεῦμα ὑμῶν (III 11)
 πρεσβύτερον καὶ ἤδη μεμαραμμένον καὶ μὴ ἔχον δύναμιν ἀπὸ τῶν μαλακιῶν 3
 ὑμῶν καὶ διψυχῶν. ὥσπερ γὰρ οἱ πρεσβύτεροι, μηκέτι ἔχοντες ἐλπίδα 8
 τοῦ ἀνανεῶσαι, οὐδὲν ἄλλο προσδοκῶσιν εἰ μὴ τὴν κοίμησιν αὐτῶν, οὕτως 9
 25 καὶ ὑμεῖς μαλακισθέντες ἀπὸ τῶν βιωτικῶν πραγμάτων παρεδώκατε ἑαν-
 τοὺς εἰς τὰς ἀκηδίας καὶ οὐκ ἐπερίψατε ἑαυτῶν τὰς μερίμνας ἐπὶ τὸν κύριον· 4
 ἀλλὰ ἐθραύσθη ὑμῶν ἡ διάνοια, καὶ ἐπαλαιώθητε ταῖς λύπαις ὑμῶν. Διὰ τὴν 4
 σὸν ἐν καθέδρᾳ ἐκάθητο, ἤθελον γινῶναι, κύριε. Ὅτι πᾶς ἀσθενὴς εἰς καθε-

26 vgl. Ps 54,23. I Petr 5,7

κ Α Λ'Λ'E

1 περυσιν κ 2 ἐτέρᾳ] βᾱ Α(Ε) 4 ἦν < Α | ἢ τὸ πρότερον] το
 προσωπον κ 5 εὐπρεπεστάτῃ Α 6 συμφ. + δὲ Α 8 μοι < Α
 9 λήψῃ Α, ähnlich immer 10 τοῦ < Α | καὶ < κ (ergänzt von κ^c) Λ' |
 μοι < ΑΛ' 11 τ[ε] οτι κΛ' | χεῖρας Α | αἰτῆσαι κ 12 ἀκοῦσίν— 13
 αὗται < κ (ergänzt von κ^c) | ἀκοῦνται Α 13f. ἰδεῖν ὧν ἐώρακας ~ Α
 15 ἵνα + μοι ἢ ΑΕ 18 ἀπὸ κ ὑπὸ Α | αὐτὰς Α 20 τῶν + τριῶν κ^c Α
 21 καθέδρας Α 22 μεμαρασμένον Α | μαλακιῶν] ἁμαρτιῶν Α 23 καὶ + τῶν Α
 24 προσδέχονται Α | κοίμησιν] κόμην Α 25 μαλακισθέντες < Α | παρα-
 δεδώκατε Α 26 ἐπερίψατε Α 28 εἰς κ ἐπὶ Α

δραν καθέζεται διὰ τὴν ἀσθένειαν αὐτοῦ, ἵνα συνκρατηθῇ ἡ ἀσθένεια τοῦ σώματος αὐτοῦ. ἔχεις τὸν τύπον τῆς πρώτης ὁράσεως.

- Τῇ δὲ δευτέρᾳ ὁράσει εἶδες αὐτὴν ἐστηκυῖαν καὶ τὴν ὄψιν νεωτέραν ἔχου- 20,1
σαν καὶ ἱλαρωτέραν παρὰ τὸ πρότερον, τὴν δὲ σάρκα καὶ τὰς τρίχας πρεσ- (III 12)
5 βυτέρας. ἄκουε, φησὶν, καὶ ταύτην τὴν παραβολήν. ὅταν πρεσβύτερός τις, 2
ἤδη ἀφελπικῶς ἑαυτὸν διὰ τὴν ἀσθένειαν αὐτοῦ καὶ τὴν πτωχότητα, οὐδὲν
ἕτερον προσδέχεται εἰ μὴ τὴν ἐσχάτην ἡμέραν τῆς ζωῆς αὐτοῦ· εἰτα ἐξαίφ-
νης κατελείφθη αὐτῷ κληρονομία, ἀκούσας δὲ ἐξηγέρθη καὶ περιχαρὴς
γενόμενος ἐνεδύσατο τὴν ἰσχύν, καὶ οὐκέτι ἀνάκειται, ἀλλὰ ἐστήκεν, καὶ
10 ἀνανεοῦται αὐτοῦ τὸ πνεῦμα τὸ ἤδη ἐφθαρμένον ἀπὸ τῶν προτέρων αὐτοῦ
πράξεων, καὶ οὐκέτι κάθηται, ἀλλὰ ἀνδρίζεται· οὕτως καὶ ὑμεῖς, ἀκού-
σαντες τὴν ἀποκάλυψιν, ἣν ὑμῖν ὁ κύριος ἀπεκάλυψεν, ὅτι ἐσπλαγχνίσθη 8
ἐφ' ὑμᾶς καὶ ἀνενώσατο τὰ πνεύματα ὑμῶν, καὶ ἀπέθεσθε τὰς μαλακίας
ὑμῶν, καὶ προσῆλθεν ὑμῖν ἰσχυρότης καὶ ἐνεδυναμώθητε ἐν τῇ πίστει,
15 καὶ ἰδὼν ὁ κύριος τὴν ἰσχυροποίησιν ὑμῶν ἐχάρη· καὶ διὰ τοῦτο ἐδήλωσεν
ὑμῖν τὴν οἰκοδομὴν τοῦ πύργου, καὶ ἔτερα δηλώσει, ἐὰν ἐξ ὅλης καρδίας εἰ-
ρηνεύετε ἐν ἑαυτοῖς.

- Τῇ δὲ τρίτῃ ὁράσει εἶδες αὐτὴν νεωτέραν καὶ καλὴν καὶ ἱλαρὰν καὶ κα- 21,1
λὴν τὴν μορφὴν αὐτῆς· ὥς ἐὰν γὰρ τινι λυπουμενῶ ἔλθῃ ἀγγελία ἀγαθὴ 2
20 τις, εὐθὺς ἐπελάθεται τῶν προτέρων λυπῶν καὶ οὐδὲν ἄλλο προσδέχεται εἰ (III 13)
μὴ τὴν ἀγγελίαν ἣν ἤκουσεν, καὶ ἰσχυροποιεῖται λοιπὸν εἰς τὸ ἀγαθόν, καὶ
ἀνανεοῦται αὐτοῦ τὸ πνεῦμα διὰ τὴν χαρὰν ἣν ἔλαβεν· οὕτως καὶ ὑμεῖς ἀνανεώ-
σιν εἰλήφατε τῶν πνευμάτων ὑμῶν ἰδόντες ταῦτα τὰ ἀγαθὰ. καὶ ὅτι ἐπὶ 8
συμφέλιον εἶδες καθημένην, ἰσχυρὰ ἡ θέσις· ὅτι τέσσαρας πόδας ἔχει τὸ
25 συμφέλιον καὶ ἰσχυρῶς ἐστήκεν· καὶ γὰρ ὁ κόσμος διὰ τεσσάρων στοι- 4
χείων κρατεῖται· οἱ οὖν μετανοήσαντες ὁλοτελῶς νέοι ἔσονται καὶ τε-

α P^{am} (= Amherst Papyrus II 190 b und c, Rekto: 13 καί² — 16 εα[ν];
Verso: von 24 συ]μψε[λιου an] A L¹L²E

1 καθίζει A 6 ἤδη < A | ἀφελπικῶς α A 7 τὴν ἡμεραν τῆς ἐσχάτης ζωῆς α
8 κλῆρος A | ἐξεγέρθη α 9 οὐκ ἐπανάκειται A 12 ἦν — ἀπεκάλυψεν < α,
ergänzt von α 13 ἀνενώσατε A | τὸ πνεῦμα ALL(E) 14 ἐνεδυνα-
μώθητε A ενε[P^{am} ἐδυναμώθητε α 15 ὑμῶν] αὐτων α | ἐδήλωσεν α (das
paßt auch eher in die Lücke in P^{am}) ἐδηλοποίησεν A 16 ὑμων α | ὅλης +
τῆς A | ἐρηνεύητε A 18 καί² — 19 αὐτῆς < A 19 γὰρ ἐάν ~ A | ἀγαθὴ
ἀπαγγελία A 20 τις < A | εὐθέως A 22 ἀνανεοποιεῖται A | τὸ πνεῦμα αὐτοῦ ~ A
23 ἐλάβετε A 24 ἰσχυρὰ ἡ θέσις αALLE; etwa 12 Buchstaben]θεσιαν
P^{am} = ἰσχυρὰν τοπο]θεσιαν vermuten Gr.-H. | τεσσαρες α | ἔχει πόδας ~ P^{am}
25f. κρατεῖται στοιχείων ~ P^{am}

θεμελιωμένοι, οἱ ἐξ ὅλης καρδίας μετανοήσαντες. ἀπέχεις ὀλοτελῇ τὴν ἀποκάλυψιν· μηκέτι μηδὲν αἰτήσεις περὶ ἀποκαλύψεως· ἐάν τι δὲ δέῃ, ἀποκαλυφθήσεται σοι.

Ὅρασις δ'

- 5 ἦν εἶδον, ἀδελφοί, μετὰ ἡμέρας εἴκοσι τῆς προτέρας ὁράσεως τῆς γενο- 22,1
μένης, εἰς τύπον τῆς θλίψεως τῆς ἐπερχομένης. ὑπῆγον εἰς ἀγρόν τῇ 2
ὁδῷ τῇ Καμπανῇ. ἀπὸ τῆς ὁδοῦ τῆς δημοσίας ἐστὶν ὡσεὶ στάδια δέκα· ῥα- (IV 1)
δίως δὲ ὁδεύεται ὁ τόπος. μόνος οὖν περιπατῶν ἀξιῶ τὸν κύριον ἵνα 8
τὰς ἀποκαλύψεις καὶ τὰ ὁράματα ᾧ μοι ἔδειξεν διὰ τῆς ἀγίας Ἐκκλησίας
10 αὐτοῦ τελειώσῃ, ἵνα με ἰσχυροποιήσῃ καὶ δῶ τὴν μετάνοιαν τοῖς δούλοις αὐ-
τοῦ τοῖς ἐσκανδαλισμένοις, ἵνα δοξασθῇ τὸ ὄνομα αὐτοῦ τὸ μέγα καὶ ἐν-
δοξον, ὅτι με ἄξιον ἡγήσατο τοῦ δεῖξαι μοι τὰ θανμάσια αὐτοῦ. καὶ δοξά- 4
ζοντός μου καὶ εὐχαριστοῦντος αὐτῷ, ὡς ἤχος φωνῆς μοι ἀπεκρίθη· Μὴ
διψυχήσεις, Ἑρμᾶ. ἐν ἑμαντῷ ἡρξάμην διαλογίζεσθαι καὶ λέγειν· Ἐγὼ
15 τί ἔχω διψυγῆσαι οὕτω τεθεμελιωμένος ὑπὸ τοῦ κυρίου καὶ ἰδὼν ἐνδοξα
πράγματα; καὶ προσέβην μικρόν, ἀδελφοί, καὶ ἰδὼν βλέπω κονιορτόν 5
ὡς εἰς τὸν οὐρανόν, καὶ ἡρξάμην λέγειν ἐν ἑμαντῷ· Μήποτε κτήνη ἐρχον-
ται καὶ κονιορτόν ἐγείρουν; οὕτω δὲ ἦν ἀπ' ἐμοῦ ὡς ἀπὸ σταδίου. γινο- 6
μένου μείζονος καὶ μείζονος κονιορτοῦ ὑπενόησα εἶναι τι θεῖον· μικρόν
20 ἐξέλαμψεν ὁ ἥλιος, καὶ ἰδὼν βλέπω θηρίον μέγιστον ὡσεὶ κῆτός τι, καὶ ἐκ
τοῦ στόματος αὐτοῦ ἀκρίδες πύρρινα ἐξεπορεύοντο. ἦν δὲ τὸ θηρίον τῷ μήκει
ὡσεὶ ποδῶν ρ', τὴν δὲ κεφαλὴν εἶχεν ὡσεὶ κεράμου. καὶ ἡρξάμην κλαίειν 7

11 vgl. Ps 85,9.12. 98,3

κ P^{am} (bis 1 τεθεμελιωμένοι) A L¹L²E

1 οἱ < κL² Lücke in P^{am} 2 αἰτήσης A | περὶ ἀποκαλ. < κL² | δέ
τι ~ A 5 ἦν] ὄρασιν ἦν A (uisio quam L²E) uisionem L¹ 6 εἰς — ἐπερχο-
μένης < κ (L²) 7 Καμπανῇ A | δημοσίας + εἰς τὸν ἀγρόν A(L¹) | ἐστὶν +
δε κ | ὡς A | δέκα κ^c τεσσε(ρα) κ | ῥαδίως κA raro (σπανίως Dind.) LL
uasias E 8 οὖν κ^c δὲ AL²(E) < κL¹ | καὶ αξίων κ 9f. αὐτοῦ Ἐκκλη-
σίας ~ A 10 με A μοι κ | ὁδῷ A | μετάνοιαν + πᾶσι L¹E μετᾶλψιν πᾶσι A
12 μοι < A 13 ὡς < A 14 ἐν < κ καὶ ἐν A 15 εἶδον A 16 καὶ¹ +
ὡς AE < L¹ | προέβην AL¹ 17 ἑμαντῷ κ^cA εαντω κ 18 ἐγνώσιν κ |
δὲ] γὰρ κ | ὡσεὶ A | γινομένου κL² γενομένου δὲ A + ergo L² 19 μείζ. καὶ
μείζ.] μείζ. τοῦ A(L²E) 20 τι < AL¹E 21 τῷ + μὲν A 22 ὡσεὶ² κ^cA
ὡς κ | κεράμου κ -ιον κ^c κεράμιον A uas urnale L¹ laqueum L² lagenam E |
κλαίειν κ^cALLE κλιναι τα γονατα κ

- καὶ ἐρωτᾷν τὸν κύριον ἵνα με λυτρώσῃται ἐξ αὐτοῦ. καὶ ἐπανεμνήσθην
 τοῦ ῥήματος οὗ ἀκηκόειν· Μὴ διψυχήσεις, Ἑρμᾶ. ἐνδυσάμενος οὖν, 8
 ἀδελφοί, τὴν πίστιν τοῦ κυρίου καὶ μνησθεὶς ὧν ἐδίδαξέν με μεγαλείων, θαρ-
 σήσας εἰς τὸ θηρίον ἐμαυτὸν ἔδωκα. οὕτω δὲ ἤρχετο τὸ θηρίον ῥοίζω, ὥστε
 5 δύνασθαι αὐτὸ πόλιν λυμᾶναι. ἔρχομαι ἐγγὺς αὐτοῦ, καὶ τὸ τηλικούτο 9
 κῆτος ἐκτείνει ἐαυτὸ χαμαὶ καὶ οὐδὲν εἰ μὴ τὴν γλῶσσαν προέβαλλεν, καὶ
 ὅλως οὐκ ἐκινήθη μέχρις ὅτε παρῆλθον αὐτό· εἶχεν δὲ τὸ θηρίον ἐπὶ τῆς 10
 κεφαλῆς χρώματα τέσσερα· μέλαν, εἴτα πυροειδές καὶ αἱματώδες, εἴτα χρυ-
 σοῦν, εἴτα λευκόν.
- 10 Μετὰ δὲ τὸ παρελθεῖν με τὸ θηρίον καὶ προελθεῖν ὥσει πόδας λ', ἰδὼν 23,1
 ὑπαντᾷ μοι παρθένος κεκοσμημένη ὡς ἐκ νυμφῶνος ἐκπορευομένη, ὅλη ἐν (IV 2)
 λευκοῖς καὶ ὑποδήμασιν λευκοῖς, κατακεκαλυμμένη ἕως τοῦ μετώπου,
 ἐν μίτρᾳ δὲ ἦν ἡ κατακάλυψις αὐτῆς· εἶχεν δὲ τὰς τρίχας αὐτῆς λευκάς.
 ἔγνων ἐγὼ ἐκ τῶν προτέρων ὁραμάτων ὅτι ἡ Ἐκκλησία ἐστίν, καὶ ἰλαρώ- 2
 15 τερος ἐγενόμην. ἀσπάζεται με λέγουσα· Χαῖρε σύ, ἄνθρωπε· καὶ ἐγὼ
 αὐτὴν ἀντησπασάμην· Κυρία, χαῖρε· ἀποκριθεῖσά μοι λέγει· Οὐδὲν 3
 σοι ἀπήντησεν; λέγω αὐτῇ· Κυρία, τηλικούτο θηρίον, δυνάμενον λαοὺς
 διαφθεῖραι· ἀλλὰ τῇ δυνάμει τοῦ κυρίου καὶ τῇ πολυσπλαγχνίᾳ αὐτοῦ ἐξέφυ-
 γον αὐτό. Καλῶς ἐξέφυγες, φησὶν, ὅτι τὴν μέριμνάν σου ἐπὶ τὸν θεὸν 4
 20 ἐπέριψας καὶ τὴν καρδίαν σου ἤνοιξας πρὸς τὸν κύριον, πιστεύσας ὅτι δι'
 οὐδενὸς δύνη σωθῆναι εἰ μὴ διὰ τοῦ μεγάλου καὶ ἐνδόξου ὀνόματος. διὰ
 τοῦτο ὁ κύριος ἀπέστειλεν τὸν ἄγγελον αὐτοῦ τὸν ἐπὶ τῶν θηρίων ὄντα, οὗ
 τὸ ὄνομά ἐστιν Θεγρί, καὶ ἐνέφραξεν τὸ στόμα αὐτοῦ, ἵνα μὴ σε λυμάνῃ. με-
 γάλῃν θλίψιν ἐκπέφυγας διὰ τὴν πίστιν σου, καὶ ὅτι τηλικούτο θηρίον

11 vgl. Ps 18,6. Apc 21,2 19f. vgl. Ps 54,23. I Petr 5,7 20f. vgl.
 Act 4,12 23 vgl. Dan 6,23 (Theodotion). Hebr 11,33

κ Α L¹L³E

1 ὑπανεμνήσθην Α 2 ἀκήκοα Α | διψυχήσης Α 3 κυρίου] θεοῦ AL¹ |
 ἔδειξέ μοι AE 4 δέδωκα Α 5 λοιμᾶναι κ 5f. τηλικούτον κτήρος Α
 6 ἐκτείνει] εκινι κ uoluerat L³ | ἐαυτὸ κ^c αὐτο κ ἐαυτὸν Α | γλώτταν Α | προέ-
 βαλε Α 7 οται κ του κ^cΑ | παρῆλθεν Α 10 δέ < Α 11 ὡς]
 ὥσει Α 12 καὶ— λευκοῖς < Α 13 ἦν < Α | τρίχας αὐτῆς] χιρας κ
 14 ἐκ] ἀπὸ Α 15 κάγω Α 17 ὑπήντησε Α | τηλικούτον Α hier und
 ständig 18 πολλῇ εὐσπλαγχνίᾳ Α 20 ἐπέριψας Α | τὸν < Α 21 με-
 γάλου] αγίου αγγελου κ 22 ὁ κύριος < κ | ὄντα < Α 23 ἐστιν] αὐ-
 τοῦ Α | θεγρί Α θεγει κ θεγρει κ^{ac} Tegrī L³ Tegerī E Hegrīn L¹ | λοι-
 μανη κ λυμήνη Α 23f. μεγ. θλ. ἐκπ.] καὶ μεγάλῃν λύμην ἐξέφυγες Α 24 καὶ
 < AE

- ιδὼν οὐκ ἐδιψύχησας· ὑπαγε οὖν καὶ ἐξήγησαι τοῖς ἐκλεκτοῖς τοῦ κυρίου 5
τὰ μεγαλεῖα αὐτοῦ, καὶ εἶπέ αὐτοῖς ὅτι τὸ θηρίον τοῦτο τύπος ἐστὶν θλί-
ψεως τῆς μελλούσης τῆς μεγάλης· ἐὰν οὖν προετοιμάσησθε καὶ μετα-
νοήσητε ἐξ ὅλης καρδίας ὑμῶν πρὸς τὸν κύριον, δυνήσεσθε ἐκφυγεῖν αὐτήν,
5 ἐὰν ἡ καρδία ὑμῶν γένηται καθαρά καὶ ἄμωμος, καὶ τὰς λοιπὰς τῆς ζωῆς
ἡμέρας ὑμῶν δουλεύσητε τῷ κυρίῳ ἀμέμπτως. ἐπιρίψατε τὰς μερίμνας
ὑμῶν ἐπὶ τὸν κύριον, καὶ αὐτὸς κατορθώσει αὐτάς. πιστεύσατε τῷ 6
κυρίῳ, οἱ δῖφυχοι, ὅτι πάντα δύναται καὶ ἀποστρέφει τὴν ὀργὴν αὐτοῦ
ἀφ' ὑμῶν καὶ ἐξαποστέλλει μάστιγας ὑμῖν τοῖς διψύχοις. οὐαὶ τοῖς ἀκού-
10 σασιν τὰ ῥήματα ταῦτα καὶ παρακούσασιν· αἰρετώτερον ἦν αὐτοῖς τὸ μὴ
γεννηθῆναι.
- Ἡρώτησα αὐτήν περὶ τῶν τεσσάρων χρωμάτων ὃν εἶχεν τὸ θηρίον εἰς 24,1
τὴν κεφαλὴν. ἡ δὲ ἀποκριθεῖσά μοι λέγει· Πάλιν περιέργος εἰ περὶ τοιού- (IV 3)
των πραγμάτων. Ναί, φημί, κυρία· γνώρισόν μοι τί ἐστὶν ταῦτα. Ἄκουε, 2
15 φησὶν· τὸ μὲν μέλαν οὗτος ὁ κόσμος ἐστίν, ἐν ᾧ κατοικεῖτε· τὸ δὲ πυρο- 3
εἰδὲς καὶ αἱματώδες, ὅτι δεῖ τὸν κόσμον τοῦτον δι' αἵματος καὶ πυρὸς ἀπόλ- 4
λυσθαι· τὸ δὲ χρυσοῦν μέρος ὑμεῖς ἐστε οἱ ἐκφυγόντες τὸν κόσμον τοῦ-
τον. ὥσπερ γὰρ τὸ χρυσίον δοκιμάζεται διὰ τοῦ πυρὸς καὶ εὐχρηστον
γίνεται, οὕτως καὶ ὑμεῖς δοκιμάζεσθε οἱ κατοικοῦντες ἐν αὐτοῖς. οἱ οὖν μεί-
20 ναντες καὶ πυρωθέντες ὑπ' αὐτῶν καθαρισθήσεσθε. ὥσπερ τὸ χρυσίον ἀπο-
βάλλει τὴν σκωρίαν αὐτοῦ, οὕτω καὶ ὑμεῖς ἀποβαλεῖτε πᾶσαν λύπην καὶ
στενοχωρίαν, καὶ καθαρισθήσεσθε καὶ χρήσιμοι ἔσεσθε εἰς τὴν οἰκοδο-
μὴν τοῦ πύργου. τὸ δὲ λευκὸν μέρος ὁ αἰὼν ὁ ἐπερχόμενός ἐστιν, ἐν 5
ᾧ κατοικήσουσιν οἱ ἐκλεκτοὶ τοῦ θεοῦ· ὅτι ἄσπιλοι καὶ καθαροὶ ἔσονται οἱ
25 ἐκλελεγμένοι ὑπὸ τοῦ θεοῦ εἰς ζωὴν αἰώνιον. σὺ οὖν μὴ διαλίπῃς λαλῶν 6
εἰς τὰ ὦτα τῶν ἁγίων. ἔχετε καὶ τὸν τύπον τῆς θλίψεως τῆς ἐρχομένης με-

6f. vgl. Ps 54,23. I Petr 5,7 10f. vgl. Mt 26,24. Mc 14,21 18 vgl.
Prov 17,3. Iob 23,10. Sir 2,5. I Petr 1,7

κ A Cl.A1. (Strom. 4,74: wörtl. nur ὃ ἐὰν — ἄμωμος) L¹L²E

1 τοῦ < A 2 εἶπον A 2f. τῆς μελλούσης θλίψεως ~ A 5 ὑμῶν κ Cl.
A1. LLE < A 5f. ἡμέρας τῆς ζωῆς ὑμῶν ~ A 6 ἐπιρίψαντες κ E | μερίμνας |
καρδίας A 8 δυναί (= -εἰ) κ | ἀποστ[A ἀποστρέφει E auertere L¹ 9 ἀπο-
στείλαι AL¹ mittel L²E | ὑμῖν < A 11 γεγενῆσθαι A 12 καὶ ἡρώτησα
AL²E 15 ὁ κόσμος οὗτος ~ A 16 δεῖ < κ | ἀπολέσθαι A
17 ἐστε < κ | ἐκφεύγοντες A(L²) 19 αὐτῷ AE uobis L² 19f. ἐμμένον-
τες A 20 αὐτοῦ AE(L²) | τὸ < κ 21 σκωρίαν A | ἀποβαλεῖσθε A 23 ἐρχό-
μενος AL² | ἐστὶν < κ 24 κατοικουσιν κ | θεοῦ] κυρίου A | ὅτι — 25 θεοῦ < κ
25 διαλίπῃς + ταῦτα A 26 καὶ τὸν < κ (E) | ἐρχομένης + τῆς A

γάλης. ἐὰν δὲ ὑμεῖς θελήσητε, οὐδὲν ἔσται. μνημονεύετε τὰ προγεγραμμένα. ταῦτα εἶπασα ἀπῆλθεν καὶ οὐκ εἶδον ποίῳ τόπῳ ἀπῆλθεν· νέφος γὰρ ἐγένετο· καὶ γὰρ ἐπεστράφη ἐπὶ τὰ ὑπίσω φοβηθεῖς, δοκῶν ὅτι τὸ θηρίον ἔρχεται. 7

5

Ἀποκάλυψις ε'

Προσενξαμένου μου ἐν τῷ οἴκῳ καὶ καθίσαντος εἰς τὴν κλίνην εἰσῆλθεν 25,1
ἀνὴρ τις ἔνδοξος τῇ ὄψει, σχήματι ποιμενικῷ, περικείμενος δέρμα αἰγείου (V)
λευκόν, καὶ πήραν ἔχων ἐπὶ τὸν ὦμον καὶ ῥάβδον εἰς τὴν χεῖρα. καὶ ἡσπά-
σατό με, καὶ γὰρ ἀντησπασάμην αὐτόν. καὶ εὐθὺς παρεκάθισέν μοι καὶ 2
λέγει μοι· Ἀπεστάλην ἀπὸ τοῦ σεμνοτάτου ἀγγέλου, ἵνα μετὰ σοῦ οἰκήσω
τὰς λοιπὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς σου. ἔδοξα ἐγὼ ὅτι πάρεστιν ἐκπειράζων 3
με, καὶ λέγω αὐτῷ· Σὺ γὰρ τίς εἶ; ἐγὼ γάρ, φημί, γινώσκω ὅτι παρεδόθην.
λέγει μοι· Οὐκ ἐπιγινώσκεις με; Οὐ, φημί. Ἐγώ, φησὶν, εἰμὶ ὁ ποιμὴν ὃν
παρεδόθης. ἔτι λαλοῦντος αὐτοῦ ἡλλοιώθη ἡ ἰδέα αὐτοῦ, καὶ ἐπέγνων 4
αὐτόν, ὅτι ἐκεῖνος ἦν, ὃν παρεδόθην, καὶ εὐθὺς συνεχύθη, καὶ φόβος με ἔλα-
βεν, καὶ ὄλος συνεκόπη ἀπὸ τῆς λύπης, ὅτι οὕτως αὐτῷ ἀπεκρίθη πονηρῶς
καὶ ἀφρόνως. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς μοι λέγει· Μὴ συνχύνῃς, ἀλλὰ ἰσχυρο- 5
ποιῶν ἐν ταῖς ἐντολαῖς μου, αἷς σοι μέλλω ἐντέλλεσθαι. ἀπεστάλην γάρ, φη-
σὶν, ἵνα ἃ εἶδες πρότερον πάντα σοι πάλιν δείξω, αὐτὰ τὰ κεφάλαια τὰ 6
ὄντα ὑμῖν σύμφορα. πρῶτον πάντων τὰς ἐντολάς μου γράψον καὶ τὰς παρα-
βολάς· τὰ δὲ ἕτερα καθὼς σοι δείξω οὕτως γράψεις· διὰ τοῦτο, φησὶν,
ἐντέλλομαί σοι πρῶτον γράψαι τὰς ἐντολάς καὶ παραβολάς, ἵνα ὑπὸ χεῖρα 7
ἀναγινώσκῃς αὐτάς καὶ δυνηθῇς φυλάξαι αὐτάς. ἔγραψα οὖν τὰς ἐντο-
λάς καὶ παραβολάς, καθὼς ἐνετείλατό μοι. ἐὰν οὖν ἀκούσαντες αὐτάς φυ-
λάξητε καὶ ἐν αὐταῖς πορευθῇτε καὶ ἐργάσησθε αὐτάς ἐν καθαρᾷ καρδίᾳ,

κ P^h (= Rendel Harris Papyrus 128, Rekto: 20 συμφορ[α — 22 γρα[φαι; Verso von 24 ου]ν an) A Cl.Al. (Strom. 1,1: zitiert 22f.) L¹L² Tert. (De oratione 16: zitiert 6) E

1 ἔστι A | τῶν προγεγραμμένων A 2 εἰποῦσα κ^cA | καὶ — ἀπῆλθεν < κ
(ergänzt von κ^c) | νέφος] φόφος AL¹E 3 εἰς τὰ < A 5 δρασις ε' AEL¹
(+ *initium pastoris*) *incipiunt pastoris mandata duodecim* L² 6 προσενξα-
μένου κ LL Tert. προσενχομένου AE | οἴκῳ + μου A | ἐπὶ τῆς κλίνης A 7 τις
< AE | αἰγείον < κLL 8 λευκόν < E (vgl. S. 60,14) | των ὦμων κE
10 ἀπὸ κ ὑπὸ A 12 γάρ² < κ^cA autem L² 13 εἰμὶ ὁ < A 14 αὐ-
τοῦ λαλοῦντος ~ A 15 ἦν] ἐστιν A 17 συνχύνῃς] ἀσχύνῃς A 19 vor
πρότερον + τὸ A | πάντα] ταυτα κ 20 συμφέροντα A συμφορ [etwa 13 Buch-
staben + οὐ οὖν P^h 22 γράψον A | καὶ + τὰς A 23 αὐτάς¹] αὐτα κ
24 καὶ + τὰς A | αὐτάς κLL (die Lücke in P^h ist nach Kilpatrick mit αὐτοὺς
auszufüllen) μου A 25 ἐν αὐτ[οῖς] P^h

ἀπολήμψεσθε ἀπὸ τοῦ κυρίου ὅσα ἐπηγγείλατο ὑμῖν· ἐὰν δὲ ἀκούσαντες μὴ μετανοήσητε, ἀλλ' ἔτι προσθήτε ταῖς ἁμαρτίαις ὑμῶν, ἀπολήμψεσθε παρὰ τοῦ κυρίου τὰ ἐναντία. ταῦτά μοι πάντα οὕτως γράφαι ὁ ποιμὴν ἐνετείλατο, ὁ ἄγγελος τῆς μετανοίας.

5

Ἐντολὴ α'

Πρῶτον πάντων πιστευσον ὅτι εἰς ἐστὶν ὁ θεός, ὁ τὰ πάντα κτίσας καὶ 26,1
καταρτίσας καὶ ποιήσας ἐκ τοῦ μὴ ὄντος εἰς τὸ εἶναι τὰ πάντα, καὶ πάντα (I)
χωρῶν, μόνος δὲ ἀχώρητος ὢν. πιστευσον οὖν αὐτῷ καὶ φοβήθητι αὐτόν, 2
φοβηθεὶς δὲ ἐγκράτευσαι. ταῦτα φύλασσε καὶ ἀποβαλεῖς πᾶσαν πονηρίαν
10 ἀπὸ σεαυτοῦ καὶ ἐνδύσῃ πᾶσαν ἀρετὴν δικαιοσύνης, καὶ ζήσῃ τῷ θεῷ, ἐὰν
φυλάξῃς τὴν ἐντολὴν ταύτην.

Ἐντολὴ β'

Λέγει μοι· Ἀπλότητα ἔχε καὶ ἄκακος γίνου καὶ ἔσῃ ὡς τὰ νήπια τὰ μὴ 27,1
γινώσκοντα τὴν πονηρίαν τὴν ἀπολλύουσαν τὴν ζωὴν τῶν ἀνθρώπων. (II)
15 πρῶτον μὲν μηδενὸς καταλάλει, μηδὲ ἡδέως ἄκουε καταλαλοῦντος· εἰ δὲ 2
μὴ, καὶ σὺ ὁ ἀκούων ἐνοχος ἔσῃ τῆς ἁμαρτίας τοῦ καταλαλοῦντος, ἐὰν
πιστεύσῃς τῇ καταλαλίᾳ ἢ ἂν ἀκούσῃς· πιστεύσας γὰρ καὶ σὺ αὐτὸς ἐξεῖς
κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ σου. οὕτως οὖν ἐνοχος ἔσῃ τῆς ἁμαρτίας τοῦ καταλα-
λοῦντος. πονηρὰ ἢ καταλαλιά· ἀκατάστατον δαιμόνιον ἐστίν, μηδέ- 3

6f. vgl. II Macc 7,28. Sap 1,14. Eph 3,9

15 vgl. Iac 4,11

κ P^h (Verso: bis 1 ἀκούσαντες) A Iren. (bei Euseb KG 5, 8, 7) Orig. (Johannes-Kommentar 32, 16, 187) Athan. (de decretis Nicaenae synodi 18,3. ep. ad Afros 5. de incarn. verbi 3): zitieren 6—8 in verschiedener Ausdehnung; Niket. (Komm. zu Gregor von Nazianz Hom. 40 gegen Ende: zitiert 6 bis θεός) Ath. (Kap. 2: von 18 an) Ant. (Hom. 29: von 15 an) L¹L²E

1 ἡμῖν P^h | δὲ κ καὶ A; die Lücke in P^h enthielt eher δὲ (Kilpatrick) 2 ἔτι
< AE 3 παρὰ] ἀπὸ A | πάντα < κ 6 ὁ κ Iren. Athan. < A Niket.
8 ἀχώρητος ὢν + qui nec uerbo (uerbis L²) definiri nec mente concipi potest LL
(d. h. ἀκατονώματος καὶ ἀκατάληπτος) | πιστευσον οὖν αὐτῷ < A 9 φοβη-
θεῖς — φύλασσε < A | φυλάξε κ (= φύλαξαι, vgl. Mc 10,20) 10 ἀπὸ σοῦ A |
καὶ δικαιοσύνην AE | ζήσης κ 11 φυλάξῃ A 14 τῇ¹ < A Ath. | ἀπόλ-
λουσαν A Ath. 15 μηδὲ ἡδέως] μηδὲν μηδενὸς A 16 ὁ κ Ant. < A Ath. |
ἔσῃ A Ath. LLE εἰ κ | ἐὰν + γὰρ κL² 17 τῆς καταλαλίας ἧς κ | γὰρ < κL²
18 τῇ ἁμαρτίᾳ A 19 ἢ A Ath. Ant. < κ | ἀκατάστατον δαιμόνιον ἐστίν κL¹
(Ant.) καὶ ἀκατ. δαιμ. A Ath. L²E

ποτε εἰρηνεῦον, ἀλλὰ πάντοτε ἐν διχοστασίαις κατοικοῦν. ἀπέχου οὖν ἀπ' αὐτοῦ, καὶ εὐθνηρίαν πάντοτε ἔξεις μετὰ πάντων. ἔνδυσαι δὲ τὴν σεμνότητα, ἐν ἣ οὐδὲν πρόσκομμά ἐστιν πονηρόν, ἀλλὰ πάντα ὁμαλὰ καὶ ἰλαρά. ἐργάζου τὸ ἀγαθόν, καὶ ἐκ τῶν κόπων σου, ὧν ὁ θεὸς δίδωσίν σοι, 4
 5 πᾶσιν ὑστερουμένοις δίδου ἀπλῶς, μὴ διστάζων τίνι δῶς ἢ τίνι μὴ δῶς. πᾶσιν δίδου· πᾶσιν γὰρ ὁ θεὸς δίδοσθαι θέλει ἐκ τῶν ἰδίων δωρημάτων. οἱ οὖν λαμβάνοντες ἀποδώσουσιν λόγον τῷ θεῷ, διατί ἔλαβον καὶ εἰς τί· 5
 οἱ μὲν γὰρ λαμβάνοντες θλιβόμενοι οὐ δικασθήσονται, οἱ δὲ ἐν ὑποκρίσει λαμβάνοντες τίσουσιν δίκην. ὁ οὖν δίδους ἀθῶός ἐστιν· ὡς γὰρ ἔλαβεν 6
 10 παρὰ τοῦ κυρίου τὴν διακονίαν τελέσαι, ἀπλῶς αὐτὴν ἐτέλεσεν μὴθὲν διακρίνων τίνι δῶ ἢ μὴ δῶ. ἐγένετο οὖν ἡ διακονία αὕτη ἀπλῶς τελεσθεῖσα ἐνδοξος παρὰ τῷ θεῷ. ὁ οὖν οὕτως ἀπλῶς διακονῶν τῷ θεῷ ζήσεται. φύλασσε οὖν τὴν ἐντολὴν ταύτην, ὡς σοι λελάληκα, ἵνα ἡ μετάνοιά σου καὶ ἡ τοῦ οἴκου σου ἐν ἀπλότητι εὖρεθῇ καὶ καθαρά καὶ ἄκακος καὶ ἀμίαντος. 7

15 Ἐντολὴ γ'

Πάλιν μοι λέγει· Ἀλήθειαν ἀγάπα, καὶ πᾶσα ἀλήθεια ἐκ τοῦ στόματός σου ἐκπορευέσθω, ἵνα τὸ πνεῦμα, ὃ ὁ θεὸς κατώκησεν ἐν τῇ σαρκὶ ταύτῃ, (III) ἀληθὲς εὖρεθῇ. παρὰ πᾶσιν ἀνθρώποις, καὶ οὕτως δοξασθήσεται ὁ κύριος ὁ ἐν σοὶ κατοικῶν· ὅτι ὁ κύριος ἀληθινὸς ἐν παντὶ ῥήματι, καὶ οὐδὲν παρ'

14 vgl. Iac 1,27

19 f. vgl. I Io 2,27

κ P^m (= Papyrus Michigan 130, Kol. 1: 9 αθωο]ς — 16 λεγει μ[οι] A Ath. (bis 4 ἰλαρά) Ant. (Hom. 29: bis 1 κατοικοῦν; Hom. 98: 4 ἐκ — 7. 11f.; Hom. 66: von 16 an) L¹L²E

2 ἔξεις κ^cA Ath. L²E ἔχεις κ L¹ 3 πάντα κ^c παντοτε κ 3f. ὁμ. καὶ ἰλ. A Ath.L² (ὁμ. καὶ < L¹) ~ κ + ἔργα κ^c + τὰ ἔργα A 4 σου < κ 6 ἐκ A Ant. απο κ 10 τοῦ < P^m? | τὴν — διακρίνων] ἐγενετο η [διακο]νεία α[πλο]υσιότητι μὴ διακριναν[τος] P^m | τελέσαι — αὐτὴν < A | μὴθὲν κ μὴδεν κ^c μὴ A Ant. 11 τίνι — μὴ δῶ κ L¹ (Ant. E) P^m(zweimal δωσιν) τί δῶ A < L³ | οὖν < P^m | αὕτη < P^m 12 ὁ — ζήσεται] ω[ς] ο[υ]τως ἀπλως·[δια]κονουντος P^m | φύλασσε — 14 ἀμίαντος Lücke in κ (... αντος) 13 ταύτην τὴν ἐντολὴν ~ P^m | ὡς — λελάληκα] ἦν [σοι] ἐδωκα P^m | ἡ³ < A 14 κα[ὶ] καθαρά καὶ ἀκακ[ος] καὶ ἀ[μ]ιαντος P^m(E) καὶ ἀκ . . . (ἀκακία Lake) καθαρά καὶ ἀμίαντος A; in κ ist entweder καθαρά oder ἄκακος ausgelassen (Milne-Skeat); et cor mundum habe L¹ et cor tuum sit mundum et indeficiens apud deum L², danach καὶ ἡ καρδιά σου καθαρά καὶ ἀμίαντος Hg. 16 λέγει μοι ~ P^mA μ[οι] . . . κ (von hier bis S. 25,1 γεν[ονται] sind nur wenige Fragmente erhalten) 17 κατώκησεν Ant. -ησεν κ A 19 δ¹ κ^cA Ant. < κ | δ² Ant. < A (der Raum in κ erfordert eher ο κσ als κσ) | ἀληθινός + ἐστιν A

- αὐτῷ ψεύδος. οἱ οὖν ψευδόμενοι ἀθετοῦσι τὸν κύριον καὶ γίνονται ἀποστε- 2
 ρηταὶ τοῦ κυρίου, μὴ παραδιδόντες αὐτῷ τὴν παρακαταθήκην ἣν ἔλαβον.
 ἔλαβον γὰρ παρ' αὐτοῦ πνεῦμα ἄψευστον. τοῦτο ἐὰν ψευδὲς ἀποδώσω- 3
 σιν, ἐμίαναν τὴν ἐντολὴν τοῦ κυρίου καὶ ἐγένοντο ἀποστερηταί. ταῦτα
 5 οὖν ἀκούσας ἐγὼ ἔκλαυσα λίαν. ἰδὼν δέ με κλαίοντα λέγει· Τί κλαίεις;
 Ὅτι, φημί, κύριε, οὐκ οἶδα εἰ δύναμαι σωθῆναι. Διὰ τί; φησὶν. Οὐδέπω
 γὰρ, φημί, κύριε, ἐν τῇ ἐμῇ ζωῇ ἀληθὲς ἐλάλησα ῥῆμα, ἀλλὰ πάντοτε πανούρ-
 γως ἔζησα μετὰ πάντων. καὶ τὸ ψεῦδός μου ἀληθὲς ἐπέδειξα παρὰ πᾶσιν
 ἀνθρώποις· καὶ οὐδέποτε μοι οὐδεὶς ἀντεῖπεν, ἀλλ' ἐπιστεύθη τῷ λόγῳ μου.
 10 πῶς οὖν, φημί, κύριε, δύναμαι ζῆσαι ταῦτα πράξας; Σὺ μέν, φησί, κα-
 λῶς καὶ ἀληθῶς φρονεῖς· ἔδει γὰρ σε ὡς θεοῦ δοῦλον ἐν ἀληθείᾳ πορεύ-
 εσθαι καὶ πονηρὰν συνειδήσιν μετὰ τοῦ πνεύματος τῆς ἀληθείας μὴ κατ-
 οικεῖν, μηδὲ λύπην ἐπάγειν τῷ πνεύματι τῷ σεμνῷ καὶ ἀληθεῖ. Οὐδέ-
 ποτε, φημί, κύριε, τοιαῦτα ῥήματα ἀκριβῶς ἤκουσα. Νῦν οὖν, φησὶν, 5
 15 ἀκούεις· φύλασσε αὐτά, ἵνα καὶ τὰ πρότερα ἃ ἐλάλησας ψευδῇ ἐν ταῖς πραγ-
 ματείαις σου, τούτων εὐρεθέντων ἀληθινῶν, κάκεῖνα πιστὰ γένηται· δύνα-
 ται γὰρ κάκεῖνα πιστὰ γενέσθαι. ἐὰν ταῦτα φυλάξης καὶ ἀπὸ τοῦ νῦν πᾶσαν
 ἀλήθειαν λαλήσης, δυνήσῃ σεαυτῷ ζωὴν περιποιήσασθαι. καὶ ὃς ἂν ἀκούσῃ
 20 τὴν ἐντολὴν ταύτην καὶ ἀφέξεται τοῦ πονηροτάτου ψεύσματος, ζήσεται
 τῷ θεῷ.

Ἐντολὴ δ'

- Ἐντέλλομαί σοι, φησὶν, φυλάσσειν τὴν ἀγνείαν, καὶ μὴ ἀναβαινέτω 29,1
 σου ἐπὶ τὴν καρδίαν περὶ γυναικὸς ἄλλοτριᾶς ἢ περὶ πορνείας τινος ἢ περὶ (IV 1)
 τοιούτων τινῶν ὁμοιωμάτων πονηρῶν. τοῦτο γὰρ ποιῶν μεγάλῃν ἁμαρ-
 25 25 τίαν ἐργάζῃ. τῆς δὲ σῆς μνημονεύων πάντοτε γυναικὸς οὐδέποτε δι-
 αμαρτήσεις. ἐὰν γὰρ αὕτη ἡ ἐνθύμησις ἐπὶ τὴν καρδίαν σου ἀναβῇ, δι- 2

2 vgl. II Tim 1,14

κ (fragmentarisch) A Ath. (Kap. 3: Paraphrase von 28,1f. 5) Ant. (Hom. 66: bis 4. 17f.) Ath.¹ (Kap. 4: 22f.) Ath.² (22—25 ἐργάζῃ) L¹L²E

1 γειν[ονται — 19 πονη]ροτατου Lücke in κ 2 καὶ μὴ A 4 ἐγέ-
 νοντο Ant.L² ἐγίνοντο A sunt L¹E 6 εἰ LLE οὐ A 8 ἔζησα LLE
 ἐλάλησα A (dafür ist in κ nach Milne-Skeat kaum Platz) | μου < L¹ (wohl
 auch < κ, da sonst die Zeile zu lang würde) 17 γὰρ + φημί A + φησί Hg.
 19 απε]χη[ται κ | ψεύσματος] πνεύματος A 22 καὶ A Ath.LLE < κ
 23 περι² < κ (ergänzt von κ^c) | πορνείας κ^{cd} Ath.LLE πονηρίας κA
 24f. ἁμαρτίαν μεγάλην ~ A Ath.² 26 ἐνθύμησις + ἡ πονηρὰ A | τὴν < κ

- αμαρτήσεις, καὶ ἐὰν ἕτερα οὕτως πονηρά, ἁμαρτίαν ἐργάζη. ἡ γὰρ ἐνθυμήσις
 αὕτη θεοῦ δοῦλῳ ἁμαρτία μεγάλη ἐστίν· ἐὰν δέ τις ἐργάσῃται τὸ ἔργον
 τὸ πονηρὸν τοῦτο, θάνατον ἑαυτῷ κατεργάζεται. βλέπε οὖν σὺ· ἀπέχου 8
 ἀπὸ τῆς ἐνθυμήσεως ταύτης· ὅπου γὰρ σεμνότης κατοικεῖ, ἐκεῖ ἀνομία
 5 οὐκ ὀφείλει ἀναβαίνειν ἐπὶ καρδίαν ἀνδρὸς δικαίου. λέγω αὐτῷ· Κύριε, 4
 ἐπίτρεψόν μοι ὀλίγα ἐπερωτῆσαι σε. Λέγε, φησὶν. Κύριε, φημί, εἰ γυναῖκα
 ἔχη τις πιστὴν ἐν κυρίῳ καὶ ταύτην εἶδῃ ἐν μοιχείᾳ τινί, ἴδρα ἁμαρτάνει
 ὁ ἀνὴρ συνζῶν μετ' αὐτῆς; Ἄχρι τῆς ἀγνοίας, φησὶν, οὐχ ἁμαρτάνει· 5
 ἐὰν δέ γνοῖ ὁ ἀνὴρ τὴν ἁμαρτίαν αὐτῆς, καὶ μὴ μετανοήσῃ ἡ γυνή, ἀλλ' ἐπι-
 10 μένη τῇ πορνείᾳ αὐτῆς, καὶ συνζῇ ὁ ἀνὴρ μετ' αὐτῆς, ἐνόχος γίνεται τῆς ἁμαρ-
 τίας αὐτῆς καὶ κοινωνὸς τῆς μοιχείας αὐτῆς. Τί οὖν, φημί, κύριε, 6
 ποιήσῃ ὁ ἀνὴρ, ἐὰν ἐπιμείνῃ τῷ πάθει τούτῳ ἡ γυνή; Ἀπολυσάτω, φησὶν,
 αὐτήν, καὶ ὁ ἀνὴρ ἐφ' ἑαυτῷ μενέτω· ἐὰν δέ ἀπολύσας τὴν γυναῖκα ἐτέραν
 γαμήσῃ, καὶ αὐτὸς μοιχᾷται. Ἐὰν οὖν, φημί, κύριε, μετὰ τὸ ἀπολυθῆναι 7
 15 τὴν γυναῖκα μετανοήσῃ ἡ γυνή καὶ θελήσῃ ἐπὶ τὸν ἑαυτῆς ἄνδρα ὑπο-
 στρέφαι, οὐ παραδεχθήσεται; Καὶ μήν, φησὶν, ἐὰν μὴ παραδέξῃται 8
 αὐτήν ὁ ἀνὴρ, ἁμαρτάνει καὶ μεγάλην ἁμαρτίαν ἑαυτῷ ἐπισηπᾷται, ἀλλὰ
 δεῖ παραδεχθῆναι τὸν ἡμαρτηκότα καὶ μετανοοῦντα· μὴ ἐπὶ πολὺν δέ· τοῖς
 γὰρ δούλοις τοῦ θεοῦ μετάνοιά ἐστιν μία. διὰ τὴν μετάνοιαν οὖν οὐκ ὀφείλει
 20 γαμεῖν ὁ ἀνὴρ. αὕτη ἡ πράξις ἐπὶ γυναικὶ καὶ ἀνδρὶ κεῖται. οὐ μόνον, 9
 φησὶν, μοιχεία ἐστίν, ἐὰν τις τὴν σάρκα αὐτοῦ μιάνῃ, ἀλλὰ καὶ ὅς ἂν τὰ
 ὁμοιώματα ποιῇ τοῖς ἔθνεσιν, μοιχᾷται. ὥστε καὶ ἐν τοῖς τοιοῦτοις ἔργοις
 ἐὰν ἐμμένῃ τις καὶ μὴ μετανοῇ, ἀπέχου ἀπ' αὐτοῦ καὶ μὴ συνζῇθι αὐτῷ·
 εἰ δέ μή, καὶ σὺ μέτοχος εἰ τῆς ἁμαρτίας αὐτοῦ. διὰ τοῦτο προσετάγη 10

18f. vgl. Mt 5,32. 19,9. Mc 10,11

κ A Ath.¹ (2—5) Ath.² (1—5) L¹L²E

1 ἕτεραν οὕτως πονηραν κ^c ἐτέρως (?) ὡσαύτως πονηράν ἐνθυμήσῃ A | ἁμαρτίαν] πονηρά A | ἐργάσῃ κ^c (L²) 2 ὅν κ | ἐὰν ... ἐργάζεται A εἰ ... ἐργά-
 ζεται Ath. 3 κατεργάζεται κ^dA Ath. εργαζεται κ 6 μοι κ με A | εἰ
 γυναῖκα, φημί, κύριε ~ A 7 ἔχη Hg. εχων κ | ἔχη τις < A | ἴδρα] μήτι A
 8 ὁ συνζῶν A | οὐκ κ 9 γνῶ A | αὐτῆς τὴν ἁμαρτίαν ~ A 9f. ἐπιμείνῃ A
 10 πορνείᾳ] ἁμαρτίᾳ A nequitiā L² | μετ' αὐτῆς ὁ ἀνὴρ ~ A | γίνεται]
 ἔσται A 11 αὐτῆς¹ < A | αὐτῆς² < κ 12 ποιήσῃ A < L¹ 13 μεινάτω A |
 γυναῖκα κ^d γυναι κ 14 αὐτὸς κ^cALL οὗτος κ | ἀπολυθῆναι κ^cALL
 ἀπολυσαι κ 15 ἡ γυνή < A | ἑαυτῆς] ἰδίαν A 15f. ἐπιστρέφαι A 17 ἑαυτῷ
 ἁμαρτίαν ~ A 19 γὰρ κ^cALL δε κ 20 ἀνὴρ + αὐτῆς κ | κεῖται < A
 21 αὐτοῦ κA εαυτου κ^c 21f. ποιῇ τὰ ὅμοια AL² 22 καὶ ἐν τοῖς] καὶ A
 23 ἐὰν ἐμμένῃ] ἐπιμείνῃ A | μετανοήσῃ A | καὶ μηδέ συνζῇθι A

- ὑμῖν ἐφ' ἑαυτοῖς μένειν, εἴτε ἀνὴρ εἴτε γυνή· δύνανται γὰρ ἐν τοῖς τοιοῦτοις
 μετάνοια εἶναι. ἐγὼ οὖν, φησὶν, οὐ δίδωμι ἀφορμὴν ἵνα αὕτη ἡ πρᾶξις 11
 οὕτως συντελεῖται, ἀλλὰ εἰς τὸ μηκέτι ἁμαρτάνειν τὸν ἡμαρτηκότα. περὶ δὲ
 τῆς προτέρας ἁμαρτίας αὐτοῦ ἔστιν ὁ δυνάμενος ἴασιν δοῦναι· αὐτὸς γάρ
 5 ἔστιν ὁ ἔχων πάντων τὴν ἐξουσίαν.
 Ἠρώτησα αὐτὸν πάλιν λέγων· Ἐπεὶ ὁ κύριος ἄξιόν με ἡγήσατο ἵνα μετ' 30,1
 ἐμοῦ πάντοτε κατοικῇ, ὀλίγα μου ῥήματα ἔτι ἀνάσχου, ἐπεὶ οὐ συνίω οὐδέν, (IV 2)
 καὶ ἡ καρδιά μου πεπώρωται ἀπὸ τῶν προτέρων μου πράξεων· συνέτισόν με,
 10 ὅτι λίαν ἄφρων εἰμὶ καὶ ὀλως οὐθὲν νοῶ. ἀποκριθεὶς μοι λέγει· Ἐγώ, 2
 φησὶν, ἐπὶ τῆς μετανοίας εἰμὶ καὶ πᾶσιν τοῖς μετανοοῦσιν σύνεσις δίδωμι. ἢ
 οὐ δοκεῖ σοι, φησὶν, αὐτὸ τοῦτο τὸ μετανοῆσαι σύνεσις εἶναι; τὸ μετανοῆσαι,
 φησὶν, σύνεσις ἐστὶν μεγάλη. συνίει γὰρ ὁ ἁμαρτήσας ὅτι πεποίηκεν τὸ
 πονηρὸν ἐμπροσθεν τοῦ κυρίου καὶ ἀναβαίνει ἐπὶ τὴν καρδίαν αὐτοῦ ἡ πρᾶξις
 ἣν ἔπραξεν, καὶ μετανοεῖ καὶ οὐκέτι ἐργάζεται τὸ πονηρὸν, ἀλλὰ τὸ ἀγαθὸν
 15 πολυτελῶς ἐργάζεται, καὶ ταπεινοῖ τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν καὶ βασανίζει, ὅτι
 ἡμαρτεν. βλέπεις οὖν ὅτι ἡ μετάνοια σύνεσις ἐστὶν μεγάλη· Διὰ τοῦτο οὖν, 3
 φημί, κύριε, ἐξακριβάζομαι παρὰ σοῦ πάντα· πρῶτον μὲν ὅτι ἁμαρτωλὸς
 εἰμι, ἵνα γνῶ ποῖα ἔργα ἐργαζόμενος ζήσομαι, ὅτι πολλαὶ μού εἰσιν αἱ ἁμαρτίαι
 καὶ ποικίλαι. Ζήση, φησὶν, ἐὰν τὰς ἐντολὰς μου φυλάξῃς καὶ πορευθῇς ἐν 4
 20 αὐταῖς· καὶ ὃς ἂν ἀκούσας τὰς ἐντολὰς ταύτας φυλάξῃ, ζήσεται τῷ θεῷ.
 Ἔτι, φημί, κύριε, προσθήσω τοῦ ἐπερωτῆσαι. Λέγε, φησὶν. Ἠκουσα, 31,1
 φημί, κύριε, παρὰ τινων διδασκάλων, ὅτι ἑτέρα μετάνοια οὐκ ἔστιν εἰ μὴ (IV 3)

8 vgl. Mc 6,52. 8,17
 19 u. a. Stellen

12f. Vgl. Iud 2,11. 3,12. 4,1. 10,6. 13,1. I. Regn 15,

8 (bis 17 μὲν) A Cl.Al. (Ström. 2,55—59: freies Zitat von 30,2 und 31) L¹L²E

1 γυνή εἴτε ἀνὴρ ~ A | τοῖς τοιοῦτοις] τούτοις A 2 φησὶν κ^cAL
 φημι κ < L¹(E) | ἡ πρᾶξις αὕτη ~ A 3 οὕτως < κ (ergänzt von κ^c)L² |
 ἀλλὰ εἰς τὸ] ὥστε A 4 ὁ δυνάμενος — 5 ἔστιν < κ (ergänzt von κ^c) |
 τοῦ δυναμένου A 6 ἡρώτησα + δε κ E | πάλιν λέγων] λεγων κ^c E | κύριος +
 μου κ 8 πεπώρωται κ L² | μου² < κ L¹ 9 οὐδέν κ^cA 11 αὐτὸ —
 σύνεσις εἶναι] ὡς αὐτὸ — σύνεσις ἐστὶ μεγάλη AL¹ 11f. τὸ — μεγάλη < A
 12 συνῆκε A | γὰρ + ο ἀνὴρ κ | ἐποίησε A 13 ἐμπροσθεν τοῦ] ἐναντι A |
 ἀνέβη A 14 μετανοεῖ καὶ] μετανοήσας A 15 ψυχὴν αὐτοῦ A 16 ἡμαρ-
 τον A | οὐν¹ + φησὶν AL² | οὐν² < κ (ergänzt von κ^c) L¹E 17 ὅτι —
 S. 28,8 καρδιογνωστης in A bis auf wenige Buchstaben verloren, vgl. die Re-
 konstruktion von Milne-Skeat S. 15 21 ἔτι — φησὶν] et dixi illi: Etiam nunc,
 domine L¹ et dixi illi L²

- ἐκείνη, ὅτε εἰς ὕδωρ κατέβημεν καὶ ἐλάβομεν ἄφεσιν ἁμαρτιῶν ἡμῶν τῶν
 προτέρων. λέγει μοι· Καλῶς ἤκουσας· οὕτω γὰρ ἔχει. ἔδει γὰρ τὸν εἰλη- 2
 φότα ἄφεσιν ἁμαρτιῶν μηκέτι ἁμαρτάνειν, ἀλλ' ἐν ἀγνείᾳ κατοικεῖν. ἐπεὶ 3
 δὲ πάντα ἐξακριβάσῃ, καὶ τοῦτό σοι δηλώσω, μὴ διδοὺς ἀφορμὴν τοῖς
 5 μέλλουσι πιστεύειν ἢ τοῖς νῦν πιστεύουσιν εἰς τὸν κύριον. οἱ γὰρ νῦν πιστεύ-
 σαντες ἢ μέλλοντες πιστεύειν μετάνοιαν ἁμαρτιῶν οὐκ ἔχουσιν, ἄφεσιν δὲ 4
 ἔχουσι τῶν προτέρων ἁμαρτιῶν αὐτῶν. τοῖς οὖν κληθεῖσι πρὸ τούτων τῶν
 ἡμερῶν ἔθηκεν ὁ κύριος μετάνοιαν. καρδιογνώστης γὰρ ὢν ὁ κύριος καὶ πάντα
 10 προγινώσκων ἔγνω τὴν ἀσθένειαν τῶν ἀνθρώπων καὶ τὴν πολυπλοκίαν τοῦ
 διαβόλου, ὅτι ποιήσει τι κακὸν τοῖς δούλοις τοῦ θεοῦ καὶ πονηρεύσεται εἰς 5
 αὐτούς. πολὺσπλαγχνος οὖν [ὢν] ὁ κύριος ἐσπλαγχνίσθη ἐπὶ τὴν ποίησιν
 αὐτοῦ καὶ ἔθηκεν τὴν μετάνοιαν ταύτην, καὶ ἔμοι ἡ ἐξουσία τῆς μετανοίας 6
 ταύτης ἐδόθη. ἀλλὰ ἐγὼ σοι λέγω, φησί· μετὰ τὴν κλῆσιν ἐκείνην τὴν 6
 μεγάλην καὶ σεμνὴν ἔάν τις ἐκπειρασθεῖς ὑπὸ τοῦ διαβόλου ἁμαρτήσῃ, μίαν
 15 μετάνοιαν ἔχει· ἐάν δὲ ὑπὸ χεῖρα ἁμαρτάνῃ καὶ μετανοήσῃ, ἀσύμφορόν ἐστι 7
 τῷ ἀνθρώπῳ τῷ τοιοῦτῳ· δυσκόλως γὰρ ζήσεται. λέγω αὐτῷ· Ἐξω-
 ποιήθην ταῦτα παρὰ σοῦ ἀκούσας οὕτως ἀκριβῶς· οἶδα γὰρ ὅτι, ἐάν μηκέτι
 προσθήσω ταῖς ἁμαρτίαις μου, σωθήσομαι. Σωθήσῃ, φησὶν, καὶ πάντες ὅσοι
 ἐάν ταῦτα ποιήσωσιν.
- 20 Ἡρώτησα αὐτὸν πάλιν λέγων· Κύριε, ἐπεὶ ἅπαξ ἀνέχῃ μου, ἔτι μοι καὶ 32,1
 τοῦτο δῆλωσον. Λέγε, φησὶν. Ἐάν γυνή, φημί, κύριε, ἢ πάλιν ἀνὴρ τις (IV 4)
 κοιμηθῇ καὶ γαμήσῃ τις ἐξ αὐτῶν, μήτι ἁμαρτάνει ὁ γαμῶν; Οὐχ ἁμαρ- 2
 τάνει, φησὶν· ἐάν δὲ ἐφ' ἑαυτῷ μένῃ τις, περισσοτέρῳ ἑαυτῷ τιμὴν καὶ
 25 μεγάλην δόξαν περιποιεῖται πρὸς τὸν κύριον· ἐάν δὲ καὶ γαμήσῃ, οὐχ 3
 ἁμαρτάνει. τήρει οὖν τὴν ἀγνείαν καὶ τὴν σεμνότητα, καὶ ζήσῃ τῷ θεῷ.
 ταῦτά σοι ὅσα λαλῶ ἢ καὶ μέλλω λαλεῖν, φύλασσε ἀπὸ τοῦ νῦν, ἀφ' ἧς μοι
 παρεδόθης ἡμέρας, καὶ εἰς τὸν οἶκόν σου κατοικήσω. τοῖς δὲ προτέροις 4

8 vgl. Act 1,24. 15,8

21—25 vgl. I Cor 7,38—40

N (Fragmente von 8 o $\overline{\kappa\sigma}$ bis 18 $\overline{\phi\eta\mu\iota}$) A Cl.Al. (Paraphrase) L¹L²EC¹ (von 11 an)

1f. τῶν προτέρων < L¹ 2 λέγει — ἤκουσας hinter κατοικεῖν ~ L¹ |
 οὕτω — 3 ἁμαρτιῶν < L¹ | τὸν Cl.Al. E (L²) τινα A 9 ἔγνω] in N sind mehr
 als vier Buchstaben zu ergänzen, nach Milne-Skeat προιδεν (προεῖδεν Cl.Al.)
 11 πολυεύσπλαγχνος A πο[. . . .]χνος N | ὢν N (in der Lücke) < A 18 ἐγὼ
 < A | λέγω σοι ~ A ὑμῖν λέγω E . . .]ω N (nach Milne-Skeat ist eher υμῖν als
 σοι zu ergänzen) | φημί[N (das μ ist sicher, vgl. Milne-Skeat) < L¹E 15 καὶ +
 οὐ A 16 τῷ τοιοῦτῳ L²C¹L¹ (talía agentis) E (illi) τὸ τοιοῦτον A | ζήσεται +
 deo LL 19 ταῦτά L² 20 κύριε] καὶ A | ἐπεὶ — 21 φησὶν < C¹ 23 ἐφ'
 ἑαυτῷ Hg. (vgl. S. 26,13) ἐν ἑαυτῷ A τοιοῦτος C¹ | περισσοτέρῳ — καὶ < C¹
 24f. ἐάν — ἁμαρτάνει < L¹ 26 ταῦτα + φησί C¹ 27 κατοικήσω] habito L¹

σου παραπτώμασιν ἄφεσις ἔσται, ἐὰν τὰς ἐντολάς μου φυλάξης. καὶ πᾶσι δὲ ἄφεσις ἔσται, ἐὰν τὰς ἐντολάς μου ταύτας φυλάξωσι καὶ πορευθῶσιν ἐν τῇ ἀγνότητι ταύτη.

Ἐντολή ε'

- 5 Μακρόθυμος, φησί, γίνου καὶ συνετός, καὶ πάντων τῶν πονηρῶν ἔργων 33,1
κατακυριεύσεις καὶ ἐργάσῃ πᾶσαν δικαιοσύνην. ἐὰν γὰρ μακρόθυμος ἔσῃ, 2
τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον τὸ κατοικοῦν ἐν σοὶ καθαρὸν ἔσται, μὴ ἐπισκοτούμενον (V 1)
ὑπὸ ἐτέρου πονηροῦ πνεύματος, ἀλλ' ἐν εὐρυχώρῳ κατοικοῦν ἀγαλλιάσεται
καὶ εὐφρανθήσεται μετὰ τοῦ σκεύους ἐν ᾧ κατοικεῖ, καὶ λειτουργήσῃ τῷ
10 θεῷ ἐν ἰλαρότητι πολλῇ, ἔχον τὴν εὐθηνίαν ἐν ἑαυτῷ. ἐὰν δὲ ὀξυχολία τις 8
προσέλθῃ, εὐθὺς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, τρυφερὸν ὄν, στενοχωρεῖται, μὴ ἔχον
τὸν τόπον καθαρὸν, καὶ ζητεῖ ἀποστῆναι ἐκ τοῦ τόπου· πνίγεται γὰρ ὑπὸ τοῦ
πονηροῦ πνεύματος, μὴ ἔχον τόπον λειτουργῆσαι τῷ κυρίῳ καθὼς βούλεται,
μιαίνόμενον ὑπὸ τῆς ὀξυχολίας. ἐν γὰρ τῇ μακροθυμίᾳ ὁ κύριος κατοικεῖ, ἐν
15 δὲ τῇ ὀξυχολίᾳ ὁ διάβολος. ἀμφότερα οὖν τὰ πνεύματα ἐπὶ τὸ αὐτὸ κατοι- 4
κοῦντα, ἀσύμφορόν ἐστιν καὶ πονηρὸν τῷ ἀνθρώπῳ ἐκείνῳ ἐν ᾧ κατοικοῦσιν.
ἐὰν γὰρ λάβῃς ἀψινθίου μικρὸν λίαν καὶ εἰς κεράμιον μέλιτος ἐπιχέῃς, οὐχὶ 5
ὄλον τὸ μέλι ἀφανίζεται, καὶ τοσοῦτον μέλι ὑπὸ τοῦ ἐλαχίστου ἀψινθίου
ἀπόλλυται καὶ ἀπολλύει τὴν γλυκύτητα τοῦ μέλιτος, καὶ οὐκέτι τὴν αὐτὴν
20 χάριν ἔχει παρὰ τῷ δεσπότῃ, ὅτι ἐπικράνθη καὶ τὴν χρῆσιν αὐτοῦ ἀπώλεσεν;
ἐὰν δὲ εἰς τὸ μέλι μὴ βληθῇ τὸ ἀψίνθιον, γλυκὺ εὐρίσκεται τὸ μέλι καὶ εὐ-

A Ath.¹ (Kap. 5: 5—7. 14f.) Ath.² (5—8. 14 ἐν — 19 ἀπόλλυται. 21 ἐὰν — S. 30,2)
Ant. (Hom. 110: von 6 ἐάν an) L¹L²EC¹ (bis 15f. κατοικοῦντα)

2 μου < C¹ | φυλάξαι καὶ πορευθεῖσιν A | καὶ — 3 ταύτη < L¹ 5 φησί
< Ath. + μοι C¹ | πάντων < C¹ 6 κατακυριεύσεις A Ath.² -ση Ath.¹ | ἔση
Ath. ἤς A 7 τὸ³ < Ath.² 8 ἐτέρου- < Ath.² L² | πονηροῦ Ath.² Ant. LLEC¹
< A | πνεύματος + μηδὲ μιαίνόμενον ὑπὸ τῆς ὀξυχολίας Ath.² 9 καὶ² vor
μετὰ ~ A < C¹ 10 θεῷ κυρίῳ Ant. C¹ 12 τὸν < Ant. C¹ | τόπου] ἀν-
θρώπου C¹ | ὑπὸ] ῥύπῳ A 12f. τῶν πονηρῶν πνευμάτων C¹ 14 ὑπὸ Ath.²
ἀπὸ A 15 ὀξυχολία] διψυχία C¹ | οὖν Ath.² Ant. LL δὲ A 16 ἀσύμφορόν
ἐστιν καὶ πονηρὸν Ant. (Ath.² L¹E) ἀσύμφορά ἐστιν καὶ πονηρά A(L²) 17 λά-
βης ... καὶ (L¹) λαβὼν ... καὶ A Ath.² Ant. (καὶ < Ath.² Ant.) < L²E | ἀψινθίου
Ath.² L¹E -ιον A Ant. (L²) | λίαν < Ath.² Ant. 18f. τοσοῦτον — ἀπόλλυται
Ath.² Ant. L¹E(L²) μικρὸν γίνεται A 19 ἀπολλύει] ἀπόλλυσι Ant. 21f. ἐὰν
δὲ — εὐχρηστον (+ πάντως Ath.²) Ath.² LLE ἐὰν δὲ ἐπὶ τὸ ἀψίνθιον μὴ βληθῇ μέλι,
οὐδὲ ἐπὶ τὸ ἀψίνθιον μὴ βληθῇ μέλι, οὐδὲ εὐχρηστον A

- χρηστον γίνεται τῷ δεσπότῃ αὐτοῦ. βλέπεις ὅτι ἡ μακροθυμία γλυκυτάτη 6
 ἐστὶν ὑπὲρ τὸ μέλι καὶ εὐχρηστός ἐστι τῷ κυρίῳ, καὶ ἐν αὐτῇ κατοικεῖ. ἡ δὲ
 ὀξυχολία πικρὰ καὶ ἄχρηστός ἐστιν. ἐὰν οὖν μιγῇ ἡ ὀξυχολία τῇ μακροθυμίᾳ,
 μαινέται ἡ μακροθυμία, καὶ οὐκ εὐχρηστός ἐστι τῷ θεῷ ἡ ἔντευξις αὐτῆς.
 5 Ἦθελον, φημί, κύριε, γινῶναι τὴν ἐνέργειαν τῆς ὀξυχολίας, ἵνα φυλάξωμαι 7
 ἀπ' αὐτῆς. Καὶ μὴν, φησὶν, ἐὰν μὴ φυλάξῃ ἀπ' αὐτῆς σὺ καὶ ὁ οἶκός σου,
 ἀπώλεσάς σου τὴν πᾶσαν ἐλπίδα. ἀλλὰ φύλαξαι ἀπ' αὐτῆς· ἐγὼ γὰρ μετὰ
 σοῦ εἰμὶ. καὶ πάντες δὲ ἀφέξονται ἀπ' αὐτῆς, ὅσοι ἂν μετανοήσωσιν ἐξ
 ὅλης τῆς καρδίας αὐτῶν· μετ' αὐτῶν γὰρ ἔσομαι καὶ συντηρήσω αὐτούς·
 10 ἐδικαιώθησαν γὰρ πάντες ὑπὸ τοῦ σεμνοτάτου ἀγγέλου.
 Ἄκουε (νῦν), φησί, τὴν ἐνέργειαν τῆς ὀξυχολίας, πῶς πονηρὰ ἐστὶ, καὶ 34,1
 πῶς τοὺς δούλους τοῦ θεοῦ καταστρέφει τῇ ἑαυτῆς ἐνεργείᾳ, καὶ πῶς ἀπο- (V 2)
 πλανᾷ αὐτοὺς ἀπὸ τῆς δικαιοσύνης. οὐκ ἀποπλανᾷ δὲ τοὺς πλήρεις ὄντας
 ἐν τῇ πίστει, οὐδὲ ἐνεργῆσαι δύναται εἰς αὐτούς, ὅτι ἡ δύναμις τοῦ κυρίου μετ'
 15 αὐτῶν ἐστίν· ἀποπλανᾷ δὲ τοὺς ἀποκένους καὶ διψύχους ὄντας. δταν γὰρ 2
 ἴδῃ τοὺς τοιοῦτους ἀνθρώπους εὐσταθοῦντας, παρεμβάλλει ἑαυτὴν εἰς τὴν
 καρδίαν τοῦ ἀνθρώπου ἐκείνου, καὶ ἐκ τοῦ μηδενὸς ἡ γυνή ἢ ὁ ἀνὴρ ἐν
 πικρίᾳ γίνεται ἐνεκεν βιωτικῶν πραγμάτων, ἢ περὶ ἐδεσμάτων ἢ μικρολογίας
 τινος, ἢ (περὶ) φίλου τινος, ἢ περὶ δόσεως ἢ λήψεως, ἢ περὶ τοιούτων μωρῶν
 20 πραγμάτων. ταῦτα γὰρ πάντα μωρὰ ἐστὶ καὶ κενὰ καὶ ἄφρονα καὶ ἀσύμφορα 3
 τοῖς δούλοις τοῦ θεοῦ. ἡ δὲ μακροθυμία μεγάλη ἐστὶ καὶ ὀχυρὰ, ἰσχυρὰν
 δύναμιν ἔχουσα καὶ στιβαρὰν καὶ εὐθηνουμένην ἐν πλατυσμῷ μεγάλῳ, ἰλαρὰ,
 ἀγαλλιωμένη, ἀμέριμνος οὖσα, δοξάζουσα τὸν κύριον ἐν παντὶ καιρῷ, μηδὲν
 ἐν ἑαυτῇ ἔχουσα πικρόν, παραμένουσα διαπαντὸς πραεὶα καὶ ἡσύχιος. αὕτη
 25 οὖν ἡ μακροθυμία κατοικεῖ μετὰ τῶν τὴν πίστιν ἐχόντων ὁλόκληρον. ἡ δὲ 4

23 vgl. Ps 33,2. Tob 4,19

A (Cl.A1. (Ecl. proph. 45: zitiert 1f. ἡ — μέλι) Ath.¹ (11 — 18. 20 ταῦτα — 23
 καιρῷ) Ath.² (bis 2 und von 11 an) Ant. (1 — 4. 12f. und von 15 an) L¹L²E

1 βλέπεις A Ant. L² βλέπε Ath.²L¹E + οὖν Ath.² LLE | γλυκύτης Cl.A1.
 2 κυρίῳ Ath.² Ant. L¹ θεῷ AL² | αὐτῇ + ὁ κύριος A 4 ἐστὶν εὐχρηστός ~ Ant.
 ἔ[τι εὐ]χρηστός ἐστι A (Lake) 6 φυλάξῃ G.-H. -ξῆς A 11 <νῦν> G.-H.
 (LLE) < A δὲ καὶ Ath. 12f. τῇ — δικαιοσύνης < L¹ 14 τοῦ κυρίου
 Ath.² L² τοῦ θεοῦ Ath.¹ L¹ μου A 15 γὰρ Ath.² Ant. L¹ δὲ A ergo L² < Ath.¹
 17 ἀνὴρ . . . γυνή ~ LLE 18 ἡ περὶ Ant. ὑπέρ γε A | ἡ¹ — 19 τινος¹ < Ath.²
 19 ἡ φίλου τινος Ath.² L¹E (L²) < A Ant. | <περὶ> G.-H. 20 καὶ ἄφρονα < Ath.² L¹ |
 καὶ ἄφρονα — 21 θεοῦ < Ath.¹ 21 μεγάλη] ualida L¹ | ὀχυρὰ Ath.² ἰσχυρὰ
 A Ath.¹ Ant. fortis LL ualida E | ἰσχυρὰν Ath.² LLE < A Ant. 22 καὶ
 στιβαρὰν A (Ant.) L²E < Ath.² L¹ | εὐθηνουμένην A καθημένην Ath.² sedet L¹E
 composita L¹ εὐθύνει Ant. 23 δοξάζει Ath. Ant. 25 ὁλόκληρον A Ant. L²E
 -ος Ath.²

δξυχολία πρῶτον μὲν μαρὰ ἐστίν, ἐλαφρά τε καὶ ἄφρων. εἴτα ἐκ τῆς ἀφρο-
 σύνης γίνεται πικρία, ἐκ δὲ τῆς πικρίας θυμός, ἐκ δὲ τοῦ θυμοῦ ὀργή, ἐκ δὲ
 τῆς ὀργῆς μῆνις· εἴτα ἡ μῆνις αὕτη ἐκ τοσοῦτων κακῶν συνισταμένη γίνεται
 ἁμαρτία μεγάλη καὶ ἀνίατος. 5 ὅταν γὰρ ταῦτα τὰ πνεύματα ἐν ἐνὶ ἀγγελίῳ
 κατοικῇ, οὐ καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον κατοικεῖ, οὐ χωρεῖ τὸ ἄγγιον ἐκεῖνο,
 ἀλλ' ὑπερπλεονάζει. 6 τὸ τρυφερόν οὖν πνεῦμα, μὴ ἔχον συνήθειαν μετὰ
 πονηροῦ πνεύματος κατοικεῖν μηδὲ μετὰ σκληρότητος, ἀποχωρεῖ ἀπὸ τοῦ
 ἀνθρώπου τοῦ τοιούτου καὶ ζητεῖ κατοικεῖν μετὰ πραότητος καὶ ἡσυχίας.
 εἴτα ὅταν ἀποστῇ ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου ἐκεῖνου οὐ κατοικεῖ, γίνεται ὁ ἄν- 7
 θρωπος ἐκεῖνος κενὸς ἀπὸ τοῦ πνεύματος τοῦ δικαίου, καὶ τὸ λοιπὸν πεπληρω-
 μένος τοῖς πνεύμασι τοῖς πονηροῖς ἀκαταστατεῖ ἐν πάσῃ πράξει αὐτοῦ,
 περισπώμενος ὡδε κάκει ἀπὸ τῶν πνευμάτων τῶν πονηρῶν, καὶ ὅλως
 ἀποτυφλοῦται ἀπὸ τῆς διανοίας τῆς ἀγαθῆς. οὕτως οὖν συμβαίνει πᾶσι τοῖς
 δξυχόλοις. 8 ἀπέχου οὖν ἀπὸ τῆς δξυχολίας, τοῦ πονηροτάτου πνεύματος·
 15 ἐνδύσαι δὲ τὴν μακροθυμίαν καὶ ἀντίστα τῇ δξυχολίᾳ καὶ τῇ πικρίᾳ, καὶ
 ἔσῃ εὐδρισκόμενος μετὰ τῆς σεμνότητος τῆς ἡγαπημένης ὑπὸ τοῦ κυρίου.
 βλέπε οὖν μήποτε παρενθυμηθῇς τὴν ἐντολὴν ταύτην· ἐὰν γὰρ ταύτης
 τῆς ἐντολῆς κυριεύσῃς, καὶ τὰς λοιπὰς ἐντολὰς θυνήσῃ φυλάξαι, ἃς σοι
 μέλλω ἐντέλλεσθαι. ἰσχυροῦ ἐν αὐταῖς καὶ ἐνδυναμοῦ, καὶ πάντες ἐνδυνα-
 20 μούσθωσαν ὅσοι ἐὰν θέλωσιν ἐν αὐταῖς πορεύεσθαι.

Ἐντολὴ ζ'

Ἐνετειλάμην σοι, φησίν, ἐν τῇ πρώτῃ ἐντολῇ ἵνα φυλάξῃς τὴν πίστιν καὶ 35,1
 τὸν φόβον καὶ τὴν ἐγκράτειαν. Ναί, φημί, κύριε. Ἀλλὰ νῦν θέλω σοι, φησίν, (VI 1)
 δηλῶσαι καὶ τὰς δυνάμεις αὐτῶν, ἵνα νοήσῃς τίς αὐτῶν τίνα δύναμιν ἔχει καὶ
 25 ἐνέργειαν. διπλαῖ γάρ εἰσιν αἱ ἐνέργειαι αὐτῶν· κεῖνται οὖν ἐπὶ δικαίῳ καὶ
 ἀδίκῳ· σὺ οὖν πίστευε τῷ δικαίῳ, τῷ δὲ ἀδίκῳ μὴ πιστεύσῃς· τὸ γὰρ 2

A Ath.¹ (bis 15 μακροθυμίαν. Kap. 6: 22—26 πιστεύσῃς) Ath.² (bis S. 32, 1
 στρεβλήν) Ant. (bis 8. 6—18) L¹L²E

8 αὕτη < Ath.² L²E 4 ταῦτα τὰ πνεύματα A πάντα τὰ ἀνθρώπινα ταῦτα
 Ath.² hī omnes spirītus E tam multī spirītus L² haec omnia L¹ 7 μηδὲ —
 σκληρότητος < L¹ | ἀποχωρεῖ A Ant. ὑποχ. Ath. 9 ἐκεῖνον < Ath. L¹E
 11 τῶν πνευμάτων τῶν πονηρῶν Ath.² 12 κάκει Ath.² κάκεισε A | πνευμάτων]
 ἀνθρώπων Ath.² | ὅλως A Ant. ὅλος Ath. 14 τοῦ πονηροτάτου (πονηροῦ
 Ath.²) δαίμονος Ath. 15 καὶ τῇ πικρίᾳ < Ath.² L¹ 16 εὐδρισκόμενος AL¹
 ἐπαινούμενος Ath.² < L² 19 ἰσχυροῦ] ἰσχυε οὖν Ath.² L¹ (nunc) 19f. καὶ¹ —
 πορεύεσθαι] ut uiuas deo, et quicumque seruauerint haec, uiuent deo L¹ 22 πρώ-
 τη] αἰ¹ A 23 τὴν ἐγκράτειαν A Ath.¹ (L²E) ἐγκρατεύσει (-ση) Ath.² paeniten-
 tiam L¹ 26 μηδέν Ath.

- δίκαιον ὁρθὴν ὁδὸν ἔχει, τὸ δὲ ἄδικον στρεβλήν. ἀλλὰ σὺ τῇ ὁρθῇ ὁδῷ πορεύου
καὶ ὁμαλῇ, τὴν δὲ στρεβλὴν ἔασον. ἡ γὰρ στρεβλὴ ὁδὸς τρίβους οὐκ ἔχει, 3
ἀλλ' ἀνοδίας καὶ προσκόμματα πολλά, καὶ τραχεῖά ἐστι καὶ ἀκανθώδης.
βλαβερά οὖν ἐστὶ τοῖς ἐν αὐτῇ πορευομένοις. οἱ δὲ τῇ ὁρθῇ ὁδῷ πορευό- 4
μενοι ὁμαλῶς περιπατοῦσι καὶ ἀπροσκόπως· οὔτε γὰρ τραχεῖά ἐστίν οὔτε 5
ἀκανθώδης. βλέπεις οὖν ὅτι συμφορώτερόν ἐστι ταύτῃ τῇ ὁδῷ πορεύε- 5
σθαι. Ἀρέσκει μοι, φημί, κύριε, ταύτῃ τῇ ὁδῷ πορεύεσθαι. Πορεύση,
φησί, καὶ ὃς ἂν ἐξ ὅλης καρδίας ἐπιστρέψῃ πρὸς κύριον, πορεύσεται ἐν αὐτῇ.
Ἄκουε νῦν, φησί, περὶ τῆς πίστεως. δύο εἰσὶν ἄγγελοι μετὰ τοῦ ἀν- 36,1
θρώπου, εἰς τῆς δικαιοσύνης καὶ εἰς τῆς πονηρίας. Πῶς οὖν, φημί, κύριε, 2
γινώσκωμαι τὰς αὐτῶν ἐνεργείας, ὅτι ἀμφοτέροισι ἄγγελοι μετ' ἐμοῦ κατοικοῦσιν; (VI 2)
Ἄκουε, φησί, καὶ συνιείς αὐτάς. ὁ μὲν τῆς δικαιοσύνης ἄγγελος τρυφερός 3
ἐστὶ καὶ αἰσχυντηρὸς καὶ πραῆς καὶ ἡσύχιος. ὅταν οὖν οὗτος ἐπὶ τὴν καρδίαν
σου ἀναβῇ, εὐθέως λαλεῖ μετὰ σοῦ περὶ δικαιοσύνης, περὶ ἀγνείας, περὶ 4
σεμνότητος καὶ περὶ αὐταρκείας καὶ περὶ παντός ἔργου δικαίου καὶ περὶ 5
πάσης ἀρετῆς ἐνδόξου. ταῦτα πάντα ὅταν εἰς τὴν καρδίαν σου ἀναβῇ,
γίνωσκε ὅτι ὁ ἄγγελος τῆς δικαιοσύνης μετὰ σοῦ ἐστὶ. ταῦτα οὖν ἐστὶ τὰ 4
ἔργα τοῦ ἀγγέλου τῆς δικαιοσύνης. τούτῳ οὖν πίστευε καὶ τοῖς ἔργοις
αὐτοῦ. ὅρα νῦν καὶ τοῦ ἀγγέλου τῆς πονηρίας τὰ ἔργα. πρῶτον πάντων 4
ὀξύχολός ἐστι, καὶ πικρός καὶ ἄφρων, καὶ τὰ ἔργα αὐτοῦ πονηρά, κατα- 5
στρέφοντα τοὺς δούλους τοῦ θεοῦ· ὅταν οὖν οὗτος ἐπὶ τὴν καρδίαν σου ἀναβῇ,
γνώθι αὐτὸν ἀπὸ τῶν ἔργων αὐτοῦ. Πῶς, φημί, κύριε, νοήσω αὐτόν, 5
οὐκ ἐπίσταμαι. Ἄκουε, φησὶν. ὅταν ὀξύχολία σοὶ τις προσπέσῃ ἢ πικρία,
γίνωσκε ὅτι αὐτός ἐστιν ἐν σοί· εἴτα ἐπιθυμία πράξεων πολλῶν καὶ πολυ- 25
τέλειαι ἐδεσμάτων πολλῶν καὶ μεθυσμάτων καὶ κραιπαλῶν πολλῶν καὶ πολυ-
ποικίλων τρυφῶν καὶ οὐ δεόντων, καὶ ἐπιθυμίαι γυναικῶν καὶ πλεονεξία καὶ

8 vgl. Ier 24,7. Ioel 2,12 22 vgl. Mt 7,16

A Ath. (von 9 an) Ant. (Hom. 61: 9 — S. 33,2 δμοια) L¹L²E

8 ἀκανθώδης + *et ducit ad interitum* L¹ 6 βλέπεις οὖν] *scito ergo* E < L¹ |
συμφορώτερον A 9 περὶ τῆς πίστεως] *primum de fide* L¹ *primam earum* E
12 συνιείς A *σύνι* LL < E | αὐτάς A < LLE 14 εὐθέως — 16 ἀναβῇ Ath.² L²
(Ath.¹ Ant. L¹E) < A (Homoiot.) 17f. ταῦτα — δικαιοσύνης < Ath. (Ant.) L¹
19 νῦν LL(E) οὖν A Ath. 20 καὶ πικρός καὶ ἄφρων Ath. Ant. LL(E) < A
28 φησὶν + *et intellige* L¹ (Ath.) | προσπέσῃ A προσέλθῃ Ath.² Ant 24 εἴτα +
λοιπὸν Ath. | ἐπιθυμία A Ath.¹ Ant. E -αι Ath.² 24f. πολυτέλεια Ath.² Ant.
< Ath.¹ 25 καὶ κραιπαλῶν A Ath. E < Ant. LL 26 τρυφῶν Ant. (L²E) τρυφῶν
A Ath.² < Ath.¹ | καὶ¹ < A | ἐπιθυμίαι A Ath.² -α Ath.¹ Ant. L²E | πλεο-
νεξία L²E -ίαι Ath.² -ίας Ath.¹ -ιών A Ant.

- ὑπερηφανία πολλή τις καὶ ἀλαζονεία, καὶ ὅσα τούτοις παραπλήσιά ἐστι καὶ
 ὁμοία. ταῦτα οὖν ὅταν ἐπὶ τὴν καρδίαν σου ἀναβῇ, γίνωσκε ὅτι ὁ ἄγγελος
 τῆς πονηρίας ἐστὶν ἐν σοί. σὺ οὖν ἐπιγνοὺς τὰ ἔργα αὐτοῦ ἀπόστα ἀπ’ 6
 αὐτοῦ καὶ μηδὲν αὐτῷ πιστενε, ὅτι τὰ ἔργα αὐτοῦ πονηρά εἰσι καὶ ἀσύμφορα
 5 τοῖς δούλοις τοῦ θεοῦ. ἔχεις οὖν ἀμφοτέρων τῶν ἀγγέλων τὰς ἐνεργείας·
 σὺνιε αὐτὰς καὶ πιστενε τῷ ἀγγέλῳ τῆς δικαιοσύνης· ἀπὸ δὲ τοῦ ἀγγέλου 7
 τῆς πονηρίας ἀπόστηθι, ὅτι ἡ διδαχὴ αὐτοῦ πονηρά ἐστι παντὶ ἔργῳ· ἐὰν
 γὰρ ἢ τις πιστότατος ἀνὴρ, καὶ ἡ ἐνθύμησις τοῦ ἀγγέλου τούτου ἀναβῇ ἐπὶ
 τὴν καρδίαν αὐτοῦ, δεῖ τὸν ἄνδρα ἐκείνον ἢ τὴν γυναῖκα ἐξαμαρτῆσαι τι.
 10 ἐὰν δὲ πάλιν πονηρότατός τις ἢ ἀνὴρ ἢ γυνή, καὶ ἀναβῇ ἐπὶ τὴν καρδίαν
 αὐτοῦ τὰ ἔργα τοῦ ἀγγέλου τῆς δικαιοσύνης, ἐξ ἀνάγκης δεῖ αὐτὸν ἀγαθόν
 τι ποιῆσαι. βλέπεις οὖν, φησὶν, ὅτι καλόν ἐστι τῷ ἀγγέλῳ τῆς δικαιοσύνης 9
 ἀκολουθεῖν, τῷ δὲ ἀγγέλῳ τῆς πονηρίας ἀποτάξασθαι. τὰ μὲν περὶ τῆς 10
 πίστεως αὕτη ἡ ἐντολὴ δηλοῖ, ἵνα τοῖς ἔργοις τοῦ ἀγγέλου τῆς δικαιοσύνης
 15 πιστεύσῃς, καὶ ἐργασάμενος αὐτὰ ζήσῃ τῷ θεῷ. πιστενε δὲ ὅτι τὰ ἔργα τοῦ
 ἀγγέλου τῆς πονηρίας χαλεπά ἐστι· μὴ ἐργαζόμενος οὖν αὐτὰ ζήσῃ τῷ θεῷ.

Ἐντολὴ ζ’

- Φοβήθητι, φησί, τὸν κύριον καὶ φύλασσε τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ· φυλάσσω 37,1
 οὖν τὰς ἐντολὰς τοῦ θεοῦ ἔση δυνατός ἐν πάσῃ πράξει, καὶ ἡ πράξις σου (VII)
 20 ἀσύνκριτος ἔσται. φοβούμενος γὰρ τὸν κύριον πάντα καλῶς ἐργάσῃ· οὗτος
 δὲ ἐστὶν ὁ φόβος ὃν δεῖ σε φοβηθῆναι, καὶ σωθῆσῃ. τὸν δὲ διάβολον μὴ 2
 φοβηθῆς· φοβούμενος γὰρ τὸν κύριον κατακυριεύσεις τοῦ διαβόλου, ὅτι
 δύναμις ἐν αὐτῷ οὐκ ἔστιν. ἐν ᾧ δὲ δύναμις οὐκ ἔστιν, οὐδὲ φόβος· ἐν ᾧ δὲ
 δύναμις ἡ ἐνδοξος, καὶ φόβος ἐν αὐτῷ. πᾶς γὰρ ὁ δύναμιν ἔχων φόβον ἔχει·

18 vgl. Eccl 12,13

A Ath.¹ (bis 6. Kap. 7: 18—23 ἔστιν) Ath.² (bis 6 αὐτὰς. 18—15 und von 18 an)
 Ant. (Hom. 127: von 18 an) L¹L²E

1 πολλή τις A multiloquia L¹ loquacitas E (πολυλογία Hg.) < Ath. Ant. L²
 1 f. καὶ ὁμοία A Ant. (Ath.¹) L² < Ath.² L¹ inutilia E 3 ἐν σοί A Ath.²
 μετὰ σοῦ Ath.¹ LL super te E 4 καὶ μηδὲν Ath.² LL μηδὲ AE 5 ἐνε-
 γείας A Ath. opera LLE 6 σὺνιε A σὺνις Ath. | αὐτὰ A 8 πιστότατος A
 fidelis L²E felicissimus L¹ 10 ἢ Hg. εἴη A | ἀνὴρ ἢ < L² 18 τῷ—
 ἀποτάξασθαι < L¹ 15 ζήσῃ AE (L¹) ζήσης Ath.² L² 18 κύριον] θεὸν Ath.¹
 19 οὖν A δὲ Ant. | πάσῃ < Ath.² E 20 γὰρ < Ath.² E | καλῶς A Ant.
 L²E καλὰ Ath. L¹ 21 δέ < Ath.² (οὗτος—σωθῆσῃ < Ath.¹) Ant. L¹ | καὶ
 σωθῆσῃ Ant. L² (ut saluus esse possis L¹) καὶ σωθῆναι A < Ath.² 24 ἡ vor
 δύναμις + Ath.² Ant. | ἢ ἢ A Ath.² | ἔχων + καὶ Ath.² Ant. L¹

- ὁ δὲ μὴ ἔχων δύναμιν ὑπὸ πάντων καταφρονεῖται. φοβήθητι δὲ τὰ ἔργα 3
 τοῦ διαβόλου, ὅτι πονηρὰ ἐστὶ. φοβούμενος οὖν τὸν κύριον φοβηθήσῃ τὰ 4
 ἔργα τοῦ διαβόλου καὶ οὐκ ἐργάσῃ αὐτά, ἀλλ' ἀφέξῃ ἀπ' αὐτῶν. δισσοὶ 4
 οὖν εἰσιν οἱ φόβοι· ἐὰν γὰρ θέλῃς τὸ πονηρὸν ἐργάσασθαι, φοβοῦ τὸν 5
 κύριον καὶ οὐκ ἐργάσῃ αὐτό· ἐὰν δὲ θέλῃς πάλιν τὸ ἀγαθὸν ἐργάσασθαι, 5
 φοβοῦ τὸν κύριον καὶ ἐργάσῃ αὐτό. ὥστε ὁ φόβος τοῦ κυρίου ἰσχυρὸς ἐστὶ 5
 καὶ μέγας καὶ ἔνδοξος. φοβήθητι οὖν τὸν κύριον, καὶ ζήσῃ αὐτῷ· καὶ 5
 ὅσοι ἂν φοβηθῶσιν αὐτὸν τῶν φυλασσόντων τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ, ζήσονται 5
 τῷ θεῷ. Διατί, φημί, κύριε, εἰπας περὶ τῶν τηρούντων τὰς ἐντολὰς 5
 αὐτοῦ· Ζήσονται τῷ θεῷ; Ὅτι, φησὶν, πᾶσα ἡ κτίσις φοβεῖται τὸν κύριον, 5
 τὰς δὲ ἐντολὰς αὐτοῦ οὐ φυλάσσει. τῶν οὖν φοβουμένων αὐτὸν καὶ φυλασσόν- 5
 των τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ, ἐκείνων ἡ ζωὴ ἐστὶ παρὰ τῷ θεῷ· τῶν δὲ μὴ 5
 φυλασσόντων τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ, οὐδὲ ζωὴ ἐν αὐτοῖς.

Ἐντολὴ η'

- 15 Εἰπὼν σοι, φησὶν, ὅτι τὰ κτίσματα τοῦ θεοῦ διπλᾶ ἐστὶ· καὶ γὰρ ἡ ἐγκρά- 38,1
 τεια διπλῇ ἐστίν. ἐπὶ τινων γὰρ δεῖ ἐγκρατεῦσθαι, ἐπὶ τινων δὲ οὐ δεῖ. (VIII)
 Γνώρισόν μοι, φημί, κύριε, ἐπὶ τίνων δεῖ ἐγκρατεῦσθαι, ἐπὶ τίνων δὲ οὐ δεῖ. 2
 Ἄκουε, φησί. τὸ πονηρὸν ἐγκρατεύου, καὶ μὴ ποιεῖ αὐτό· τὸ δὲ ἀγαθὸν 2
 μὴ ἐγκρατεύου, ἀλλὰ ποιεῖ αὐτό. (ἐὰν γὰρ ἐγκρατεύσῃ τὸ ἀγαθὸν μὴ ποιεῖν, 2
 20 ἁμαρτίαν μεγάλην ἐργάξῃ·) ἐὰν δὲ ἐγκρατεύσῃ τὸ πονηρὸν μὴ ποιεῖν, 2
 δικαιοσύνην μεγάλην ἐργάξῃ. ἐγκράτευσαι οὖν ἀπὸ πονηρίας πάσης 2
 ἐργαζόμενος τὸ ἀγαθόν. Ποταπαί, φημί, κύριε, εἰσὶν αἱ πονηρίαι ἀφ' 3
 ὧν δεῖ ἡμᾶς ἐγκρατεῦσθαι; Ἄκουε, φησὶν· ἀπὸ μοιχείας καὶ πορνείας, 3
 ἀπὸ μεθύσματος ἀνομίας, ἀπὸ τρυφῆς πονηρᾶς, ἀπὸ ἐδεσμάτων πολλῶν

A Ath.¹ (1f. 4f. Kap. 8: 15f. und von 21 an) Ath.³ (1f. 7. 16. 18f. und von 28 an) Ant. (bis 12 θεῷ; Hom. 79: von 16 an) L¹L²E

1 ἔχων + φόβον A 2 ἐστὶ A εἰσι Ant. (Ath.¹) | φοβούμενος — 3 αὐτά < L²(E) | οὖν A δὲ Ant. enim L¹ | κύριον + οὐ Ant. | φοβηθήσῃ — 3 καὶ Ant. L¹ < A
 3 ἀφέξῃ ALL φεύξῃ Ant. 4 ἐὰν γὰρ ALL ἐὰν οὖν μὴ Ath.¹ εἰ οὐ Ant. E
 4f. φοβοῦ τὸν κύριον Ath.¹ Ant. (φοβήθητι) LL τὸν θεὸν φοβοῦ A 5 ἐργάσῃ ALL ἐργάξῃ Ant. (E) 5f. ἐὰν — αὐτό < L² 6 φοβοῦ — αὐτό < L¹ | φοβήθητι Ant. | ἐργάξῃ A Ant. 6f. ἰσχυρὸς — ἔνδοξος] ἰσχυρότερός ἐστι καὶ ἔνδοξος Ant.
 7f. καὶ ὅσοι — 11 φυλάσσει < L¹ 8 τῶν φυλασσόντων A καὶ τηρήσωσι Ant. L²E
 11 αὐτὸν < A 18 αὐτοῖς L¹(L²E) αὐτῷ A 15 θεοῦ] κυρίου L¹
 19f. ἐὰν — ἐργάξῃ Hg. (LLE) < A (Homoiot.) 20f. ἐὰν — ἐργάξῃ < L¹
 28 ἡμᾶς A με L²E < L¹ | ἀπὸ μοιχείας καὶ πορνείας A (Ant.) E (LL) ἀπὸ πάσης πονηρίας Ath.³ < Ath.¹ 24 ἀπὸ μεθύσματος — πονηρᾶς < A | ἀπὸ τρυφῆς, ἀπὸ πονηρίας Ant.

καὶ πολυτελείας πλούτου καὶ καυχήσεως καὶ ὑψηλοφροσύνης καὶ ὑπερη-
 φανίας, καὶ ἀπὸ ψεύσματος καὶ καταλαλιᾶς καὶ ὑποκρίσεως, μνησικακίας καὶ
 πάσης βλασφημίας. ταῦτα τὰ ἔργα πάντων πονηρότατά εἰσιν ἐν τῇ ζωῇ 4
 τῶν ἀνθρώπων. ἀπὸ τούτων οὖν τῶν ἔργων δεῖ ἐγκρατεῦσθαι τὸν δοῦλον
 5 τοῦ θεοῦ. ὁ γὰρ μὴ ἐγκρατεύμενος ἀπὸ τούτων οὐ δύναται ζῆσαι τῷ θεῷ.
 ἄκουε οὖν καὶ τὰ ἀκόλουθα τούτων. "Ἐτι γάρ, φημί, κύριε, πονηρὰ ἔργα 5
 ἐστί; Καί γε πολλά, φησὶν, ἔστιν ἀφ' ὧν δεῖ τὸν δοῦλον τοῦ θεοῦ ἐγκρατεῦ-
 εῖσθαι· κλέμμα, ψεύδος, ἀποστέρησις, ψευδομαρτυρία, πλεονεξία, ἐπιθυμία
 πονηρά, ἀπάτη, κenoδοξία, ἀλαζονεία, καὶ ὅσα τούτοις ὁμοῖά εἰσιν. οὐ 6
 10 δοκεῖ σοι ταῦτα πονηρὰ εἶναι; Καὶ λίαν πονηρὰ, φημί, τοῖς δούλοις τοῦ θεοῦ.
 Τούτων πάντων δεῖ ἐγκρατεῦσθαι τὸν δουλεύοντα τῷ θεῷ. ἐγκρατεῦσαι
 οὖν ἀπὸ πάντων τούτων, ἵνα ζήσῃ τῷ θεῷ καὶ ἐγγραφήσῃ μετὰ τῶν ἐγκρα-
 τευομένων αὐτά. ὧν μὲν οὖν δεῖ σε ἐγκρατεῦσθαι, ταῦτά ἐστιν. ἃ δὲ 7
 δεῖ σε μὴ ἐγκρατεῦσθαι, φησὶν, ἀλλὰ ποιεῖν, ἄκουε. τὸ ἀγαθὸν μὴ ἐγκρα-
 15 τεύου, ἀλλὰ ποιεῖ αὐτό. Καὶ τῶν ἀγαθῶν μοι, φημί, κύριε, δῆλωσον τὴν
 δύναμιν, ἵνα πορευθῶ ἐν αὐτοῖς καὶ δουλεύσω αὐτοῖς, ἵνα ἐργασάμενος αὐτὰ
 δυνηθῶ σωθῆναι. "Ἀκουε, φησί, καὶ τῶν ἀγαθῶν τὰ ἔργα, ἃ σε δεῖ ἐργά-
 9 ζεσθαι καὶ μὴ ἐγκρατεῦσθαι. πρῶτον πάντων πίστις, φόβος κυρίου, ἀγάπη,
 ὁμόνοια, ῥήματα δικαιοσύνης, ἀλήθεια, ὑπομονή· τούτων ἀγαθώτερον οὐδέν
 20 ἐστὶν ἐν τῇ ζωῇ τῶν ἀνθρώπων. ταῦτα ἴαν τις φυλάσῃ καὶ μὴ ἐγκρα-
 τεύηται ἀπ' αὐτῶν, μακάριος γίνεταί ἐν τῇ ζωῇ αὐτοῦ. εἰτα τούτων τὰ ἀκό- 10
 λουθα ἄκουσον· χήραις ὑπηρετεῖν, ὀρφανούς καὶ ὀστερουμένους ἐπισκέπτεσθαι,
 ἐξ ἀναγκῶν λυτροῦσθαι τοὺς δούλους τοῦ θεοῦ, φιλόξενον εἶναι (ἐν γὰρ τῇ
 φιλοξενίᾳ εὐρίσκεται ἀγαθοποιήσις ποτε), μηδενὶ ἀντιτάσσεσθαι, ἡσύχιον
 25 εἶναι, ἐνδεέστερον γίνεσθαι πάντων ἀνθρώπων, πρεσβύτας σέβεσθαι, δι-
 καιοσύνην ἀσκεῖν, ἀδελφότητα συντηρεῖν, ὕβριν ὑποφέρειν, μακρόθυμον

A Ath.¹ (bis 12f. ἐγκρατ. und von 18 an) Ath.² (bis 14 ἄκουε und von 18 an) Ant.
 (bis 11 θεῷ. 17—19 und von 22 an) L¹L²E

2 ψεύσματος A Ant. (LLE) ψεύδους Ath.² 3 πάσης + ἄλλης A 6 οὖν A
 δὲ Ath.² nunc L¹ et E < Ath.¹ L² (+ φησὶν L²) 7 ἐστί A εἰσιν Ath. | ἔστιν A
 εἰσιν Ath. + πονηρὰ Ath.¹ 8 κλέμμα A (Ant.) κλοπή Ath.² < Ath.¹ | ψεύδος
 Ath. L¹ (abnegatione) (L²) ψεύσμα A < Ant. | ἀποστέρησις < LL 9 εἰσιν A
 ἐστὶν Ant. < Ath. 10 φημί A φησί L² < L¹E 11 δοῦλον τοῦ θεοῦ Ath.¹
 Ant. L¹ 12 ζήσῃ Ath.¹ ζήσης A ζήσεις Ath.² | ἐγγραφήσῃ A Ath.² (-ει)
 ἐγγραφή Ath.¹ 18 αὐτά AL² < Ath. L¹ 18 κυρίου Ath. Ant. L¹ θεοῦ AL²
 20 φυλάσῃ A (-ει Ath.²) -ἀξῇ Ant. (-ει Ath.²) 20f. ἐγκρατεύηται A (Ath.²) -σται Ant.
 21 γίνεταί A ἐστὶν Ath. 24 ποτε AL¹E < Ath.² L², hinter μηδενὶ ~ Hg.
 25 γενέσθαι Ath.² Ant. (ἐνδεεστέρῳ παρέχειν Ath.¹) | πάντων ἀνθρώπων, πρεσβύτας
 A Ant. LLE πάντα ἀνθρώπων πρεσβύτην Ath. (πρεσβ. < Ath.¹) 26 ἀδελφότητα
 Ath.² Ant. LL ἀγαθότητα A

- εἶναι, μνησικακίαν μὴ ἔχειν, κάμνοντας τῇ ψυχῇ παρακαλεῖν, ἐσκανδαλισ-
 μένους ἀπὸ τῆς πίστεως μὴ ἀποβάλλεσθαι, ἀλλ' ἐπιστρέφειν καὶ ἐνθύμους
 ποιεῖν, ἁμαρτάνοντας νουθετεῖν, χρεώστας μὴ θλίβειν καὶ ἐνδεεῖς, καὶ εἴ
 5 τινα τούτοις ὁμοιά ἐστι. δοκεῖ σοι, φησί, ταῦτα ἀγαθὰ εἶναι; Τί γάρ, 11
 φημί, κύριε, τούτων ἀγαθώτερον; Πορεύου οὖν, φησίν, ἐν αὐτοῖς καὶ μὴ
 ἐγκρατεύου ἀπ' αὐτῶν, καὶ ζήσῃ τῷ θεῷ. φύλασσε οὖν τὴν ἐντολὴν 12
 ταύτην· ἐὰν τὸ ἀγαθὸν ποιῇς καὶ μὴ ἐγκρατεύσῃ ἀπ' αὐτοῦ, ζήσῃ τῷ θεῷ,
 καὶ πάντες ζήσονται τῷ θεῷ οἱ οὕτω ποιοῦντες. καὶ πάλιν ἐὰν τὸ πονηρὸν
 μὴ ποιῇς καὶ ἐγκρατεύσῃ ἀπ' αὐτοῦ, ζήσῃ τῷ θεῷ, καὶ πάντες ζήσονται τῷ
 10 θεῷ, ὅσοι ἐὰν ταύτας τὰς ἐντολάς φυλάξωσι καὶ πορευθῶσιν ἐν αὐταῖς.

Ἐντολὴ θ'

- Λέγει μοι· Ἄρον ἀπὸ σεαυτοῦ τὴν διψυχίαν καὶ μηδὲν ὁλως διψυχῆς 39,1
 αἰτήσασθαι τι παρὰ τοῦ θεοῦ, λέγων ἐν σεαυτῷ διτι πῶς δύναμαι αἰτήσασθαι (IX)
 παρὰ τοῦ κυρίου καὶ λαβεῖν, ἡμαρτηκὼς τοσαῦτα εἰς αὐτόν; μὴ δια- 2
 15 λογίζου ταῦτα. ἀλλ' ἐξ ὅλης τῆς καρδίας σου ἐπίστρεψον ἐπὶ τὸν κύριον, καὶ
 αἰτοῦ παρ' αὐτοῦ ἀδιστάκτως, καὶ γνώσῃ τὴν πολυσπλαγχνίαν αὐτοῦ, διτι
 οὐ μὴ σε ἐγκαταλίπῃ, ἀλλὰ τὸ αἶτημα τῆς ψυχῆς σου πληροφορήσει. οὐκ 8
 ἐστι γὰρ ὁ θεὸς ὡς οἱ ἄνθρωποι μνησικακοῦντες, ἀλλ' αὐτὸς ἀμνησικακός
 ἐστίν καὶ σπλαγχνίζεται ἐπὶ τὴν ποίησιν αὐτοῦ. σὺ οὖν καθάρισόν σου 4
 20 τὴν καρδίαν ἀπὸ πάντων τῶν ματαιωμάτων τοῦ αἵωνος τούτου καὶ τῶν προ-
 ερημένων σοι ῥημάτων, καὶ αἰτοῦ παρὰ τοῦ κυρίου, καὶ ἀπολήψῃ πάντα,

15 vgl. Ier 24,7. Ioel 2,12

P^{ox} (= Oxyrhynchus Pap. XV 1783, Rekto: 16 πολυσπλ[α]γχνιαν — 19 ἐστιν)
 A Ath.¹ (bis 5; Kap. 9: 12—19) Ath.² (bis 5 und von 12 an) Ant. (bis 4; Hom. 85:
 von 12 an) Kat. (12—19) L¹L²E

1 μνησικακίαν μὴ ἔχειν < LL ἀμνησικακον Ath. 8 καὶ ἐνδεεῖς A ἐνδεεῖς
 Ant. ἐνδεεῖς μὴ λυπεῖν Ath. (E) < LL 5 δύναται τούτων ἀγαθώτερον εἶναι
 Ath. (L²) | ἀγαθώτερον + uerborum L¹ 6f. καὶ — ταύτην < L¹ 7 ἐὰν —
 9 αὐτοῦ] si enim custodieris haec omnia mandata L¹ 7 und 9 ἀπ' αὐτοῦ
 G.-H. αὐτό A 12 σεαυτοῦ A Kat. σοῦ Ath. 18 τ: Ant. L¹E < A Ath.
 Kat. | παρὰ + σεαυτῷ A | ἐαυτῷ Ath. | αἰτήσασθαι + τι Kat. LL
 15 τῆς A Ant. < Ath. Kat. 16 πολυσπλαγχνίαν P^{ox} Kat. πολυσπλ. Ath.²
 πολλὴν εὐσπλ. A Ath.¹ Ant. 17 ἐγκαταλίπη A Ath.² Ant. (Kat.) -λείπει P^{ox} Ath.¹
 18 γὰρ < P^{ox} | ὁ θεός < A | μνησικακοῦντες P^{ox} Ath. Ant. οἱ μνησ. A Kat. |
 ἀμνησικακῆτος P^{ox}

καὶ ἀπὸ πάντων τῶν αἰτημάτων σου ἀνυστέρητος ἔσῃ, ἐὰν ἀδιστάτως αἰτήσῃ παρὰ τοῦ κυρίου. ἐὰν δὲ διστάσῃς ἐν τῇ καρδίᾳ σου, οὐδὲν οὐ μὴ 5
 λήψῃ τῶν αἰτημάτων σου. οἱ γὰρ διστάζοντες εἰς τὸν θεόν, οὗτοί εἰσιν οἱ 6
 δίψυχοι, καὶ οὐδὲν ὅλως ἐπιτυγχάνουσι τῶν αἰτημάτων αὐτῶν. οἱ δὲ ὅλο-
 5 τελεῖς ὄντες ἐν τῇ πίστει πάντα αἰτοῦνται πεποιθότες ἐπὶ τὸν κύριον, καὶ
 λαμβάνουσιν, ὅτι ἀδιστάτως αἰτοῦνται, μηδὲν διψυχοῦντες. πᾶς γὰρ δίψυχος 7
 ἀνὴρ, ἐὰν μὴ μετανοήσῃ, δυσκόλως σωθήσεται. καθάρισον οὖν τὴν καρδίαν
 σου ἀπὸ τῆς διψυχίας, ἐνδύσαι δὲ τὴν πίστιν, ὅτι ἰσχυρὰ ἐστὶ, καὶ πείστετε τῷ 8
 θεῷ ὅτι πάντα τὰ αἰτήματά σου ἂ αἰτεῖς λήψῃ. καὶ ἐὰν αἰτησάμενός ποτε
 10 παρὰ τοῦ κυρίου αἰτημὰ τι βραδύτερον λαμβάνῃς, μὴ διψυχῆσῃς ὅτι ταχὺ οὐκ
 ἔλαβες τὸ αἶτημα τῆς ψυχῆς σου· πάντως γὰρ διὰ πειρασμόν τινα ἢ παρὰ-
 πτωμά τι, ὃ σὺ ἀγνοεῖς, βραδύτερον λαμβάνεις τὸ αἶτημά σου. σὺ αὖν μὴ 8
 διαλίπῃς αἰτούμενος τὸ αἶτημα τῆς ψυχῆς σου, καὶ λήψῃ αὐτό. ἐὰν δὲ ἐκκα-
 κήσῃς καὶ διψυχῆσῃς αἰτούμενος, σεαυτὸν αἰτιῶ καὶ μὴ τὸν διδόντα σοι.
 15 βλέπε τὴν διψυχίαν ταύτην· πονηρὰ γὰρ ἐστὶ καὶ ἀσύνητος, καὶ πολλοὺς
 ἐκριζοῖ ἀπὸ τῆς πίστεως, καὶ γε λίαν πιστοὺς καὶ ἰσχυροὺς. καὶ γὰρ αὕτη
 ἢ διψυχία θνηγάτηρ ἐστὶ τοῦ διαβόλου, καὶ λίαν πονηρεύεται εἰς τοὺς δούλους
 τοῦ θεοῦ. καταφρόνησον οὖν τῆς διψυχίας καὶ κατακυριεύσον αὐτῆς ἐν 10
 παντὶ πράγματι, ἐνδυσάμενος τὴν πίστιν τὴν ἰσχυρὰν καὶ δυνατὴν. ἢ γὰρ
 20 πίστις πάντα ἐπαγγέλλεται, πάντα τελειοῖ, ἢ δὲ διψυχία μὴ καταπιστεύουσα
 ἑαυτῇ πάντων ἀποτυγχάνει τῶν ἔργων αὐτῆς ὧν πρᾶσσει. βλέπεις οὖν,
 11 φησὶν, ὅτι ἢ πίστις ἄνωθ' ἐστὶ παρὰ τοῦ κυρίου, καὶ ἔχει δύναμιν μεγάλην·
 ἢ δὲ διψυχία ἐπίγειον πνεῦμά ἐστι παρὰ τοῦ διαβόλου, δύναμιν μὴ ἔχουσα.
 σὺ οὖν δούλευε τῇ ἐχούσῃ δύναμιν τῇ πίστει, καὶ ἀπὸ τῆς διψυχίας ἀπόσχου 12
 25 τῆς μὴ ἐχούσης δύναμιν, καὶ ζήσῃ τῷ θεῷ, καὶ πάντες ζήσονται τῷ θεῷ οἱ
 ταῦτα φρονοῦντες.

2—4 vgl. Iac 1,7f.

5 vgl. Ps 2,12 u. a. Stellen

P^{ox} (Verso: 1 παντων — 4 και) A Ath.¹ (8—14; 21—26 Paraphrase) Ath.² (bis 16.
 18—21. 24—26) Ant. (bis 6. 9—14. 17f.) L¹L²E

1 ἐὰν P^{ox} Ath.² L¹E ὅσα ὦν A (L²?) 2 αἰτήσῃ P^{ox} -ης A Ath.² | δὲ < A |
 οὐδὲν < P^{ox} Ant. 3 λήψῃ A Ath.² Ant. λαβεῖς P^{ox} | οἱ² P^{ox} A Ant. ὡς
 Ath.² < Ath.¹ 4 ἐπιτυγχάνουσι A Ant. λαμβάνουσι Ath. 5 κύριον A Ant. L¹
 θεόν Ath.² L² 13f. ἐκκακῆσῃς A Ath.² (Ant.) ἐνκακ. Ath.¹ 14 ἑαυτὸν
 Ath. | τὸν + μὴ Ath.² L¹ 16 καὶ γε—ἰσχυροὺς Ath.² LL καὶ λίαν ἰσχυροὺς A
 17 θνηγάτηρ Ant. LLE ἀδελφῇ A ἔργογον Athan. (de decretis Nicaenae synodi 4,3)
 26 φρονοῦντες (vgl. z. B. S. 36,8) Ath.¹ L² (Ath.² E) φρονησαντες A egerint L¹

Ἐντολή ι'

- Ἄρον ἀπὸ σεαυτοῦ, φησί, τὴν λύπην· καὶ γὰρ αὕτη ἀδελφή ἐστι τῆς 40,1
 διφυχίας καὶ τῆς ὀξυχολίας. Πῶς, φημί, κύριε, ἀδελφή ἐστι τούτων; ἄλλο 2
 γὰρ μοι δοκεῖ εἶναι ὀξυχολία, καὶ ἄλλο διφυχία, καὶ ἄλλο λύπη. Ἀσύνητος (X 1)
 5 εἰ, ἄνθρωπε, <φησίν> οὐ νοεῖς ὅτι ἡ λύπη πάντων τῶν πνευμάτων πονηρο-
 τέρα ἐστὶ καὶ δεινотάτη τοῖς δούλοις τοῦ θεοῦ, καὶ παρὰ πάντα τὰ πνεύματα
 καταφθείρει τὸν ἄνθρωπον, καὶ ἐκτρίβει τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, καὶ πάλιν
 σώζει; Ἐγώ, φημί, κύριε, ἀσύνητός εἰμι, καὶ οὐ συνίω τὰς παραβολὰς 8
 ταύτας· πῶς γὰρ δύναται ἐκτρίβειν καὶ πάλιν σώζειν, οὐ νοῶ. Ἄκουε, 4
 10 φησίν· οἱ μηδέποτε ἐρευνήσαντες περὶ τῆς ἀληθείας μηδὲ ἐπιζητήσαντες περὶ
 τῆς θεότητος, πιστεύσαντες δὲ μόνον, ἐμπεφυρμένοι δὲ πραγματείαις καὶ
 πλούτῳ καὶ φιλίας ἐθνικαῖς καὶ ἄλλαις πολλαῖς πραγματείαις τοῦ αἰῶνος
 τούτου· ὅσοι οὖν τούτοις πρόσκεινται, οὐ νοοῦσι τὰς παραβολὰς τῆς θεό-
 τητος· ἐπισκοποῦνται γὰρ ὑπὸ τούτων τῶν πράξεων καὶ καταφθείρονται
 15 καὶ γίνονται κεχερωμένοι. καθὼς οἱ ἀμπελῶνες οἱ καλοί, ὅταν ἀμελείας 5
 τύχῳσι, χερσοῦνται ἀπὸ τῶν ἀκανθῶν καὶ βοτανῶν ποικίλων, οὕτως οἱ ἄν-
 θρωποι οἱ πιστεύσαντες καὶ εἰς ταύτας τὰς πράξεις τὰς πολλὰς ἐμπύπτοντες
 τὰς προειρημένας, ἀποπλανῶνται ἀπὸ τῆς διανοίας αὐτῶν καὶ οὐδὲν ὁλως
 νοοῦσι περὶ δικαιοσύνης, ἀλλὰ καὶ ὅταν ἀκούσῃσι περὶ θεότητος καὶ ἀλη-
 20 θείας, ὁ νοῦς αὐτῶν περὶ τὴν πράξιν αὐτῶν καταγίνεται, καὶ οὐδὲν ὁλως νοοῦ-
 σιν. οἱ δὲ φόβον ἔχοντες θεοῦ καὶ ἐρευνῶντες περὶ θεότητος καὶ ἀληθείας, 6
 καὶ τὴν καρδίαν ἔχοντες πρὸς τὸν κύριον, πάντα τὰ λεγόμενα αὐτοῖς τάχιον
 νοοῦσι καὶ συνίουσιν, ὅτι ἔχουσι τὸν φόβον τοῦ κυρίου ἐν ἑαυτοῖς. ὅπου γὰρ
 ὁ κύριος κατοικεῖ, ἐκεῖ καὶ σύνεσις πολλή. κολλήθητι οὖν τῷ κυρίῳ, καὶ
 25 πάντα συνήσεις καὶ νοήσεις.
- Ἄκουε οὖν, φησίν, ἀνόητε, πῶς ἡ λύπη ἐκτρίβει τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον καὶ 41,1
 πάλιν σώζει. ὅταν ὁ δίφυχος ἐπιβάληται πράξιν τινα, καὶ ταύτης ἀπο- 2
 τύχη διὰ τὴν διφυχίαν αὐτοῦ, ἡ λύπη αὕτη εἰσπορεύεται εἰς τὸν ἄνθρωπον, καὶ (X 2)

21—24 vgl. Ps 110,10. Prov 1,7 u. a. Stellen

24 vgl. Sir 2,3

A Ath. (Kap. 11: 2—4 und von 21 an; 10—20 Paraphrase) L¹L²E

2 αὕτη Ath.² LL αὐτή A Ath.¹ E 5 ἄνθρωπε A (nach Lake; sehr undeutliche Buchstaben) ἄνθρωπος L²? < L¹E | <φησίν> Lake (LLE) 8 συνίω A
 13 ὅσοι—πρόσκεινται < LL 15 καθὼς L¹E (sicul) καὶ ὡς A 15f. καθὼς—
 τύχῳσι < L² 17 πιστεύσαντες + μόνον L² 19 ἀλλὰ καὶ] quia L²
 19f. θεότητος καὶ ἀληθείας A domino L¹(E) iustitia L² 21 θεότητος] deo L¹ θεοῦ
 ἔργων Ath.² δικαιοσύνης ἔργων (nēml. ἐπιτελοῦσιν) Ath.¹ 22f. τάχιον νοοῦσι καὶ
 συνίουσιν Ath.² (LLE) ταχύνοσι καὶ νοοῦσιν A 25 συνήσεις καὶ < Ath. (L²)
 28 αὕτη < Ath. L²E

- λυπεῖ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον καὶ ἐκτρίβει αὐτό. εἰτα πάλιν ἡ ὀδυρολία δταν 3
 κολληθῇ τῷ ἀνθρώπῳ περὶ πράγματός τινος, καὶ λίαν πικρανθῇ, πάλιν ἡ
 λύπη εἰσπορεύεται εἰς τὴν καρδίαν τοῦ ἀνθρώπου τοῦ ὀδυρολήσαντος, καὶ
 λυπεῖται ἐπὶ τῇ πράξει αὐτοῦ ἢ ἔπραξε, καὶ μετανοεῖ ὅτι πονηρὸν εἰργάσατο.
 5 αὕτη οὖν ἡ λύπη δοκεῖ σωτηρίαν ἔχειν, ὅτι τὸ πονηρὸν πράξας μετενόησεν. 4
 ἀμφοτέραι οὖν αἱ πράξεις λυποῦσι τὸ πνεῦμα· ἡ μὲν διφυγία, ὅτι οὐκ ἐπέτυχε
 τῆς πράξεως αὐτῆς, ἡ δὲ ὀδυρολία λυπεῖ τὸ πνεῦμα, ὅτι ἔπραξε τὸ πονηρὸν.
 ἀμφοτέραι οὖν λυπηρὰ ἐστί τῷ πνεύματι τῷ ἁγίῳ, ἡ διφυγία καὶ ἡ ὀδυρολία.
 ἄρον οὖν ἀπὸ σεαυτοῦ τὴν λύπην καὶ μὴ θλίβε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον τὸ ἐν σοὶ 5
 10 κατοικοῦν, μήποτε ἐντενύξῃται κατὰ σοῦ τῷ θεῷ καὶ ἀποστῇ ἀπὸ σοῦ. τὸ 6
 γὰρ πνεῦμα τοῦ θεοῦ τὸ δοθὲν εἰς τὴν σάρκα ταύτην λύπην οὐχ ὑποφέρει
 οὐδὲ στενοχωρίαν.
 Ἐνδύσαι οὖν τὴν ἰλαρότητα τὴν πάντοτε ἔχουσαν χάριν παρὰ τῷ θεῷ καὶ 42,1
 εὐπρόσδεκτον οὖσαν αὐτῷ, καὶ ἐντρυφα ἐν αὐτῇ. πᾶς γὰρ ἰλαρὸς ἀνὴρ (X 3)
 15 ἀγαθὰ ἐργάζεται καὶ ἀγαθὰ φρονεῖ, καὶ καταφρονεῖ τῆς λύπης. ὁ δὲ λυ- 2
 πηρὸς ἀνὴρ πάντοτε πονηρεύεται· πρῶτον μὲν πονηρεύεται, ὅτι λυπεῖ τὸ
 πνεῦμα τὸ ἅγιον τὸ δοθὲν τῷ ἀνθρώπῳ ἰλαρόν· δεύτερον δὲ λυπῶν τὸ
 πνεῦμα τὸ ἅγιον ἀνομίαν ἐργάζεται, μὴ ἐντυγχάνων μηδὲ ἐξομολογούμενος
 τῷ κυρίῳ. πάντοτε γὰρ λυπηροῦ ἀνδρὸς ἡ ἐντευξίς οὐκ ἔχει δύναμιν τοῦ
 20 ἀναβῆναι ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον τοῦ θεοῦ. Διατί, φημί, οὐκ ἀναβαίνει ἐπὶ 3
 τὸ θυσιαστήριον ἡ ἐντευξίς τοῦ λυπουμένου; Ὅτι, φησὶν, ἡ λύπη ἐγκάθηται
 εἰς τὴν καρδίαν αὐτοῦ· μεμιγμένη οὖν ἡ λύπη μετὰ τῆς ἐντευξεως οὐκ ἀφήσῃ
 τὴν ἐντευξίν ἀναβῆναι καθαρὰν ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον. ὥσπερ γὰρ ὄξος καὶ
 οἶνος μεμιγμένα ἐπὶ τὸ αὐτὸ τὴν αὐτὴν ἡδονὴν οὐκ ἔχουσιν, οὕτω καὶ ἡ λύπη
 25 μεμιγμένη μετὰ τοῦ ἁγίου πνεύματος τὴν αὐτὴν ἐντευξίν οὐκ ἔχει. 4
 καθάρι-
 σον οὖν σεαυτὸν ἀπὸ τῆς λύπης τῆς πονηρᾶς ταύτης, καὶ ζήσῃ τῷ θεῷ· καὶ
 πάντες ζήσονται τῷ θεῷ ὅσοι ἂν ἀποβάλωσιν ἀφ' ἑαυτῶν τὴν λύπην καὶ
 ἐνδύσωνται πᾶσαν ἰλαρότητα.

9 vgl. Eph 4,30

A Ath. Ant. (Hom. 25: von 9 an) L¹L²E

1 ἅγιον + καὶ πάλιν σώζει A 2 λίαν Ath. LLE < A 5 αὕτη — μετε-
 νόησεν < L¹ 6 τὸ πνεῦμα + τὸ ἅγιον LLE 7 λυπεῖ τὸ πνεῦμα < Ath. (LL)
 9 θλίβε A Ath. LLE λύπει Ant. 10 κατὰ σοῦ A Ath.¹ < Ath.² Ant. LLE |
 τῷ θεῷ < A 15 καὶ¹ + semper L² 17f. λυπῶν — ἅγιον] λοιπὸν Ant. (L¹)
 18 ἐντυγχάνων Ath. L¹ ἐπιτυγχ. AE < Ant. 19 κυρίῳ A Ant. θεῷ Ath. L² (L¹?)
 22 εἰς Ath.² (ἐν τῇ καρδίᾳ Ath.¹) Ant. ἐπὶ A 23 ἐπὶ A εἰς Ath.² πρὸς
 Ath.¹ Ant. | θυσιαστήριον + τοῦ θεοῦ Ath.¹ LL 26 οὖν Ath. LLE < A
 28 πᾶσαν ἰλαρότητα A Ant. L² (+ domini) ἀγάπην καὶ ἰλαρότητα Ath.¹ ἰλαρότητα L¹E

Ἐντολή ια'

Ἔδειξέ μοι ἐπὶ συμφελλίου καθήμενους ἀνθρώπους, καὶ ἕτερον ἄνθρωπον 43,1
καθήμενον ἐπὶ καθέδραν. καὶ λέγει μοι· Βλέπεις τοὺς ἐπὶ τοῦ συμφελλίου (XI)
καθήμενους; Βλέπω, φημί, κύριε. Οὗτοι, φησί, πιστοὶ εἰσι, καὶ ὁ καθήμενος
ἐπὶ τὴν καθέδραν ψευδοπροφήτης ἐστὶν ἀπολλύων τὴν διάνοιαν τῶν δούλων 2
τοῦ θεοῦ· τῶν διψύχων δὲ ἀπόλλυσιν, οὐ τῶν πιστῶν. οὗτοι οὖν οἱ δίψυχοι
ὥς ἐπὶ μάντιν ἔρχονται καὶ ἐπερωτῶσιν αὐτόν, τί ἄρα ἔσται αὐτοῖς· κακείνος 2
ὁ ψευδοπροφήτης, μηδεμίαν ἔχων ἐν ἑαυτῷ δύναμιν πνεύματος θείου, λαλεῖ
μετ' αὐτῶν κατὰ τὰ ἐπερωτήματα αὐτῶν καὶ κατὰ τὰς ἐπιθυμίας τῆς πονηρίας
αὐτῶν, καὶ πληροὶ τὰς ψυχὰς αὐτῶν καθὼς αὐτοὶ βούλονται. αὐτὸς γὰρ 3
κενὸς ὢν κενὰ καὶ ἀποκρίνεται κενοῖς· ὁ γὰρ ἐὰν ἐπερωτηθῇ, πρὸς τὸ
κένωμα τοῦ ἀνθρώπου ἀποκρίνεται. τινὰ δὲ καὶ ῥήματα ἀληθῆ λαλεῖ· ὁ γὰρ
διάβολος πληροὶ αὐτὸν τῷ αὐτοῦ πνεύματι, εἴ τινα διηγήσεται ῥῆξαι τῶν 4
δικαίων. ὅσοι οὖν ἰσχυροὶ εἰσιν ἐν τῇ πίστει τοῦ κυρίου, ἐνδεδυμένοι τὴν
ἀλήθειαν, τοῖς τοιοῦτοις πνεύμασιν οὐ κολλῶνται, ἀλλ' ἀπέχονται ἀπ' 4
αὐτῶν. ὅσοι δὲ δίψυχοι εἰσι καὶ πυκνῶς μετανοοῦσι, μαντεύονται ὥς καὶ τὰ
ἔθνη, καὶ ἑαυτοῖς μείζονα ἁμαρτίαν ἐπιφέρουσιν εἰδωλολατρῶντες· ὁ γὰρ
ἐπερωτῶν ψευδοπροφήτην περὶ πράξεώς τινος εἰδωλολάτρης ἐστὶ καὶ κενὸς 5
ἀπὸ τῆς ἀληθείας καὶ ἄφρων. πᾶν γὰρ πνεῦμα ἀπὸ θεοῦ δοθὲν οὐκ ἐπερω- 5
τάται, ἀλλὰ ἔχον τὴν δύναμιν τῆς θεότητος ἀπ' ἑαυτοῦ λαλεῖ πάντα, ὅτι
ἄνωθεν ἐστὶν ἀπὸ τῆς δυνάμεως τοῦ θείου πνεύματος. τὸ δὲ πνεῦμα τὸ 6
ἐπερωτῶμενον καὶ λαλοῦν κατὰ τὰς ἐπιθυμίας τῶν ἀνθρώπων ἐπίγειόν ἐστι
καὶ ἐλαφρόν, δύναμιν μὴ ἔχον· καὶ ὅλως οὐ λαλεῖ ἐὰν μὴ ἐπερωτηθῇ. Πῶς 7
οὖν, φημί, κύριε, ἄνθρωπος γινώσεται τίς αὐτῶν προφήτης καὶ τίς ψευδο-
προφήτης ἐστίν; Ἄκουε, φησί, περὶ ἀμφοτέρων τῶν προφητῶν· καὶ ὥς σοι 8
μέλλω λέγειν, οὕτω δοκιμάσεις τὸν προφήτην καὶ τὸν ψευδοπροφήτην. ἀπὸ 8
τῆς ζωῆς δοκίμαζε τὸν ἄνθρωπον τὸν ἔχοντα τὸ πνεῦμα τὸ θεῖον. πρῶτον
μὲν ὁ ἔχων τὸ πνεῦμα τὸ ἄνωθεν πραῖς ἐστὶ καὶ ἡσύχιος καὶ ταπεινόφρων καὶ
ἀπεχόμενος ἀπὸ πάσης πονηρίας καὶ ἐπιθυμίας ματαίας τοῦ αἰῶνος τούτου
καὶ ἑαυτὸν ἐνδεέστερον ποιεῖ πάντων τῶν ἀνθρώπων, καὶ οὐδενὶ οὐδὲν ἀπο-

21 vgl. Iac 3,15

A Cl.Al. (Strom. 1,85: zitiert 12 τινὰ — 14 δικαίων) L¹L²E

5 ἀπόλλων (?) A 7 μάν[τιν A diuinum L²(E) diuinum spiritum L¹
8 θείου] sancti L²E 9 μετ' αὐτῶν] illis L¹ < E 9f. καὶ — πονηρίας αὐτῶν < L¹
18 αὐτὸν πληροὶ τῷ ἑαυτοῦ πνεύματι Cl.Al. | ῥῆξαι Cl.Al. ῥάξαι A
14 πίστει + τῶν δικαίων A 18 ψευδοπροφήτην < L¹ prophetam L² 21 θείου]
sancti L² < E 28 καὶ ὅλως οὐ λαλεῖ] uirtutem non habet in totum et multa
loquitur L¹ 28 τὸ πνεῦμα + τὸ θεῖον L²E | πραῖς — ταπεινόφρων] quietus
est et humilis L¹

- κοίνεται ἐπερωτώμενος, οὐδὲ καταμόνας λαλεῖ, οὐδὲ ὅταν θέλῃ ἄνθρωπος
λαλεῖν, λαλεῖ τὸ πνεῦμα (τὸ) ἅγιον, ἀλλὰ τότε λαλεῖ, ὅταν θελήσῃ αὐτὸν ὁ
θεὸς λαλῆσαι. ὅταν οὖν ἔλθῃ ὁ ἄνθρωπος ὁ ἔχων τὸ πνεῦμα τὸ θεῖον εἰς
9 συναγωγὴν ἀνδρῶν δικαίων τῶν ἐχόντων πίστιν θείου πνεύματος, καὶ ἔντευξις
5 γένηται πρὸς τὸν θεὸν τῆς συναγωγῆς τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων, τότε ὁ ἄγγελος
τοῦ πνεύματος τοῦ προφητικοῦ ὁ κείμενος ἐπ' αὐτῷ πληροῖ τὸν ἄνθρωπον
καὶ πλησθεὶς ὁ ἄνθρωπος ἐκείνος τῷ πνεύματι τῷ ἁγίῳ λαλεῖ εἰς τὸ πλῆθος
καθὼς ὁ κύριος βοῦλεται. οὕτως οὖν φανερόν ἐστι τὸ πνεῦμα τῆς θεότητος.
10 ὅση οὖν περὶ τοῦ πνεύματος τῆς θεότητος τοῦ κυρίου ἡ δύναμις, αὕτη.
11 ἄκουε νῦν, φησί, περὶ τοῦ πνεύματος τοῦ ἐπιγείου καὶ κενοῦ καὶ δυνάμιν μὴ
12 ἔχοντος, ἀλλὰ ὄντος μωροῦ. πρῶτον μὲν ὁ ἄνθρωπος ἐκείνος ὁ δοκῶν
πνεῦμα ἔχειν ὑποὶ ἑαυτὸν καὶ θέλει πρωτοκαθεδρίαν ἔχειν, καὶ εὐθύς ἰταμὸς
ἐστὶ καὶ ἀναιδής καὶ πολὺλαλος καὶ ἐν τροφαῖς πολλαῖς ἀναστρεφόμενος καὶ
ἐν ἐτέροις πολλαῖς ἀπάταις, καὶ μισθοὺς λαμβάνων τῆς προφητείας αὐτοῦ.
15 ἔάν δὲ μὴ λάβῃ, οὐ προφητεύει. δύναται οὖν πνεῦμα θεῖον μισθοὺς λαμβάνειν
καὶ προφητεύειν; οὐκ ἐνδέχεται τοῦτο ποιεῖν θεοῦ προφήτην, ἀλλὰ τῶν τοιοῦ-
των προφητῶν ἐπίγειόν ἐστι τὸ πνεῦμα. εἰτα ὅλως εἰς συναγωγὴν ἀνδρῶν
13 δικαίων οὐκ ἐγγίξει, ἀλλ' ἀποφεύγει αὐτοὺς. κολλᾶται δὲ τοῖς διψύχοις καὶ
κενοῖς, καὶ κατὰ γωνίαν αὐτοῖς προφητεύει, καὶ ἀπατᾷ αὐτοὺς λαλῶν κατὰ
20 τὰς ἐπιθυμίας αὐτῶν πάντα κενῶς· κενοῖς γὰρ καὶ ἀποκρίνεται. τὸ γὰρ κενόν
σκεῦος μετὰ τῶν κενῶν συντιθέμενον οὐ θραύεται, ἀλλὰ συμφωνοῦσιν ἀλλήλοις.
ὅταν δὲ ἔλθῃ εἰς συναγωγὴν πλήρη ἀνδρῶν δικαίων ἐχόντων πνεῦμα θεότητος,
14 καὶ ἔντευξις ἀπ' αὐτῶν γένηται, κενοῦται ὁ ἄνθρωπος ἐκείνος, καὶ τὸ πνεῦμα τὸ
ἐπίγειον ἀπὸ τοῦ φόβου φεύγει ἀπ' αὐτοῦ, καὶ κωφοῦται ὁ ἄνθρωπος ἐκείνος
25 καὶ ὅλως συνθραύεται, μηδὲν δυνάμενος λαλῆσαι. ἔάν γὰρ εἰς ἀποθήκην
στιβιάσης ῥῖνον ἢ ἔλαιον καὶ ἐν αὐτοῖς θῇς κεράμιον κενόν, καὶ πάλιν ἀποστι-
βάσαι θελήσῃς τὴν ἀποθήκην, τὸ κεράμιον ἐκείνο ὃ ἔθηκας κενόν, κενὸν καὶ
εὐρήσεις· οὕτω καὶ οἱ προφήται οἱ κενοὶ ὅταν ἔλθωσιν εἰς πνεύματα δικαίων,
ὅποιοι ἦλθον, τοιοῦτοι καὶ εὐρίσκονται. ἔχεις ἀμφοτέρων τῶν προφητῶν τὴν
16

P^{ox} (= Oxyrhynchus Pap. I 5 Rekto Z. 1—9: 5 ἀγγε]λος - 8 θειο]τητος; Zitat
in einer unbekannten Schrift über Prophetie) A L¹L²E

2 <τὸ> Hg. 6 τοῦ πνεύματος τοῦ προφητικοῦ P^{ox} L²E τοῦ προφήτου A
divinitatis L¹ | ὁ κείμ. ἐπ' αὐτῷ < L¹ | ἐπ' αὐτῷ P^{ox}L²E πρὸς αὐτὸν A |
ἀνθρωπον + illum L¹E 7 πλησθεὶς P^{ox} πληρωθεὶς A | πλησθεὶς — ἐκείνος < L¹ |
πλησθεὶς — ἁγίῳ < E | ἐκείνος < A | εἰς τὸ πλῆθος < P^{ox} 8 οὖν < P^{ox} (et E)|
θειότητος P^{ox} 10 νῦν] οὖν A < E 18 δικαίων < L¹ | ἀλλ' — αὐ-
τούς < L² 22 θεότητος] θειότατον A 23 ἀπ' L² (ab) ἀντ' A (illorum
L¹) < E 24 ἐπίγειον] ἅγιον A | κωφοῦται A < E 25 μηδὲν] μὴ A
26 ἢ ἔλαιον] παλαιὸν L³

- ζωήν. δοκίμαζε οὖν ἀπὸ τῶν ἔργων καὶ τῆς ζωῆς τὸν ἄνθρωπον τὸν λέγοντα
 17 ἐαυτὸν πνευματοφόρον εἶναι. σὺ δὲ πίστευε τῷ πνεύματι τῷ ἐρχομένῳ
 ἀπὸ τοῦ θεοῦ καὶ ἔχοντι δύναμιν· τῷ δὲ πνεύματι τῷ ἐπιγείῳ καὶ κενῷ
 5 μὴδὲν πίστευε, ὅτι ἐν αὐτῷ δύναμις οὐκ ἔστιν· ἀπὸ τοῦ διαβόλου γὰρ ἔρχεται. 18
 10 ἄκουσον (οὖν) τὴν παραβολὴν ἣν μέλλω σοι λέγειν. λάβε λίθον καὶ βάλε 18
 εἰς τὸν οὐρανόν, ἴδε εἰ δύνασαι ἄψασθαι αὐτοῦ· ἢ πάλιν λάβε σίφωνα ὕδα-
 τος καὶ σιφώνισον εἰς τὸν οὐρανόν, ἴδε εἰ δύνασαι τρυπῆσαι τὸν οὐρανόν.
 Πῶς, φημί, κύριε, δύναται ταῦτα γενέσθαι; ἀδύνατα γὰρ ἀμφοτέρεα ταῦτα 19
 εἶρηκας. Ὡς ταῦτα οὖν, φησὶν, ἀδύνατά ἐστιν, οὕτω καὶ τὰ πνεύματα τὰ 20
 10 ἐπίγεια ἀδύνατά ἐστι καὶ ἄδρανῃ. λάβε νῦν τὴν δύναμιν τὴν ἄνωθεν ἐρχο- 20
 μένην. ἢ χάλαζα ἐλάχιστόν ἐστι κοκκάριον, καὶ ὅταν ἐπιπέσῃ ἐπὶ κεφαλὴν
 ἀνθρώπου, πῶς πόνον παρέχει· ἢ πάλιν [λάβε τὴν] σταγόνα ἢ ἀπὸ τοῦ 21
 κεράμου πίπτει χαμαὶ καὶ τρυπᾷ τὸν λίθον. βλέπεις οὖν ὅτι τὰ ἄνωθεν 21
 15 πνεῦμα τὸ θεῖον ἄνωθεν ἐρχόμενον δυνατόν ἐστι· τούτῳ οὖν τῷ πνεύματι
 πίστευε, ἀπὸ δὲ τοῦ ἐτέρου ἀπέχου.

Ἐντολὴ ιβ'

- Λέγει μοι· Ἄρῃς ἀπὸ σεαυτοῦ πᾶσαν ἐπιθυμίαν πονηράν, ἔνδυσαι δὲ 44,1
 τὴν ἐπιθυμίαν τὴν ἀγαθὴν καὶ σεμνήν· ἐνδεδυμένος γὰρ τὴν ἐπιθυμίαν ταύ- (XII 1)
 20 τὴν μισήσεις τὴν πονηράν ἐπιθυμίαν καὶ χαλιναγωγῆσεις αὐτὴν καθὼς βούλει· 2
 ἀγρία γὰρ ἐστὶν ἡ ἐπιθυμία ἡ πονηρά, καὶ δυσκόλως ἡμεροῦται· φοβερά γὰρ 2
 ἐστὶ, καὶ λίαν τῇ ἀγριότητι αὐτῆς δαπανᾷ τοὺς ἀνθρώπους· μάλιστα δὲ
 εἰς αὐτὴν δοῦλος θεοῦ καὶ μὴ ἢ συνετός, δαπανᾷται ὑπ' αὐτῆς
 25 δεινῶς. δαπανᾷ δὲ τοὺς τοιούτους τοὺς μὴ ἔχοντας ἔνδυμα τῆς ἐπιθυμίας 3
 τῆς ἀγαθῆς, ἀλλὰ ἐμπεφυρομένους τῷ αἰῶνι τούτῳ. τούτους οὖν παρα-
 δίδωσιν εἰς θάνατον. Ποῖα, φημί, κύριε, ἔργα ἐστὶ τῆς ἐπιθυμίας τῆς 3

20 vgl. Iac 3,2—4

P^{am} (= Amherst Papyrus II 190d, Rekto: 18 λεγεῖ — 19 σεμνη[ν] A Ath.¹
 (Kap. 10: 18f. und von 22 an) Ath.² (18—21 und von 23 an) Ant. (Hom. 74:
 18—22) L¹L²E

5 (οὖν) Hb. LL (nunc E) 6 ἴδε — αὐτοῦ < L¹ 8 ἀδύνατα — 9 εἶρηκας
 < E | ταῦτα² + δ L¹ 9f. τὰ πνεύματα τὰ ἐπίγεια κτλ.] spiritus terrestres
 etc. L¹E 10 εἰσι A | νῦν] οὖν A 14f. οὕτω — ἐστι < L¹ 15 τῷ
 πνεύματι < LL 18 ἀ[πὸ σεαυτοῦ] A; Lücke in P^{am}, aber es ist wohl ἀπὸ
 σεαυτοῦ zu ergänzen; ἀπὸ σοῦ Ath. Ant. 19f. P^{am} liest (nach Gr.-H.) vielleicht
 ἐνδεδυμενος γὰρ τ[α]υτὴν τὴν ἐπιθυμίαν 24 τοὺς τοιούτους τοὺς] τούτους Ath.²
 τοὺς Ath.¹ L²E

πονηρᾶς τὰ παραδιδόντα τοὺς ἀνθρώπους εἰς θάνατον; γνώρισόν μοι, ἵνα ἀφέξωμαι ἀπ' αὐτῶν. ἤκουε, φησὶν, ἐν ποίοις ἔργοις θανατοῖ ἡ ἐπιθυμία ἡ πονηρὰ τοὺς δούλους τοῦ θεοῦ.

Πάντων προέχουσα ἐπιθυμία γυναικὸς ἁλλοτριᾶς ἢ ἀνδρὸς καὶ πολυτελεί- 45,1
 5 ας πλούτου καὶ ἐδεσμάτων πολλῶν ματαίων καὶ μεθύσμάτων καὶ ἐτέ- (XII 2)
 ρων τρυφῶν πολλῶν καὶ μωρῶν· πᾶσα γὰρ τρυφή μωρὰ ἐστὶ καὶ κενὴ τοῖς
 δούλοις τοῦ θεοῦ. αὐταὶ οὖν αἱ ἐπιθυμίαι πονηραὶ εἰσι, θανατοῦσαι τοὺς 2
 δούλους τοῦ θεοῦ. αὕτη γὰρ ἡ ἐπιθυμία ἡ πονηρὰ τοῦ διαβόλου θυγάτηρ
 ἐστίν. ὑπέχεσθαι οὖν δεῖ ἀπὸ τῶν ἐπιθυμιῶν τῶν πονηρῶν, ἵνα ἀποσχό-
 10 μενοι ζήσητε τῷ θεῷ. ὅσοι δὲ ἂν κατακυριευθῶσιν ὑπ' αὐτῶν καὶ μὴ 3
 ἀντισταθῶσιν αὐταῖς, ἀποθανοῦνται εἰς τέλος. θανατώδεις γὰρ εἰσιν αἱ ἐπι-
 θυμίαι αὐταί. σὺ οὖν ἔνδυσαι τὴν ἐπιθυμίαν τῆς δικαιοσύνης, καὶ καθο- 4
 πλισάμενος τὸν φόβον τοῦ κυρίου ἀντίστηθι αὐταῖς. ὁ γὰρ φόβος τοῦ θεοῦ
 κατοικεῖ ἐν τῇ ἐπιθυμίᾳ τῇ ἀγαθῇ. ἡ ἐπιθυμία ἡ πονηρὰ ἐὰν ἴδῃ σε καθω-
 15 πλισμένον τῷ φόβῳ τοῦ θεοῦ καὶ ἀνθεστηκότα αὐτῇ, φεύξεται ἀπὸ
 σοῦ μακρὰν, καὶ οὐκέτι σοι ὀφθήσεται φοβουμένη τὰ ὄπλα σου. σὺ οὖν 5
 (νίκος λαβὼν καὶ) στεφανωθείς κατ' αὐτῆς ἔλθῃ πρὸς τὴν ἐπιθυμίαν τῆς
 δικαιοσύνης, καὶ παραδοὺς αὐτῇ τὸ νίκος ὃ ἔλαβες, δουλεύσον αὐτῇ καθὼς
 αὐτὴ βούλεται. ἐὰν δουλεύῃς τῇ ἐπιθυμίᾳ τῇ ἀγαθῇ καὶ ὑποταγῇς αὐτῇ,
 20 δυνήσῃ τῆς ἐπιθυμίας τῆς πονηρᾶς κατακυριεῦσαι καὶ ὑποτάξαι αὐτὴν
 καθὼς βούλει.

Ἦδελον, φημί, κύριε, γινῶναι ποίοις τρόποις με δεῖ δουλεύσαι τῇ ἐπι- 46,1
 θυμίᾳ τῇ ἀγαθῇ. ἤκουε, φησὶν· ἔργασαι δικαιοσύνην καὶ ἀρετὴν, ἀλήθειαν (XII 3)
 καὶ φόβον κυρίου, πίστιν καὶ πραότητα, καὶ ὅσα τούτοις ὁμοία ἐστὶν ἀγαθὰ.
 25 ταῦτα ἐργαζόμενος εὐάρεστος ἔσῃ δοῦλος τοῦ θεοῦ καὶ ζήσῃ αὐτῷ· καὶ πᾶς
 δς ἂν δουλεύῃ τῇ ἐπιθυμίᾳ τῇ ἀγαθῇ, ζήσεται τῷ θεῷ.

Συντετέλεσεν οὖν τὰς ἐντολὰς τὰς δώδεκα καὶ λέγει μοι· Ἐχεις τὰς ἐντολὰς 2
 ταύτας· πορεύου ἐν αὐταῖς, καὶ τοὺς ἀκούοντας παρακάλει ἵνα ἡ μετά-

12f. vgl. Is 59, 17. Eph 6, 11. 13—17 13 und 15f. vgl. Iac 4, 7 23 vgl. Ps 14, 2

P^{am} (Verso: 1 τ]α — 3 το[υ θυ] A Ath.¹ (bis 10. 19 — 25) Ath.² (bis 10. 19 — 25.
 Kap. 13: 28f.) L¹L² (bis 20 αὐτήν) E

1 γνώρισόν μοι < P^{am} 2 ἀφέξωμαι] φήγω Ath. | ἄκουε P^{am} ἄκουσον A Ath. |
 φησὶν < A 3 ἡ < P^{am} 4 ἁλλοτριᾶς ἢ ἀνδρὸς < Ath. E 4f. πολυτέλεια
 Ath. E, vgl. 36, 5 5 καὶ ματαίων Ath. < E | μεθύσμάτων] μεθύσματος πολλοῦ
 Ath. L¹ < L² 8f. αὕτη — ἐστίν < Ath. 9f. ἀποσχόμενοι A ἀπεχόμενοι Ath.²
 < Ath.¹ 11f. ἐπιθυμίαι + εἰς τέλος A 17 (νίκος λαβὼν καὶ) Hb. (LLE)
 νικῆσας καὶ Lake 18 αὐτῇ¹] deo L¹ | αὐτῇ² + operando L¹ + actibus L²
 19 αὐτὴ βούλεται] ipse uolueris L¹ 21 Lücke in L² bis S. 45, 22 23 παρα-
 κάλει + πορεύεσθαι ἐν αὐταῖς Ath.² + ut poenitentiam agant L¹

- νοια αὐτῶν καθαρὰ γένηται τὰς λοιπὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς αὐτῶν. τὴν 3
διακονίαν ταύτην ἦν σοι δίδωμι τέλει ἐπιμελιῶς, καὶ πολὺ ἐργάσῃ· εὐρή-
σεις γὰρ χάριν ἐν τοῖς μέλλουσι μετανοεῖν καὶ πεισθῆσονται σοι τοῖς ῥήμα-
σιν· ἐγὼ γὰρ μετὰ σοῦ ἔσομαι καὶ ἀναγκάσω αὐτοὺς πεισθῆναι σοι. λέγω 4
5 αὐτῷ· Κύριε, αἱ ἐντολαὶ αὗται μεγάλαι καὶ καλαὶ καὶ ἐνδοξαί εἰσι καὶ δυνά-
μεναι εὐφραῖναι καρδίαν ἀνθρώπου τοῦ δυναμένου τηρῆσαι αὐτάς. οὐκ οἶδα
δὲ εἰ δύνανται αἱ ἐντολαὶ αὗται ὑπὸ ἀνθρώπου φυλαχθῆναι, διότι σκληραί 5
εἰσι λίαν. ἀποκριθεὶς λέγει μοι· Ἐὰν σὺ σεαυτῷ προθῇς ὅτι δύνανται 6
10 ἐπὶ τὴν καρδίαν σου ἤδη ἀναβῇ μὴ δύνασθαι αὐτάς ὑπὸ ἀνθρώπου φυλαχ-
θῆναι, σὺ φυλάξεις αὐτάς. νῦν δέ σοι λέγω· ἐὰν ταύτας μὴ φυλάξης, ἀλλὰ 6
παρενθυμηθῇς, οὐχ ἔξεις σωτηρίαν, οὔτε τὰ τέκνα σου οὔτε ὁ οἶκός σου, ἐπεὶ
ἤδη σεαυτῷ κέκοικας τοῦ μὴ δύνασθαι τὰς ἐντολάς ταύτας ὑπὸ ἀνθρώπου
φυλαχθῆναι.
- 13 Καὶ ταῦτά μοι λίαν ὀργίλως ἐλάλησεν, ὥστε με συγχυθῆναι καὶ λίαν 47,1
αὐτὸν φοβηθῆναι· ἡ μορφὴ γὰρ αὐτοῦ ἠλλοιώθη. ὥστε μὴ δύνασθαι ἀνθρώ- (XII 4)
πον ὑπενεγκεῖν τὴν ὀργὴν αὐτοῦ. ἰδὼν δέ με τεταραγμένον ὅλον καὶ συγ- 2
κεχυμένον ἤρξατό μοι ἐπιεικέστερον (καὶ ἱλαρώτερον) λαλεῖν, καὶ λέγει·
Ἄφρον, ἀσύνετε καὶ δίψυχε, σὺ νοεῖς τὴν δόξαν τοῦ θεοῦ, πῶς μεγάλη
20 ἐστὶ καὶ ἰσχυρὰ καὶ θαυμαστή, ὅτι ἔκτισε τὸν κόσμον ἐνεκα τοῦ ἀνθρώπου
καὶ πᾶσαν τὴν κτίσιν αὐτοῦ ὑπέταξε τῷ ἀνθρώπῳ, καὶ τὴν ἐξουσίαν πᾶσαν
ἔδωκεν αὐτῷ τοῦ κατακυριεύειν τῶν ὑπὸ τὸν οὐρανὸν πάντων· εἰ οὖν, φησί, 3
πάντων ὁ ἀνθρώπος κύριός ἐστι τῶν κτισμάτων τοῦ θεοῦ καὶ πάντων
κατακυριεύει, σὺ δύναιται καὶ τούτων τῶν ἐντολῶν κατακυριεύσαι; δύναιται,

5f. vgl. Ps 18,9. 103,15

20—22 vgl. Ps 8,7

A Ath.² (Kap. 21: 5 κύριε — 11 und von 19 an) L¹EC² (von 6 τοῦ δυναμένου an)

4 σοι + Ἀρχὴ A + finita sunt mandata duodecim. Initium similitudinum. Simi-
litudō prima E 5 ἐνδοξαί] δυναταί Ath.² 6 τηρῆσαι αὐτάς Ath.² L¹EC²
(vgl. S. 54,18. 59,7) ποιῆσαι ταύτας A 7 δὲ < Ath.² + κύριε Ath.² L¹EC² |
διότι — 8 λίαν < L¹ 8 λίαν < Ath.² | εαυτῷ Ath.² | προθῇς Ath.² (προθῇ) (EC²)
προσθῇς A 9 εὐκόπως A (C²) εὐκόλως Ath.² | καὶ — σκληραί < C² 10 ἀναβῇ
Ath.² ἀνέβει A 12 σωτηρίαν] ζωὴν C² 17 αὐτοῦ + σὺ συνέκλεισας φῶς
καὶ ἐχώρισας τὸ σκότος ἀπ' ἀλλήλων, ἐθεμελίωσας τὴν γῆν καὶ ἔκτισας καρπούς
παντοδαπούς, ἥλιον, σελήνην, ἀστρον ἐναρμόνιον κίνησιν, ζῶα πτερωτά, τετράποδα,
έρπετά, ἐνὸρα, ἄγρια τε καὶ τὰ τούτοις παραπλησιάζοντα καὶ τούτων ἀπάντων ἔκτισας
δεσπότην τὸν ἀνθρώπον A 18 μοι + κατ' ὀλίγον C² | ἐπιεικέστερον < C² |
καὶ ἱλαρώτερον L¹(EC²) < A 20 καὶ ἰσχυρὰ < C² 22 τῶν — πάντων]
horum mandatorum L¹

- φησί, πάντων καὶ πασῶν τῶν ἐντολῶν τούτων κατακυριεύσαι ὁ ἄνθρωπος
ὁ ἔχων τὸν κύριον ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ. οἱ δὲ ἐπὶ τοῖς χεῖλεσιν ἔχοντες τὸν 4
κύριον, τὴν δὲ καρδίαν αὐτῶν πεπωρωμένην, καὶ μακρὰν ὄντες ἀπὸ τοῦ κυ-
ρίου, ἐκείνοις αἱ ἐντολαὶ αὐταὶ σκληραὶ εἰσὶ καὶ δύσβατοι. θέσθε οὖν ὑμεῖς, 5
οἱ κενοὶ καὶ ἐλαφροὶ ὄντες ἐν τῇ πίστει, τὸν κύριον ὑμῶν εἰς τὴν καρδίαν,
καὶ γνῶσεσθε ὅτι οὐδέν ἐστιν εὐκοπώτερον τῶν ἐντολῶν τούτων, οὔτε 6
γλυκύτερον, οὔτε ἡμερώτερον. ἐπιστράφητε ὑμεῖς οἱ ταῖς ἐντολαῖς πορευό-
μενοι τοῦ διαβόλου, ταῖς δυσκόλοις καὶ πικραῖς καὶ ἀγρίαις καὶ ἀσελγέσι, καὶ 7
μὴ φοβήθητε τὸν διάβολον, ὅτι ἐν αὐτῷ δύναμις οὐκ ἔστι καθ' ὑμῶν· ἐγὼ 7
10 γὰρ ἔσομαι μεθ' ὑμῶν, ὁ ἄγγελος τῆς μετανοίας ὁ κατακυριεύων αὐτοῦ.
ὁ διάβολος μόνον φόβον ἔχει, ὁ δὲ φόβος αὐτοῦ τόνον οὐκ ἔχει· μὴ φοβήθητε
οὖν αὐτόν, καὶ φεύξεται ἀφ' ὑμῶν.
- Λέγω αὐτῷ· Κύριε, ἀκουσόν μου ὀλίγων ῥημάτων. Λέγε, φησί, ὁ βούλει. 48,1
'Ὁ μὲν ἄνθρωπος, φημί, κύριε, προθύμὸς ἐστὶ τὰς ἐντολὰς τοῦ θεοῦ φυ- (XII 5)
15 λᾶσσειν, καὶ οὐδεὶς ἐστὶν ὁ μὴ αἰτούμενος παρὰ τοῦ κυρίου ἰν]α ἐνδυνα-
μωθῇ ἐν ταῖς ἐντολαῖς αὐτοῦ καὶ ὑποταγῇ αὐταῖς· ἀλλ' ὁ διάβολος σκλη-
ρὸς ἐστὶ καὶ καταδυναστεύει αὐτῶν. Οὐ δύναται, φησί, καταδυναστεύ- 2
ειν τῶν δούλων τοῦ θεοῦ τῶν ἐξ ὅλης καρδίας ἐλπίζόντων ἐπ' αὐτόν. δύναται
ὁ διάβολος ἀντιπαλαῖσαι, καταπαλαῖσαι δὲ οὐ δύναται. ἐὰν οὖν ἀντισταθῇτε
20 αὐτῷ, νικηθεὶς φεύξεται ἀφ' ὑμῶν κατησχυμμένος. ὅσοι δέ, φησὶν, ἀπύκνοι
εἰσὶ, φοβοῦνται τὸν διάβολον ὥς δύναμιν ἔχοντα. ὅταν ὁ ἄνθρωπος 8
κεράμια ἰκανώτατα γεμίσῃ οἶνον καλοῦ καὶ ἐν τοῖς κεραμίσις ἐκείνοις ὀλίγα
ἀπόκενα ᾗ, ἔρχεται ἐπὶ τὰ κεράμια καὶ οὐ κατανοεῖ τὰ πλήρη· οἷδε γὰρ ὅτι
πλήρη εἰσὶ· κατανοεῖ δὲ τὰ ἀπόκενα, φοβούμενος, μήποτε ὥξισαν· ταχὺ
25 γὰρ τὰ ἀπόκενα κεράμια ὀξίζουσι καὶ ἀπόλλυται ἡ ἡδονὴ τοῦ οἶνου. οὕτω 4
καὶ ὁ διάβολος ἔρχεται ἐπὶ πάντας τοὺς δούλους τοῦ θεοῦ ἐκπειράζων αὐ-
τούς. ὅσοι οὖν πλήρεις εἰσὶν ἐν τῇ πίστει, ἀνθεστήκασιν αὐτῷ ἰσχυρῶς, κα-

19f. vgl. Iac 4,7

A Ath.² (bis 7. Kap. 12: 7—12. 17—20) L¹L² (von 22 καὶ an) EC² (bis 7 ἡμερώτερον)

1 πάντων καὶ < Ath.² L¹C² | πασῶν < C² 2 ὁ < A | ἐπὶ τὰ χεῖλη
Ath.² 8 πεπωρωμένην] obcaecatum E | ὄντες] οὐσαν C² 3f. κυρίου Ath.² L¹
θεοῦ AC² 4 δύσβατοι A δυσκατόρθωτοι Ath.² difficilia L¹E 6 εὐκοπώ-
τερον A εὐκολώτερον Ath.² 7 ἡμερώτερον A Ath.² sanctius L¹ iustius E
15f. ἐνδυναμωθῇ Ti. (ut potentem ipsum faciat E) (L¹) μὴ δυναμωθῇ A 19 ἀντι-
παλαῖσαι A παλαῖσαι Ath.² 21 ἔχοντα + diabolus autem temptat seruos dei, et
si inuenerit uacuum, exterminat L¹ 23 ἀπόκενα A (non plena L² euacuatas E)
semiplenas (ὑπόκενα?) L¹Orig. (Matthäuserklärung Comm. ser. 59; XI 2,
135, 24—26 Klostermann) 28 und 24 πλήρη G.-H. πλήρεις A 24 φοβού-
μενος μὴπ. ὥξ. < L¹ 25 καὶ — οἶνον < L¹

κείνος ἀποχωρεῖ ἀπ' αὐτῶν μὴ ἔχων τόπον, ποῦ εἰσέλθῃ. ἔρχεται οὖν τότε πρὸς τοὺς ἀποκένους καὶ ἔχων τόπον εἰσπορεύεται εἰς αὐτούς, καὶ δὲ βούλεται ἐν αὐτοῖς ἐργάζεται, καὶ γίνονται αὐτῷ ὑπόδουλοι.

- Ἐγὼ δὲ ὑμῖν λέγω, ὁ ἄγγελος τῆς μετανοίας· μὴ φοβήθητε τὸν διάβολον. 49,1
 5 ἀπεστάλην γάρ, φησί, μεθ' ὑμῶν εἶναι τῶν μετανοούντων ἐξ ὅλης καρδίας (XII 6) αὐτῶν καὶ ἰσχυροποιῆσαι αὐτοὺς ἐν τῇ πίστει. πιστεύσατε οὖν τῷ θεῷ 2
 ὑμεῖς οἱ διὰ τὰς ἁμαρτίας ὑμῶν ἀπεγνωκότες τὴν ζωὴν ὑμῶν καὶ προστιθέντες ἁμαρτίαις καὶ καταβαρύνοντες τὴν ζωὴν ὑμῶν, ὅτι, ἐὰν ἐπιστραφῇτε πρὸς τὸν κύριον ἐξ ὅλης τῆς καρδίας ὑμῶν καὶ ἐργάσθητε τὴν δικαιοσύνην 10
 τὰς λοιπὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς ὑμῶν καὶ δουλεύσητε αὐτῷ ὀρθῶς κατὰ τὸ θέλημα αὐτοῦ, ποιήσει ἱσὺς τοῖς προτέροις ὑμῶν ἁμαρτήμασι καὶ ἔξετε δύναμιν τοῦ κατακυριεύσαι τῶν ἔργων τοῦ διαβόλου. τὴν δὲ ἀπειλὴν τοῦ διαβόλου ὅλως μὴ φοβήθητε· ἄτονος γάρ ἐστιν ὥσπερ νεκροῦ νεῖρα. ἀκούσατε οὖν μου καὶ φοβήθητε τὸν πάντα δυνάμενον, σῶσαι καὶ ἀπολέσαι, καὶ 8
 15 τηρεῖτε τὰς ἐντολὰς ταύτας, καὶ ζήσεσθε τῷ θεῷ. λέγω αὐτῷ· Κύριε, νῦν ἐνεδυναμώθη ἐν πᾶσι τοῖς δικαιώμασι τοῦ κυρίου, ὅτι σὺ μετ' ἐμοῦ εἶ. καὶ οἶδα, ὅτι συγκόψεις τὴν δύναμιν τοῦ διαβόλου πᾶσαν καὶ ἡμεῖς αὐτοῦ κατακυριεύσομεν καὶ κατισχύσομεν πάντων τῶν ἔργων αὐτοῦ. καὶ ἐλπίζω, κύριε, δύνασθαι με τὰς ἐντολὰς ταύτας, ἃς ἐντέταλσαι, τοῦ κυρίου ἐνδυναμοῦντος 20
 φυλάξαι. Φυλάξεις, φησὶν, ἐὰν ἡ καρδία σου καθαρὰ γένηται πρὸς κύριον· καὶ πάντες δὲ φυλάξουσιν, ὅσοι ἂν καθαρίσωσιν ἑαυτῶν τὰς καρδίας ἀπὸ τῶν ματαίων ἐπιθυμιῶν τοῦ αἰῶνος τούτου, καὶ ζήσονται τῷ θεῷ. 5

ΠΑΡΑΒΟΛΑΙ ΑΣ ΕΛΛΗΗΣΕ ΜΕΤ' ΕΜΟΥ

- Λέγει μοι· Οἴδατε, φησὶν, ὅτι ἐπὶ ξένης κατοικεῖτε ὑμεῖς οἱ δοῦλοι τοῦ 50,1
 25 θεοῦ· ἡ γὰρ πόλις ὑμῶν μακρὰν ἐστὶν ἀπὸ τῆς πόλεως ταύτης· εἰ οὖν οἴδατε, (I) φησί, τὴν πόλιν ὑμῶν, ἐν ᾗ μέλλετε κατοικεῖν, τί ὥδε ὑμεῖς ἐτοιμάζετε ἀγροὺς

8f. vgl. Ier 24,7. Ioel 2,12

9 vgl. Ps 14,2

14 vgl. Iac 4,12

A Ath.² (18f.) Ant. (Hom. 77: 6—15. Hom. 15: von 24 an) L¹L²E

3 ἐν < LLE 8 ἁμαρτίαις LLE (vgl. S. 5,21. 75,23) -ας A 9f. καὶ — ὑμῶν < L¹ 10 καὶ — 11 αὐτοῦ < E | ὀρθῶς Ant. L² < AL¹ 11 ἁμαρτήμασι A παραπτώμασι Ant. 14 τὸν πάντα δυνάμενον A τὸν δυνάμενον Ath.² τὸν παντοδύναμον κύριον Ant. *dominum* (+ *omnipotentem* L¹) *qui potest* LL 15 λέγω — 22 θεῷ < E 17 πᾶσαν < L² 19 με G.-H. μέν A 20 καθαρὰ + *et simplex* L² 22 θεῷ + *explicuiunt mandata* L¹ 23 *incipiunt similitudines* (+ *decem* L²) *quas tecum locutus est* LL + *similitudo prima* L² < E (vgl. zu S. 44,4) 25 θεοῦ] κυρίου L¹ | ἡ] οἱ A

- καὶ παρατάξεις πολυτελεῖς καὶ οἰκοδομὰς καὶ οἰκήματα μάταια; ταῦτα 2
οὐδ' ὁ ἐτοιμάζων εἰς ταύτην τὴν πόλιν οὐ δύναται ἐπανακάμψαι εἰς τὴν ἰδίαν 3
πόλιν. ἄφρον καὶ δίφρυχε καὶ ταλαίπωρε ἄνθρωπε, οὐ νοεῖς, ὅτι ταῦτα 3
πάντα ἀλλότριά εἰσι καὶ ὑπ' ἐξουσίαν ἐτέρου εἰσίν; ἐρεῖ γὰρ ὁ κύριος τῆς πό- 5
λεως ταύτης· Οὐ θέλω σε κατοικεῖν εἰς τὴν πόλιν μου, ἀλλ' ἐξελθε ἐκ τῆς 4
πόλεως ταύτης, ὅτι τοῖς νόμοις μου οὐ χρᾶσαι. σὺ οὖν ἔχων ἀγροὺς καὶ 4
οἰκήσεις καὶ ἐτέρας ὑπάρξεις πολλὰς, ἐκβαλλόμενος ὑπ' αὐτοῦ τί ποιήσεις 5
σου τὸν ἀγρὸν καὶ τὴν οἰκίαν καὶ τὰ λοιπὰ, ὅσα ἡτοίμασας σεαυτῷ; λέγει 5
γὰρ σοι δικαίως ὁ κύριος τῆς χώρας ταύτης· Ἡ τοῖς νόμοις μου χρῶ ἢ 6
ἐκχώρει ἐκ τῆς χώρας μου. σὺ οὖν τί μέλλεις ποιεῖν, ἔχων νόμον ἐν τῇ σῇ 5
πόλει; ἔνεκεν τῶν ἀγρῶν σου καὶ τῆς λοιπῆς ὑπάρξεως τὸν νόμον σου πάντως 6
ἀπαρνήσῃ καὶ πορεύσῃ τῷ νόμῳ τῆς πόλεως ταύτης; βλέπε μὴ ἀσύμφορόν ἐστιν 6
ἀπαρνήσῃ τὸν νόμον σου· ἐὰν γὰρ ἐπανακάμψαι θελήσῃς εἰς τὴν πόλιν σου, 7
οὐ μὴ παραδεχθῇς, ὅτι ἀπρηνήσω τὸν νόμον τῆς πόλεως σου, καὶ ἐκκλεις- 7
θῇς ἀπ' αὐτῆς. βλέπε οὖν σύ· ὥς ἐπὶ ξένης κατοικῶν μηδὲν πλέον ἐτοί- 8
μαζε σεαυτῷ εἰ μὴ τὴν αὐτάρκειαν τὴν ἀρετήν σοι, καὶ ἔτοιμος γίνου, ἵνα, 8
ὅταν θέλῃ ὁ δεσπότης τῆς πόλεως ταύτης ἐκβαλεῖν σε ἀντιταξάμενον τῷ 9
νόμῳ αὐτοῦ, ἐξέλθῃς ἐκ τῆς πόλεως αὐτοῦ καὶ ἀπέλθῃς ἐν τῇ πόλει σου 7
καὶ τῷ σὺ νόμῳ χρήσῃ ἀνυβρίστως ἀγαλλιωμένος. βλέπετε οὖν ὑμεῖς 7
οἱ δουλεύοντες τῷ κυρίῳ καὶ ἔχοντες αὐτὸν εἰς τὴν καρδίαν· ἐργάζεσθε τὰ 20
ἔργα τοῦ θεοῦ μνημονεύοντες τῶν ἐντολῶν αὐτοῦ καὶ τῶν ἐπαγγελιῶν 8
ὧν ἐπηγγείλατο, καὶ πιστεύσατε αὐτῷ, ὅτι ποιήσει αὐτάς, ἐὰν αἱ ἐντολαὶ 8
αὐτοῦ φυλαχθῶσιν. ἀντὶ ἀγρῶν οὖν ἀγοράζετε ψυχὰς θλιβομένας, καθά 9
τις δυνατός ἐστι, καὶ χήρας καὶ ὀρφανούς ἐπισκέπτεσθε καὶ μὴ παραβλέ- 9
πετε αὐτούς, καὶ τὸν πλοῦτον ὑμῶν καὶ τὰς παρατάξεις πάσας εἰς τοιού- 25
τους ἀγροὺς καὶ οἰκίας δαπανᾶτε, ὅς ἐλάβετε παρὰ τοῦ θεοῦ. εἰς τοῦτο 9
γὰρ ἐπλούτισεν ὑμᾶς ὁ δεσπότης, ἵνα ταύτας τὰς διακονίας τελέσητε αὐτῷ· 10
πολὺ βέλτιόν ἐστι τοιούτους ἀγροὺς ἀγοράζειν καὶ κτήματα καὶ οἶκους, 10
οὓς εὐρήσεις ἐν τῇ πόλει σου, ὅταν ἐπιδημήσῃς εἰς αὐτήν. αὕτη ἡ πολυ- 10
30 τέλεια καλὴ καὶ ἰλαρὰ, λύπην μὴ ἔχουσα μηδὲ φόβον, ἔχουσα δὲ χαράν. τὴν

21 vgl. Ps 102,18

24 vgl. Iac 1,27

A Ant. (bis 4. 15f. 23f. 28; das übrige in Paraphrase) L¹L²E

2 οὐν A enim LL | δύναται A προσδοκᾷ Ant. cogitat LL uult E 4 εἰσι Ant.
ἐστι A 5 οὐ — 9 ταύτης < L¹ (Homoiot.) 7 ὑπάρξεις L²E (vgl. 11)
πράξεις A | ἐκβαλλόμενος A 12 καὶ — 13 νόμον σου < L¹ | μὴ + ἰδὲ
L²E 17 θέλῃ LL ἔλθῃ A | ἀντιταξάμενος LLE 19 ἀνυβρίστως
ἀγαλλιωμένος Hb. (sine iniuria hilaris L¹, vgl. L²E) ἀνυβρ. καὶ ἀγαλλιωμένως A
20 κυρίῳ] deo LL 26 δς] ἃ A 27 αὐτῷ < LL 29 ὅταν in A wieder-
holt

οὖν πολυτέλειαν τῶν ἐθνῶν μὴ πράσσετε· ἀσύμφορον γάρ ἐστιν ὑμῖν τοῖς
 δούλοις τοῦ θεοῦ· τὴν δὲ ἰδίαν πολυτέλειαν πράσσετε, ἐν ᾗ δύνασθε χαρῆ- 11
 ναι· καὶ μὴ παραχαράσσετε μηδὲ τοῦ ἀλλοτρίου ᾤψασθε μηδὲ ἐπιθυμεῖτε
 αὐτοῦ· πονηρὸν γάρ ἐστιν ἀλλοτρίων ἐπιθυμεῖν. τὸ δὲ σὸν ἔργον ἐργάζου,
 5 καὶ σωθήσῃ.

Ἄλλη παραβολή

Περιπατοῦντός μου εἰς τὸν ἀγρὸν καὶ κατανοῶντος πετέαν καὶ ἄμπε- 51,1
 λον, καὶ διακρίνοντος περὶ αὐτῶν καὶ τῶν καρπῶν αὐτῶν, φανεροῦταί μοι (II)
 ὁ ποιμὴν καὶ λέγει· Τί σὺ ἐν ἑαυτῷ ζητεῖς περὶ τῆς πετέας καὶ τῆς ἄμπέ-
 10 λου; Συζητῶ, φημί, (κύριε), ὅτι εὐπρεπέσταται εἰσιν ἀλλήλαις. Ταῦτα 2
 τὰ δύο δένδρα, φησὶν, εἰς τύπον κεῖνται τοῖς δούλοις τοῦ θεοῦ. Ἦθελον,
 φημί, γνῶναι τὸν τύπον τῶν δένδρων τούτων ὧν λέγεις. Βλέπεις, φησί, τὴν
 πετέαν καὶ τὴν ἄμπελον; Βλέπω, φημί, κύριε. Ἦ ἄμπελος, φησὶν, αὕτη 8
 καρπὸν φέρει, ἡ δὲ πετέα ξύλον ἄκαρπὸν ἐστίν· ἀλλ' ἡ ἄμπελος αὕτη ἐὰν
 15 μὴ ἀναβῇ ἐπὶ τὴν πετέαν, οὐ δύναται καρποφορῆσαι πολὺ ἐρριμένη χαμαί,
 καὶ ὃν φέρει καρπὸν, σεσηπότα φέρει μὴ κρεμαμένη ἐπὶ τῆς πετέας. ὅταν
 οὖν ἐπιρριφῇ ἡ ἄμπελος ἐπὶ τὴν πετέαν, καὶ παρ' ἑαυτῆς φέρει καρπὸν καὶ
 παρὰ τῆς πετέας. βλέπεις οὖν, ὅτι καὶ ἡ πετέα πολὺν καρπὸν δίδωσιν, 4
 οὐκ ἐλάσσονα τῆς ἄμπελου, μᾶλλον δὲ καὶ πλείονα. (Πῶς, φημί, κύριε, πλείο-
 20 να;) Ὅτι, φησὶν, ἡ ἄμπελος κρεμαμένη ἐπὶ τὴν πετέαν τὸν καρπὸν πολὺν
 καὶ καλὸν δίδωσιν, ἐρριμένη δὲ χαμαὶ ὀλίγον καὶ σαπρὸν φέρει. αὕτη οὖν ἡ
 παραβολή εἰς τοὺς δούλους τοῦ θεοῦ κεῖται, εἰς πτωχὸν καὶ πλούσιον.
 Πῶς, φημί, κύριε, γινώρισόν μοι. Ἄκουε, φησὶν· ὁ μὲν πλούσιος ἔχει χρή- 5
 ματα, τὰ δὲ πρὸς τὸν κύριον πτωχεύει, περισπώμενος περὶ τὸν πλοῦτον
 25 ἑαυτοῦ, καὶ λίαν μικρὰν ἔχει τὴν ἔντευξιν καὶ τὴν ἐξομολόγησιν πρὸς τὸν
 κύριον, καὶ ἦν ἔχει, βληχρὰν καὶ μικρὰν καὶ ἄλλην μὴ ἔχουσαν δύναμιν. ὅταν

P^{ox} (= Oxyrhynchus Pap. IX 1172, Rekto: von 21 καλον an) A L¹L²EC³
 (von 16 μὴ an)

1 μὴ πράσσετε] nolite cupere L¹(L²) 4 πονηρὸν — ἐπιθυμεῖν < L¹ | ἐρ-
 γάζου] concupisce L¹ 5 σωθήσῃ] uiues E 6 ἄλλη παραβολή L¹ ἀρχὴ ἄλλης
 παραβολῆς A similitudo secunda L² initium E 8 αὐτῶν καὶ < L¹ 9 ὁ
 ποιμὴν] angelus L¹ pristinus pastor E | λέγει + mihi LLE 10 (κύριε) G.-H.
 (LLE) 15 πετέαν + ut super illam refrigeret L¹ 18 βλέπεις] uide L¹ |
 πολὺν < LL 19f. (πῶς — πλείονα) G.-H. < AL² (Homoiot.) 21 δίδωσιν A
 διδοῖ P^{ox} | χαμαὶ < P^{ox} | σαπρὸν καὶ ὀλίγον ~ A 23f. χρήματα + πολλά A
 25 ἑαυτοῦ P^{ox} αὐτοῦ A | λίαν < L²EC³ | μακρα[ν] P^{ox} | τὴν ἔντευξιν καὶ τὴν
 ἐξομολόγησιν P^{ox} C³ ~ A | καὶ τὴν ἐξομ. < LL 28 μικρὰν καὶ βληχρὰν ~ A |
 καὶ μικρὰν < L¹ | ἄλλην Lake α[.]ην P^{ox} ἀνοῦ A apud dominum L² < L¹E
 ἀγνήν Dib. ἀρχήν?

- οὖν ἐπαναπαῖ ἐπὶ τὸν πένητα ὁ πλούσιος καὶ χορηγῇ αὐτῷ τὰ δέοντα, πιστεύει ὅτι ἐὰν ἐργάσῃται εἰς τὸν πένητα δυνήσεται τὸν μισθὸν εὐρεῖν παρὰ τῷ θεῷ· ὅτι ὁ πένης πλούσιός ἐστιν ἐν τῇ ἐντευξεί αὐτοῦ καὶ ἐν τῇ ἐξομολογήσει, καὶ δύναμιν μεγάλην ἔχει παρὰ τῷ θεῷ ἢ ἐντευξίς αὐτοῦ. ἐπι-
 5 χορηγεῖ οὖν ὁ πλούσιος τῷ πένητι πάντα ἀδιστάκτως· ὁ πένης οὖν ἐπιχορη- 6 γούμενος ὑπὸ τοῦ πλουσίου ἐντυγχάνει τῷ θεῷ εὐχαριστῶν αὐτῷ, ὑπὲρ τοῦ διδόντος αὐτῷ· κάκεινος ἔτι καὶ ἔτι σπουδάζει περὶ τοῦ πένητος, ἵνα ἀδιάλειπτος γένηται ἐν τῇ ζωῇ αὐτοῦ· οἶδε γάρ, ὅτι ἡ τοῦ πένητος ἐντευξίς προσ-
 10 δεκτὴ ἐστὶν καὶ πλουσία πρὸς κύριον. ἀμφοτέροι οὖν τὸ ἔργον τελοῦσιν· ὁ 7 μὲν πένης ἐργάζεται τῇ ἐντευξεί, ἐν ᾗ πλουτεῖ, ἣν ἔλαβεν παρὰ τοῦ κυρίου· ταύτην ἀποδίδωσι τῷ κυρίῳ τῷ ἐπιχορηγοῦντι αὐτῷ. καὶ ὁ πλούσιος ὡσαύτως τὸ πλοῦτος, ὁ ἔλαβεν παρὰ τοῦ κυρίου, ἀδιστάκτως παρέχεται
 15 τῷ πένητι. καὶ τοῦτο ἔργον μέγα ἐστὶν καὶ δεκτὸν παρὰ τῷ θεῷ, ὅτι συνή- 8 κεν ἐπὶ τῷ πλούτῳ αὐτοῦ καὶ ἡργάσατο εἰς τὸν πένητα ἐκ τῶν δωρημάτων τοῦ κυρίου καὶ ἐτέλεσεν τὴν διακονίαν ὀρθῶς. παρὰ τοῖς οὖν ἀνθρώποις
 20 ἡ πτελέα δοκεῖ καρπὸν μὴ φέρειν, καὶ οὐκ οἶδουσιν οὐδὲ νοοῦσιν ὅτι, ὅταν 9 ἄβροχία γένηται, ἡ πτελέα ἔχουσα ὕδωρ τρέφει τὴν ἄμπελον, καὶ ἡ ἄμπελος ἀδιάλειπτον ἔχουσα τὸ ὕδωρ διπλοῦν τὸν καρπὸν ἀποδίδωσιν, καὶ ὑπὲρ ἑαυτῆς καὶ ὑπὲρ τῆς πτελέας. οὕτως καὶ οἱ πένητες ὑπὲρ τῶν πλου-
 σίων ἐντυγχάνοντες πρὸς τὸν κύριον πληροφοροῦσι τὸ πλοῦτος αὐτῶν, καὶ
 πάλιν οἱ πλούσιοι χορηγοῦντες τοῖς πένησι τὰ δέοντα πληροφοροῦσι τὰς ψυχὰς
 αὐτῶν. γίνονται οὖν ἀμφοτέροι κοινωνοὶ τοῦ ἔργου τοῦ δικαίου. ταῦτα

M (von 21 χορηγοῦντες; an) P^{ox} (Verso: von 12 του κυ an) P^{ber} (= Pap. Berolin. 5513, Kolumne 1: von 10 παρα an) A L¹L²EC¹

1 ἐπαναπαῖ P^{ox} EC²(L²) ἀναπλῇ A < L¹ | ὁ πλούσιος ἐπὶ τὸν πένητα ~ A |
 χορηγήσῃ A | πιστεύει P^{ox} (L²) πιστεύων AEC² 2 ἐὰν ἐργάσῃται P^{ox} L²EC²
 ὁ ἐργάσεται A | δυνήσεται P^{ox} 3 αὐτοῦ < A | καὶ ἐν τῇ ἐξομ. < LL | ἐν
 < A 4 ἡ ἐντευξίς αὐτοῦ παρὰ τῷ θεῷ ~ A 5 οὖν² P^{ox} δέ A 6 αὐτῷ
 τῷ θεῷ εὐχαριστῶν ~ A | ὑπὲρ P^{ox} περὶ A 7 ἔτι καὶ ἔτι σπουδάζει Dib.
 ἔτι καὶ ἔτι ἐπισπ. P^{ox} ἔτι ἐπισπ. A 8 ζωῇ ALLC² Lücke in P^{ox} ἐντευξεί Dib. |
 ἐντευξίς τοῦ πένητος ~ A 9 κύριον P^{ox} C² τὸν θεόν A < LL 10 τὴν ἐντευξίν A |
 παρὰ P^{ox} P^{ber} ἀπὸ A 12 τὸ πλοῦτος ὁ P^{ox} τὸν πλοῦτον ὃν A Lücke in P^{ber} |
 παρὰ P^{ber} ἀπὸ A Lücke in P^{ox} | παρέχεται Lake παρ[ε]χετε P^{ox} παρέχει A Lücke
 in P^{ber} 14 ἡργάσατο P^{ox} P^{ber} εἰργ. A | εἰς P^{ber} A ἐπὶ P^{ox} 15 διακονίαν
 + τοῦ κυρίου A | ἀνθρώποις οὖν ~ A 16 ὅταν P^{ox} P^{ber} L²C² ἐὰν AL¹E
 17 ὕδωρ ἔχουσα ~ A 18 τὸ < A | δίδωσι A 19 αὐτῆς P^{ber} | οὕτως + οὖν P^{ox}
 19f. ἐντυγχάνοντες πρὸς τὸν κύριον ὑπὲρ τῶν πλουσίων ~ A 20 τὸ πλοῦτος P^{ox} P^{ber}
 τὸν πλοῦτον A 21 χορηγοῦντες P^{ber} A ἐπιχορ. P^{ox} σοι χορ. ist in M eher zu
 ergänzen als ἐπιχορ. | ψυχὰς P^{ox} P^{ber} AL²(C²) ψυχὰς M εὐχὰς Lake 22 τοῦ
 ἔργου τοῦ δικαίου] operibus bonis L¹ operibus iustitiae E

οὐκ ἐνκαταλειφθήσεται ὑπὸ τοῦ θεοῦ, ἀλλὰ ἔσται γεγραμμένος
εἰς τὰς βίβλους τῶν ζώντων. μακάριοι οἱ ἔχοντες καὶ συνιέντες, διτι παρὰ 10
τοῦ κυρίου πλουτίζονται· ὁ γὰρ συνίων τοῦτο δυνήσεται καὶ διακονῆσαι τι
ἀγαθόν.

5 Παραβολὴ γ'

*Εδειξέ μοι δένδρα πολλὰ μὴ ἔχοντα φύλλα, ἀλλὰ ὥσει ξηρὰ ἐδόκει μοι 52,1
εἶναι· ὁμοία γὰρ ἦν πάντα. λέγει μοι· Βλέπεις, φησί, τὰ δένδρα ταῦτα; Βλέ- (III)
πω, φημι, κύριε, ὁμοία ὄντα καὶ ξηρά. ἀποκριθεὶς μοι λέγει· Ταῦτα τὰ δέν-
δρα, ἃ βλέπεις, οἱ κατοικοῦντές εἰσιν ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ. Διατί, φημί, 2
οὐκ ὄν, κύριε, ὥσει ξηρὰ καὶ ὁμοιά ἐστιν; *Οτι, φησίν, οὔτε οἱ δίκαιοι φαίνον-
ται οὔτε οἱ ἁμαρτωλοὶ ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ, ἀλλὰ ὁμοιοὶ εἰσιν· ὁ γὰρ αἰὼν οὐ-
τος δίκαιοις χειμῶν ἐστίν, καὶ οὐ φαίνονται μετὰ τῶν ἁμαρτωλῶν κατοι-
κοῦντες. ὥσπερ γὰρ τῷ χειμῶνι τὰ δένδρα ἀποβεβληκότα τὰ φύλλα ὁμοιά 8
ἐστίν καὶ οὐ φαίνεται τὰ ξηρὰ ποιά ἐστίν ἢ τὰ ζώντα, οὕτως ἐν τῷ αἰῶνι
15 τούτῳ οὐ φαίνονται οὔτε οἱ δίκαιοι οὔτε οἱ ἁμαρτωλοὶ, ἀλλὰ πάντες ὁμοιοὶ
εἰσιν.

* Ἀλλη παραβολὴ <δ'>

*Εδειξέ μοι πάλιν δένδρα πολλὰ, ἃ μὲν βλαστῶντα, ἃ δὲ ξηρὰ, καὶ λέγει 53,1
μοι· Βλέπεις, φησί, τὰ δένδρα ταῦτα; Βλέπω, φημί, κύριε, ἃ μὲν βλα- (IV)
στῶντα, ἃ δὲ ξηρὰ. Ταῦτα, φησί, τὰ δένδρα τὰ βλαστῶντα οἱ δίκαιοί 2
εἰσιν οἱ μέλλοντες κατοικεῖν εἰς τὸν αἰῶνα τὸν ἐρχόμενον· ὁ γὰρ αἰὼν ὁ
ἐρχόμενος θερεία ἐστίν τοῖς δικαίοις, τοῖς δὲ ἁμαρτωλοῖς χειμῶν. ὅταν
οὐκ ἐπιλάμψη τὸ ἔλεος τοῦ κυρίου, τότε φανεροὶ ἔσονται οἱ δουλεύοντες

M P^{ox} (bis 5) P^{ber} (bis 3 τι; Kolumne 2: von 22 θε]ρεία an) A L¹L²E
C² (bis 17)

1 ὑπὸ M P^{ox} P^{ber} ἀπὸ A | γεγραμμένος P^{ber}, wahrscheinlich P^{ox}, L¹ ἐγγ]ε
[γ]ραμ. M(Bon.) (L²EC²) ἐπιγεγρ. A 2 τῶν ζώντων] uitaе L¹ | παρὰ
P^{ox} P^{ber} A ἀπο M 3 ὁ — 4 ἀγαθόν < A | καὶ < MLLEC² | τι P^{ox}
P^{ber} LL τὸ C² Lücke in M 4 ἀγαθόν < P^{ber} L¹ 5 παραβολὴ γ' ML² (L¹)
ἀρχὴ ἄλλης παραβολῆς A]θ' παραβολὴ δ P^{ox} παραβ. δ' C² < E 6 δένδρα +
bonas E | πολλὰ < L² | μὴ < E 7 καὶ λέγει ALL | φησί < A 9 οἱ]
πάντες οἱ C² 9f. οὐκ φημί ~ A 10 ξηρὰ εἰσι καὶ ὁμοία A 11 ἐν — τούτῳ
< MC² 12 τοῖς δικαίοις A 13 γὰρ + ἐν A 14 ἐστίν] εἰσι A |
φαίνονται A | ἐστίν] εἰσι A | οὕτως + καὶ LLC² 15f. ἀλλὰ — εἰσι < M
17 αλλη παραβολὴ M (unsicher, ob eine Zahl folgte; Bon.) ἀρχὴ ἄλλης παραβολῆς
A παραβολὴ δ' L² παραβ. ε' C² < E. Das vierte Gleichnis folgt in P^{ber} auf das
zweite 18 καὶ < M 19f. τὰ μὲν — τὰ δὲ A 22 θερεία] θρόνος A 23 φανεροὶ
ἔσονται M φανερωθήσονται A declarabuntur LL dignoscentur E

- τῷ θεῷ, καὶ πᾶσι φανεροποιηθήσονται. ὥσπερ γὰρ τῇ θερείᾳ ἐνὸς ἐκάστου 8
 δένδρου οἱ καρποὶ φανεροῦνται καὶ ἐπιγινώσκονται ποιοὶ τινές εἰσιν, οὕτω
 καὶ τῶν δικαίων οἱ καρποὶ φανεροὶ ἔσονται καὶ γνωσθήσονται πάντες εὐθα-
 λεῖς ὄντες ἐν τῷ αἰῶνι ἐκείνῳ. τὰ δὲ ἔθνη καὶ οἱ ἁμαρτωλοὶ, ἃ εἶδες τὰ 4
 5 δένδρα τὰ ξηρά, τοιοῦτοι εὗρεθήσονται ξηροὶ καὶ ἄκαρποι ἐν ἐκείνῳ τῷ αἰῶνι
 καὶ ὡς ξηρὰ ξύλα κατακαυθήσονται καὶ φανεροὶ ἔσονται, ὅτι ἡ πρᾶξις
 αὐτῶν πονηρὰ ἐγένετο ἐν τῇ ζωῇ αὐτῶν. οἱ μὲν γὰρ ἁμαρτωλοὶ καήσονται
 ὅτι ἥμαρτον καὶ οὐ μετενόησαν· τὰ δὲ ἔθνη καήσονται ὅτι οὐκ ἔγνωσαν τὸν 5
 10 γνωσθῆ σου ὁ καρπός· ἀπέχου δὲ ἀπὸ πολλῶν πράξεων καὶ οὐδὲν διαμάρτης.
 οἱ γὰρ τὰ πολλὰ πράσσοντες πολλὰ καὶ ἁμαρτάνουσιν, περισπώμενοι περὶ
 τὰς πραγματείας αὐτῶν μηδὲ δουλεύοντες τῷ κυρίῳ αὐτῶν. Πῶς οὖν, 6
 φησὶν, δύναται ὁ τοιοῦτος αἰτήσασθαι τι παρὰ τοῦ κυρίου καὶ λαβεῖν, μὴ
 δουλεύων τῷ κυρίῳ; οἱ δουλεύοντες αὐτῷ, ἐκεῖνοι λήμψονται τὰ αἰτήματα
 15 αὐτῶν, οἱ δὲ μὴ δουλεύοντες τῷ κυρίῳ οὐδὲν λήμψονται. ἐὰν δὲ μίαν
 τις πρᾶξιν ἐργάσεται, δύναται καὶ τῷ κυρίῳ δουλεῦσαι· οὐ γὰρ μὴ δια-
 φθαρήσεται ἡ διάνοια αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ κυρίου, ἀλλὰ δουλεύσει αὐτῷ ἔχων κα-
 θαράν τὴν διάνοιαν αὐτοῦ. ταῦτα οὖν ἐὰν ποιήσης, δυνήσῃ καρποφορή- 8
 σαι εἰς τὸν αἰῶνα τὸν ἐρχόμενον· καὶ ὃς ἐὰν ταῦτα ποιήσῃ, καρποφορήσει.

M P^{ber} (bis 10 μαρατησεις) Hamb (Rekto: von 15 οι δε μη an) A L¹L¹EC²
 (von 19 ταῦτα an)

1 πᾶσι MLL(E) πάντες A | φανεροποιηθήσονται M φανερωθήσονται A | τῇ θερείᾳ
 M τῷ θέρει A 2 φαν. καὶ < P^{ber} E | ποιοὶ τινές εἰσιν] ποταποὶ εἰσιν A
 π[... P^{ber} < L¹E 3f. οἱ εὐθαλεῖς ὄντες οἱ εὐθαλεῖς ὄντες A + καὶ P^{ber} + qui
 minimi erant L² + et gaudentes (in illo saeculo) restituentur L¹ 4 ἃ MA(E)
 sicut LL oia M. Schmidt (Hg.) 6 ξηρὰ MLL E < A | φαν. ἔσονται AL²(L¹)
 ἀφανεροὶ εἰσονται M φανερόν ἔσται Dib. 7 γέγονεν A | καήσονται M καυθή-
 σονται A]ησονται P^{ber} 8 καήσονται M καυθήσονται A 9 ἐν σεαυτῷ < AL¹
 (in P^{ber} wahrscheinlich enthalten) | [καρπο]φ[ορ]ει M -φόρησον A | ἐκείνη
 τη [θερεία M τῷ θέρει ἐκείνῳ A 10 πολλῶν P^{ber} (wahrscheinlich M; Bon.)
 τῶν πολλῶν A | οὐδὲν LL οὐδὲ εν M οὐ[δέποτε] οὐδὲν A | διαμάρτης MA μαρατη-
 σεῖς P^{ber} 12 πράξεις A | μηδὲ MLL καὶ μηδὲν A | κυρίῳ] deo L¹ | αὐτῶν² M
 ἐ[αὐτῶν] A 13 ὁ τοιοῦτος δύναται τι αἰτήσασθαι ~ A 14 οἱ + enim L¹
 + autem L² 15 οἱ δὲ — λήμψονται < L¹ οι δε μη δου[λεοντες] τῷ κ̄ω οὐδεν
 λήμψονται τα αιτηματ]α αυτων οι δε [μη] δουλε[υ]οντες τ]ω κ̄ω ουδεν λη[μψ]ονται
 Hamb | τῷ κυρίῳ < L² + ἐκεῖνοι A | οὐδὲν Hamb A οὐδὲ εν M 16 δύναται]
 poterit LL | καὶ < Hamb L¹E | μὴ M < A; Lücke in Hamb, aber viell.
 ist μὴ zu ergänzen 16f. διαφθορῃ M alienatur L¹ (-bitur L²) 17f. ἀπὸ — αὐτοῦ
 < Hamb (Homoiot.) | τὴν διάνοιαν αὐτοῦ καθαράν ~ A 18 δυνήσῃ MLL
 δύνασαι A(E) 19 ἐὰν M ἂν Hamb A

Ἄλλη παραβολὴ ε΄

- Νηστεύοντός μου καὶ καθημένου εἰς ὄρος τι εὐχαριστῶν τῷ κυρίῳ περὶ 54,1
 πάντων ὧν ἐποίησεν μετ' ἐμοῦ, βλέπω τὸν ποιμένα παρακαθήμενόν μοι καὶ (V 1)
 λέγοντά [μοι τοι]αῦτα· Τί ὀρθρινός ὧδε ἐλήλυθας; Ὅτι, φημί, κύριε, στα-
 5 τίωνα ἔχω. Τί, φησὶν, ἐστὶν στατίων; Νηστεύω, φημί, κύριε. Νηστεία 2
 δέ, φησὶν, τί ἐστὶν αὕτη, ἣν νηστεύετε; Ὡς εἰώθειν, φημί, κύριε, οὕτω νη-
 στεύω. Οὐκ οἶδατε, φησὶν, νηστεύειν τῷ θεῷ, οὐδέ ἐστιν νηστεία αὕτη ἢ 3
 ἀνωφελής, ἣν νηστεύετε αὐτῷ. Διὰ τί, φημί, κύριε, τοῦτο λέγεις; Λέγω,
 φησὶν, ὅτι οὐκ ἐστὶν αὕτη νηστεία ἣν δοκεῖτε νηστεύειν· ἀλλ' ἐγὼ σε διδάξω
 10 τί ἐστὶν νηστεία δεκτὴ καὶ πλήρης τῷ κυρίῳ. Ναί, φημί, κύριε, μακάριόν 4
 με ποιήσεις ἐὰν γνῶ τὴν νηστείαν τὴν δεκτὴν τῷ θεῷ. Ἄκουε, φησὶν. ὁ 4
 θεὸς οὐ βούλεται τοιαύτην νηστείαν ματαίαν· οὕτω γὰρ νηστεύων τῷ θεῷ
 οὐδὲν ἐργάζῃ τῇ δικαιοσύνῃ. νηστευσον δὲ τῷ θεῷ νηστείαν τοιαύτην· μηδὲν 5
 πονηρεύσῃ ἐν τῇ ζωῇ σου, ἀλλὰ δούλευσον τῷ κυρίῳ ἐν καθαρᾷ καρδίᾳ,
 15 τηρῶν τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ (καὶ) πορευόμενος ἐν τοῖς προστάγμασιν αὐτοῦ
 καὶ μηδεμίᾳ ἐπιθυμίᾳ πονηρὰ ἀναβῆτω ἐν τῇ καρδίᾳ σου· πιστευσον δὲ τῷ
 θεῷ ὅτι, ἐὰν ταῦτα ἐργάσῃ καὶ φοβηθῇς αὐτὸν καὶ ἐγκρατεύῃ ἀπὸ παντός
 πονηροῦ πράγματος, ζήσῃ τῷ θεῷ· ταῦτα δὲ ἐὰν ἐργάσῃ, μεγάλην νηστείαν
 τελεῖς καὶ δεκτὴν τῷ κυρίῳ.
 20 Ἄκουε τὴν παραβολὴν, ἣν μέλλω σοι λέγειν, ἀνήκουσαν τῇ νηστείᾳ. εἶχεν 55,1.2
 (V 2)

15—18 vgl. Mt 19,17

M Hamb (Rekto: bis 6 ἡν νη-; Verso: 6 εἰ|ωθιν — 15 τηρω[ν] P^{ber} (= Pap. Berolin. 13272, Rekto: von 17 αυτον an) A L¹L²EC²

1 ἄλλη παραβολὴ ἔ M (similitudo quinta LL) παραβ. ζ Hamb C² ἀρχὴ ἄλλης παραβολῆς A < E 2 νηστεύων καὶ καθημένος . . . καὶ εὐχαριστῶν MA 3 πάντων] τούτων AL¹ | καὶ < MC² 4 μοι LLEC², mit Sicherheit in M zu ergänzen (Bon.) < Hamb A | τοι]αῦτα M (Bon.) ταῦτα C² haec L¹ < Hamb AL²E | ὀρθρινός M iam mane LL 5 ἐστὶν φησὶν ~ Hamb | νηστεύω] ieiunium L¹ Lücke in M 6 εἶωθα EC² 7 θεῷ κυρίῳ A | ἢ νηστεία A Lücke in Hamb 8 τοῦτο φημί κύριε ~ Hamb | λέγω + σοί A 9 δοκεῖτε νηστεύειν] ieiunatis (C² ieiunas E) | ἀλλὰ Hamb 10 πλήρης καὶ δεκτὴ ~ LL | ναί— 11 θεῷ < AL¹E (Homoiot.) | ναί, φημί] et dixi ei L² 11 θεῷ] κυρίῳ L²(C²) 12 τῷ θεῷ < LL 13 ἐργάσῃ AC² Lücke in M | [δικαιοσύνη — 17 καὶ² Lücke in M 14 ἀλλὰ Hamb LLC² καὶ AE 15 τηρω[ν] Hamb τήρησον A | (καὶ) Wh. (LL) 17 ὅτι LLC² καὶ A 18 ταῦτα δὲ M καὶ ταῦτα A Lücke in P^{ber} | μεγάλην < L² 19 τελεῖς M (consummabis LL) ποιεῖς A (ποιήσεις C²?) Lücke in P^{ber} | καὶ < L²C² | κυ- ρίῳ] θεῷ AL² 20 ἀνέκουσαν τη νηστεία in M durch Punkte unter der Zeile getilgt + παραβολὴ ζ' C²

- τις ἀγρὸν καὶ δούλους πολλούς, καὶ εἰς μέρος τι τοῦ ἀγροῦ ἐφύτευσεν ἀμπελῶνα· ἐκλεξάμενος οὖν δοῦλόν τινα πιστότατον καὶ εὐάρεστον αὐτῷ, ἀποδημῶν προσεκαλέσατο αὐτόν καὶ λέγει αὐτῷ· Λάβε τὸν ἀμπελῶνα τοῦτον, ὃν ἐφύτευσα, καὶ χαράκωσον αὐτόν ἕως ἔρχομαι, καὶ ἕτερον δὲ μὴ ποιήσης
- 5 τῷ ἀμπελῶνι· καὶ ταύτην μου τὴν ἐντολὴν φύλαξον, καὶ ἐλεύθερος ἔσῃ παρ' ἐμοί. ἐξῆλθε δὲ ὁ δεσπότης τοῦ δούλου εἰς τὴν ἀποδημίαν. ἐξελθόντος δὲ αὐταῦ ἔλαβεν ὁ δοῦλος καὶ ἐχαράκωσε τὸν ἀμπελῶνα. καὶ τελέσας τὴν χαράκωσιν τοῦ ἀμπελῶνος εἶδε τὸν ἀμπελῶνα βοτανῶν πλήρη ὄντα. ἐν αὐτῷ οὖν ἐλογίσατο λέγων· Ταύτην τὴν ἐντολὴν τοῦ κυρίου τετέλεκα· σκάψω
- 10 λοιπὸν τὸν ἀμπελῶνα τοῦτον, καὶ ἔσται εὐπρεπέστερος ἑσκαμμένος, καὶ βοτάνας μὴ ἔχων δώσει καρπὸν πλείονα, μὴ πνιγόμενος ὑπὸ τῶν βοτανῶν. λαβὼν ἔσκαψε τὸν ἀμπελῶνα καὶ πάσας τὰς βοτάνας τὰς οὐσας ἐν τῷ ἀμπελῶνι ἐξέτιλλε. καὶ ἐγένετο ὁ ἀμπελὼν ἐκείνος εὐπρεπέστατος καὶ εὐθαλής, μὴ ἔχων βοτάνας τὰς πνιγούσας αὐτόν. μετὰ χρόνον τινὰ ἦλθεν ὁ δεσπότης
- 15 τοῦ ἀγροῦ καὶ τοῦ δούλου καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸν ἀμπελῶνα. καὶ ἰδὼν τὸν ἀμπελῶνα κεχαρακωμένον εὐπρεπῶς, ἔτι δὲ καὶ ἑσκαμμένον καὶ πάσας τὰς βοτάνας ἐκτετιλμένας καὶ εὐθαλεῖς οὐσας τὰς ἀμπελούς, ἐχάρη λίαν ἐπὶ τοῖς ἔργοις τοῦ δούλου. προσκαλεσάμενος οὖν τὸν υἱὸν αὐτοῦ τὸν ἀγαπητόν, ὃν εἶχε κληρονόμον, καὶ τοὺς φίλους, οὓς εἶχε συμβούλους, λέγει αὐτοῖς, ὅσα
- 20 ἐνετείλατο τῷ δούλῳ αὐτοῦ, καὶ ὅσα εὗρε γεγονότα. κακῆϊνοι συνεχάρησαν τῷ δούλῳ ἐπὶ τῇ μαρτυρίᾳ ἣ ἑμαρτύρησεν αὐτῷ ὁ δεσπότης. καὶ λέγει αὐτοῖς· Ἐγὼ τῷ δούλῳ τούτῳ ἐλευθερίαν ἐπηγγειλάμην, ἐάν μου τὴν ἐντολὴν φυλάξῃ, ἣν ἐνετείλαμην αὐτῷ· ἐφύλαξε δὲ μου τὴν ἐντολὴν καὶ προσέθηκε τῷ ἀμπελῶνι ἔργον καλόν, καὶ ἐμοὶ λίαν ἤρρεσεν. ἀντὶ τούτου
- 25 οὖν τοῦ ἔργου οὐ εἰργάσατο θέλω αὐτὸν συγκληρονόμον τῷ υἱῷ μου ποιῆσαι, ὅτι τὸ καλὸν φρονήσας οὐ παρενεθυμήθη, ἀλλ' ἐτέλεσεν αὐτό. ταύτῃ τῇ γνώμῃ ὁ υἱὸς τοῦ δεσπότου συνηνδόκησεν αὐτῷ, ἵνα συγκληρονόμος γένηται ὁ δοῦλος τῷ υἱῷ. μετὰ ὀλίγας ἡμέρας δεῖπνον ἐποίησεν (ὁ οἰκοδεσπότης)

M (bis 6) P^{ber} (Rekto: bis 3 λέγει; Verso: 14 μη εχων — 18 τοῦ υἱου) A L¹L²EC²
(bis 1 ἀγρὸν)

1 καὶ εἰς μέρος τι L²(L¹) εἰς μέρος τι M καὶ μέρος τι AE εἰς μέρος δὲ P^{ber}
2 ἐκλεξάμενος οὖν M P^{ber} καὶ ἐκλεξ. A(E) | πιστόν AE | εὐάρεστον] probatum L¹
(-issimum L²) gratus E | αὐτῷ] ἐντιμον A | ἀποδημῶν P^{ber} (vgl. Mt 25,14) ἀποδη-
μῶν M (Bon.) L²E(L¹) < A 3 τὸν — 5 ἐντολὴν ist in M unleserlich (Bon.)
7 α]υ[τον bis S. 54,1 αὐτου Lücke in M 7f. καὶ² — ἀμπελῶνα < E 14 τὰς
P^{ber} < A | τινα < A 15 τοῦ ἀγροῦ καὶ < LL | τοῦ δούλου καὶ τοῦ ἀγροῦ ~ A
16 πάσας < LLE 17 βοτάνας + τοῦ ἀμπελῶνος P^{ber} L¹ (ab ea) 20 αὐτοῦ LLE
αὐτῷ A | κακῆϊνοι + protinus LL 23 ἣν ἐνετείλαμην αὐτῷ < L² | ἐνετει-
λάμην Hg.(L¹E) ἐπηγγειλάμην A 27 συνηνδόκησεν αὐτῷ + et amici eius (eius
< L²) comprobauerunt LL 28 (ὁ οἰκοδεσπότης) Hg. (paterfamilias LL herus E)

- αὐτοῦ καὶ ἔπεμψεν αὐτῷ ἐδέσματα ἐκ τοῦ δείπνου πολλά. λαβὼν δὲ ὁ δοῦλος
 τὰ ἐδέσματα τὰ πεμφθέντα αὐτῷ ἀπὸ τοῦ δεσπότου αὐτοῦ τὰ ἀρκοῦντα αὐτῷ
 ἤρε, τὰ δὲ λοιπὰ τοῖς συνδούλοις αὐτοῦ διέδωκεν. οἱ δὲ σύνδουλοι αὐτοῦ 10
 λαβόντες τὰ ἐδέσματα ἐχάρησαν καὶ ἤρξαντο καὶ εὐχεσθαι ὑπὲρ αὐτοῦ, ἵνα 11
 μείζονα χάριν εὖρη παρὰ τῷ δεσπότῃ, ὅτι οὕτως ἐχρήσατο αὐτοῖς. ταῦτα
 πάντα τὰ γεγονότα ὁ δεσπότης αὐτοῦ ἤκουσεν καὶ πάλιν λίαν ἐχάρη ἐπὶ τῇ
 πράξει αὐτοῦ. συνκαλέσας πάλιν πάντας τοὺς φίλους ὁ δεσπότης καὶ τὸν
 υἱὸν αὐτοῦ ἀπήγγειλεν αὐτοῖς τὴν προᾶξιν τοῦ δούλου, ἣν ἔπραξεν ἐπὶ τοῖς
 ἐδέσμασιν οἷς ἔλαβεν· οἱ δὲ ἔτι μᾶλλον συνευδόκησαν γενέσθαι τὸν δούλον
 10 συνκληρονόμον τῷ υἱῷ αὐτοῦ.
 Λέγω αὐτῷ· Κύριε, ἐγὼ ταύτας τὰς παραβολὰς οὐ γινώσκω οὐδὲ δύναμαι 56,1
 νοῆσαι αὐτάς, ἐὰν μὴ μοι ἐπιλύσῃς αὐτάς. Πάντα σοι ἐπιλύσω, φησὶν, καὶ 2
 ὅσα ἂν λαλήσω μετὰ σοῦ, δείξω σοι. τὰς ἐντολὰς τοῦ κυρίου φύλασσε καὶ ἔση (V 3)
 εὐάρεστος αὐτῷ καὶ ἐνγραφῇς εἰς ἀβ. θμὸν τῶν τηρούντων τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ.
 15 ἐὰν δέ τι ἀγαθοῦ ποιήσῃς ἐκτὸς τῆς ἐντολῆς τοῦ θεοῦ, σεαυτῷ περιποιήσῃ 3
 δόξαν περισσοτέραν καὶ ἔση ἐνδοξότερος παρὰ τῷ θεῷ οὐ ἔμελλες εἶναι.
 ἐὰν οὖν φυλάσσων τὰς ἐντολὰς τοῦ θεοῦ προσθῇς καὶ τὰς λειτουργίας ταύτας,
 χαρῇ, ἐὰν τηρήσῃς αὐτάς κατὰ τὴν ἐμὴν ἐντολήν. λέγω αὐτῷ· Κύριε, 4
 ὁ ἐὰν μοι ἐντείλῃ, φυλάξω αὐτό· οἶδα γὰρ ὅτι σὺ μετ' ἐμοῦ εἶ. Ἔσομαι,
 20 φησί, μετὰ σοῦ, ὅτι τοιαύτην προθυμίαν ἔχεις τῆς ἀγαθοποιήσεως καὶ μετὰ 5
 πάντων δὲ ἔσομαι ὅσοι ἐάν, φησί, τὴν αὐτὴν προθυμίαν ἔχωσιν. ἡ νηστεία,
 φησὶν, αὕτη, τηρουμένων τῶν ἐντολῶν τοῦ κυρίου, λίαν καλὴ ἐστίν. οὕτως 6
 οὖν φυλάξεις τὴν νηστείαν· πρῶτον πάντων φύλαξαι ἀπὸ παντὸς ῥήματος
 25 πονηροῦ καὶ πάσης ἐπιθυμίας πονηρᾶς καὶ καθάρισόν σου τὴν καρδίαν ἀπὸ
 πάντων τῶν μαιωμάτων τοῦ αἰῶνος τούτου. ἐὰν ταῦτα φυλάξῃς, ἔσται

MA Ath.³ (Kap. 16: 23f.) L¹L²E

1 αὐτοῦ < LL | αὐτῷ] *seruo illi* L¹(L²) | ἐκ τοῦ δείπνου ἐδέσματα ~ A
 2 ἀπὸ M παρὰ A | αὐτοῦ < A 3 ἤρε A *sustulit* L¹(L²) *sumpsit* E ελα]βε M
 (Bon.) | λοιπὰ δὲ ~ A 4 καὶ² < ALLE 5 χάριν μείζονα ~ A | ὅτι —
 αὐτοῖς < L²E 6 γεγονατα M 7 συνκαλε[σας πάλιν π]αντας M (Bon.)
 συνκαλεσάμενος πάλιν ALLE (πάλιν < E) 8 τοῦ δούλου] αὐτοῦ A 9 ἐδέσμασιν +
 αὐτοῦ A, von hier bis γενέσθαι wiederholt | ἔλαβεν] *miserat* LL | συνευ-
 δόκησαν + *patrifamilias* L¹ + ei E 11 αὐτῷ < A | τὰς M σὰς A 12 αὐ-
 τὰς¹ < A 13f. τοῦ — ἐντολὰς < A (Homoiot.) | καὶ ἔση — αὐτοῦ < E
 14 αὐτῷ] *deo* L² | τῶν τηρούντων] *qui custodierunt* L² 15 δέ Ang. (*sin*
autem LL et E) γε (oder τε?) A Lücke in M | ἀγαθὸν A < E 21 ὅσοι ἐὰν φησί M
 φησὶν ὅσοι A | τὴν αὐτὴν ML¹ (*tale* L²) ταύτην τὴν A | ἔχωσιν M *habuerint* LL
 ἔχουσιν A 22 αὕτη φησί ~ A | οὕτως— 23 νηστείαν < L² 23 νηστείαν + ταύτην ἣν
 μέλλεις τηρεῖν A 25 ἔσται + σοι A(E)

- αὕτη ἡ νηστεία τελεία. οὕτω δὲ ποιήσεις· συντελέσας τὰ προγεγραμμένα, 7
 ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ἢ νηστεύεις μηδὲν γεύσῃ εἰ μὴ ἄρτον καὶ ὕδωρ, καὶ ἐκ τῶν
 ἐδεσμάτων σου ὧν ἔμελλες τρώγειν συνοφίσας τὴν ποσότητα τῆς δαπάνης
 ἐκείνης τῆς ἡμέρας ἣς ἔμελλες ποιεῖν, ἀποθέμενος δώσεις αὐτὸ χήρᾳ ἢ
 5 ὀρφανῷ ἢ ὑστερουμένῳ, καὶ οὕτω ταπεινοφρονήσεις, ἵνα ἐκ τῆς ταπεινοφρο-
 σύνης σου ὁ εἰληφὼς ἐμπλήσῃ τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν καὶ εὖξεται περὶ σοῦ πρὸς
 τὸν κύριον. ἐὰν οὖν οὕτω τελέσῃς τὴν νηστείαν, ὥς σοι ἐντέλλομαι, ἔσται 8
 ἡ θυσία σου δεκτὴ παρὰ τῷ θεῷ καὶ ἔνγραφος ἔσται ἡ νηστεία αὕτη, καὶ ἡ
 λειτουργία οὕτως ἐργαζομένη καλὴ καὶ ἰλαρὰ ἔστι καὶ εὐπρόσδεκτος τῷ
 10 κυρίῳ. ταῦτα οὕτως τηρήσεις σὺ μετὰ τῶν τέκνων σου καὶ ὅλου τοῦ 9
 οἴκου σου· τηρήσας δὲ αὐτὰ μακάριος ἔσῃ· καὶ ὅσοι ἐὰν ἀκούσαντες αὐτὰ
 τηρήσωσι, μακάριοι ἔσονται, καὶ ὅσα ἐὰν αἰτήσωνται παρὰ τοῦ κυρίου
 λήμψονται.
 Ἐδεήθην αὐτοῦ πολλά, ἵνα μοι δηλώσῃ τὴν παραβολὴν τοῦ ἀγροῦ καὶ τοῦ 57,1
 15 δεσπότου καὶ τοῦ ἀμπελῶνος καὶ τοῦ δούλου τοῦ χαρακώσαντος τὸν ἀμπελῶνα (V 4)
 καὶ τῶν χαράκων καὶ τῶν βοτανῶν τῶν ἐκτετιλμένων ἐκ τοῦ ἀμπελῶνος
 καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τῶν φίλων τῶν συμβούλων· συνῆκα γὰρ ὅτι παραβολὴ 2
 ἔστιν ταῦτα πάντα. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς μοι λέγει· Αὐθάδης εἰ λίαν εἰς τὸ
 ἐπερωτᾶν. οὐκ ὀφείλεις, φησὶν, ἐπερωτᾶν οὐδὲν ὀλως· ἐὰν γάρ σοι δέῃ
 20 δηλωθῆναι, δηλωθήσεται. λέγω αὐτῷ· Κύριε, ὅσα ἐάν μοι δείξῃς καὶ μὴ
 δηλώσῃς, μάτην ἔσομαι ἑωρακώς αὐτὰ καὶ μὴ νοῶν ὅτι ἐστίν· ὥσαύτως
 καὶ ἐάν μοι παραβολὰς λαλήσῃς καὶ μὴ ἐπιλύσῃς μοι, εἰς μάτην ἔσομαι

8 vgl. Is 56,7. Sir 35,6. Phil 4,18 u. a. Stellen

MA Ath.³ (2—8) Ant. (Hom. 7: 1—8) L¹L³EC² (4 τῆς — 16 χαράκων)

1 τελεία] *iustum* LL ἀληθινή Ant. | προγεγρα. ML¹ γεγρα. A 3 συνοφίσας
 MA συμψηφίσας Ath.³ (vgl. S. 8,4) 4 ποιεῖν] ἐσθίειν Ath.³ Ant. | ἀποθέμενος
 ML¹ (et inde L³) < A Ath.³ Ant. E 6 εὖξεται A (Ath.³) Ant. εὖξεται M (die
 Lücke erfordert aber nach Bon. ein längeres Wort wie προσευξεται oder εντευξεται) |
 περὶ M Ant. (mindestens eine Hs., vgl. Bon.) ὑπὲρ A Ath.³ (Ant.?) 7 ἐὰν οὖν
 οὕτω ML¹ οὖν < AC³ οὕτω < Ath.³ et <σι> sic L³ | ἐντέλλομαι ML¹C³ ἐνετειλά-
 μην A Ath.³ L³ 8 θεῷ A Ant. κυρίῳ (Ath.³) LLC³ Lücke in M 9 ἔστι AL¹
 εἰσι[M erit L³ Lücke in C³ 11 und 12 ἐὰν M ἂν A 12 αἰτήσωνται
 ML¹(L³)C³ ἀκούσονται A 14 ἐδεήθην] et (itaque L³C³) deprecatus sum LLEC³ |
 πολλά < LLE 17 φίλων + και M | συνῆκα — 18 πάντα < E | παραβολή +
 τις A 18 πάντα < LL | λέγει M (ait LL) εἶπεν AE 20 [εαν] füllt in
 M besser die Lücke (Bon.), vgl. 11 und 12; ἂν A 21 καὶ < LL? (si non L¹
 quia non L³) | [οτι] in M zu ergänzen, da drei Buchstaben fehlen (Bon.) τί A
 22 μοι³ + αὐτάς A

- ήκουκώς παρὰ σοῦ. ὁ δὲ πάλιν λέγει μοι· Ὁς ἂν δοῦλος ἦν, φησὶν, τοῦ 3
 θεοῦ καὶ ἔχη τὸν κύριον αὐτοῦ ἐν τῇ καρδίᾳ, αἰτεῖται παρ' αὐτοῦ σύνεσιν
 καὶ λαμβάνει καὶ πᾶσαν παραβολὴν ἐπιλύει, καὶ γνωστὰ αὐτῷ γίνονται τὰ
 ῥήματα τοῦ κυρίου τὰ λεγόμενα διὰ παραβολῶν· ὅσοι δὲ βληχροὶ εἰσιν καὶ
 5 ἀργοὶ πρὸς τὴν ἔντευξιν, ἐκείνοι διστάζουσιν αἰτεῖσθαι παρὰ τοῦ κυρίου·
 ὁ δὲ κύριος πολὺσπλαγχνός ἐστιν καὶ πᾶσιν τοῖς αἰτουμένοις παρ' αὐτοῦ 4
 ἀδυστάκτως δίδωσι. σὺ δὲ ἐνδεδυναμωμένος ὑπὸ τοῦ ἐνδόξου ἀγγέλου καὶ
 εἰληφώς παρ' αὐτοῦ τοιαύτην ἔντευξιν καὶ μὴ ὦν ἀργός, διατί οὐκ αἰτῇ
 παρὰ τοῦ κυρίου σύνεσιν καὶ λαμβάνεις παρ' αὐτοῦ; λέγω αὐτῷ· Κύριε, 5
 10 ἐγὼ ἔχω σὲ μετ' ἐμαντοῦ ἀνάγκην ἔχω παρὰ σοῦ αἰτεῖσθαι καὶ σὲ ἐπερωτᾶν·
 σὺ γάρ μοι δεικνύεις πάντα καὶ λαλεῖς μετ' ἐμοῦ· εἰ δὲ ἄτερ σοῦ ἔβλεπον
 ταῦτα ἢ ἤκουον, ἡρώτων ἂν τὸν κύριον, ἵνα μοι δηλωθῇ.
 Εἰπὸν σοι, φησί, καὶ ἄρτι, ὅτι πανοῦργος εἰ καὶ αὐθάδης, ἐπερωτῶν τὰς 58,1
 ἐπιλύσεις τῶν παραβολῶν. ἐπεὶ δὲ οὕτως παράμονος εἰ σύ, ἐπιλύσω σοι τὴν (V 5)
 15 παραβολὴν τοῦ ἀγροῦ καὶ τῶν λοιπῶν τῶν ἀκολουθούντων πάντων, ἵνα
 γνωστὰ πᾶσι ποιήσης αὐτά. ἄκουε νῦν, φησί, καὶ σύνιε αὐτά. ὁ ἀγρός ὁ 2
 κόσμος οὗτός ἐστιν· ὁ δὲ κύριος τοῦ ἀγροῦ ὁ κτίσας τὰ πάντα καὶ ἀπαρτίσας
 αὐτά καὶ δυναμώσας· (ὁ δὲ υἱὸς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιόν ἐστιν)· ὁ δὲ δοῦλος ὁ
 υἱὸς τοῦ θεοῦ ἐστιν· αἱ δὲ ἄμπελοι ὁ λαὸς οὗτός ἐστιν, ὃν αὐτὸς ἐφύτευσεν·
 20 οἱ δὲ χάρακες οἱ ἅγιοι ἀγγελοὶ εἰσι τοῦ κυρίου οἱ συγκρατοῦντες τὸν λαὸν 3
 αὐτοῦ· αἱ δὲ βοτάναι αἱ ἐκτετιλμέναι ἐκ τοῦ ἄμπελῶνος ἀνομίας εἰσὶ τῶν
 δούλων τοῦ θεοῦ· τὰ δὲ ἐδέσματα, ἃ ἐπεμψεν αὐτῷ ἐκ τοῦ δεῖπνου, αἱ ἐντολαί
 εἰσιν, ἃς ἔδωκε τῷ λαῷ αὐτοῦ διὰ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ· οἱ δὲ φίλοι καὶ σύμβουλοι
 οἱ ἅγιοι ἀγγελοι οἱ πρῶτοι κτισθέντες· ἡ δὲ ἀποδημία τοῦ δεσπότου ὁ
 25 χρόνος ὁ περισσεύων εἰς τὴν παρουσίαν αὐτοῦ. λέγω αὐτῷ· Κύριε, με- 4
 γάλως καὶ θαναμαστῶς πάντα ἐστὶν καὶ ἐνδόξως ἔχει. μὴ σὺν, φημί, κύριε,

2f. vgl. Iac 1,5f.

16f. vgl. Mt 13,38

17 vgl. Eph 3,9

18 vgl.

Ps 67,29

MA L¹L²E

1 ήκουκώς M ἀκηκούς τι A + ea LL | πάλιν < L²E | λέγει μοι] ἀπεκρίθη μοι
 λέγων AL¹ | φησί δοῦλος ἢ ~ A | ἦν M ἢ A 2 αὐτοῦ¹] ἐαυτοῦ A | παρ' αὐτῷ A
 3f. τὰ ῥήματα AL² [μ]ετ[α] M 4 τὰ λεγόμενα AL² τα [α|πορο]υμενα M (Bon.)
 (quae quaestiones ferunt L¹) | διὰ παραβολῶν < L¹ | δὲ + φησιν M 6 πολυ-
 εὐσπλ. A 7 ἀδυστάκτως M ἀδιαλείπτως ALL | ἐνδόξου M (uenerabili LL)
 ἁγίου A 10 εχω M | μετ' ἐμαντοῦ M μεθ' ἐαυτοῦ A | π[αρα σου M (Bon.)
 σε A 11 δὲ] nam LL 12 ταῦτα < A ea LL | ἢ ἤκουον < L² + αὐτά A
 14 ἐπεὶ M ἐπειδὴ A | σύ < ALL 15 ἀκολουθῶν A 17 ἀπαρτίσας — 24
 ἢ Lücke in M 18 (ὁ — ἐστιν) G.-H. (L¹) < AL²E 20 συγκρατοῦντες Hg. LL
 συγκροτοῦντες A 21 (αἱ) ἀνομίας Hg. 26 ἐνδόξως + πάντα A | κύριε < A

- ἐγὼ ταῦτα ἡδυνάμην νοῆσαι; οὐδὲ ἕτερος ἄνθρωπος κἂν λίαν συνετός ἦν
 τις, οὐ δύναται νοῆσαι αὐτά. ἔτι, φημί, κύριε, δήλωσόν μοι, ὃ μέλλω σε
 ἐπερωτᾶν. Λέγε, φησὶν, εἴ τι βούλει. Διατί, φημί, κύριε, ὃ υἱὸς τοῦ θεοῦ 5
 εἰς δούλου τρόπον κεῖται ἐν τῇ παραβολῇ;
- 5 Ἄκουε, φησὶν· εἰς δούλου τρόπον (οὐ) κεῖται ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ, ἀλλ' εἰς 59,1
 ἐξουσίαν μεγάλην κεῖται καὶ κυριότητα. Πῶς, φημί, κύριε, οὐ νοῶ. Ὅτι, 2
 φησὶν, ὁ θεὸς τὸν ἀμπελῶνα ἐφύτευσε, τοῦτ' ἔστι τὸν λαὸν ἔκτισε καὶ παρέ- (V 6)
 ὤκε τῷ νῖῳ αὐτοῦ· καὶ ὁ υἱὸς κατέστησε τοὺς ἀγγέλους ἐπ' αὐτοὺς τοῦ
 συντηρεῖν ἐκάστους· καὶ αὐτὸς τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν ἐκαθάρισε πολλὰ
 10 κοπιάσας καὶ πολλοὺς κόπους ἀνηγνῶν· οὐδεὶς γὰρ ἀμπελῶν δύναται 3
 σκαφῆναι ἄτερ κόπου ἢ μόχθου. αὐτὸς οὖν καθάρισας τὰς ἁμαρτίας τοῦ 4
 λαοῦ ἔδειξεν αὐτοῖς τὰς τρίβους τῆς ζωῆς, δὸς αὐτοῖς τὸν νόμον, ὃν ἔλαβεν
 παρὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ. βλέπετε οὖν, φησὶν, ὅτι αὐτὸς κύριός (ἐστὶ τοῦ 4
 λαοῦ, ἐξουσίαν πᾶσαν λαβὼν παρὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ.) ὅτι δὲ ὁ κύριος σύμ- 5
 15 βουλὸν ἔλαβε τὸν υἱὸν αὐτοῦ καὶ τοὺς ἐνδόξους ἀγγέλους περὶ τῆς κληρονομίας
 τοῦ δούλου, ἄκουε· τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον τὸ προόν, τὸ κτίσαν πᾶσαν τὴν 6
 κτίσιν, κατώκισεν ὁ θεὸς εἰς σῶρα ἣν ἡβούλετο. αὕτη οὖν ἡ σάξ, ἐν ἣ
 κατώκησε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, ἐδόυλευσε τῷ πνεύματι καλῶς ἐν σεμνότητι 6
 καὶ ἀγνεῖα πορευθεῖσα, μηδὲν ὅλως μιάνασα τὸ πνεῦμα. πολιτευσαμένην 7
 20 οὖν αὐτὴν καλῶς καὶ ἀγνῶς καὶ συνκοπιάσασαν τῷ πνεύματι καὶ συνεοργήσασαν
 ἐν παντὶ πράγματι, ἰσχυρῶς καὶ ἀνδρεῖως ἀναστραφεῖσαν, μετὰ τοῦ πνεύματος
 τοῦ ἁγίου εἴλατο κοινωνόν· ἤρεσε γὰρ ἡ πορεία τῆς σαρκὸς ταύτης, ὅτι οὐκ 7
 ἐμείνθη ἐπὶ τῆς γῆς ἔχουσα τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. σύμβουλون οὖν ἔλαβε τὸν
 25 υἱὸν καὶ τοὺς ἀγγέλους τοὺς ἐνδόξους, ἵνα καὶ ἡ σάξ αὕτη, δουλεύσασα
 τῷ [πνεύματι] ἀμέμπτως, σχῇ τόπον τινὰ κατασκηνώσεως, καὶ μὴ δόξῃ τὸν

12 vgl. Ps 15,11. Prov 16,17

12f. vgl. Io 10,18

MA L¹L²E

1 ἡδυνάμην ταῦτα ~ A | τῶν ἀνθρώπων A | ἦν M ἢ A 2 δύναται] poterit L¹
 poterat L² intellexisset E 3 λέγε— βούλει < L²E | βου[λει— 9 τη]ρεῖ[ν Lücke
 in M 4 τρόπον] τόπον LL 5 (οὐ) Hg. (LLE) 9 [εκαστους] M (Bon.;
 für [αυτους] ist die Lücke zu groß) LL αὐτούς AE | αὐτῶν] ἡμῶν A
 10 ἡγνῶν A 10f. ἀμπελῶν δύναται σκαφῆναι] δύναται σκαφῆσαι A 11 ἄτερ A
 ανευ M 13 βλέπετε — 14 αὐτοῦ < AE (Homoiot.) (οὖν < LL) | ἐστὶ — 20
 αυ]τη[ν Lücke in M; Ergänzung von G.-H. 15 περὶ Ang. παρὰ A 16f. τὸ
 πνεῦμα — ἡβούλετο] spiritum illum sanctum, qui creatus est omnium primus, in
 corpore, in quo habitaret, deus fundavit atque statuit (in) electum corpus, quod ei
 placuit L²(L¹) 22 τοῦ ἁγίου < M | ἤρεσε γὰρ + deo L¹ + domino L²(E)
 24 δουλεύσασα — S. 58,5 φύλασσε Lücke in M

μισθὸν <τῆς δουλείας αὐτῆς ἀπολωλεμέναι· πᾶσα γὰρ σὰρξ ἀπολήμφεται μισθὸν> ἢ εὐρεθεῖσα ἀμίαντος καὶ ἄσπιλος, ἐν ᾗ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον κατώκησεν. ἔχεις καὶ ταύτης τῆς παραβολῆς τὴν ἐπίλυσιν. 8

- Ἡὐφράνθη, φημί, κύριε, ταύτην τὴν ἐπίλυσιν ἀκούσας. Ἄκουε νῦν, 60,1
 5 φησί· τὴν σάρκα σου ταύτην φύλασσε καθαρὰν καὶ ἀμίαντον, ἵνα τὸ πνεῦμα τὸ (V 7)
 κατοικήσῃ ἐν αὐτῇ μαρτυρήσῃ αὐτῇ καὶ δικαιωθῇ σου ἡ σὰρξ. βλέπε, μήποτε 2
 σου ἐπὶ τὴν καρδίαν ἀναβῇ τὴν σάρκα σου ταύτην φθαρτὴν εἶναι καὶ παρα-
 χρήσῃ αὐτῇ ἐν μiasmῶ τι. ἐὰν μιάνης τὴν σάρκα σου, μιανεῖς καὶ τὸ πνεῦμα τὸ
 ἅγιον· κἂν μιάνης τὴν σάρκα σου, οὐ ζήσῃ. Εἰ δέ τις, φημί, κύριε, γέγονεν 3
 10 ἄγνοια προτέρα, ποῖν ἀκουσθῆναι τὰ ὅρηματα ταῦτα, πῶς σωθήσεται ὁ ἀνθρω-
 πος ὁ μιάνας τὴν σάρκα ἑαυτοῦ; Περὶ τῶν προτέρων, φησὶν, ἀγνοημάτων
 τῷ θεῷ μόνῳ δυνατὸν ἴασιν δοῦναι· αὐτοῦ γὰρ πᾶσά ἐστιν ἡ ἐξουσία. ἀλλὰ 4
 τὰ νῦν φύλασσε, καὶ <ὁ κύριος> πάντως πολὺσπλαγχνος ὢν αὐτὰ ἰάσεται
 ἐὰν σου τὴν σάρκα λοιπὸν μὴ μιάνης μηδὲ τὸ πνεῦμα· ἀμφοτέρω γὰρ κοινά
 15 ἐστὶν καὶ ἄτερ ἀλλήλων μιανθῆναι οὐ δύναται. ἀμφοτέρω οὖν καθαρά φύ-
 λασσε, καὶ ζήσῃ τῷ θεῷ.

Παραβολὴ ζ'

- Καθήμενος ἐν τῷ οἴκῳ μου καὶ δοξάζων τὸν κύριον περὶ πάντων ὧν 61,1
 ἐωράκειν καὶ συνζητῶν περὶ τῶν ἐντολῶν, ὅτι καλαὶ καὶ δυναταὶ καὶ ἰλαραὶ (VI 1)
 20 καὶ ἔνδοξοι καὶ δυνάμεναι σῶσαι ψυχὴν ἀνθρώπου, ἔλεγον ἐν ἑμαυτῷ ταῦτα·
 Μακάριος ἔσομαι, ἐὰν ἐν ταῖς ἐντολαῖς ταύταις πορευθῶ, καὶ δς ἐὰν πορεύ-
 σῃται ἐν αὐταῖς μακάριος ἔσται. ἕως ταῦτα ἐν ἑμαυτῷ λαλῶ, βλέπω αὐτὸν 2

12 vgl. Mt 28,18

20 vgl. Iac 1,21

21 f. vgl. Ps 1,1 f. 118,1

MA L¹L²E

1 f. <τῆς — μισθὸν> G.-H. L¹(L²) < A (Homoiot.) 6 κατοικοῦν AL² 7 ἐπὶ
 τὴν καρδίαν σου ~ A | σου² < ML² 8 ἐὰν A (die Lücke in M kann
 ebenfalls nur εαν enthalten haben; Bon.) quod si L² + enim L¹ | μιανεῖς ALL
 μαινεῖς M 9 κἂν M ἐὰν δέ A | κύριε < ML¹ 10 ἀκουσθῶσι A | σωθῇ A
 11 αὐτοῦ A 12 ἐστι πᾶσα ~ A | ἡ < A | ἀλλὰ — 13 ἰάσεται < A 13 φύλασσε
 + te LL | ὁ κύριος LL (nach Bon. in der Lücke in M vielleicht nicht
 enthalten) | πάντως ML² omnipotens L¹ 14 ἐὰν A an M am Zeilenanfang; das ε ist
 wohl auch am Schluß der vorigen Zeile nicht zu ergänzen (Bon.) | σου < M |
 ἐὰν τὸ λοιπὸν μὴ μιάνης σου τὴν σάρκα A 17 παραβολὴ ζ' L¹ ἀρχὴ A explici
 similitudo quinta, incipit similitudo sexta L² < E; in M sind nur Spuren einer
 unleserlichen Zahl erhalten (Bon.) 19 f. ἐνδοξοὶ καὶ ἰλαραὶ ~ LL 20 ἔλεγον
 + δε ML¹ | ταῦτα < AE 21 ἐν < A | ε]αν² M (Bon.) ἂν A 21 f. πορεύσεται ἐν
 αὐταῖς M ταύταις πορευθῇ A 22 μακάριος ἔσται] uiuet deo L¹ | ἕως M ὡς A |
 ἐλάλουν A cogitabam E | βλέπω] uidi E

- ἐξαίφνης παρακαθήμενόν μοι καὶ λέγοντα ταῦτα· Τί διψυχεῖς περὶ τῶν ἐντολῶν
 ὧν σοι ἐντέταλμαι; καλαὶ εἰσιν· ὁλως μὴδὲν διψυχήσης, ἀλλ' ἐνδύσαι τὴν
 πίστιν τοῦ κυρίου καὶ ἐν αὐταῖς πορεύσῃ· ἐγὼ γὰρ σε δυναμώσω ἐν αὐταῖς.
 αὐταὶ αἱ ἐντολαὶ σύμφοροί εἰσιν τοῖς μέλλουσι μετανοεῖν· ἔὰν γὰρ μὴ πορευ- 3
 5 θῶσιν ἐν αὐταῖς, εἰς μάτην ἐστὶν ἡ μετάνοια αὐτῶν. οἱ οὖν μετανοοῦντες 4
 ἀποβάλετε τὰς πονηρίας τοῦ αἰῶνος τούτου τὰς ἐκτριβούσας ὑμᾶς· ἐνδυσά-
 μενοι δὲ πᾶσαν ἀρετὴν δικαιοσύνης δυνήσεσθε τηρεῖν τὰς ἐντολὰς ταύτας
 καὶ μηκέτι προστίθετε ταῖς ἁμαρτίαις ὑμῶν. μὴδὲν οὖν προστιθέντες πολὺ
 κόψετε τῶν προτέρων ὑμῶν ἁμαρτιῶν. πορεύεσθε οὖν ταῖς ἐντολαῖς μου, καὶ 5
 10 ζήσεσθε τῷ θεῷ. ταῦτα παρ' ἐμοῦ λελάληται ὑμῖν. μετὰ τὸ ταῦτα λαλήσαι 5
 αὐτὸν μετ' ἐμοῦ, λέγει μοι· Ἔγωμεν εἰς ἀγρόν, καὶ δείξω σοι τοὺς ποιμένας
 τῶν προβάτων. Ἔγωμεν, φημί, κύριε. ἤλθομεν εἰς τι πεδίον, καὶ δεικνύει
 μοι ποιμένα νεανίσκον ἐνδεδυμένον σύνθεσιν ἱματίων τῷ χρώματι κροκώδη.
 ἔβασκε δὲ πρόβατα πολλὰ λίαν, καὶ τὰ πρόβατα ταῦτα ὥσει τρυφῶντα ἦν καὶ 6
 15 λίαν σπαταλῶντα καὶ ἱλαρὰ ἦν σκιρτῶντα ὧδε καὶ ἐκεῖ, καὶ αὐτὸς ὁ ποιμὴν
 ἱλαρὸς ἦν ἐπὶ τῷ ποιμνίῳ αὐτοῦ· καὶ αὐτὴ ἡ ἰδέα τοῦ ποιμένου λίαν ἱλαρὰ ἦν
 καὶ ἐν τοῖς πρόβασι περιέτρεχεν.
- Λέγει μοι· Βλέπεις, φησὶν, τὸν ποιμένα τοῦτον; Βλέπω, φημί, κύριε. 62,1
 Οὗτος, φησὶν, ἐστὶν ἄγγελος τρυφῆς καὶ ἀπάτης. οὗτος οὖν ἐκτριβεί τὰς ψυχὰς (VI 2)
 20 τῶν δούλων τοῦ θεοῦ τῶν κενῶν καὶ καταστρέφει αὐτοὺς ἀπὸ τῆς ἀληθείας,
 ἀπατῶν αὐτοὺς ταῖς ἐπιθυμίαις ταῖς πονηραῖς, ἐν αἷς ἀπόλλυνται. ἐπι- 2
 λανθάνονται γὰρ τὰς ἐντολὰς τοῦ θεοῦ τοῦ ζῶντος καὶ πορεύονται ταῖς

14f. vgl. Iac 5,5

MA Ath.² (Kap. 18: von 11 an) L¹L²EC² (6f. ἐνδυσάμενοι — 14 ἦν
 und von 21 ἐπιθυμίαις; an)

1 ἐξαίφνης < L¹ | καὶ λέγοντα | et ait (dixit E) mihi L²E 2 ἐντετελάμην A |
 μὴδὲν] μὴ A 3 [γὰρ σε] M | ἐνδυναμώσω A 6 ἀποβάλλετε A | τὰς ἐκτρι-
 βούσας < L¹E 7 δὲ < M (Bon.) 8 προστίθετε] προστιθέναι A | μὴδὲν — 9
 ἁμαρτιῶν < A 9 κόψετε ML¹(² exceditis L² | μου + ταῖς; A 10 ζησετε M |
 ταῦτα + πάντα A | καὶ μετὰ AL² 12 καὶ ἤλθομεν AL¹E | δείκνυσιν Ath.² 14 ἔβασκε
 δὲ MAL¹E(² βόσκοντα Ath.²L² 15 καὶ ἐκεῖ ME (κακεῖ Ath.²) κακεῖσε A (huc) et
 illuc LL 16 πᾶν ἱλαρὸς Ath.² magnam (vehementer L¹) percipiebat uoluptatem LL |
 αὐ]τη M αὐτη A < LLE | ἱλαρὰ ἦν λίαν ~ A 17 προβάτοις A | περιέ-
 τρεχε + καὶ ἄλλα πρόβατα εἶδον σπαταλῶντα καὶ τρυφῶντα ἐν τόπῳ ἐνί, οὗ μέντοι
 σκιρτῶντα Ath.² (vgl. 62, 4. 6) 18 καὶ λέγει A Ath.²E | φησὶν < A Ath.²L¹E
 19 ἄγγελος τρυφῆς καὶ ἀπάτης ἐστὶν ~ A Ath.² | οὖν < A Ath.²E | ἐκτριβεί
 A Ath.² (corrumpit LL) εκστρέφει M 20 τῶν κενῶν < Ath.² LLE 21 ἀπόλλυνται
 M Ath.² LL(² ἀπλοῦνται A | ἐπιλανθανόμενοι (< γὰρ) Ath.² 22 τῶν ἐντολῶν
 A Ath.² | ζωντος M | ταῖς M Ath.²U² < A

- ἀπάταις καὶ τρυφαίς ταῖς ματαίαις καὶ ἀπόλλυνται ἀπὸ τοῦ ἀγγέλου τούτου, 3
 τινὰ μὲν εἰς θάνατον, τινὰ δὲ εἰς καταφθοράν. λέγω αὐτῷ· Κύριε, σὺ
 γινώσκω ἐγὼ, τί εἰς θάνατον καὶ τί εἰς καταφθοράν ἐστιν. Ἄκουε, φησὶν· 4
 5 δσα εἶδες πρόβατα λίαν ἰλαρὰ καὶ σκιρτῶντα, οὗτοί εἰσιν οἱ ἀφρεσταμένοι ἀπὸ
 τοῦ θεοῦ εἰς τέλος καὶ παραδεδωκότες ἑαυτοὺς ταῖς ἐπιθυμίαις τοῦ αἰῶνος 5
 τούτου· ἐν τούτοις οὖν μετάνοια ζωῆς οὐκ ἔστιν, ὅτι προσέθηκαν κατὰ ὄνομα
 τοῦ κυρίου βλασφημίαν· τῶν τοιούτων οὖν ὁ θάνατος. ἃ δὲ εἶδες μὴ σκιρ- 6
 τῶντα ἀλλὰ ἐν ἐνὶ τόπῳ βοσκόμενα, οὗτοί εἰσιν οἱ παραδεδωκότες μὲν
 ἑαυτοὺς ταῖς τρυφαίς καὶ ἀπάταις, εἰς δὲ τὸν κύριον οὐκ ἐβλασφήμησαν. 7
 10 οὗτοι οὖν κατεφθαρμένοι εἰσιν ἀπὸ τῆς ἀληθείας· ἐν τούτοις οὖν ἐλπίς
 ἐστὶν μετανοίας, ἐν ᾗ δύνανται ζῆσαι. ἡ καταφθορὰ οὖν ἐλπίδα ἔχει ἀνα-
 νεώσεώς τινα, ὁ δὲ θάνατος ἀπώλειαν ἔχει αἰώνιον. πάλιν προέβην μι- 5
 κρόν, καὶ δεικνύει μοι ποιμένα μέγαν ὥσει ἄγριον τῇ ιδέᾳ, περικείμενον δέσμα
 αἰγειον λευκόν, καὶ πῆραν τινὰ εἶχεν ἐπὶ τὸν ὦμον καὶ ὑάβδον σκληρὰν λίαν
 15 καὶ ὄζους ἔχουσιν καὶ μάστιγα μεγάλην· καὶ τὸ βλέμμα εἶχεν περιπίκρον, 6
 ὥστε φοβηθῆναι αὐτόν· τοιοῦτον εἶχε τὸ βλέμμα. οὗτος ὁ ποιμὴν παρε-
 λάμβανε τὰ πρόβατα ἀπὸ τοῦ ποιμένου τοῦ νεανίσκου, ἐκεῖνα τὰ σπαταλῶντα 7
 καὶ τρυφῶντα, μὴ σκιρτῶντά δέ, καὶ ἐνέβαλλεν αὐτὰ εἰς τινα τόπον κρημνώδη
 καὶ ἀκανθώδη καὶ τριβολώδη, ὥστε ἀπὸ τῶν ἀκανθῶν καὶ τριβόλων μὴ
 20 δύνασθαι ἐκπλέξαι τὰ πρόβατα, ἀλλὰ ἐμπλέκεσθαι αὐτὰ εἰς τὰς ἀκάνθας
 καὶ τριβόλους. αὐτοῦ οὖν ἐμπεπλεγμένα ἐβόσκοντο τὰς ἀκάνθας καὶ τρι-

MA Ath.² L¹L²EC²

- 1 ταῖς MC² < A (ταῖς ματαίαις τρυφαίς καὶ ἀπάταις Ath.²) | ἀπὸ M ὑπὸ A Ath.²
 2 τινὰ μὲν < M Ath.² | τινὰ — θάνατον < L² | εἰς θάνατον καὶ καταφθοράν Ath.²
 3 τί ἐστὶν — καταφθ. ~ A Ath.² (τί εἰς² < Ath.²) τί ἐστὶν τινὰ εἰς θάν. καὶ τινὰ εἰς
 καταφθ. C²(E) 4 δσα] ἃ A Ath.² EC² | λίαν < A Ath.² EC² | ἀφρεστασ-
 μένοι A Ath.² 5 ταῖς — 9 ἑαυτοὺς < A (Homoiot.) 7 οὖν < Ath.²(?) L¹E
 8 ἀλλὰ + καὶ Ath.²(E) | ἐνὶ < Ath.² | οἱ < M 9 ἑαυτοὺς — ἀπάταις MALLC²
 τῇ τρυφῇ καὶ ἀπάτῃ ἑαυτοὺς Ath.² *semel uoluptati* E | οὐκ ἐβλασφήμησαν ME²
 μὴ βλασφημήσαντες Ath.² οὐδὲν ἐβλασφήμησαν ALL 10 οὖν² < A Ath.² *sed* E
 12 τινα MLL τινοῖς A ἕως τινός Ath.² | προέβην M Ath.² LL² προέβην AE
 13 δεικνύει μοι] δεικνύσι μοι ἕτερον Ath.² 14 αἰγειον] ἄγριον A | τὸν ὦμον
 M(Ath.²) LL² τῶν ὦμων AE | καί² + *in manu* LL² 15 καί¹ < M | καὶ
 μάστιγα μεγάλην < Ath.² | περιπίκρον MA πικρόν Ath.² + *et saeuum* LL(E)
 16 φοβηθῆναι + με A Ath.² E | τοιοῦτον — βλέμμα < Ath.² L² | οὗτος + οὖν
 A Ath.² L¹(E) 17 ἀπὸ A Ath.² παρα M 18 ἐνέβαλλεν M ἐβαλλεν Ath.²
 ἐβαλεν A 19 καὶ ἀκανθώδη < M | καὶ τριβολώδη < A 20 αὐτὰ < A Ath.² |
 εἰς — 21 τριβόλους] ταῖς ἀκάνθαις καὶ τριβόλοις Ath.² 21 αὐτοῦ — τριβόλους
 < Ath.² EC² | αὐτοῦ οὖν M *sed ibi* LL ταῦτα οὖν A 21f. ἐν ταῖς ἀκάνθαις
 καὶ τριβόλοις A

βόλους καὶ λίαν ἐταλαιπώρουν δερρόμενα ὑπ' αὐτοῦ· καὶ ὧδε καὶ ἐκεῖ περιήλυνεν αὐτὰ καὶ ὅλως ἀνάπαυσιν αὐτοῖς οὐκ ἐδίδει, καὶ ὅλως οὐκ εὐσταθοῦσαν τὰ πρόβατα ἐκείνα.

Βλέπων οὖν αὐτὰ οὕτω μαστιγούμενα καὶ ταλαιπωρούντα ἐλυπούμην ἐπ' 63,1
 5 αὐτοῖς, ὅτι οὕτως ἐβασανίζοντο καὶ ἀνοχὴν ὅλως οὐκ εἶχον. λέγω τῷ ποι- 2
 μένι τῷ μετ' ἐμοῦ λαλοῦντι· Κύριε, φημί, τίς ἐστὶν οὗτος ὁ ποιμὴν ὁ οὕτως (VI 3)
 ἀσπλαγχνος καὶ πικρὸς καὶ ὅλως μηδὲν σπλαγχνιζόμενος ἐπὶ τὰ πρόβατα
 ταῦτα; Οὗτος, φησὶν, ἐστὶν ὁ ἄγγελος τῆς τιμωρίας· ἐκ δὲ τῶν ἀγγέλων
 τῶν δικαίων ἐστὶν, κείμενος δὲ ἐπὶ τῆς τιμωρίας. παραλαμβάνει οὖν τοὺς 8
 10 ἀποπλανωμένους ἀπὸ τοῦ θεοῦ καὶ πορευθέντας ταῖς ἐπιθυμίαις τοῦ αἰῶ-
 νος τούτου καὶ τιμωρεῖ αὐτούς, καθὼς τις ἄξιός ἐστιν, δειναῖς τιμωρίαις
 καὶ ποικίλαις. Ἦθελον, φημί, κύριε, γνῶναι τὰς ποικίλας τιμωρίας 4
 ταύτας, ποταπαὶ εἰσιν. Ἄκουε, φησὶν, τὰς ποικίλας βασάνους καὶ
 τιμωρίας. βιωτικά ἐῖσι βάσανοι· τιμωροῦνται γὰρ οἱ μὲν ζημίαις, οἱ δὲ
 15 ὑστερήσασιν, οἱ δὲ ἀσθενεῖαις ποικίλαις, οἱ δὲ πάσῃ ἀκαταστασίᾳ, οἱ δὲ
 ὑβριζόμενοι ὑπὸ ἀναξίων καὶ ἐτέραις πολλαῖς πράξεσιν ἀσχόντες. πολλοὶ 5
 γὰρ ἀκαταστατοῦντες ταῖς βουλαῖς αὐτῶν ἐπιβάλλονται πολλὰ, καὶ οὐδὲν
 αὐτοῖς ὅλως προχωρεῖ. καὶ λέγουσιν ἑαυτοὺς μὴ εὐοδοῦσθαι ἐν ταῖς πράξεσιν
 αὐτῶν, καὶ οὐκ ἀναβαίνει ἐπὶ τὴν καρδίαν αὐτῶν ὅτι ἔπραξαν πονηρὰ ἔργα,
 20 ἀλλὰ αἰτιῶνται τὸν κύριον. ὅταν οὖν θλιβῶσι πάσῃ θλίψει, τότε ἐμοὶ παρα- 6
 δίδονται εἰς ἀγαθὴν παιδείαν καὶ ἰσχυροποιοῦνται ἐν τῇ πίστει τοῦ κυρίου

MA Ath.³ L¹L²E (bis 18 εἰσιν) C³ (bis 2 ἐδίδει)

1 δαιρόμενα A Ath.² | καὶ ἐκεῖ M (κάκει Ath.³) κάκεισε A (huc) et illuc L²E < L¹
 2 ὅλως < A(L¹) | ἐδίδου A Ath.³ | καὶ² — 3 ἐκείνα] οὐδὲ ἴσταντο Ath.³ (LL)
 8 εὐσταθοῦσαν A ευσταθεῖ M 4 οὖν A Ath.³ L¹ < M | οὕτω A Ath.³ LL < M |
 μαστιγόμενα Ath.² | ταλαιπωρούντα M Ath.³ -ούμενα A 5f. ποιμένι] ἀγγέλῳ
 Ath.² 6 λαλοῦντι < LL | φημί < A Ath.³ L²E mehrere Hss. von L¹ | ὁ²
 < M | οὕτως < Ath.² E 7 καὶ² — 8 ταῦτα < Ath.² | μηδὲν M μὴ A 8 ὁ
 < M | τῆς τιμωρίας < LL 8f. τῶν δικαίων τῶν ἀγγέλων ~ A 9 κεί-
 μενος MA τεταγμένος Ath.² 10 ἀποπλανηθέντας Ath.³ LLE | ἐπιθυμίαις
 + καὶ ἀπάταις ALL in cupidine peccati E 10f. τοῦ αἰῶνος τούτου] αὐτῶν Ath.²
 11 τιμωρεῖται Ath.³ | τις ἄξιός ἐστιν] ἄξιοί εἰσι A Ath.³E 11f. δειναῖς
 καὶ ποικίλαις τιμωρίαις ~ A Ath.² 12 ἤθελον φημί] λέγω αὐτῷ ἤθελον Ath.³ (E) |
 κύριε < M | ποικίλας + βασάνους A 12f. ταύτας τιμωρίας ~ A Ath.² 18 ἄκουε —
 S. 62,14 δόναμι < E 18f. ἄκουε — τιμωρίας < L² | αἱ ποικίλαι τιμωρίαι καὶ βάσανοι
 Ath.³ L¹ 14 αἱ βάσανοι A | τιμωροῦνται γὰρ < M, daher 14f. αἱ μὲν . . . αἱ δε
 (dreimal) M 17 ἐν ταῖς βουλαῖς Ath.² 19 αὐτῶν ἐπὶ τὴν καρδίαν ~ A |
 ὅτι — ἔργα] τὰ πονηρὰ ἃ ἔπραξαν Ath.² quae (quia? G.-H.) nequiter fecerunt LL
 20 ἀλλὰ] καὶ λοιπὸν Ath.³ et L¹ adhuc et L²

καὶ τὰς λοιπὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς αὐτῶν δουλεύουσιν τῷ κυρίῳ ἐν καθαρᾷ καρδίᾳ· ὅταν οὖν μετανοήσωσιν, τότε ἀναβαίνει ἐπὶ τὴν καρδίαν αὐτῶν τὰ ἔργα τὰ πονηρὰ ἃ ἐπραξαν, καὶ τότε δοξάζουσι τὸν θεόν, ὅτι δίκαιος κριτὴς ἐστὶ καὶ δικαίως ἔπαθεν πάντα ἕκαστος κατὰ τὰς πράξεις αὐτοῦ· τὰ δὲ
 5 λοιπὰ δουλεύουσιν τῷ κυρίῳ ἐν καθαρᾷ καρδίᾳ αὐτῶν καὶ εὐδοκῶνται ἐν πάσῃ πράξει αὐτῶν, λαμβάνοντες πάντα παρὰ τοῦ κυρίου ὅσα αἰτοῦνται· καὶ τότε δοξάζουσιν τὸν κύριον, ὅτι ἐμοὶ παρεδόθησαν, καὶ οὐκέτι οὐδὲν πάσχουσι τῶν πονηρῶν.

Λέγω αὐτῷ· Κύριε, ἔτι μοι τοῦτο δήλωσον. Τί, φησὶν, ἐπιζητεῖς; Εἰ ἄρα, 64,1
 10 φημί, κύριε, τὸν αὐτὸν χρόνον βασανίζονται οἱ τρυφῶντες καὶ ἀπατῶμενοι (VI 4) ὅσον τρυφῶσι καὶ ἀπατῶνται; λέγει μοι· Τὸν αὐτὸν χρόνον βασανίζονται. <Ἐλάχιστον, φημί, κύριε, βασανίζονται> ἔδει γὰρ τοὺς οὕτως τρυφῶντας 2 καὶ ἐπιλανθανομένους τοῦ θεοῦ ἐπταπλασίως βασανίζεσθαι. λέγει μοι· 8
 "Ἀφρων εἰ καὶ οὐ νοεῖς τῆς βασάνου τὴν δύναμιν. Εἰ γὰρ ἐνόουν, φημί, κύριε, 15 οὐκ ἂν σε ἐπηρώτων ἵνα μοι δηλώσης. "Ἀκουε, φησὶν, ἀμφοτέρων τὴν δύναμιν. τῆς τρυφῆς καὶ ἀπάτης ὁ χρόνος ὥρα ἐστὶν μία· τῆς δὲ βασάνου ἡ 4 ὥρα τριάκοντα ἡμερῶν δύναμιν ἔχει. ἐὰν οὖν μίαν ἡμέραν τις τρυφήσῃ καὶ ἀπατηθῇ, μίαν δὲ ἡμέραν βασανισθῇ, ὅλον ἐνιαυτὸν ἰσχύει ἡ ἡμέρα τῆς βασάνου. ὅσας οὖν ἡμέρας τρυφήσῃ τις, τοσοῦτους ἐνιαυτοὺς βασανίζεται. βλέ-
 20 πεις οὖν, φησὶν, ὅτι τῆς τρυφῆς καὶ ἀπάτης ὁ χρόνος ἐλάχιστός ἐστιν, τῆς δὲ τιμωρίας καὶ βασάνου πολλός.

Ἐπεὶ, φημί, κύριε, οὐ νενόηκα ὅλως τοὺς χρόνους τῆς ἀπάτης καὶ τρυφῆς 65,1 καὶ βασάνου, τηλαυγέστερόν μοι δήλωσον. ἀποκριθεὶς μοι λέγει· Ἡ ἀφρο- 2 σύνη σου παρὰ μόνός ἐστιν, καὶ οὐ θέλεις σου τὴν καρδίαν καθαρῆσαι καὶ (VI 5)

1 f. vgl. Ps 50,12

4 vgl. Ps 61,13

6 vgl. Mt 21,22. I Io 3,22

MA Ath.³ (1—4. 15—21) L¹L³E (von 14 εἰ an)

1 κυρίῳ] θεῷ M Ath.³ 2 ὅταν — 5 καρδίᾳ < A (Homoiot.) 4 ἐστὶ καὶ
 Ath.² LL < M 6 παρὰ τοῦ κυρίου πάντα ~ A | οὐ[α αἰτου]ν[τ]ι M
 (Bon.) L¹ ὅσ' ἂν αἰτῶνται AL³ 9 μοι + φημι M 10 οἱ τρυφῶντες καὶ
 ἀπατῶμενοι] qui desciscunt a metu dei LL 11 χρόνον + etiam L¹, in M ist
 nach Bon. vielleicht καὶ oder φησὶ zu ergänzen 12 <ἐλάχιστον — βασανίζονται>
 Hb. (LL) < A, in M befindet sich eine Lücke von mindestens vier Buchstaben
 bis zum Rand; wahrscheinlich hat auch M den Satz durch Homoioteleuton aus-
 gelassen, und es ist etwas zu ergänzen wie ἀλλὰ oder ἀλλὰ γὰρ oder λέγω (Bon.) |
 γὰρ < M 15 σε < AL¹ 15 f. δύναμιν + τῆς τρυφῆς καὶ τῆς βασάνου Ath.²
 16 vor ἀπάτης + τῆς Ath.³ 16 f. ἡ ὥρα — ἔχει] ὥραι — ἔχουσαι Ath.² 17 τρυ-
 φήσῃ τις ~ A 18 ἰσχύσει L¹E (L²) | ἡμέρα + ἐκείνη Ath.²E 19 βασ-
 ανισθήσεται Ath.³ E 22 ἐπεὶ] ἐτι A | τοῖς χρόνοις] περὶ τοῦ χρόνου A (E)
 23 δηλαυγέστε[ρο]ν M

- δουλεύειν τῷ θεῷ. βλέπε, φησίν, μήποτε ὁ χρόνος πληρωθῇ καὶ σὺ ἄφρων
 εὑρεθῇς· ἄκουε οὖν, φησίν, καθὼς βούλει, ἵνα νοήσῃς αὐτά. ὁ τρυφῶν 8
 καὶ ἀπατῶμενος μίαν ἡμέραν καὶ πράσων ἃ βούλεται πολλὴν ἀφροσύνην
 ἐνδέδνται καὶ οὐ νοεῖ τὴν πράξιν ἣν ποιεῖ. εἰς τὴν αὔριον ἐπιλανθάνεται τί
 5 πρὸ μιᾶς ἔπραξεν· ἡ γὰρ τρυφή καὶ ἀπάτη μνήμας οὐκ ἔχει διὰ τὴν ἀφρο-
 σύνην, ἣν ἐνδέδνται, ἡ δὲ τιμωρία καὶ βάσανος δταν κολληθῇ τῷ ἀνθρώπῳ
 μίαν ἡμέραν, μέχρι ἐνιαυτοῦ τιμωρεῖται καὶ βασανίζεται· μνήμας γὰρ μεγά- 4
 λας ἔχει ἡ τιμωρία καὶ βάσανος. βασανιζόμενος οὖν καὶ τιμωρούμενος
 ὅλον τὸν ἐνιαυτόν, μνημονεύει τότε τῆς τρυφῆς καὶ ἀπάτης καὶ γινώσκει
 10 ὅτι διὰ ταῦτα πάσχει τὰ πονηρά. πᾶς οὖν ἄνθρωπος ὁ τρυφῶν καὶ ἀπατῶ-
 μενος οὕτως βασανίζεται, ὅτι ἔχοντες ζωὴν ἑαυτοὺς εἰς θάνατον παραδεδώ-
 κασι. Ποῖαι, φημί, κύριε, τρυφαί εἰσι βλαβεραί; Πᾶσα, φησί, πράξις 5
 τρυφή ἐστι τῷ ἀνθρώπῳ ὃ ἐὰν ἡδέως ποιῇ· καὶ γὰρ ὁ δξύχολος τῇ ἑαυτοῦ
 πράξει τὸ ἱκανὸν ποιῶν τρυφᾷ· καὶ ὁ μοιχὸς καὶ ὁ μέθυσος καὶ ὁ κατὰ
 15 λαλος καὶ ὁ ψεύστης καὶ ὁ πλεονέκτης καὶ ὁ ἀποστερητῆς καὶ ὁ τούτοις τὰ
 ὅμοια πάντα ποιῶν τῇ ἰδίᾳ νόσῳ τὸ ἱκανὸν ποιεῖ· τρυφᾷ οὖν ἐν τῇ πράξει
 αὐτοῦ. αὗται πᾶσαι τρυφαί βλαβεραί εἰσιν τοῖς δούλοις τοῦ θεοῦ· διὰ 6
 ταύτας οὖν τὰς ἀπάτας πάσχουσιν οἱ τιμωρούμενοι καὶ βασανιζόμενοι.
 εἰσὶν δὲ καὶ τρυφαί σώζουσιν τοὺς ἀνθρώπους· πολλοὶ γὰρ ἀγαθὸν ἐργαζό- 7
 20 μενοι τρυφῶσιν, τῇ ἑαυτῶν ἡδονῇ φερόμενοι. αὕτη οὖν ἡ τρυφή σύμφορός
 ἐστὶν τοῖς δούλοις τοῦ θεοῦ καὶ ζωὴν περιποιεῖται τῷ ἀνθρώπῳ τῷ τοιού-
 τῳ· αἱ δὲ βλαβεραὶ τρυφαὶ αἱ προειρημέναι βασάνους καὶ τιμωρίας περι-
 ποιοῦνται· ἐὰν δὲ ἐπιμείνωσι καὶ μὴ μετανοήσωσιν, θάνατον ἑαυτοῖς περι-
 ποιοῦνται.

M P^{ox} (= Oxyrhynchus Pap. XV 1828, Verso: 4 α]υριον — 6 τω; Rekto:
 18 καὶ — 16 νο[σω] το ι!) A Ath.² (2—4. 12—21) L¹L²E

2 οὖν A .]υν M ergo nunc L² nunc L¹E 4 ἐπιλανθάνεται + γὰρ A (et L²E
 ac L¹). Die Lücke in P^{ox} kann γὰρ kaum enthalten haben 6 ἡ βάσανος A
 Lücke in P^{ox} 7 μέχρις A | τιμωρεῖται καὶ < LL | καὶ < M 8 καὶ
 βάσανος < LL | ἡ βάσανος A 9 ποτὲ A 10 [ὅτι δι'] αὐτὰ ταῦτα A
 11 βασανισθη[σε]ται M | εἰς θάνατον ἑαυτοῦς ~ A 12f. φησί πράξις τρυφή
 A (Ath.²) L² (E) τρυφή φησιν (oder viell. ἐστιν Bon.) M omni homini uoluptas est L¹
 13 ὁ < P^{ox} 18f. τῇ ἑαυτοῦ πράξει ML² τῷ ἐ. πάθει A Ath.² moribus suis L¹ Lücke
 in P^{ox} 15 ὁ < M | ὁ < M Lücke in P^{ox} | τ[ού]τοις A τοιούτοις von erster
 Hand aus τοιούτος verbessert P^{ox}, vgl. Mercati 16 πάντα < AL²E (simile)
 aliquid L¹ Lücke in P^{ox} | ἐν M ἐπὶ A 17 αὗται πᾶσαι αἱ τρυφαὶ A αὗται δὲ
 αἱ πράξεις Ath.² 19 γὰρ Ath.² LLE οὖν M < A | ἀγαθὰ Ath.² (opera boni-
 tatis LL) 21f. τῷ τοιούτῳ ALLE < M 22 τιμωρίας + αὐτοῖς A(E) 23 ἐπι-
 μένωσι A + in illis LL

Παραβολὴ ζ'

- Μετὰ ἡμέρας ὀλίγας εἶδον αὐτὸν εἰς τὸ πεδίον τὸ αὐτό, ὅπου καὶ τοὺς ποι- 66,1
 μένας ἑωράκειν, καὶ λέγει μοι· Τί ἐπιζητεῖς; Πάρεμι, φημί, κύριε, ἔρω- (VII)
 τῆσαι σε ἵνα τὸν ἄγγελον τὸν τιμωρητὴν κελεύσης ἐκ τοῦ οἴκου μου ἐξελθεῖν,
 5 ὅτι λίαν με θλίβει. Δεῖ σε, φησὶν, θλιβῆναι· οὕτω γὰρ προσέταξεν ὁ ἔν-
 δοξος ἄγγελος τὰ περὶ σοῦ· θέλει γὰρ σε καὶ πειρασθῆναι. Τί γάρ, φημί,
 κύριε, ἐποίησα οὕτω πονηρόν, ἵνα τούτῳ τῷ ἀγγέλῳ παραδοθῶ; Ἄκουε, 2
 φησὶν· αἱ μὲν ἁμαρτίαι σου πολλάί, ἀλλ' οὐ τοσαῦται ὥστε σε τῷ ἀγγέλῳ
 τούτῳ παραδοθῆναι· ἀλλ' ὁ οἶκός σου μεγάλας ἁμαρτίας καὶ ἀνομίας ἡργά-
 10 σατο, καὶ παρεπικρανθῇ ὁ ἔνδοξος ἄγγελος ἐπὶ τοῖς ἔργοις αὐτῶν καὶ διὰ τοῦτο
 ἐκέλευσέ σε χρόνον τινὰ θλιβῆναι, ἵνα κἀκεῖνοι μετανοήσωσι καὶ καθαρίσωσι
 ἑαυτοὺς ἀπὸ πάσης ἐπιθυμίας τοῦ αἰῶνος τούτου. ὅταν οὖν μετανοήσωσιν καὶ
 καθαρισθῶσιν, τότε ἀποστήσεται ὁ ἄγγελος τῆς τιμωρίας. λέγω αὐτῷ· 3
 Κύριε, εἰ ἐκεῖνοι τοιαῦτα ἡργάσαντο, ἵνα παραπικρανθῇ ὁ ἄγγελος ὁ ἔνδοξος,
 15 τί ἐγὼ ἐποίησα; Ἄλλως, φησὶν, ἐκεῖνοι οὐ δύνανται θλιβῆναι, ἐὰν μὴ σὺ ἢ
 κεφαλὴ τοῦ οἴκου θλιβῆς· σοῦ νὰρ θλιβομένου ἐξ ἀνάγκης κἀκεῖνοι θλιβή-
 σονται, εὐσταθοῦντος δὲ σοῦ οὐδεμίαν θλίψιν δύνανται ἔχειν. Ἄλλ' ἰδοὺ, 4
 φημί, κύριε, μετανεοῦσιν ἐξ ὅλης καρδίας αὐτῶν. Οἶδα, φησὶ, καὶ γὰρ ὅτι
 μετανεοῦσιν ἐξ ὅλης καρδίας αὐτῶν. τῶν οὖν μετανοούντων, φησὶν, δοκεῖς
 20 τὰς ἁμαρτίας εὐθὺς ἀφίεσθαι; οὐ πάντως· ἀλλὰ δεῖ τὸν μετανοοῦντα βα-
 σανίσαι τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν καὶ ταπεινοφρονῆσαι ἐν ἀπάσῃ τῇ πράξει αὐτοῦ
 ἰσχυρῶς καὶ θλιβῆναι ἐν πολλαῖς θλίψεσι καὶ ποικίλαις· καὶ ἐὰν ὑπενέγκῃ τὰς

MA L¹L²E

1 παρ. ζ' LL ἀρχή A *similitudo octava* E παραβολή M (der Papyrus ist so ver-
 stümmelt, daß nicht zu entscheiden ist, ob eine Zahl folgte oder nicht; Bon.)
 3 ἐπιζητεῖς + hic L²E | πάρειμι] παρ' ἐμοί A 3f. ἐρωτῆσαι σε < AE 4 ἄγγελον]
 ποιμένα ALL und, vom Schreiber selbst getilgt und durch ἄγγελον ersetzt, M
 5 με < M | γάρ + φησί A 6 καὶ < ALLE | πειρασθῆναι] *temptare* LL
 probare E 7 τῷ ἀγγέλῳ τούτῳ ~ A 8 ἀλλ' οὐ τοσαῦται < E | σε < A
 9 τούτῳ < M | μεγάλας] *multa* L¹ *copiosa* L² | ἀνομίας καὶ ἁμαρτίας ~ A
 9f. εἰργάσατο A 18 ἀποστήσεται + a te LL ab iis E 14 εἰργάσαντο A |
 ὁ ἔνδοξος ἄγγελος A 15 οὐ δύνανται ἐκεῖνοι ~ A 17 δύνανται θλίψιν ~ A |
 ἀλλ' ἰδοὺ] *sed ecce iam nunc* L¹ *sed iam* L² *ecce* E 18 μετανεοῦσιν M |
 οἶδα — 19 αὐτῶν < M (Homoiot.) 19 ἐξ — αὐτῶν < E | φησὶν < AE
 20 εὐθὺς < A | οὐ παντελῶς A *non proinde continuo* L¹ *nonne potius omnibus ab-*
solutis? E | μετανοήσαντα M 21 ἀ]παση τη M (nach Bon. kaum zweifel-
 haft) πάση A 22 ἰσχυρῶς < LL | ἐν < M | ποικίλαις — ποικίλαις] πάσαις θλίψεσι
 ποικίλαις A

- θλίψεις τὰς ἐπερχομένας αὐτῷ, πάντως σπλαγχνισθήσεται ὁ τὰ πάντα κτίσας
καὶ δυναμώσας καὶ ἱάσιν τινα δώσει αὐτῷ· καὶ τοῦτο πάντως ἐὰν ἴδῃ τὴν 5
καρδίαν τοῦ μετανοούντος καθαρὰν ἀπὸ παντός πονηροῦ πράγματος. σοὶ δὲ
σύμφορόν ἐστιν καὶ τῷ οἴκῳ σου νῦν θλιβῆναι. τί δὲ πολλὰ λέγω; θλιβῆναί
σε δεῖ, καθὼς προσέταξεν ὁ ἄγγελος τοῦ κυρίου ἐκεῖνος, ὁ παραδούς σε
ἐμοί· καὶ τοῦτο εὐχαρίστει τῷ κυρίῳ, ὅτι ἄξιόν σε ἡγήσατο τοῦ προδηλῶσαί 6
σοι τὴν θλίψιν, ἵνα προγνοὺς αὐτὴν ὑπενέγκῃς ἰσχυρῶς. λέγω αὐτῷ· Κύριε,
σὺ μετ' ἐμοῦ γίνου, καὶ πᾶσαν θλίψιν δυνήσομαι ὑπενέγκαι. Ἐγώ, φησίν,
ἔσομαι μετὰ σοῦ· ἐρωτήσω δὲ καὶ τὸν ἄγγελον τὸν τιμωρητὴν ἵνα σε ἐλα-
φροτέρως θλίψῃ· ἀλλὰ ὀλίγῳ χρόνῳ θλιβήσῃ, καὶ πάλιν ἀποκατασταθήσῃ 7
εἰς τὸν τόπον σου· μόνον παρ᾿αμεινον ταπεινοφρονῶν καὶ λειτουργῶν τῷ
κυρίῳ ἐν καθαρᾷ καρδίᾳ, σὺ καὶ τὰ τέκνα σου καὶ ὁ οἶκός σου, καὶ πορεύου
ταῖς ἐντολαῖς μου ἃς σοι ἐντέταλμαι καὶ δυνήσεταιί σου ἡ μετάνοια εἶναι ἰσχυρὰ
καὶ καθαρὰ· καὶ ἐὰν ταῦτα φυλάξῃς μετὰ τοῦ οἴκου σου, ἀποστήσεται 7
πᾶσα θλίψις ἀπὸ σοῦ· καὶ ἀπὸ πάντων δὲ ἀποστήσεται ἡ θλίψις, ὅς ἂν ταῖς
ἐντολαῖς μου περρεύεται ταύταις.

Παραβολὴ η'

- Ἔδειξέ μοι ἰτέαν σκεπάζουσιν πεδία καὶ ὄρη, καὶ ὑπὸ τὴν σκέπην τῆς 67,1
ιτέας πάντες ἐληλύθασιν οἱ κεκλημένοι ἐν ὀνόματι κυρίου. εἰστήκει δὲ 2
20 ἄγγελος τοῦ κυρίου ἔνδοξος λίαν ὑψηλὸς παρὰ τὴν ἰτέαν, δρέπανον ἔχων μέγα, (VIII 1)
καὶ ἔκοπτε κλάδους ἀπὸ τῆς ἰτέας, καὶ ἐπεδίδου τῷ λαῷ τῷ σκεπαζομένῳ
ὑπὸ τῆς ἰτέας· μικρὰ δὲ ῥαβδία ἐπεδίδου αὐτοῖς, ὥσπερ πηχυαῖα. μετὰ τὸ 3

1 f. vgl. Eph 3,9. Ps 67,29

MP^{ber} (Pap. Berolin. 6789, Blatt 1 Rekto: von 19 ελη]λυθασι[ν an) A L¹L²E

2 ἐνδυναμώσας A | ἱάσιν] ἰσχύν A | αὐτῷ L² αὐτοῖς MA < L¹E | ἐὰν — 3 καρ-
δίαν < A 3 μετανοήσαντος M | καθαρῶς A 4 συμφέρον A | δὲ < LL
+ σοι AL² | λέγω < L¹ 5 παραδιδούς A 6 καὶ τοῦτο] quia potius L¹
8 δυνήσομαι πᾶσαν θλίψιν ~ A | ὑπενεγκεῖν A 9f. ελαφρωτερον M 10 ὀλί-
γον χρόνον A 11 τόπον] οἶκον A 12 κυρίῳ + θω M | ἐν + πάση A | σὺ
Bon. fūr σου M < ALLE | πορεύου + ἐν A 13 μου < L² σου A | αἷς A | ἐν-
τέλλομαι A 13f. ἰσχ. καὶ καθ. εἶναι ~ A 14 καὶ ἐὰν — σου < L² | ταύ-
τας A 15 πᾶσα θλίψις] incommoda L¹ | δὲ + φησίν A | ἡ < A | θλίψις
+ omnis LL 15f. ὅσοι ἐν ταῖς ἐντολαῖς μου ταύταις πορευθῶσιν A 17 παρα-
βολὴ η' LL η- M similitudo nona E < A 18 ἰτέαν + μεγάλην AE 19 ελη-
λυθεισαν ML¹ | ἐν P^{ber} LLE τῷ MA 20 ὁ ἄγγελος M | τοῦ < P^{ber} (?) |
τοῦ κυρίου < L²E | λίαν + ἰσχυ[ρος P^{ber}, vom Schreiber durch Punkte getilgt
21 ἔκοπτε A (secabat L¹E caedebat L²) α[π]εκοπτεν M Lücke in P^{ber} 21f. τῷ
λαῷ — ἐπεδίδου < M (Homoiot.) 22 πηχυαῖα M | μετὰ + δὲ AL¹E

- πάντας λαβεῖν τὰ ῥαβδία ἔθηκε τὸ δρέπανον ὁ ἄγγελος, καὶ τὸ δένδρον ἐκεῖνο
 ὑγιὲς ἦν, οἷον καὶ ἐωράκειν αὐτό. ἐθαύμαζον δὲ ἐγὼ ἐν ἑμαυτῷ λέγων· 4
 Πῶς τοσούτων κλάδων κεκομμένων τὸ δένδρον ὑγιὲς ἐστίν; λέγει μοι ὁ ποι-
 μὴν· Μὴ θαύμαζε, εἰ τὸ δένδρον τοῦτο ὑγιὲς διέμεινεν τοσούτων κλάδων
 5 κοπέντων. ἄφες δέ, φησί, πάντα ἴδης, καὶ δηλωθήσεται σοι τὸ τί ἐστίν.
 ὁ ἄγγελος ὁ ἐπιδεδωκώς τῷ λαῷ τὰς ῥάβδους πάλιν ἀπῆτει ἀπ' αὐτῶν· 5
 καὶ καθὼς ἔλαβον, οὕτως καὶ ἐκαλοῦντο πρὸς αὐτόν, καὶ εἰς ἕκαστος αὐτῶν
 ἀπεδίδουν τὰς ῥάβδους. ἐλάμβανεν δὲ ὁ ἄγγελος τοῦ κυρίου καὶ κατενόει
 αὐτάς. παρὰ τινων ἐλάμβανε τὰς ῥάβδους ξηράς καὶ βεβρωμένας ὡς ὑπὸ 6
 10 σητός· ἐκέλευσεν ὁ ἄγγελος τοὺς τὰς τοιαύτας ῥάβδους ἐπιδεδωκότας χωρὶς
 ἰστάνεσθαι. ἔτεροι δὲ ἐπεδίδουν ξηράς, ἀλλ' οὐκ ἦσαν βεβρωμέναι ὑπὸ 7
 σητός· καὶ τούτους ἐκέλευσεν χωρὶς ἰστάνεσθαι. ἔτεροι δὲ ἐπεδίδουν 8
 ἡμιξήρους· καὶ οὗτοι χωρὶς ἰστάνοντο. ἔτεροι δὲ ἐπεδίδουν τὰς ῥάβδους 9
 αὐτῶν ἡμιξήρους καὶ σχισμὰς ἐχούσας· καὶ οὗτοι χωρὶς ἰστάνοντο. ἔτεροι 10
 15 δὲ ἐπεδίδουν τὰς ῥάβδους χλωράς μὲν σχισμὰς δὲ ἐχούσας· καὶ οὗτοι χωρὶς
 ἰστάνοντο. ἔτεροι δὲ ἐπεδίδουν τὰς ῥάβδους τὸ ἥμισυ ξηρόν καὶ τὸ ἥμισυ 11
 χλωρόν· καὶ οὗτοι χωρὶς ἰστάνοντο. ἔτεροι δὲ προσέφερον τὰς ῥάβδους 12
 αὐτῶν τὰ δύο μέρη τῆς ῥάβδου χλωρά, τὸ δὲ τρίτον ξηρόν· καὶ οὗτοι χωρὶς 13
 ἰστάνοντο. ἔτεροι δὲ ἐπεδίδουν τὰ δύο μέρη ξηρά, τὸ δὲ τρίτον χλωρόν· 14
 20 καὶ οὗτοι χωρὶς ἰστάνοντο. ἔτεροι δὲ ἐπεδίδουν τὰς ῥάβδους αὐτῶν παρὰ
 μικρὸν ὅλας χλωράς, ἐλάχιστον δὲ τῶν ῥάβδων αὐτῶν ξηρόν ἦν, αὐτὸ τὸ

MP^{ber} (Blatt 1 Rekto: bis 1 καί; Verso: 4 το — 8 κα[τ]ενοει; Blatt 2 Rekto:
 9 ὡς — 13 ἐπε[δ]ιδουν τ[α]ς; Verso: 15 ἐχουσας — 19 ἰστα[ν]οντο) A L¹L²E

2 εορ[α]κειν M | λέγων — 3 ἐστιν < LL (wahrscheinlich auch < P^{ber})
 3 πῶς; < M 4 τοῦτο < MAE | ἐμεινεν MA 5 ἀφες ὁ[ε] M ἀφ[ε]ς P^{ber} nach
 Schubart (bei Bon.) ἀφ' ἧς δὲ A | φησί < LLE | τὸ τί A οτι M Lücke in P^{ber}
 6 ἐπιδεδωκώς A ἐπιδους M Lücke in P^{ber} (las wohl wie A) | ἀπ' αὐτῶν MA
 αὐτ]ους P^{ber} 7 καί¹ < M | καί² < M (in P^{ber} wahrscheinlich enthalten)
 8 ἀπεδίδουν ALL ε[π]ε[δ]ιδου M]διδουν P^{ber} | τοῦ < P^{ber}? 9 ὡσει M
 10 ἐκέλευεν M(LL) | τοιαύτας < M 11 ἰστ[αν]εσθ[αι] P^{ber} ἰστασθαι A στα[θ]ηναι M |
 ἐπεδίδουσαν A Lücke in P^{ber} 12 ἐκέλευσεν] iubebat L² Lücke in P^{ber} |
 ἰστασθαι A | ἔτεροι — 13 ἰστάνοντο < M 18 ἰστανον]το P^{ber}, vgl. 16
 ιστανοντο ohne Lücke; so habe ich überall in diesem Abschnitt statt ἰσταντο A
 εστανοντο M geschrieben 14 ἔτεροι — 16 ἰστάνοντο < AL¹ (Homoiot.) 15 ῥάβ-
 δους + suas L²E; Lücke in P^{ber}, vielleicht ist aber αὐτῶν zu ergänzen 16 ἔτε-
 ροι — 17 ἰστ. < L² | ἐπεδίδουσαν P^{ber} | τὰς ῥάβδους < P^{ber} | τὸ¹ < A | ἡμισυ²
 MA ἡμισυ μερ]ος P^{ber} (dimidia pars L¹E) 17 [ε]φερον M (für die Lücke in P^{ber}
 zu kurz) porrigebant (d. h. ἐπεδίδουν) L²E 19 ἔτεροι — 20 ἰστ. < L² 21 ἐλα-
 χιστα und ξη]ρα M

- ἄκρον· σχισμὰς δὲ εἶχον ἐν αὐταῖς· καὶ οὗτοι χωρὶς ἰστάνοντο. ἐτέρων 15
 δὲ ἦν ἐλάχιστον χλωρόν, τὰ δὲ λοιπὰ μέρη τῶν ῥάβδων ξηρά· καὶ οὗτοι
 χωρὶς ἰστάνοντο. ἑτεροὶ δὲ ἤρχοντο τὰς ῥάβδους χλωρὰς φέροντες ὡς 16
 ἔλαβον παρὰ τοῦ ἀγγέλου· τὸ δὲ πλεῖον μέρος τοῦ ὄχλου τοιαύτας ῥάβδους
 5 ἐπεδίδουν. ὁ δὲ ἄγγελος ἐπὶ τούτοις ἐχάρη λίαν· καὶ οὗτοι χωρὶς ἰστάνοντο.
 ἑτεροὶ δὲ ἐπεδίδουν χλωρὰς καὶ παραφνάδας ἐχούσας· καὶ οὗτοι χωρὶς 17
 ἰστάνοντο· καὶ ἐπὶ τούτοις ὁ ἄγγελος λίαν ἰλαρὸς ἐγένετο. ἑτεροὶ δὲ ἐπε- 18
 δίδουν τὰς ῥάβδους αὐτῶν χλωρὰς καὶ παραφνάδας ἐχούσας· αἱ δὲ παρα-
 φνάδες αὐτῶν ὥσει καρπὸν τινα εἶχον· καὶ λίαν ἰλαροὶ ἦσαν οἱ ἄνδρες ἐκείνοι
 10 ὧν αἱ ῥάβδοι τοιαῦται εὐρέθησαν. καὶ ὁ ἄγγελος ἐπὶ τούτοις ἠγαλλιᾶτο,
 καὶ ὁ ποιμὴν σὺν αὐτῷ λίαν ἰλαρὸς ἦν ἐπὶ τούτοις.
 Ἐκέλευσε δὲ ὁ ἄγγελος τοῦ κυρίου στεφάνους ἐνεχθῆναι. καὶ ἐνέχθησαν 68,1
 στέφανοι ὥσει ἐκ φοινίκων γεγονότες, καὶ ἐστεφάνωσε τοὺς ἄνδρας τοὺς (VIII 2)
 ἐπιδεδωκότας τὰς ῥάβδους τὰς παραφνάδας ἐχούσας καὶ καρπὸν τινα καὶ
 15 ἀπέλυσεν αὐτοὺς εἰς τὸν πύργον. καὶ ἄλλους δὲ ἀπέλυσεν εἰς τὸν πύργον, 2
 τοὺς τὰς ῥάβδους ἐπιδεδωκότας τὰς παραφνάδας ἐχούσας, καρπὸν δὲ μὴ
 ἐχούσας, δοὺς αὐτοῖς σφραγίδα. ἱματισμὸν δὲ τὸν αὐτὸν εἶχον πάντες 3
 λευκὸν ὥσει χιόνα, οἱ πορευόμενοι εἰς τὸν πύργον. καὶ τοὺς τὰς ῥάβδους 4
 ἐπιδεδωκότας χλωρὰς ὡς ἔλαβον ἀπέλυσεν, δοὺς αὐτοῖς ἱματισμὸν λευκὸν
 20 καὶ σφραγίδα. μετὰ τὸ ταῦτα τελέσαι τὸν ἄγγελον λέγει τῷ ποιμένι· 5
 Ἐγὼ ὑπάγω· σὺ δὲ τούτους ἀπόλυσον εἰς τὰ τεῖχη, καθὼς τις ἄξιός
 ἔστιν κατοικεῖν. κατανόησον δὲ τὰς ῥάβδους αὐτῶν ἐπιμελῶς καὶ οὕτως
 ἀπόλυσον. βλέπε, μή τις σε παρέλθῃ· ἐὰν δὲ τίς σε παρέλθῃ, φησὶν, ἐγὼ
 αὐτοὺς ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον δοκιμάσω. ταῦτα εἰπὼν τῷ ποιμένι ἀπῆλθεν.
 25 μετὰ τὸ ἀπελθεῖν τὸν ἄγγελον λέγει μοι ὁ ποιμὴν· Λάβωμεν παρὰ πάντων 6
 τὰς ῥάβδους καὶ φυτεῖσθωμεν αὐτάς, εἴ τινες ἐξ αὐτῶν δυνήσονται ζῆσαι.
 λέγω αὐτῷ· Κύριε, τὰ ξηρὰ ταῦτα πῶς δύναται ζῆσαι; ἀποκριθεὶς μοι 7

MA L¹L³E

- 1 σχισμὰς — αὐταῖς < L² | ἐτέρων — 3 ἰστ. < L³ 2 μέρη < A
 4 παρὰ τοῦ ἀγγέλου < L¹ 5 ε[π]εδίδου M 6 ἑτεροὶ — 7 ἐγένετο < A |
 ἐπεδίδουν + uirgas LLE 7f. επεδιδου]υ[ν δε ετεροι ~ M 9 ὥσει < LLE |
 τινα < E | ἄνδρες] ἄνθρωποι A(E) ἰραὶ L² 11 σὺν αὐτῷ < AL³
 12 τοῦ < A 14 τὰς ἐχούσας τὰς παραφ. A 15 ἀπέλυσεν¹] iussit ire LL
 misit E | τοὺς ἄλλους A αὐτοὺς LL illos alios E | ἀπέλυσεν²] ἀπέστειλεν A
 misit L¹E iussit ire L³ 16 ῥάβδους + τὰς χλωρὰς AE (totas uirides) | τὰς²]
 καὶ A 17 ἐχούσας + τὰς παραφνάδας A(E) | σφραγίδας A | πάντες εἶχον ~ A |
 πάντες < L¹ 19 λευκὸν < A 20 σφραγίδα AL²(L¹) 21 ἀπολύσεις A
 21f. ἄξιός ἐστί τις ~ A 23 ἀπόλυσον + ἐπιμελῶς δὲ κατανόησον A(L¹E) | φησὶν.
 ἐὰν δὲ τίς σε παρέλθῃ ~ A καὶ φησὶν M < E | φησὶν < L³ 25 καὶ μετὰ AL³E |
 παρὰ < AE 26 τινες ἐξ αὐτῶν < L¹ 27 λέγω — ζῆσαι < L³ | δύναται A

- λέγει· Τὸ δένδρον τοῦτο ἰτέα ἐστὶν καὶ φιλόζωνον τὸ γένος· ἐὰν φυτευθῶσι καὶ
 μικρὰν ἱκμάδα λάβωσι αἱ ῥάβδοι αὐταί, ζήσονται πολλαὶ ἐξ αὐτῶν· εἴτα δὲ
 πειρώσω καὶ ὕδωρ αὐταῖς παραχέω. ἐάν τις αὐτῶν δυνηθῇ ζῆσαι, συγκαρῆ-
 σομαι αὐταῖς· ἐὰν δὲ μὴ ζήσεται, οὐχ εὖρεθήσομαι ἐγὼ ἀμελής. ἐκέλευσέν 8
 5 με ὁ ποιμὴν καλέσαι, καθὼς τις αὐτῶν ἐστάθη. ἤλθον τάγματα τάγματα
 καὶ ἐπεδίδουν τὰς ῥάβδους τῷ ποιμένι· ἐλάμβανεν δὲ ὁ ποιμὴν τὰς ῥάβδους
 καὶ κατὰ τάγματα ἐφύτευεν αὐτάς· μετὰ τὸ φυτεῦσαι αὐτάς ὕδωρ αὐταῖς
 πολὺ παρέχεεν, ὥστε ἀπὸ τοῦ ὕδατος μὴ φαίνεσθαι τὰς ῥάβδους. μετὰ 9
 10 τὸ ποτίσαι αὐτὸν τὰς ῥάβδους λέγει μοι· Ἄγωμεν καὶ μετὰ ὀλίγας ἡμέρας
 ἐπανέλθωμεν καὶ ἐπισκεψώμεθα τὰς ῥάβδους ταύτας πάσας· ὁ γὰρ κτίσας
 τὸ δένδρον τοῦτο θέλει πάντας ζῆν τοὺς λαβόντας ἀπ' αὐτοῦ κλάδους. ἐλπίζω
 δὲ καὶ γὰρ ὅτι λαβόντα τὰ ῥαβδία ταῦτα ἱκμάδα καὶ ποτισθέντα ὕδατι ζήσεται
 τὸ πλείστον μέρος.
- Λέγω αὐτῷ· Κύριε, τὸ δένδρον τοῦτο τί ἐστὶν γνώρισόν μοι· ἀποροῦμαι 69,1
 15 γὰρ περὶ αὐτοῦ, ὅτι τοσοῦτων κλάδων κοπέντων ὑγιές ἐστὶν τὸ δένδρον (VIII 3)
 καὶ ὅλως οὐδὲν φαίνεται κεκομμένον ἀπ' αὐτοῦ· ἐν τούτῳ οὖν ἀποροῦμαι.
 Ἄκουε, φησὶν· τὸ δένδρον τοῦτο τὸ μέγα τὸ σκεπάζον πεδία καὶ ὄρη καὶ 2
 πᾶσαν τὴν γῆν νόμος θεοῦ ἐστὶν δοθεὶς εἰς ὅλον τὸν κόσμον· ὁ δὲ νόμος
 οὗτος ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ ἐστὶν ὁ κηρυχθεὶς εἰς τὰ πέρατα τῆς γῆς· οἱ
 20 δὲ ὑπὸ τὴν σκέπην λαοὶ ὄντες οἱ ἀκούσαντες τοῦ κηρύγματος καὶ πι-
 στεύσαντες αὐτῷ· ὁ δὲ ἄγγελος ὁ μέγας καὶ ἑνδοξος Μιχαὴλ ὁ ἔχων 3
 τὴν ἐξουσίαν τούτου τοῦ λαοῦ καὶ διακυβερνῶν (αὐτούς)· αὐτὸς γὰρ ἐστὶν
 ὁ διδὼν αὐτοῖς τὸν νόμον εἰς τὰς καρδίας τῶν πιστευόντων. ἐπισκέπτεται
 οὖν αὐτούς, οἷς ἔδωκε τὸν νόμον, εἰ ἄρα τετηρήκασιν αὐτόν. βλέπεις δὲ 4
 25 ἐνὸς ἐκάστου τὰς ῥάβδους· αἱ γὰρ ῥάβδοι ὁ νόμος ἐστίν. βλέπεις οὖν πολλὰς

MA L¹L²E

- 1 ἐὰν + οὖν AL¹ et si L² et simulac E 2 λαμβάνωσιν A | αὐταί < A
 8 πειρώσωμεν (so auch in M, μεν aber von erster Hand getilgt) . . . παραχέειν A
 templemus et irrigemus E 4 αὐταῖς] εἰ L¹ illi L² | ζήσῃ A | ἐκέλευσε +
 δὲ A + deinde LL + et E 5 μοι A | καλέσαι καθὼς] uocare eos; et sicut L¹
 7 ἐφύτευσεν ALLE | καὶ μετὰ ALLE | αὐτάς] omnes LL < A 8 ὥστε + tege-
 rentur ab aqua LL(E), daher + σκεπασθῆναι καὶ? G.-H. | καὶ μετὰ AL¹E
 9 ἄγωμεν < A 10 ταύτας < A | πάσας < MLL 10f. κς του δενδρον
 τουτου M 11 λαμβανοντας M | ἀπ' αὐτοῦ] ἐκ τοῦ δένδρου τούτου AE | κλαδον M
 12 ζήσονται A 13 μέρος + αὐτῶν AL²E 14 γνώρισόν μοι τί ἐστὶν ~ A 15 ὅτι
 < M 16 καὶ — ἀποροῦμαι < L² | ὅλως < A 18 ὁ δοθεὶς AE
 19 υἱὸς θεοῦ A | ὁ² < A (LL?) 21 αὐτῷ] εἰς αὐτόν A | Μιχαὴλ + ἐστὶν L¹E
 (und so auch in M, ἐστὶν aber von erster Hand getilgt) | ὁ² < M 22 < αὐτούς >
 Hg. (LLE) < MA | αὐτοῖς] οὗτος A 23 διδούς A 24 αὐτὸς A | τὸν νόμον
 + eius E < A 24 βλέπεις — 25 ῥάβδους < L² 25 γὰρ] δε M

- ἐκ τῶν ῥάβδων ἡχρειωμένας, γνώση δὲ αὐτοὺς πάντας τοὺς μὴ τηρήσαντας
τὸν νόμον, καὶ ὅψῃ ἐνὸς ἐκάστου τὴν κατοικίαν. λέγω αὐτῷ· Κύριε, διατί 5
οὗς μὲν ἀπέλυσεν εἰς τὸν πύργον, οὗς δὲ σοὶ κατέλιπεν; Ὅσοι, φησί, παρέ-
βησαν τὸν νόμον ὃν ἔλαβον παρ' αὐτοῦ, εἰς τὴν ἐμὴν ἐξουσίαν αὐτοὺς κατέ-
5 λιπεν εἰς μετάνοιαν· ὅσοι δὲ ἤδη εὐηρέστηκαν τῷ νόμῳ καὶ τετήρηκαν αὐ-
τόν, ὑπὸ τὴν ἰδίαν ἐξουσίαν αὐτοὺς ἔχει. Τίνες οὖν, φημί, κύριε, εἰσὶν οἱ 6
ἐστεφανωμένοι καὶ εἰς τὸν πύργον ὑπάγοντες; ἀποκριθεὶς μοι λέγει· Οἱ
ἐστεφανωμένοι οὗτοί εἰσιν οἱ μετὰ τοῦ διαβόλου παλαίσαντες καὶ νικήσαν-
τες αὐτόν· οὗτοί εἰσιν οἱ ὑπὲρ τοῦ νόμου παθόντες· οἱ δὲ ἕτεροι καὶ αὐτοὶ 7
10 τὰς ῥάβδους χλωρὰς ἐπιδεδωκότες καὶ παραφνάδας ἐχούσας, καρπὸν δὲ
μὴ ἐχούσας, ὑπὲρ τοῦ νόμου θλιβέντες, μὴ παθόντες δὲ μηδὲ ἀρνησάμενοι
τὸν νόμον αὐτῶν. οἱ δὲ χλωρὰς ἐπιδεδωκότες, οἷας ἔλαβον, σεμνοὶ 8
καὶ δίκαιοι καὶ λίαν πορευθέντες ἐν καθαρᾷ καρδίᾳ καὶ τὰς ἐντολὰς τοῦ
κυρίου πεφυλακότες. τὰ δὲ λοιπὰ γνώση, ὅταν κατανοήσω τὰς ῥάβδους ταύ-
15 τας τὰς πεφυτευμένας καὶ πεποτισμένας.
- Μετὰ ἡμέρας ὀλίγας ἦλθομεν εἰς τὸν τόπον, καὶ ἐκάθισεν ὁ ποιμὴν εἰς 70,1
τὸν τόπον τοῦ ἀγγέλου τοῦ μεγάλου, καὶ γὰρ παρεστάθην αὐτῷ. λέγει μοι· (VIII 4)
Περιζῶσαι ὠμόλινον καὶ διακόνει μοι. περιεζωσάμην ἐγὼ ὠμόλινον ἐκ σάκ-
κου γεγονὸς καθαρόν. ἰδὼν με περιεζωσμένον καὶ ἔτοιμον ὄντα τοῦ δια- 2
20 κονεῖν αὐτῷ, Κάλει, φησὶν, τοὺς ἄνδρας, ὧν εἰσιν αἱ ῥάβδοι πεφυτευμέναι,
κατὰ τὰ τάγματα, ὥς τις ἐπέδωκεν τὰς ῥάβδους. ἀπῆλθον εἰς τὸ πεδῖον καὶ
ἐκάλεσα πάντας· καὶ ἔστησαν πάντες τάγματα τάγματα. λέγει δὲ 8
αὐτοῖς· Ἐκαστος ἐκτιλάτω τὰς ῥάβδους τὰς ἰδίας καὶ φερέτω πρὸς με.
πρῶτοι ἐπέδωκαν οἱ τὰς ξηρὰς καὶ κεκομμένας ἐσχηκότες· ὥσαύτως εὐρέ- 4
25 θησαν ξηραὶ καὶ κεκομμένα· ἐκέλευσεν αὐτοὺς χωρὶς στήναι. εἰτα 5

MA L¹L²E

1 ἐκ τῶν ῥάβδων] ῥάβδους A | γνώση δὲ AL²(L¹) ἰδε M | πάντας < L²E
2 ὅψῃ A 3 κατέλειπεν A 4f. κατέλιπεν αὐτοὺς ~ A 5 εὐηρέστησαν A |
τετηρήκασιν A 6 ἔχει αὐτοὺς ~ A 7 ἀποκριθεὶς — 9 αὐτόν < A |
ἀποκρ. < LL 9 εἰσιν < ME | ἕτεροι < LL | καὶ αὐτοὶ + οἱ M < LLE
10 χλωρὰς τὰς ῥάβδους ~ A | ἐχούσας M 11 οἱ ὑπὲρ AL²E | δὲ < M
13 τοῦ < A 16 καὶ μετὰ AL²E 17 τοῦ μεγάλου < AE | καὶ λέγει
AL²E (tunc L¹) 18 καὶ — ὠμόλινον < A (Homoiot.) 19 καθαρὸν < L² |
ἰδὼν + δὲ AL²E | τοῦ] τω M 21 τὸ τάγμα A(LLE) | ὥς τις] ὅστις A |
ἔδωκε A | ἀπῆλθον — πεδῖον < L² | καὶ ἀπῆλθον AE(L¹) 22 ἔστησαν πάντες
τάγματα τάγματα Lake (vgl. S. 68,5) ἐσταθῇ π[αντα] τα ταγματα M (Bon.) ἔστησαν
πάντα τὰ τάγματα A *universi constiterunt agminibus suis* L¹(E) (*qui cum*) *uenissent*
et locis suis steterunt L² | δὲ < A 23 ἐκτεινάτω M | τὰς ἰδίας ῥάβδους ἐκτι-
λάτω ~ A 24 ὥσαύτως — 25 κεκομμένα < L² | ὥσαύτως ME καὶ οἱ οὕτως A

- ἐπέδωκαν τὰς ῥάβδους οἱ τὰς ξηρὰς καὶ μὴ κεκομμένας ἔχοντες· τινὲς ἐξ αὐτῶν ἐπέδωκαν τὰς ῥάβδους χλωρὰς, τινὲς δὲ ξηρὰς καὶ κεκομμένας ὡς ὑπὸ σπητός. τοὺς ἐπιδεδωκότας χλωρὰς ἐκέλευσεν χωρὶς στῆναι, τοὺς δὲ ξηρὰς καὶ κεκομμένας μετὰ τῶν πρώτων ἐκέλευσεν στῆναι. εἰτα ἐπέ- 6
 5 δωκαν οἱ τὰς ἡμίσιους ξηροὺς καὶ σχισμὰς ἐχούσας· πολλοὶ ἐξ αὐτῶν χλωρὰς ἐπέδωκαν καὶ μὴ ἐχούσας σχισμὰς· τινὲς δὲ χλωρὰς καὶ παραφνάδας ἐχούσας καὶ εἰς τὰς παραφνάδας καρπούς, οἷας ἔσχον οἱ εἰς τὸν πύργον πορευθέντες ἔστεφανωμένοι· τινὲς δὲ ἐπέδωκαν ξηρὰς καὶ βεβρωμέ-
 10 νας, τινὲς δὲ ξηρὰς καὶ ἀβρώτους, τινὲς δὲ οἷας ἦσαν ἡμίξηροι καὶ σχισμὰς ἔχουσαι. ἐκέλευσεν αὐτοὺς ἕκαστον αὐτῶν χωρὶς στῆναι, τοὺς μὲν πρὸς τὰ ἴδια τάγματα, τοὺς δὲ χωρὶς.
 Εἰτα ἐπεδίδουν οἱ τὰς ῥάβδους χλωρὰς μὲν ἔχοντες, σχισμὰς δὲ ἐχούσας· 71,1
 οὗτοι πάντες χλωρὰς ἐπέδωκαν καὶ ἔστησαν εἰς τὸ ἴδιον τάγμα. ἐχάρη ὁ (VIII 5)
 ποιμὴν ἐπὶ τούτοις, ὅτι πάντες ἡλλουώθησαν καὶ ἀπέθοντο τὰ σχίσματα 2
 15 αὐτῶν. ἐπέδωκαν δὲ καὶ οἱ τὸ ἡμισυ χλωρόν, τὸ δὲ ἡμισυ ξηρόν· τινῶν εὐρέθησαν αἱ ῥάβδοι ὀλοτελεῖς χλωραί, τινῶν ἡμίξηροι, τινῶν ξηραὶ καὶ βεβρωμέναι, τινῶν δὲ χλωραὶ καὶ παραφνάδας ἔχουσαι. οὗτοι πάντες ἀτελύ-
 8 θησαν ἕκαστος πρὸς τὸ τάγμα αὐτοῦ. εἰτα ἐπέδωκαν οἱ τὰ δύο μέρη χλωρὰ ἐσχηκότες, τὸ δὲ τρίτον ξηρόν· πολλοὶ ἐξ αὐτῶν χλωρὰς ἐπέδωκαν,
 20 πολλοὶ δὲ ἡμιξήρους, ἕτεροι δὲ ξηρὰς καὶ βεβρωμένας· οὗτοι πάντες ἀπεστάλησαν ἕκαστος εἰς τὸ ἴδιον τάγμα. ἕτεροι δὲ ἐπεδίδουσιν τὰς ῥάβδους αὐτῶν, τὰ δύο μέρη ξηρά, τὸ δὲ τρίτον χλωρόν· πολλοὶ ἐξ αὐτῶν ἐπέδωκαν ἡμιξήρους, τινὲς δὲ ξηρὰς (καὶ βεβρωμένας, τινὲς δὲ ἡμιξήρους) καὶ σχισμὰς ἐχούσας· ἐλάχιστοι δὲ χλωρὰς ἐπέδωκαν· οὗτοι πάντες ἔστησαν
 25 εἰς τὸ ἴδιον τάγμα. ἐπέδωκαν δὲ οἱ τὰς ῥάβδους χλωρὰς ἐσχηκότες, ἐλά- 6
 χιστον δὲ ξηρόν καὶ σχισμὰς ἐχούσας. ἐκ τούτων τινὲς χλωρὰς ἐπέδωκαν,

MA L¹L²E

- 1 τὰς ῥάβδους < AL¹ | τινὲς + δὲ A 2 ὡς < M 3 ἐπιδεδωκότας
 + ὁν AE (quidem) | σταθῆναι A (auch 4) 4 κεκομμένας + ἐπιδεδωκότας AL¹ |
 ἐκέλευσε μετὰ τῶν πρώτων ~ A 5 ἡμιξήρους A | καὶ πολλοὶ AE 7 οἱ-
 ους A | εἶχον AE 9 δὲ² < ML²E 10 ἐχούσας M | ἕνα ἕκαστον (ohne
 αὐτῶν) A | σταθῆναι A 12 τὰς ῥάβδους < M 18 ἐχάρη + δὲ AL²E
 14 ἀπέθοντο τὰς σχισμὰς A 15 τὸ ἡμισυ χλωρόν < E | ξηρόν + ἔχοντες
 ALLE | ξηρόν ... χλωρόν ~ M | τινῶν + ὁν A(E) 16 ὀλοτελεῖς < L² |
 τινῶν² — 17 βεβρ. < L¹ 19 ἔχοντες A | πολλοὶ + δε M 20 f. ἀπεστάλησαν]
 ἔστησαν AL² 21 ἕκαστος < AE | ἕτεροι — 25 τάγμα < A (Homoiot.) | δὲ]
 deinde L¹ 23 καὶ — ἡμιξήρους (Hg.) < M 24 ἐλάχιστοι] pauci L²E
 (scissuras) minimas (habentes), alii L² 25 ἐπέδωκαν — S. 71,2 αὐτῶν < L¹ |
 ῥάβδους + αὐτῶν AL² 25 f. ἐλάχιστον] extrema pars (ἔσχατον) E (auch S. 71,2)
 26 ξηρόν < A

τινὲς δὲ χλωρὰς καὶ παραφνάδας ἔχουσας. ἀπῆλθον καὶ οὗτοι εἰς τὸ τάγμα αὐτῶν. εἰτα ἐπέδωκαν οἱ ἐλάχιστον ἔχοντες χλωρόν, τὰ δὲ λοιπὰ μέρη 6
ξηρά· τούτων αἱ ῥάβδοι εὐρέθησαν τὸ πλεῖστον μέρος χλωραὶ καὶ παρα-
φνάδας ἔχουσαι καὶ καρπὸν ἐν ταῖς παραφνάσιν, καὶ ἑτεραι χλωραὶ ὄλαι. ἐπὶ
5 ταύταις ταῖς ῥάβδοις ἔχαραν ὁ ποιμὴν μεγάλως, ὅτι οὕτως εὐρέθησαν.
ἀπῆλθον καὶ οὗτοι ἕκαστος εἰς τὸ ἴδιον τάγμα.

Μετὰ τὸ πάντων κατανοῆσαι τὰς ῥάβδους τὸν ποιμένα λέγει μοι· Εἰπόν 72,1
σοι, ὅτι τὸ δένδρον τοῦτο φιλόζωόν ἐστιν. βλέπεις, φησί, πόσοι μετενόησαν (VIII 6)
καὶ ἐσώθησαν; Βλέπω, φημί, κύριε. Ἴνα εἰδῇς, φησὶν, τὴν πολυσπλαγχνίαν
10 τοῦ κυρίου, ὅτι μεγάλη καὶ ἐνδοξὸς ἐστὶν καὶ ἔδωκεν πνεῦμα τοῖς ἀξίοις
οἷσι μετανοίας. Ὅτι οὖν, φημί, κύριε, πάντες οὐ μετενόησαν; Ὡν εἶδεν, 2
φησὶν, ὁ κύριος τὴν καρδίαν μέλλουσαν καθαρὰν γενέσθαι καὶ δουλεύειν αὐτῷ
ἐξ ὅλης καρδίας, τούτοις δέδωκε τὴν μετάνοιαν· ὧν δὲ εἶδε τὴν δολιότητα
καὶ πονηρίαν, καὶ μέλλοντας ἐν ὑποκρίσει μετανοεῖν, ἐκείνοις οὐκ ἔδωκεν,
15 μήποτε πάλιν βλασφημῇσωσιν τὸν νόμον αὐτοῦ. λέγω αὐτῷ· Κύριε, νῦν 3
μοι ἐπίλυσον τοὺς τὰς ῥάβδους ἀποδεδωκότας, ποταπὸς τις αὐτῶν ἐστι,
καὶ τὴν τούτων κατοικίαν, ἵνα ἀκούσαντες οἱ πιστεύσαντες καὶ εἰληφότες
τὴν σφραγίδα καὶ τεθλακότες αὐτήν καὶ μὴ τηρήσαντες ὑγιή, ἐπιγνόντες
τὰ ἑαυτῶν ἔργα μετανοήσωσιν, λαβόντες ὑπὸ σοῦ σφραγίδα, καὶ δοξάσωσι
20 τὸν κύριον, ὅτι ἐσπλαγχνίσθη ἐπ' αὐτοῖς καὶ ἐξαπέστειλén σε τοῦ ἀνακαινί- 4
σαι τὰ πνεύματα αὐτῶν. Ἄκουε, φησὶν· ὧν αἱ ῥάβδοι ξηραὶ καὶ βεβρω-
μένοι ὑπὸ σιτῶς εὐρέθησαν, οὗτοί εἰσιν ἀποστάται καὶ προδόται τῆς ἐκκλη-
σίας καὶ βλασφημῇσαντες ἐν ταῖς ἁμαρτίαις αὐτῶν τὸν κύριον, ἔτι δὲ καὶ
ἐπαισχυνθέντες τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου τὸ ἐπικληθὲν ἐπ' αὐτούς. οἷτοι οὖν εἰς
25 τέλος ἀπέθανον τῷ θεῷ. βλέπεις ὅτι οὐδὲ εἰς αὐτῶν μετενόησε, καίπερ
ἀκούσαντες τὰ ῥήματα ἃ ἐλάλησας αὐτοῖς, ἃ σοι ἐνετειλάμην· ἀπὸ τῶν

24 vgl. Gen 48,16. Am 9,12. Iac 2,7

MP^{ox} (= Oxyrhynchus Pap. XIII 1599, Verso: von 26 απο an) A L¹L²E
C³ (4 ἐν — 22 εὐρέθησαν)

1 ἀπῆλθον — 4 ἔχουσαι < M 4 ἑτεραι] reliquae L¹ caeterorum L² 5 ποι-
μὴν + λίαν A 6 καὶ ML¹EC³ δὲ A 9 εἰδῇς MALLC³ uidiisti E | πολυ-
ευσπλαγχνίαν A 10 ἐπέδωκεν M 11 ὅτι] οἷτοι A | οὖν < C³ 12 ὁ κύριος
< A deus L² 13 ἔδωκε A 14 καὶ μέλλοντας] μελλόντων A(E) | μετα-
νοεῖν] εἶναι M | ἔδωκε + μετάνοιαν A(LL)EC³ 15 βλασφημῇσωσιν] βεβηλώσωσι A |
τὸν νόμον] τὸ ὄνομα AEC³. | νῦν + οὖν A < C³ 16 ἐπίλυσον] δήλωσον ALL
ezplica E | ἐπιδεδωκότας AE δεδωκότας C³ 20 ἐπ' αὐτούς A | ἀπέστειλέ A
21 f. βεβρωμένοι + uelut LL 22 εὐρέθησαν < M | οἱ ἀποστάται A 24 τοῦ < A
25 ἀπέθανον] ἀπώλοντο A | βλέπεις + δὲ ALLE 25 f. καίπερ ἀκούσαντες Ang.
καὶ παρακούσαντες A x[αιπερ] ακουσαντες M

- τοιούτων ἡ ζωὴ ἀπέστη. οἱ δὲ τὰς ξηρὰς καὶ ἀσήπτους ἐπιδεδωκότες, καὶ 5
οὗτοι ἐγγὺς αὐτῶν· ἦσαν γὰρ ὑποκριταὶ καὶ διδασκὰς ἐτέρας εἰσφέροντες καὶ
ἐκστρέφοντες τοὺς δούλους τοῦ θεοῦ, μάλιστα δὲ τοὺς ἡμαρτηκότας, μὴ ἀφίον-
τες αὐτοὺς μετανοεῖν, ἀλλὰ ταῖς διδασκαλαῖς ταῖς μωραῖς πείθοντες αὐτούς. οὐ-
5 τοι οὖν ἔχουσιν ἐλπίδα τοῦ μετανοῆσαι. βλέπεις δὲ ἐξ αὐτῶν πολλοὺς 6
μετανενοηκότας ἀφοῦτε ἐλάλησας αὐτοῖς τὰς ἐντολάς μου· καὶ ἔτι μετανοή-
σωσιν. ὅσοι δὲ οὐ μετανοήσουσιν, ἀπώλεσαν τὴν ζωὴν αὐτῶν· ὅσοι δὲ μετε-
νόησαν ἐξ αὐτῶν, ἀγαθοὶ ἐγένοντο, καὶ ἐγένετο ἡ κατοικία αὐτῶν εἰς τὰ
τείχη τὰ πρῶτα· τινὲς δὲ καὶ εἰς τὸν πύργον ἀνέβησαν. βλέπεις οὖν, φησὶν,
10 ὅτι ἡ μετάνοια τῶν ἁμαρτωλῶν ζωὴν ἔχει, τὸ δὲ μὴ μετανοῆσαι θάνατον.
"Ὅσοι δὲ ἡμιζήρους ἐπέδωκαν καὶ ἐν αὐταῖς σχισμὰς εἰχον, ἄκουε περὶ 73,1
αὐτῶν. ὅσων ἦσαν αἱ ῥάβδοι ἡμιζήροι, δίψυχοί εἰσιν· οὔτε γὰρ ζῶσιν οὔτε (VIII 7)
τεθνήκασιν. οἱ δὲ ἡμιζήρους ἔχοντες καὶ ἐν αὐταῖς σχισμὰς, οὗτοι καὶ 2
δίψυχοί εἰσιν καὶ κατάλαλοι, μηδέποτε εἰρηνεύοντες ἐν ἑαυτοῖς, ἀλλὰ δι-
15 χροστατοῦντες πάντοτε. καὶ τούτοις, φησὶν, ἔτι κεῖται μετάνοια. βλέπεις,
φησὶν, ἤδη τινὰς ἐξ αὐτῶν μετανενοηκότας. καὶ ἔτι ἐλπίς ἐστὶν ἐν αὐτοῖς
μετανοίας. ὅσοι οὖν, φησὶν, ἐξ αὐτῶν μετανενοήκασιν, τὴν κατοικίαν εἰς 8
τὸν πύργον ἔχουσιν· ὅσοι δὲ ἐξ αὐτῶν βραδύτερον μετανοήσουσιν, εἰς τὰ

14 vgl. I Thess 5,13

MP^{ox}A L¹L²E

1 τοιούτων + οὖν ML¹E | δέ + τὰς ῥάβδους L² (so auch in M, aber durch Punkte über den Buchstaben getilgt) 2 οὗτοι· P^{ox} | γὰρ < P^{ox} | ἐτέρας MP^{ox} ξένας A *prauas* LL *duplicem* (*doctrinam*) E | εἰσφέροντες ἐτέρας ~ P^{ox} | καὶ² < M(L²) 8 δέ + παλιν P^{ox} | ἡμαρτηκοτες P^{ox} | αφεντες P^{ox} αφιέν-
τες A 4 μετανοεῖν αὐτούς ~ A 5 πολλοὺς ἐξ αὐτῶν ~ A | πολλοὺς < P^{ox} 6 καὶ μετανενοηκότας A(L¹) μετανενοηκοτες P^{ox} (vgl. zu 3) | ἀφ' ἧς A | ἐλάλησα A *punitiatum est* E Lücke in M | ἔτι + δε M | μετανοήσουσιν A 7 ὅσοι — μετα-
νοήσουσιν] ἐπει M | μετενοησαν P^{ox} | ἀπώλεσαν] *amittent* LL | ζωὴν] *φυγην* P^{ox} 8 ἀγαθοὶ — καὶ < L¹ 10 εἶχεν P^{ox} 11 κατ[α] [αντας σχι]σματα (< καὶ) M (Bon.) | ἄκουε + καὶ A 12 ὅσων M | ἦσαν + κατ αν[τους] M | ῥάβδοι + καθὰ τὸ αὐτὸ A + *ianitiummodo* L¹ | ἡμιζήρους P^{ox} | οὔτε¹ — 14 εἰσιν < P^{ox} (Homoiot.) 18 σχισματα M | καὶ² < M 14 καὶ κατάλαλοι εἰσι ~ A | καὶ μηδὲ A (καὶ μηδέποτε LL) | ἑαυτοῖς] ἀλλήλοις M 15 ἀλλὰ καὶ A *nam et* L² | ἔτι κεῖται] ἐπίκειται P^{ox} A (E) 16 ἤδη < AL¹E | τινὰς ἤδη ~ P^{ox} | μετα-
νοοῦντας LL | καὶ — 17 μετνοίας < LL | ἔτι + φησὶν A | ἐστὶν ἐν αὐτοῖς ἐλπίς ~ A *ελπίς ἐστι[ν] αυ[τοις]* M (ἐν ist nach Bon. kaum noch unterzubringen) 17 ὅσοι οὖν] καὶ ὅσοι A *quicumque uero* (*enim* L²) LL ὅσοι E | τὴν — 18 αὐτῶν < P^{ox} 18 ἔξουσιν A | μετανενοήκασιν AL² < P^{ox} (die Vorlage von P^{ox} wird μετανενοή-
κασιν βραδύτερον gelesen haben; so wird der Ausfall durch Homoiot. verständlich)

- τείχη κατοικήσουσιν· ὅσοι δὲ οὐ μετανοήσουσιν, ἀλλ' ἐμμενουῖσιν ἐν ταῖς
 πράξεσιν αὐτῶν, θανάτῳ ἀποθανοῦνται. οἱ δὲ χλωρὰς ἐπιδεδωκότες τὰς 4
 ῥάβδους αὐτῶν καὶ σχισμὰς ἐχούσας, οὗτοι πάντοτε πιστοὶ καὶ ἀγαθοὶ
 ἐγένοντο, ἔχοντες δὲ ζῆλόν τινα ἐν ἀλλήλοις περὶ πρωτείων καὶ περὶ δόξης
 5 τινός· ἀλλὰ πάντες οὗτοι μωροὶ εἰσιν, ἐν ἀλλήλοις ἔχοντες (ζῆλον) περὶ
 πρωτείων. ἀλλὰ καὶ οὗτοι ἀκούσαντες τῶν ἐντολῶν μου, ἀγαθοὶ ὄντες, 5
 ἐκαθάρισαν ἑαυτοὺς καὶ μετενόησαν ταχύ. ἐγένετο οὖν ἡ κατοίκησις αὐτῶν
 εἰς τὸν πύργον· ἐὰν δὲ τις αὐτῶν πάλιν ἐπιστραφῇ εἰς τὴν διχοστασίαν,
 ἐκβληθήσεται ἐκ τοῦ πύργου καὶ ἀπολέσει τὴν ζωὴν αὐτοῦ. ἡ ζωὴ 6
 10 πάντων ἐστὶ τῶν τὰς ἐντολὰς τοῦ κυρίου τηρούντων· ἐν ταῖς ἐντολαῖς δὲ
 περὶ πρωτείων ἢ περὶ δόξης οὐκ ἔστιν, ἀλλὰ περὶ μακροθυμίας καὶ περὶ
 ταπεινοφροσύνης ἀνδρός. ἐν τοῖς τοιούτοις οὖν ἡ ζωὴ τοῦ κυρίου, ἐν δὲ τοῖς
 διχοστάταις καὶ παρανόμοις θάνατος.
- Οἱ δὲ ἐπιδεδωκότες τὰς ῥάβδους ἡμῖν χλωρὰς, ἡμῖν ξηρὰς, οὗτοί εἰσιν 74,1
 15 οἱ ταῖς πραγματείαις αὐτῶν ἐμπεφυρόμενοι καὶ τοῖς ἁγίοις μὴ κολλώμενοι. (VIII 8)
 διὰ τοῦτο τὸ ἡμῖν αὐτῶν ζῆ καὶ τὸ ἡμῖν ἀπέθανεν. πολλοὶ οὖν ἀκού- 2
 σαντες τῶν ἐντολῶν μου μετενόησαν. ὅσοι οὖν μετενόησαν, ἡ κατοικία αὐτῶν
 εἰς τὸν πύργον. τινὲς δὲ αὐτῶν εἰς τέλος ἀπέστησαν. οὗτοι οὖν μετάνοιαν οὐκ
 20 ἔχουσιν· διὰ τὰς πραγματείας γὰρ αὐτῶν ἐβλασφήμησαν τὸν κύριον καὶ ἀπηρ-
 νήσαντο αὐτόν. ἀπώλεσαν οὖν τὴν ζωὴν αὐτῶν διὰ τὴν πονηρίαν ἣν ἐπραξαν.

MP^{ox} (Vergo: bis 2 αποθανουνται, Rekto: von 2 ο[σοι δ]ε χλωρας an) A L¹L²E

1 κατοικησωσιν P^{ox} | ὅσοι]οι P^{ox} | μετανοησωσιν P^{ox} μετανοήκασιν L¹E μετα-
 νοούσιν A | ἀλλ' — ἐν < P^{ox} | ἐμμένουσι A(E) ετι ενμενουσιν M permanseunt L¹ |
 ἐν < A 2 οἱ — 3 καὶ² Lücke von vier Zeilen in M | ο[σοι δ]ε P^{ox} 8 πάντοτε
 οὗτοι ~ A 4 δὲ < A | [ζηλον εν αλληλοις τι]να ~ M aemulationes L²(E) |
 δοξας P^{ox} 5 τινός < P^{ox} L¹E | μωροί] αφρονες M | ἔχοντες — 6 πρωτείων
 < P^{ox} | ζῆλον L¹(L²E) < MA 7 οὖν < M el L²E | κατοικια M | αὐτῶν < A
 8 ἐπιστρέψῃ A | εἰς] ετι M ad LL 9 ἐκ'κολ'ληθησεται P^{ox} | ἐκ < P^{ox} ἀπό
 ALL 10 πάντων < LL | τῶν τηρούντων τὰς ἐντ. τοῦ κ. ~ P^{ox} | τηρούντων]
 φυλασσόντων A | καὶ τας εντολας δε P^{ox} | δὲ < M 11 περὶ² < M | δόξης +
 τινός ALL | περὶ⁴ < M 12 ταπεινοφρονησεως A | τοῖς¹ + δε P^{ox} | οὖν < P^{ox}
 12f. τοῖς διχοστάτοις δὲ ~ A Lücke in M 13 διχοστάταις die Herausgeber -οις
 P^{ox} A 14 ἐπιδεδωκότες — 17 μου Lücke in M | των δε επιδεδωκοτων P^{ox} (in
 M ist nur δε erhalten) | ἡμῖν μὲν — ἡμῖν δὲ A 15 οἱ + ἐν A | αὐτῶν < A |
 μὴ κολλώμενοι τοῖς ἁγίοις ~ A 16 καὶ τὸ P^{ox} τὸ δὲ A | ἀπέθανεν] νεκρόν ἐστι A
 17 μου τῶν ἐντολῶν ~ A | οὖν P^{ox} γοῦν A Lücke in M 17f. εἰς τὸν πύργον ἡ
 κατοικία αὐτῶν ~ M 18 εἰς αυτων M < L² | οὐκ] ουκετι M 19 διὰ γὰρ τὰς
 πραγμ. ~ A 20 αὐτόν]. λοιπὸν A | οὖν < M el L²

- πολλοὶ δὲ ἐξ αὐτῶν ἐδιψύχησαν. οὗτοι ἔτι ἔχουσι μετάνοιαν, ἐὰν ταχὺ με- 8
τανοήσωσιν, καὶ ἔσται ἡ κατοικία αὐτῶν εἰς τὸν πύργον· ἐὰν δὲ βραδύτερον
μετανοήσωσιν, κατοικήσουσιν εἰς τὰ τεῖχη· ἐὰν δὲ μὴ μετανοήσωσι, καὶ
αὐτοὶ ἀπώλεσαν τὴν ζωὴν αὐτῶν. οἱ δὲ τὰ δύο μέρη χλωρά, τὸ δὲ τρίτον 4
5 ξηρὸν ἐπιδεδωκότες, οὗτοί εἰσιν οἱ ἀρνησάμενοι ποικίλαις ἀρνήσεσι. πολλοὶ 5
οὖν μετενόησαν ἐξ αὐτῶν, καὶ ἀπῆλθον εἰς τὸν πύργον κατοικεῖν· πολλοὶ δὲ
ἀπέστησαν εἰς τέλος τοῦ θεοῦ· οὗτοι τὴν ζωὴν εἰς τέλος ἀπώλεσαν. τινὲς
δὲ ἐξ αὐτῶν ἐδιψύχησαν καὶ ἐδιχοστάτησαν· τούτοις οὖν ἔτι ἐστὶν μετάνοια,
ἐὰν ταχὺ μετανοήσωσιν καὶ μὴ ἐπιμείνωσιν ταῖς ἡδοναῖς αὐτῶν· ἐὰν δὲ ἐπι-
10 μείνωσιν ταῖς πράξεσιν αὐτῶν, καὶ αὐτοὶ θάνατον ἑαυτοῖς ἐργάζονται.
Οἱ δὲ ἐπιδεδωκότες τὰς ῥάβδους τὰ μὲν δύο μέρη ξηρά, τὸ δὲ τρίτον χλωρόν, 75,1
οὗτοί εἰσιν πιστοὶ μὲν γεγονότες, πλουτήσαντες δὲ καὶ γενόμενοι ἐνδοξότεροι (VIII 9)
παρὰ τοῖς ἔθνεσιν· ὑπερηφανίαν μεγάλην ἐνεδύσαντο καὶ ὑψηλόφρονες ἐγέ-
νοντο καὶ κατέλιπον τὴν ἀλήθειαν, καὶ οὐκ ἐκολλήθησαν τοῖς δικαίοις, ἀλλὰ
15 μετὰ τῶν ἐθνῶν συνέζησαν, καὶ αὕτη ἡ ὁδὸς αὐτοῖς ἡδυτέρα ἐγένετο· ἀπὸ
δὲ τοῦ θεοῦ οὐκ ἀπέστησαν, ἀλλ' ἐνέμειναν τῇ πίστει, μὴ ἐργαζόμενοι δὲ τὰ
ἔργα τῆς πίστεως. πολλοὶ οὖν ἐξ αὐτῶν μετενόησαν, καὶ ἐγένετο ἡ κατοί- 2
κησις αὐτῶν εἰς τὸν πύργον. ἕτεροι δὲ εἰς τέλος μετὰ τῶν ἐθνῶν συν- 8
ζῶντες καὶ φερόμενοι ταῖς κενοδοξίαις τῶν ἐθνῶν ἀπέστησαν ἀπὸ τοῦ θεοῦ,
20 καὶ ἔπραξαν τὰς πράξεις τῶν ἐθνῶν. οὗτοι οὖν μετὰ τῶν ἐθνῶν ἐλογίσθησαν.
ἕτεροι δὲ ἐξ αὐτῶν ἐδιψύχησαν μὴ ἐλπίζοντες σωθῆναι διὰ τὰς πράξεις αὐ- 4
τῶν· ἕτεροι δὲ ἐδιψύχησαν καὶ σχίσματα ἐν ἑαυτοῖς ἐποίησαντο. τούτοις
οὖν τοῖς διψυχήσασιν διὰ τὰς πράξεις αὐτῶν μετάνοια ἔτι ἐστὶν· ἀλλ' ἡ μετά-
νοια αὐτῶν ταχυνὴ χορῆζει εἶναι, ἵνα ἡ κατοικία αὐτῶν γένηται εἰς τὸν πύργον·
25 τῶν δὲ μὴ μετανοούντων ἀλλὰ ἐπιμενόντων ταῖς ἡδοναῖς, ὁ θάνατος ἐγγύς.
Οἱ δὲ τὰς ῥάβδους ἐπιδεδωκότες χλωράς, αὐτὰ δὲ τὰ ἄκρα ξηρὰ καὶ σχισμὰς 76,1
ἔχοντα, οὗτοι πάντοτε ὑγαθοὶ καὶ πιστοὶ καὶ ἐνδοχοὶ παρὰ τῷ θεῷ ἐγένοντο, (VIII 10)

MP^{ox} (bis 1f. μετανοήσωσιν) A L¹L²E

1 οὗτοι + οὖν P^{ox} 2 αὐτῶν ἢ κατοικία ~ A 4 αὐτοὶ A οὗτοι M
isti L² < L¹E | ζωὴν — 7 θεοῦ Lücke in M 4f. ξηρά... χλωρόν A 7 τὸ
ζῆν A 8 ἔτι < AL² 9 ἐπιμείνωσιν² + εν M 10 αὐτοὶ ME οὗτοι A
isti L² < L¹ | κατεργάζονται A acquirunt L¹ (-ent L²) consenscent E 12 ἐν-
δοχοὶ A 18f. καὶ ὑψ. ἐγένοντο < M 14 ἐγκατελε[ιπον M 15 ἡδυτέρα αὐτοῖς
~ A | ἐγένετο A(E) uisa est LL Lücke in M 16 ἐμειναν [εν τη...]στια M |
δὲ² M (in einer Lücke nötig; Bon.) < A 17f. κατοικία M 18 ἐν τῷ πύργῳ A
19 φερόμενοι MLL(E) φθειρόμενοι A | τῶν ἐθνῶν < M 20 οὖν < A
autem E 22 αυτοῖς M | ἐποίησαν A 23 οὖν + καὶ M (his) igitur et
(his) L¹ (utrisque) ergo L² 24 ταχυνὴ A Lücke in M | χορῆζει] ὀφείλει A |
γένεται αὐτῶν ~ M 27 καὶ¹ < M

ἐλάχιστον δὲ ἡμαρτον διὰ μικρὰς ἐπιθυμίας καὶ μικρὰ κατ' ἀλλήλων ἔχοντες· ἀλλὰ ἀκούσαντές μου τῶν ῥημάτων τὸ πλεῖστον μέρος ταχὺ μετενόησαν, καὶ ἐγένετο ἡ κατοικία αὐτῶν εἰς τὸν πύργον. τινὲς δὲ ἐξ αὐτῶν ἐδιψύχησαν, 2
 τινὲς δὲ διψυχήσαντες διχοστασίας μείζονας ἐποίησαν. ἐν τούτοις οὖν ἔτι 3
 5 ἔστιν ἐλπίς μετανοίας, ὅτι ἀγαθοὶ πάντοτε ἐγένοντο· δυσκόλως δὲ τις αὐτῶν ἀποθανεῖται. οἱ δὲ τὰς ῥάβδους αὐτῶν ἐπιδεδωκότες ξηράς, ἐλάχιστον δὲ 8
 χλωρόν, οὗτοί εἰσιν πιστεύσαντες μόνον, τὰ δὲ ἔργα τῆς ἀνομίας ἐργασάμενοι· οὐδέποτε δὲ ἀπέστησαν ἀπὸ τοῦ θεοῦ, καὶ τὸ ὄνομα ἡδέως ἐβάστασαν καὶ ἡδέως εἰς τοὺς οἴκους αὐτῶν ὑπεδέξαντο τοὺς δούλους τοῦ θεοῦ. ἀκούσαντες 10
 οὖν ταύτην τὴν μετάνοιαν ἀδιστάκτως μετενόησαν καὶ ἐργάζονται πᾶσαν ἀρετὴν δικαιοσύνης. τινὲς δὲ ἐξ αὐτῶν καὶ παθοῦνται καὶ ἡδέως θλίβονται 4
 γινώσκοντες τὰς πράξεις αὐτῶν ὥς ἐπραξαν. τούτων οὖν πάντων ἡ κατοικία εἰς τὸν πύργον ἔσται.

Καὶ μετὰ τὸ συντελέσαι αὐτόν τὰς ἐπιλύσεις πασῶν τῶν ῥάβδων λέγει μοι· 77,1
 13 "Υπαγε καὶ πᾶσι λέγε ἵνα μετανοήσωσι καὶ ζήσωσι τῷ θεῷ· ὅτι ὁ κύριος (VIII 11)
 ἐσπλαγγίσθη καὶ ἐπεμψέ με δοῦναι πᾶσι τὴν μετάνοιαν, καίπερ τινῶν μὴ ὄντων ἀξίων σωθῆναι διὰ τὰ ἔργα αὐτῶν· ἀλλὰ μακρόθυμος ὢν ὁ κύριος θέλει τὴν κλήσιν τὴν γενομένην διὰ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ σωθῆναι. λέγω αὐτῷ· 2
 20 εἰς ἕκαστος τὰ ἴδια ἔργα ἐπιγνοὺς καὶ φοβηθεὶς τὸν θεὸν μετανοήσει. ἀποκριθεὶς μοι λέγει· "Ὅσοι, φησὶν, μετανοήσωσιν ἐξ ὅλης καρδίας αὐτῶν καὶ καθαρίσωσιν ἑαυτοὺς ἀπὸ τῶν πονηριῶν αὐτῶν τῶν προειρημένων καὶ μηκέτι προσθῶσι μηδὲν ταῖς ἁμαρτίαις αὐτῶν, λήμψονται ἴσασιν παρὰ τοῦ κυρίου τῶν προτέρων ἁμαρτιῶν, ἐὰν μὴ διψυχήσωσιν ἐπὶ ταῖς ἐντολαῖς ταύταις, καὶ

MA L¹L²EC³ (von 8 θεοῦ an)

1 ἐξήμαρτον A | μικρὰς] *inanes* L¹ | μεικρατ[ατ]α oder μεικρα τ[ιν]α M (Bon.) *minimas disputationes* LL 4 τινὲς δὲ διψυχήσαντες < M | διχοστασίας μείζονα A *dissensiones* LL | ἔτι < E 4f. ἔτι ἔστιν] ἔνεστι A 5 μετανοίας ἐλπίς ~ A 6 αὐτῶν < M | ξηράς ἐπιδεδ. ~ A | ἐλάχιστον] (*exceptis*) *cacuminiibus* (ἔσχατον) LL(E) 7 χλωρόν + ἐχούσας A | εἰσιν + οἱ AE | μόνον AL²E (sicher auch in der Lücke in M; Bon.) *quidem* (μὲν) L¹ 8 οὐδε το[τε] M non E | ἀπὸ τοῦ θεοῦ ἀπέστησαν ~ A 9 εἰς τοὺς οἴκους αὐτῶν ἡδέως ~ A | ἡδέως < EC³ 11 [αρετῆς | δι]καιουσιν M (die mit αρετῆς endende Zeile ist ungewöhnlich lang, was die Lesung αρετὴν καὶ ausschließt; Bon.) ἀρετὴν καὶ δικαιοσύνην A(E) vgl. S. 23,10. 59,7 | παθοῦνται M φοβοῦνται A *morlem obierunt* L¹C³ *compressi* L² | καὶ ἡδέως θλίβονται M (Bon.) *libenter patiuntur* LL(C³) < A 12f. τούτων — ἔσται < LL 15 ζήσονται A *uiuent* L¹ 16 ἐσπλ. — με] ἐπεμψέ με σπλαγγισθεὶς AL¹E | πᾶσι δοῦναι ~ A | καὶ περὶ MC³ 17 σωθῆναι < A *qui uiuant* EC³ 18 γενομένην A | σώζεσθαι A 21 μετ[ανοήσωσι] M < A | καὶ < A 22 καθαρίσουσιν A 23 μηδὲν προσθῶσι ~ A

ζήσονται τῷ θεῷ. ὅσοι δὲ προσθῶσι ταῖς ἁμαρτίαις αὐτῶν καὶ πορεύονται
ταῖς ἐπιθυμίαις τοῦ αἰῶνος τούτου κατακρινούσιν ἑαυτοὺς εἰς θάνατον.
οὐ δὲ πορεύου ἐν ταῖς ἐντολαῖς μου, καὶ ζήσῃ (τῷ θεῷ) καὶ δὲ ἂν πορεύσεται 4
ἐν αὐταῖς (καὶ ἐργάσεται ὀρθῶς, ζήσεται τῷ θεῷ.) ταῦτά μοι δείξας καὶ 5
5 λαλήσας πάντα λέγει μοι. Τὰ δὲ λοιπὰ σοὶ δείξω μετ' ὀλίγας ἡμέρας.

(Παραβολὴ θ')

Μετὰ τὸ γράφαι με τὰς ἐντολὰς καὶ παραβολὰς τοῦ ποιμένος, τοῦ ἀγγέλου 78,1
τῆς μετανοίας, ἦλθε πρὸς με καὶ λέγει μοι. Θέλω σοὶ δείξαι, ὅσα σοὶ ἔδειξε (1X 1)
τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον τὸ λαλήσαν μετὰ σοῦ ἐν μορφῇ τῆς Ἐκκλησίας· ἐκεῖνο
10 γὰρ τὸ πνεῦμα ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ ἐστίν. ἐπειδὴ γὰρ ἀσθενέστερος τῇ σαρκὶ 2
ἦς, οὐκ ἐδηλώθη σοὶ δι' ἀγγέλου. ὅτε οὖν ἐνεδυναμώθης διὰ τοῦ πνεύματος
καὶ ἰσχυσας τῇ ἰσχύϊ σου, ὥστε δύνασθαι σε ἄγγελον ἰδεῖν, τότε μὲν οὖν ἐδη-
λώθη σοὶ διὰ τῆς Ἐκκλησίας ἡ οἰκοδομὴ τοῦ πύργου· καλῶς καὶ σεμνῶς
πάντα ὡς ὑπὸ παρθένου ἐώρακας. νῦν δὲ ὑπὸ ἀγγέλου βλέπεις, διὰ τοῦ αὐτοῦ
15 μὲν πνεύματος· δεῖ δέ σε ἀκριβέστερον ὑπ' ἐμοῦ πάντα ἰδεῖν. εἰς τοῦτο 3
γὰρ ἐδόθην ὑπὸ τοῦ ἐνδόξου ἀγγέλου εἰς τὸν οἶκόν σου κατοικῆσαι, ἵνα
δυνατῶς πάντα ἴδης, μηδὲν δειλαινόμενος ὡς καὶ τὸ πρότερον. καὶ ἀπή- 4
γαγέ με εἰς τὴν Ἀρκαδίαν, εἰς ὄρος τι μαστῶδες, καὶ ἐκάθισέ με ἐπὶ τὸ
ἄκρον τοῦ ὄρους, καὶ ἔδειξέ μοι πεδίον μέγα, κύκλῳ δὲ τοῦ πεδίου ὄρη
20 δώδεκα, ἄλλην καὶ ἄλλην ἰδέαν ἔχοντα τὰ ὄρη. τὸ πρῶτον ἦν μέλαν ὡς 5
ἀσβόλη· τὸ δὲ δεύτερον ψιλόν, βοτάνας μὴ ἔχον· τὸ δὲ τρίτον ἀκανθῶν καὶ
τριβόλων πλήρες· τὸ δὲ τέταρτον βοτάνας ἔχον ἡμιξήρους, τὰ μὲν ἐπάνω τῶν 6
βοτανῶν χλωρά, τὰ δὲ πρὸς ταῖς ὀρίαις ξηρά· τινὲς δὲ βοτάναι, ὅταν ὁ ἥλιος
ἐπικεκαύκει, ξηραὶ ἐγίνοντο· τὸ δὲ πέμπτον ὄρος ἦν τραχὺ λίαν, βοτάνας δὲ εἶχε 7
25 χλωράς. τὸ δὲ ἕκτον ὄρος ὅλον σχισμῶν ἔγεμεν, ἃς μὲν μεγάλας, ἃς δὲ μικράς·

MA L¹L²EC¹ (von 21 an) C² (bis 6)

1 ὅσοι — 2 θάνατον < A 2 κατακρινουσιν M -οῦσιν LL -ουσιν (E) 3 ζῇθι A |
τῷ — 4 θεῷ < A | τῷ θεῷ LLE (viell. in der Vorlage von A, mit Ausfall des
folgenden Satzes durch Homoioteleuton) < MC² 4 καὶ — θεῷ LLEC² | καὶ¹ —
10 γὰρ² Lücke in M 6 Die Überschrift < A *in initium similitudinis* E *in initium* [C²
9 τὸ ἅγιον < I¹ 11 ἀγγέλου, ἕως ἐνεδυναμώθης Dib. 12 οἱ ἄγγελοι A
καὶ ἄγγελον L¹ (καὶ in der Lücke in M unmöglich; Bon.) 12f. ἐδηλω[θη] M
(*ostensa est* LL) ἐφανερῶθη A (*apparuit* E) 14 ἐώρακας, νῦν Dib. 15 ἀκρι-
[βεστερον υπ εμου] παντα ἰδειν M (Bon.) L¹ παρ' ἐμοῦ ἀκριβέστερον πάντα μαθεῖν
AL²(E) 16 γὰρ + καὶ A (in M unmöglich; Bon.) 17 δεῖ[— 21 ἀκανθῶν
Lücke in M 18 in *Marcadium montem* E 24 ἐγίνοντο + τὸ δὲ ὄρος
τραχὺ λίαν ἦν βοτάνας ἔχον ξηράς A 24f. ἦν τραχὺ λίαν βοτάνας δε εἶχε χλω[ρας]
ML¹(L²E) ἔχον βοτάνας χλωράς, καὶ τραχὺ ὄν A 25 σχισμῶν ὅλον ~ A |
ὄν μὲν μικρῶν, ὄν δὲ μεγάλων A (~ auch LLE)

εἶχον δὲ βοτάνας αἱ σχισμαί, οὗ λίαν δὲ ἦσαν εὐθαλεῖς αἱ βοτάναι, μᾶλλον
 δὲ ὥς μεμαραμμέναι ἦσαν. τὸ δὲ ἑβδομον ὄρος εἶχεν βοτάνας ἱλαράς, 8
 καὶ ὄλον τὸ ὄρος εὐθηνούν ἦν, καὶ πᾶν γένος κτηνῶν καὶ ὀρνέων ἐνέμετο
 εἰς τὸ ὄρος ἐκεῖνο· καὶ ὅσον ἐβόσκετο τὰ κτήνη καὶ τὰ πετεινά, μᾶλλον
 5 καὶ μᾶλλον αἱ βοτάναι τοῦ ὄρους ἐκείνου ἔθαλλον. τὸ δὲ ὄγδοον ὄρος
 πηγῶν πλήρες ἦν, καὶ πᾶν γένος τῆς κτίσεως τοῦ κυρίου ἐποτίζετο ἐκ
 τῶν πηγῶν τοῦ ὄρους ἐκείνου. τὸ δὲ ἑνατον ὄρος ὅλως ὕδωρ οὐκ εἶχεν καὶ 9
 ὄλον ἐρημώδες ἦν, εἶχεν δὲ ἐν αὐτῷ θηρία ἐρπετὰ θανάσιμα, διαφθείροντα
 ἀνθρώπους. τὸ δὲ δέκατον ὄρος εἶχε δένδρα μέγιστα, καὶ ὄλον κατάσκιον ἦν,
 10 καὶ ὑπὸ τὴν σκέπην τῶν δένδρων πρόβατα κατέκειντο ἀναπαυόμενα καὶ μαρ-
 κώμενα. τὸ δὲ ἐνδέκατον ὄρος λίαν σύνδενδρον ἦν, καὶ τὰ δένδρα ἐκεῖνα 10
 κατάκαρπα ἦν, ἄλλοις καὶ ἄλλοις καρποῖς κεκοσμημένα, ἵνα ἰδὼν τις αὐτὰ
 ἐπιθυμῇ φαγεῖν ἐκ τῶν καρπῶν αὐτῶν. τὸ δὲ δωδέκατον ὄρος ὄλον ἦν
 λευκόν, καὶ ἡ πρόσοψις αὐτοῦ ἱλαρὰ λίαν· καὶ εὐπρεπέστατον ἦν ἐν αὐτῷ
 15 τὸ ὄρος.

Εἰς μέσον δὲ τοῦ πεδίου ἔδειξέ μοι πέτραν μεγάλην λευκὴν ἐκ τοῦ πεδίου 79,1
 ἀναβεβηκυῖαν. ἡ δὲ πέτρα ὑψηλοτέρα ἦν τῶν ὀρέων, τετράγωνος δέ, ὥστε (IX 2)
 δύνασθαι ὄλον τὸν κόσμον χωρῆσαι. παλαιὰ δὲ ἦν ἡ πέτρα ἐκείνη πύλην 2
 ἐκκεκομμένην ἔχουσα· ὥς πρόσφατος δὲ ἐδόκει μοι εἶναι ἡ ἐκκόλαψις τῆς
 20 πύλης. ἡ δὲ πύλη οὕτως ἔστιλβεν ὑπὲρ τὸν ἥλιον, ὥστε με θαυμάζειν ἐπὶ τῇ
 λαμπηδόνι τῆς πύλης. κύκλῳ δὲ τῆς πύλης εἰστήκεισαν παρθένοι δώδεκα. 3
 αἱ οὖν τέσσαρες αἱ εἰς τὰς γωνίας ἐστηκυῖαι ἐνδοξότεραί μοι ἐδόκουν εἶναι· καὶ
 αἱ ἄλλαι δὲ ἐνδοχοὶ ἦσαν. εἰστήκεισαν δὲ εἰς τὰ τέσσαρα μέρη τῆς πύλης,
 ἀνὰ μέσον αὐτῶν ἀνὰ δύο παρθένοι. ἐνδεδυμένοι δὲ ἦσαν λινοῦς χιτῶνας 4
 25 καὶ περιεζωσμένοι ἦσαν εὐπρεπῶς, ἔξω τοὺς ὤμους ἔχουσαι τοὺς δεξιούς
 ὥς μέλλουσαι φορτίον τι βαστάζειν. οὕτως ἔτοιμαι ἦσαν· λίαν γὰρ ἱλαραὶ
 ἦσαν καὶ πρόθυμοι. μετὰ τὸ ἰδεῖν με ταῦτα ἐθαύμαζον ἐν ἑμαυτῷ, ὅτι 5
 μεγάλα καὶ ἐνδοξα πράγματα ἔβλεπον. καὶ πάλιν ἡπορούμην ἐπὶ ταῖς
 παρθένοις, ὅτι τρυφεραὶ οὖσαι οὕτως ἀνδρείως εἰστήκεισαν ὥς μέλλουσαι

MP^{am} (= Amherst Papyrus II 190e, Verso: 16 εδειξεν — 19 εχουσ[α; Rekto:
 24 ενδεδυμεναι — 27 εδε[ιν] A L¹L²EO¹

2 μεμαραμμέναι A 3 ἐνέμοντο A 4 ἐβόσκοντο A 6 ἐποτίζοντο A
 8 θηρία ἐρπετα θ]ανασιμα M (Bon.; mehr Platz ist in der Lücke nicht) LL (morti-
 feras serpentes) θηρία καὶ ἐρπετὰ θανάσιμα A feras uenenum . . . letiferum habentes E
 9 τὸ — 13 δωδεκα]τ[ον Lücke in M 13 ὄρος < M 14 αὐτοῦ] του ορους M |
 λίαν < L² ἦν A | ἐν αὐτῷ ed. pr. ἐν αὐτῷ A ἐναντῷ G.-H. (LL) ἱραε E 17 δέ
 < P^{am} AC¹ 19 πρόσφατος — 24 λινοῦς Lücke in M 25 ἦσαν M (in der
 Lücke erforderlich) P^{am} < A 26 οὕτως P^{am} ALL ως M (et E) | ἔτοιμοι A
 Lücke in P^{am} 28 βλέπω A | διηπόρουν A 29 τρυφεραὶ οὖσαι οὕτως Bon.
 τρυφ. οὕτως οὖσαι ~ A οὖσαι < M tam delicatae . . . ita L¹ ita (fortiter) L²

- δλον τὸν οὐρανὸν βαστάζειν. καὶ λέγει μοι ὁ ποιμήν· Τί ἐν σεαυτῷ 6
 διαλογίζῃ καὶ ἀπορῇ καὶ σεαυτῷ λύπην ἐπισπᾶσαι; ὅσα γὰρ οὐ δύνη νοῆσαι,
 μὴ ἐπιχειρεῖ ὡς συνετός ὢν, ἀλλ' ἐρώτα τὸν κύριον, ἵνα λαβὼν σύνησιν 7
 νοήσης αὐτά. τὰ ὀπίσω σου ἰδεῖν οὐ δύνη, τὰ δὲ ἔμπροσθέν σου βλέπεις.
 5 ἃ οὖν ἰδεῖν οὐ δύνη, ἔασον, καὶ σεαυτὸν μὴ στρέβλουν· ἃ βλέπεις δέ, ἐκείνων
 κατακυριεύε, καὶ περὶ τῶν λοιπῶν μὴ περιεργάζου· πάντα δέ σοι ἐγὼ
 δηλώσω, ὅσα ἐάν σοι δεῖξω. ἔμβλεπε σὺν τοῖς λοιποῖς.
 Ἐἶδον ἐξ ἀνδρας ἐληλυθότας ὑψηλοὺς καὶ ἐνδόξους καὶ ὁμοίους τῇ ιδέᾳ 80,1
 ἐκάλεσαν δὲ πλῆθος τι ἀνδρῶν. κάκεινοι δὲ οἱ ἐληλυθότες ὑψηλοὶ ἄνδρες καὶ (IX 3)
 10 λίαν καλοὶ καὶ δυνατοὶ ἦσαν· καὶ ἐκέλευσαν αὐτοὺς οἱ ἐξ ἀνδρες οἰκοδομεῖν
 ἐπάνω τῆς πέτρας πύργον τινα. ἦν δὲ μέγας θόρυβος τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων
 τῶν ἐληλυθόντων οἰκοδομεῖν τὸν πύργον, ὥδε κάκει περιτρεχόντων κύκλῳ
 τῆς πύλης· αἱ δὲ παρθέναι ἐστηκυῖαι περὶ τὴν πύλιν ἔλεγον τοῖς ἀνδράσι 2
 σπεύδειν δεῖν οἰκοδομηθῆναι τὸν πύργον. ἐκπεπετάκεισαν δὲ τὰς χεῖρας αἱ
 15 παρθέναι ὡς μέλλουσαι τι λαμβάνειν παρὰ τῶν ἀνδρῶν. οἱ δὲ ἐξ ἀνδρες 3
 ἐκέλευον ἐκ βυθοῦ τινος λίθους ἀναβαίνειν καὶ ὑπάγειν εἰς τὴν οἰκοδομὴν τοῦ
 πύργου. ἀνέβησαν δὲ λίθοι ἰ' τετράγωνοι λαμπροί, (μὴ) λελατομημένοι.
 οἱ δὲ ἐξ ἀνδρες ἐκάλουν τὰς παρθένους καὶ ἐκέλευσαν αὐτὰς τοὺς λίθους 4
 πάντας τοὺς μέλλοντας εἰς τὴν οἰκοδομὴν ὑπάγειν τοῦ πύργου βαστάζειν
 20 καὶ διαπορεύεσθαι διὰ τῆς πύλης, καὶ ἐπιτιδόναι τοῖς ἀνδράσι τοῖς μέλλουσιν 5
 οἰκοδομεῖν τὸν πύργον. αἱ δὲ παρθέναι τοὺς δέκα λίθους τοὺς πρώτους
 τοὺς ἐκ τοῦ βυθοῦ ἀναβάνας ἐπετίθουν ἀλλήλαις καὶ κατὰ ἓνα λίθον ἐβά-
 σταζον ὁμοῦ.
 Καθὼς δὲ ἐστάθησαν ὁμοῦ κύκλῳ τῆς πύλης, οὕτως ἐβάσταζον αἱ 81,1
 25 δοκοῦσαι δυναταὶ εἶναι, καὶ ὑπὸ τὰς γωνίας τοῦ λίθου ὑποδεδουκυῖαι ἦσαν· (IX 4)

M (bis 17 λίθοι) A L¹L²EC¹C² (7 ἔμβλεπε — 28)

- 1 καὶ < M *et cum haec intra me disputarem* L¹ 2 διαπορῇ A | καὶ² + ἐν M
 3 ὡς < A(E) | παρα [του] πῶ M 4 νοῆς A 5 δύνασαι A | ἔασον καὶ
 < ML¹ | καὶ < E | μὴ στρέβλουν σεαυτὸν ~ A | δὲ βλέπεις ~ A 6 ἐγὼ —
 7 σοι < ML² (Homoiot.) 7 οὖν AEC² νῦν LL Lücke in M 8 ἐληλυθότας < C² |
 τῇ ιδέᾳ < CC(E?) 9 καὶ ἐκάλεσαν (< δέ) A 10 λίαν < AL¹ *satīs* L² *ad-*
modum E | ἦσαν hinter 9 ὑψηλοὶ ~ A 11 ἐπάνω τῆς πέτρας καὶ ἐπάνω τῆς
 πύλης G.-H. nach L²(C²) *supra petram illam . . . et super portam ipsam*, vgl. L¹
super eam portam und S. 79,4f. Die Lücke in M kann nur τ[ης] πέτρας oder τ[ης]
 πύλης enthalten haben, ähnlich C² (Lefort) | μέγας hinter ἐκείνων ~ A
 12 ὥδε κάκεισε A *huc et illuc* LL(E) 13 περὶ τὴν πύλιν κύκλῳ τῆς πύλης A 14 δεῖν
 < AL²ECC | ο[μ]ω[ο]δομηθ[η]ν[αι] τ[ον] π[ύ]ργ[ον] M τὸν πύργον οἰκοδομεῖσθαι A
 15 τι < CC 17 ἰ' — S. 79,17 ποικιλ[α]ί[ς] Lücke in M | (μὴ) Ang. (vgl. S. 80,17)
 < AL¹E (μὴ) λελατ. < L² 21 δέκα] ἐξ C¹ | τοὺς πρώτους < C² 22 ἐπετίθουν
 Tl. (*ponebant* L²E) ἐπ[ι]θ[ύ]νον A < L¹ 24 πύλης] πύργου C¹

- αἱ δὲ ἄλλαι ἐκ τῶν πλευρῶν τοῦ λίθου ὑποδεδύκεισαν, καὶ οὕτως ἐβάσταζον πάντας τοὺς λίθους· διὰ δὲ τῆς πύλης διέφερον αὐτούς, καθὼς ἐκελεύσθησαν, καὶ ἐπεδίδουν τοῖς ἀνδράσιν εἰς τὸν πύργον· ἐκεῖνοι δὲ ἔχοντες τοὺς λίθους ὠκοδόμουν. ἡ οἰκοδομὴ δὲ τοῦ πύργου ἐγένετο ἐπὶ τὴν πέτραν τὴν μεγάλην 2
 5 καὶ ἐπάνω τῆς πύλης. ἡρμόσθησαν <οὖν> οἱ ἰ' λίθοι ἐκεῖνοι, <καὶ ἐνέπλησαν ὅλην τὴν πέτραν. καὶ ἐγένοντο ἐκεῖνοι> θεμέλιος τῆς οἰκοδομῆς τοῦ πύργου. ἡ δὲ πέτρα καὶ ἡ πύλη ἦν βαστάζουσα ὅλον τὸν πύργον. μετὰ δὲ τοὺς ἰ' λίθους ἄλλοι ἀνέβησαν ἐκ τοῦ βυθοῦ κ'ε' λίθοι· 3
 10 οὗτοι ἡρμόσθησαν εἰς τὴν οἰκοδομὴν τοῦ πύργου, βασταζόμενοι ὑπὸ τῶν παρθένων καθὼς καὶ οἱ πρότεροι. μετὰ δὲ τούτους ἀνέβησαν λε'· καὶ οὗτοι ὁμοίως ἡρμόσθησαν εἰς τὸν πύργον. μετὰ δὲ τούτους ἕτεροι ἀνέβησαν λίθοι μ'· καὶ οὗτοι πάντες ἐβλήθησαν εἰς τὴν οἰκοδομὴν τοῦ πύργου· <ἐγένοντο οὖν στοιχοὶ τέσσαρες ἐν τοῖς θεμελίοις τοῦ πύργου.> καὶ ἐπαύσαντο 4
 15 πάλιν ἐπέταξαν οἱ ἑξ ἄνδρες τῷ πλήθει τοῦ ὄχλου ἐκ τῶν ὁρέων παραφέρειν λίθους εἰς τὴν οἰκοδομὴν τοῦ πύργου. παρεφέροντο οὖν ἐκ πάντων τῶν ὁρέων χροαῖς ποικίλαις λελατομημένοι ὑπὸ τῶν ἀνδρῶν καὶ ἐπεδίδοντο ταῖς παρθένους· αἱ δὲ παρθένοι διέφερον αὐτούς διὰ τῆς πύλης καὶ ἐπεδίδουν εἰς τὴν οἰκοδομὴν τοῦ πύργου. καὶ ὅταν εἰς τὴν οἰκοδομὴν ἐτέθησαν οἱ λίθοι οἱ 5
 20 ποικίλοι, ὅμοιοι ἐγένοντο λευκοὶ καὶ τὰς χροὰς τὰς προτέρας ἥλασσον. τινὲς δὲ λίθοι ἐπεδίδοντο ὑπὸ τῶν ἀνδρῶν εἰς τὴν οἰκοδομὴν, καὶ οὐκ ἐγίνοντο λαμπροί, ἀλλ' οἱ ἐτέθησαν, τοιοῦτοι καὶ ἦσαν· οὐ γὰρ ἦσαν ἀπὸ τῶν παρθένων ἐπιδοδομένοι οὐδὲ διὰ τῆς πύλης παρενηνεγμένοι. οὗτοι οὖν οἱ λίθοι ἀπρεπεῖς ἦσαν ἐν τῇ οἰκοδομῇ τοῦ πύργου. εἶδον δὲ οἱ ἑξ ἄνδρες τοὺς 7
 25 λίθους τούτους ἀπρεπεῖς ἐν τῇ οἰκοδομῇ καὶ ἐκέλευσαν αὐτοὺς ἀρθῆναι καὶ ἀπενεχθῆναι κάτω εἰς τὸν ἴδιον τόπον ὅθεν ἤνέχθησαν. καὶ λέγουσι τοῖς ἀνδράσι τοῖς παρεμφέρουσι τοὺς λίθους· "Ὅλως ὑμεῖς μὴ ἐπιδίδοτε εἰς τὴν 8

M (von 17 λελατ. an) A L¹L²EC³C³(8 ἐκεῖνοι — 5 λίθοι. 12 ἐβλήθησαν — 28 παρενην.)

8 εἰς — λίθους] οἱ C¹ | ἔχοντες A *exciipientes* L¹E(L²C³) 5 καὶ — πύλης < ECC | <οὖν> G.-H. (*ergo* L²), vgl. *autem* L¹ et E | ἐκεῖνοι] ἐπάνω τῆς πύλης C¹ 5f. <καὶ — ἐκεῖνοι> G.-H. nach L²E(L¹ C¹) < A (Homoiot.) 8 κ' LL (vgl. S. 89,16) κ' A ιε' E 12f. <ἐγένοντο — πύργου> G.-H. nach L²(L¹ECC) < A (Homoiot.) 14 ἀναβαίνοντες + *lapides* LLC³(E) 16 εἰς — πύργου < C¹ 20 χρο[α]ς M | προτέρας] ποικίλας A *proprium* E 22 ἐτέθησαν] εὐρέθησαν C³ | ἦσαν] εὐρέθησαν A *permanebant* LLC³ 28 ἐπιδοδομένοι οὐδὲ < LL | οὐδὲ — παρενηνεγμένοι < M 24 εἶδον] ἰδόντες A *quos (quod* L²) *cum animaduertissent* LL(E) 25 τούτους] τοὺς A | ἀπρεπεῖς — οἰκοδομῇ < LL | ἐν < M | καὶ < A 26 ἀπενεχθῆναι A *reduci* E *poni* L² | κάτω — S. 80, 2 πύλης Lücke von acht Zeilen in M | κάτω < LLE

- οἰκοδομὴν λίθους· τίθετε δὲ αὐτοὺς παρὰ τὸν πύργον, ἵνα αἱ παρθέναι διὰ τῆς πύλης παρενέγκωσιν αὐτοὺς καὶ ἐπιιδῶσιν εἰς τὴν οἰκοδομὴν. ἔαν γάρ, φασίν, διὰ τῶν χειρῶν τῶν παρθένων τούτων μὴ διενεχθῶσι διὰ τῆς πύλης, τὰς χροάς αὐτῶν ἀλλάξαι οὐ δύνανται· μὴ κοπιᾶτε οὖν, φασίν, εἰς μάτην.
- 5 Καὶ ἐτελέσθη ἐκείνη τῇ ἡμέρᾳ ἡ οἰκοδομή, οὐκ ἀπετελέσθη δὲ ὁ πύργος· 82,1
ἔμελλε γὰρ πάλιν ἐποικοδομεῖσθαι· ἐγένετο δὲ ἀνοχὴ τις τῆς οἰκοδομῆς. (IX 5)
ἐκέλευσαν δὲ αὐτοὺς οἱ ἐξ ἄνδρες τοὺς οἰκοδομοῦντας ἀναχωρῆσαι καὶ ὥσει ἀναπαῖναι· ταῖς δὲ παρθένοις ἐπέταξαν ἀπὸ τοῦ πύργου μὴ ἀναχωρεῖν. ἐδόκει δὲ μοι τὰς παρθένας καταλελειφθαι τοῦ φυλάσσειν τὸν πύργον.
- 10 μετὰ δὲ τὸ ἀναχωρῆσαι πάντας καὶ ἀναπαῖναι λέγω τῷ ποιμένι· Τί ὅτι, 2
φημί, κύριε, οὐ συνετελέσθη ἡ οἰκοδομὴ τοῦ πύργου; Οὕτω, φησί, δύναται ἀποτελεσθῆναι ὁ πύργος, ἔαν μὴ ἔλθῃ ὁ κύριος αὐτοῦ καὶ δοκιμάσῃ τὴν οἰκοδομὴν ταύτην, ἵνα ἔάν τινες λίθοι σαπροὶ εὐρεθῶσιν, ἀλλάξῃ αὐτούς· πρὸς γὰρ τὸ ἐκείνου θέλημα οἰκοδομεῖται ὁ πύργος. Ἦθελον, φημί, κύριε, 8
15 τούτου τοῦ πύργου γινῶναι τί ἐστὶν ἡ οἰκοδομὴ αὕτη, καὶ περὶ τῆς πέτρας καὶ πύλης καὶ τῶν ὀρέων καὶ τῶν παρθένων, καὶ τῶν λίθων τῶν ἐκ τοῦ βυθοῦ ἀναβεβηκότων καὶ μὴ λελατομημένων, ἀλλ' οὕτως ἀπελθόντων εἰς τὴν οἰκοδομὴν. καὶ διατί πρῶτον εἰς τὰ θεμέλια ἰ' λίθοι ἐτέθησαν, 4
εἷτα κ(ε)', εἷτα λ', εἷτα μ', καὶ περὶ τῶν λίθων τῶν ἀπεληλυθόντων εἰς τὴν 5
20 οἰκοδομὴν καὶ πάλιν ἡρμένων καὶ εἰς τόπον ἴδιον ἀποτεθειμένων· περὶ πάντων τούτων ἀνάπαυσον τὴν ψυχὴν μου, κύριε, καὶ γνώρισόν μοι αὐτά. Ἐάν, 6
φησί, κενόσπουδος μὴ εὐρεθῇς, πάντα γνώσῃ. μετ' ὀλίγας γὰρ ἡμέρας (ἐλευ- 6
σόμεθα ἐνθάδε, καὶ τὰ λοιπὰ ὅψει τὰ ἐπερχόμενα τῷ πύργῳ τούτῳ καὶ πάσας τὰς παραβολὰς ἀκριβῶς γνώσῃ. καὶ μετ' ὀλίγας ἡμέρας) ἤλθομεν εἰς τὸν 6
25 τόπον οὗ κεκαθήκαμεν, καὶ λέγει μοι· Ἀγωμεν παρὰ τὸν πύργον· ὁ γὰρ αὐθέντης τοῦ πύργου ἔρχεται κατανοῆσαι αὐτόν. καὶ ἤλθομεν πρὸς τὸν πύργον· καὶ ὅλως οὐθεὶς ἦν πρὸς αὐτόν εἰ μὴ αἱ παρθέναι μόναι. καὶ ἐπ- 7
ερωτᾷ ὁ ποιμὴν τὰς παρθένας εἰ ἄρα παραγεγόνει ὁ δεσπότης τοῦ πύργου. αἱ δὲ ἔφησαν μέλλειν αὐτόν ἔρχεσθαι κατανοῆσαι τὴν οἰκοδομὴν.
- 30 Καὶ ἰδοὺ μετὰ μικρὸν βλέπω παράταξιν πολλῶν ἀνδρῶν ἐρχομένων· καὶ 83,1
(IX 6)

M (bis 9 παρθενους) A L¹L²EC¹ (bis 22 φησί) C³ (6 ἔμελλε — 80 παράταξιν)

2 πα[ρενε]γκα[σαι αυ]τ[ο]ς ε[πι]ιδω[σ]ε[ι]τ' M (Bon.) 8 φασίν G.-H. (C¹) φησίν
MA < LLE | παρενεχθῶσι A 4 φησ[ι]ν M < LLE 5 καὶ < M | τῇ
ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ~ A | α[πο]τ[ε]λ[ε]σθ[η] M 6 καὶ ἐγένετο (< δέ) A | τις < AL²E
7 αὐτοὺς < A | ἀναχωρῆσαι + μικρὸν πάντας A | ὥσει < AL²ECC 8 ἀναπαυθῆναι
A + αἰκιδ L¹(L²) | ἀναχωρῆσαι A 10 ἀναπαυθῆναι A < LLEC¹ 17 οὐ-
τως ἀπελθόντων] sic ut ascenderant, sic ierunt L¹(L²) tales quales exstructi sunt E(C²)
19 κε' LLCC (vgl. S. 89,16) κ' A ιε' E | λε' λ' E 21 αὐτά] omnia L¹ < C¹
22 (ἐλευσόμεθα — 24 ἡμέρας) G.-H. nach L¹(L²EC³) < A (Homoiot.) 24 ἤλθεν E
29 αὐτόν + continuo L¹ + nunc E

εἰς τὸ μέσον ἀνὴρ τις ὑψηλὸς τῷ μεγέθει, ὥστε τὸν πύργον ὑπερέχειν. καὶ 2
οἱ ἐξ ἀνδρες οἱ εἰς τὴν οἰκοδομὴν <ἐφeskῶτες ἐκ δεξιῶν καὶ ἀριστερῶν
περιεπάτησαν μετ' αὐτοῦ, καὶ πάντες οἱ εἰς τὴν οἰκοδομὴν> ἐργασάμενοι
μετ' αὐτοῦ ἦσαν, καὶ ἕτεροι πολλοὶ κύκλῳ αὐτοῦ ἐνδοξοί. αἱ δὲ παρθέναι αἱ
5 τηροῦσαι τὸν πύργον προσδραμοῦσαι κατεφίλησαν αὐτόν, καὶ ἤρξαντο ἐγγὺς
αὐτοῦ περιπατεῖν κύκλῳ τοῦ πύργου. κατενόει δὲ ὁ ἀνὴρ ἐκεῖνος τὴν οἰκοδο- 8
μὴν ἀκριβῶς, ὥστε αὐτὸν καθ' ἓνα λίθον ψηλαφᾶν. κρατῶν δὲ τινα ῥάβδον
τῇ χειρὶ κατὰ ἓνα λίθον τῶν ὠκοδομημένων ἔτυπτε. καὶ δταν ἐπάτασεν, 4
ἐγένοντο αὐτῶν τινες μέλανες ὥσει ἀσβόλη, τινὲς δὲ ἐψωριακότες, τινὲς δὲ
10 σχισμὰς ἔχοντες, τινὲς δὲ κολοβοί, τινὲς δὲ οὔτε λευκοὶ οὔτε μέλανες, τινὲς
δὲ τραχεῖς καὶ μὴ συμφωνοῦντες τοῖς ἑτέροις λίθοις, τινὲς δὲ σπίλους πολλοὺς
ἔχοντες· αὗται ἦσαν αἱ ποικιλίαι τῶν λίθων τῶν σαπρῶν εὐρεθέντων εἰς
τὴν οἰκοδομὴν. ἐκέλευσεν οὖν πάντας τούτους ἐκ τοῦ πύργου μετενεχθῆναι 5
καὶ τεθῆναι παρὰ τὸν πύργον, καὶ ἑτέρους ἐνεχθῆναι λίθους καὶ ἐμβληθῆναι 6
15 εἰς τὸν τόπον αὐτῶν. <καὶ ἐπηρώτησαν αὐτόν οἱ οἰκοδομοῦντες, ἐκ τίνος
δρους θέλει ἐνεχθῆναι λίθους καὶ ἐμβληθῆναι εἰς τὸν τόπον αὐτῶν.> καὶ ἐκ
μὲν τῶν ὀρέων οὐκ ἐκέλευσεν ἐνεχθῆναι, <ἐκ δὲ τίνος πεδίου ἐγγὺς ὄντος
ἐκέλευσεν ἐνεχθῆναι.> καὶ ὠρύγη τὸ πεδῖον, καὶ εὐρέθησαν λίθοι λαμ- 7
προὶ τετραγῶνοι, τινὲς δὲ καὶ στρογγύλοι. ὅσοι δὲ ποτε ἦσαν λίθοι ἐν τῷ
20 πεδίῳ ἐκείνῳ, πάντες ἠνέχθησαν, καὶ διὰ τῆς πύλης ἐβαστάζοντο ὑπὸ τῶν
παρθένων. καὶ ἐλατομήθησαν. οἱ τετραγῶνοι λίθοι καὶ ἐτέθησαν εἰς τὸν 8
τόπον τῶν ἠρμένων· οἱ δὲ στρογγύλοι οὐκ ἐτέθησαν εἰς τὴν οἰκοδομὴν,
ὅτι σκληροὶ ἦσαν εἰς τὸ λατομηθῆναι αὐτούς, καὶ βραδέως ἐγένετο. ἐτέ-
θησαν δὲ παρὰ τὸν πύργον, ὡς μελλόντων αὐτῶν λατομεῖσθαι καὶ τίθεσθαι
25 εἰς τὴν οἰκοδομὴν· λίαν γὰρ λαμπροὶ ἦσαν.

Ταῦτα οὖν συντελέσας ὁ ἀνὴρ ὁ ἐνδοξὸς καὶ κύριος ὁλοῦ τοῦ πύργου προσε- 84,1
καλέσας τὸν ποιμένα, καὶ παρέδωκεν αὐτῷ τοὺς λίθους πάντας τοὺς παρὰ (IX 7)
τὸν πύργον κειμένους, τοὺς ἀποβεβλημένους ἐκ τῆς οἰκοδομῆς, καὶ λέγει αὐτῷ·
'Επιμελῶς καθάρισον τοὺς λίθους τούτους καὶ θές αὐτοὺς εἰς τὴν οἰκοδομὴν 2
30 τοῦ πύργου, τοὺς δυναμένους ἀρμόσαι τοῖς λοιποῖς· τοὺς δὲ μὴ ἀρμόζοντας

A L¹L⁸EC¹ (von 17 ἐκ an)

1 ὥστε] ὡς A 2 <ἐφeskῶτες — 3 οἰκοδομὴν> G.-H. nach L¹E(L²) < A
(Homoiot.) 5 ἤρξατο A 6 κύκλῳ τοῦ πύργου < L¹ 8 τρις ἔτυπτε A
< L² 11 πολλοὺς] plurimas LL 15f. <καὶ — αὐτῶν> G.-H. nach LL(E),
aber 16 θέλη G.-H. 17f. <ἐκ — ἐνεχθῆναι> G.-H. nach LL(EC¹) 18 παιδίον A
18f. λίθος λαμπρὸς τετραγῶνος C¹ + decem L² 19 ποτε < LLC¹ 23 βραδέως ἐγένετο
G.-H. tardum uidebatur ut circumcidere eos L¹, also εἰς τὸ λατο-
μηθῆναι αὐτοὺς erst an dieser Stelle) LL longa erat fabrica E βραδέως ἐγένοντο A
Lake

ῥίπον μακρὰν ἀπὸ τοῦ πύργου. <ταῦτα κελεύσας τῷ ποιμένι ἀπῆλθεν ἀπὸ τοῦ πύργου> μετὰ πάντων ὧν ἐληλύθει. αἱ δὲ παρθένοι κύκλῳ τοῦ πύργου εἰστήκεισαν τηροῦσαι αὐτόν. λέγω τῷ ποιμένι· Πῶς οὗτοι οἱ λίθοι δύνανται εἰς τὴν οἰκοδομὴν τοῦ πύργου ἀπελθεῖν ἀποδοκιμασμένοι; ἀποκριθεὶς μοι λέγει· Βλέπεις, φησί, τοὺς λίθους τούτους; Βλέπω, φημί, κύριε. Ἐγώ, φησί, τὸ πλεῖστον μέρος τῶν λίθων τούτων λατομήσω καὶ βαλῶ εἰς τὴν οἰκοδομὴν, καὶ ἀρμόσουσι μετὰ τῶν λοιπῶν λίθων. Πῶς, φημί, κύριε, δύνανται περικοπέντες τὸν αὐτὸν τόπον πληρῶσαι; ἀποκριθεὶς λέγει μοι· Ὅσοι μικροὶ εὐρεθήσονται, εἰς μέσσην τὴν οἰκοδομὴν βληθήσονται, ὅσοι δὲ μείζονες, ἐξώτεροι τεθήσονται καὶ συγκρατήσουσιν αὐτούς. ταῦτά μοι λαλήσας λέγει μοι· Ἀγωμεν καὶ μετὰ ἡμέρας δύο ἔλθωμεν καὶ καθαρίσωμεν τοὺς λίθους τούτους, καὶ βάλωμεν αὐτοὺς εἰς τὴν οἰκοδομὴν· τὰ γὰρ κύκλῳ τοῦ πύργου πάντα καθαρισθῆναι δεῖ, μήποτε ὁ δεσπότης ἐξάπινα ἔλθῃ καὶ τὰ περὶ τὸν πύργον ἑνπαρὰ εὐρῇ καὶ προσοχθίῃ, καὶ οὗτοι οἱ λίθοι οὐκ ἀπελεύσονται εἰς τὴν οἰκοδομὴν τοῦ πύργου, κἀγὼ ἀμελῆς δόξω εἶναι παρὰ τῷ δεσπότη. καὶ μετὰ ἡμέρας δύο ἦλθομεν πρὸς τὸν πύργον, καὶ λέγει μοι· Κατανοήσωμεν τοὺς λίθους πάντας καὶ ἴδωμεν τοὺς δυναμένους εἰς τὴν οἰκοδομὴν ἀπελθεῖν. λέγω αὐτῷ· Κύριε, κατανοήσωμεν.

Καὶ ἀρξάμενοι πρῶτον τοὺς μέλανας κατενοοῦμεν λίθους. καὶ οἱοί ἐξ 55,1
 20 τῆς οἰκοδομῆς ἐτέθησαν, τοιοῦτοι καὶ εὐρέθησαν. καὶ ἐκέλευσεν αὐτοὺς ὁ (IX 8) ποιμὴν ἐκ τοῦ πύργου μετενεχθῆναι καὶ χωρισθῆναι. εἰτα κατενόησε 2
 τοὺς ἑφωριακότας, καὶ λαβὼν ἐλατόμησε πολλοὺς ἐξ αὐτῶν, καὶ ἐκέλευσε τὰς παρθένους ἀραι αὐτοὺς καὶ βαλεῖν εἰς τὴν οἰκοδομὴν. καὶ ἦραν αὐτοὺς αἱ παρθένοι καὶ ἔθηκαν εἰς τὴν οἰκοδομὴν τοῦ πύργου μέσου. τοὺς δὲ λοι-
 25 πούς ἐκέλευσε μετὰ τῶν μελάνων τεθῆναι· καὶ γὰρ καὶ οὗτοι μέλανες εὐρέθησαν. εἰτα κατενόει τοὺς τὰς σχισμάς ἔχοντας· καὶ ἐκ τούτων πολλοὺς ἐλατόμησε καὶ ἐκέλευσε διὰ τῶν παρθένων εἰς τὴν οἰκοδομὴν ἀπενεχθῆναι· ἐξώτεροι δὲ ἐτέθησαν, ὅτι ὑγιέστεροι εὐρέθησαν. οἱ δὲ λοιποὶ διὰ τὸ πλῆθος τῶν σχισμάτων οὐκ ἠδυνήθησαν λατομηθῆναι· διὰ ταύτην οὖν τὴν αἰτίαν ἀπε-
 30 βλήθησαν ἀπὸ τῆς οἰκοδομῆς τοῦ πύργου. εἰτα κατενόει τοὺς κολοβούς, καὶ εὐρέθησαν πολλοὶ ἐν αὐτοῖς μέλανες, τινὲς δὲ σχισμὰς μεγάλας πεποιη-
 4 κότες· καὶ ἐκέλευσε καὶ τούτους τεθῆναι μετὰ τῶν ἀποβεβλημένων. τοὺς δὲ περισσεύοντας αὐτῶν καθαρίσας καὶ λατομήσας ἐκέλευσεν εἰς τὴν οἰκο-

A L¹L²EC¹ (bis 14f. ἀπελεύσονται)

1f. <ταῦτα — πύργου> Hg. nach L¹(L²E) 5 βλέπεις — κύριε < L¹
 6 πλεῖστον] maiorem LL | βαλῶ Ang. βάλλω A 7 πῶς] πάλιν A
 9 τὴν οἰκοδομὴν G.-H. (vgl. S. 83, l. 11) τῆς οἰκοδομῆς A 11 ἡμέρας δύο] triduum L¹
 14 περὶ Hg. (LLEC¹) παρὰ A 18 κύριε] ut uis, domine L¹ 20f. ὁ ποιμὴν < LL
 22 λαβὼν < LL 24 μέσου A μέσση Ti. in mediam structuram L²E(L¹) μέσους
 Funk als angebliche Lesart von A

- δομήν τεθῆναι. αἱ δὲ παρθέναι αὐτοὺς ἄρᾶσαι εἰς μέσσην τὴν οἰκοδομήν τοῦ
 πύργου ἤρμωσαν· ἀσθενέστεροι γὰρ ἦσαν. εἰτα κατενόει τοὺς ἡμίσεις 5
 λευκοὺς, ἡμίσεις δὲ μέλανας· καὶ πολλοὶ ἐξ αὐτῶν εὐρέθησαν μέλανες. ἐκέ-
 λευσε δὲ καὶ τούτους ἀρθῆναι μετὰ τῶν ἀποβεβλημένων. οἱ δὲ λοιποὶ πάντες
 10 ἤρθησαν ὑπὸ τῶν παρθένων· λευκοὶ γὰρ ὄντες ἤρμόσθησαν ὑπ' αὐτῶν τῶν
 παρθένων εἰς τὴν οἰκοδομήν· ἐξώτεροι δὲ ἐτέθησαν, ὅτι ὑγιεῖς εὐρέθησαν,
 ὥστε δύνασθαι αὐτοὺς κρατεῖν τοὺς εἰς τὸ μέσον τεθέντας· ὅλως γὰρ ἐξ
 αὐτῶν οὐδὲν ἐκολοβώθη. εἰτα κατενόει τοὺς τραχεῖς καὶ σκληροὺς, καὶ 6
 ὀλίγοι ἐξ αὐτῶν ἀπεβλήθησαν διὰ τὸ μὴ δύνασθαι λατομηθῆναι· σκληροὶ
 10 γὰρ λίαν εὐρέθησαν. οἱ δὲ λοιποὶ αὐτῶν ἐλατομήθησαν καὶ ἤρθησαν ὑπὸ τῶν
 παρθένων καὶ εἰς μέσσην τὴν οἰκοδομήν τοῦ πύργου ἤρμόσθησαν· ἀσθενέστε-
 ροὶ γὰρ ἦσαν. εἰτα κατενόει τοὺς ἔχοντας τοὺς σπίλους, καὶ ἐκ τούτων 7
 ἐλάχιστοι ἐμελάνθησαν, καὶ ἀπεβλήθησαν πρὸς τοὺς λοιπούς. οἱ δὲ περισ-
 σεύοντες λαμπροὶ καὶ ὑγιεῖς εὐρέθησαν· καὶ οὗτοι ἤρμόσθησαν ὑπὸ τῶν παρ-
 15 θένων εἰς τὴν οἰκοδομήν· ἐξώτεροι δὲ ἐτέθησαν διὰ τὴν ἰσχυρότητα αὐτῶν.
- Εἰτα ἦλθε κατανοῆσαι τοὺς λευκοὺς καὶ στρογγύλους λίθους, καὶ λέγει 86,1
 μοι· Τί ποιοῦμεν περὶ τούτων τῶν λίθων; Τί, φημί, ἐγὼ γινώσκω, κύριε; (IX 9)
 Οὐδὲν οὖν ἐπινοεῖς περὶ αὐτῶν; Ἐγὼ, φημί, κύριε, ταύτην τὴν τέχνην 2
 οὐκ ἔχω, οὐδὲ λατόμος εἰμί, οὐδὲ δύναμαι νοῆσαι. Οὐ βλέπεις αὐτούς,
 20 φησί, λίαν στρογγύλους ὄντας; καὶ ἂν αὐτοὺς θελήσω τετραγώνους
 ποιῆσαι, πολλὸν δεῖ ἀπ' αὐτῶν ἀποκοπῆναι· δεῖ δὲ ἐξ αὐτῶν ἐξ ἀνάγκης τινὰς
 εἰς τὴν οἰκοδομήν τεθῆναι. Εἰ οὖν, φημί, κύριε, ἀνάγκη ἐστί, τί σεαυτὸν 3
 βασανίζεις καὶ οὐκ ἐκλέγῃ εἰς τὴν οἰκοδομήν οὓς θέλεις, καὶ ἀρμόζεις εἰς
 αὐτήν; ἐξελέξατο ἐξ αὐτῶν τοὺς μελζοντας καὶ λαμπροὺς, καὶ ἐλατόμησεν
 25 αὐτούς· αἱ δὲ παρθέναι ἄρᾶσαι ἤρμωσαν εἰς τὰ ἐξώτερα μέρη τῆς οἰκοδομῆς.
 οἱ δὲ λοιποὶ οἱ περισσεύσαντες ἤρθησαν καὶ ἀπετέθησαν εἰς τὸ πεδῖον, ὅθεν 4
 ἠνέχθησαν· οὐκ ἀπεβλήθησαν δέ, Ὅτι, φησί, λείπει τῷ πύργῳ ἔτι μικρὸν
 οἰκοδομηθῆναι. πάντως δὲ θέλει ὁ δεσπότης τοῦ πύργου τούτους ἀρμωσθῆ-
 ναι τοὺς λίθους εἰς τὴν οἰκοδομήν, ὅτι λαμπροὶ εἰσι λίαν. ἐκλήθησαν δὲ 5
 30 γυναικες δώδεκα, εὐειδέσταται τῷ χαρακτήρι, μέλανα ἐνδεδυμέναι, (περιεζω-
 σμέναι καὶ ἔξω τοὺς ὤμους ἔχουσαι,) καὶ τὰς τρίχας λελυμέναι. ἔδοκοῦ-

A L¹L²E

4 ἀρθῆναι + καὶ τεθῆναι G.-H. (tollit et ponit L²) | πάντες — 6 οἰκοδομήν] toti candidi inuenti sunt; et hi sublati sunt a uirginibus et aptati in eadem turri L¹(L²E) 5 ὄντες + ἤρθησαν A (offenbar vom Schreiber selbst wieder durchgestrichen)
 8 σκληροὺς καὶ τραχεῖς ~ LL(E) 10 ὑπὸ Hg. ἀπὸ A 18 ἐμελάνωσαν A, verbessert von G.-H. (vgl. S. 98,1) 14 καὶ ὑγιεῖς LL (vgl. oben 6) καὶ ἐκείνοι A < E
 17 κύριε + et ait mihi L²(E) 19 νοῆσαι + quicquam LL + illud E + τι G.-H.
 22 οὖν < L²E | σεαυτὸν — 23 καὶ¹ < L² 27 πύργῳ] μικρῷ A 28 πάντως
 Ang. forsitan LL (vgl. S. 65,1) πάντας (?) A | τούτου L²E 30 f. (περιεζωσ-
 μέναι — ἔχουσαι) G.-H. nach L¹(L²E)

- σαν δέ μοι αἱ γυναῖκες αὐταὶ ἀγριαὶ εἶναι. ἐκέλευσέ δὲ αὐτάς ὁ ποιμὴν ἄραι
 τοὺς λίθους τοὺς ἀποβελημένους ἐκ τῆς οἰκοδομῆς καὶ ἀπενεγκεῖν αὐτοὺς
 εἰς τὰ ὄρη, ὅθεν καὶ ἠνέχθησαν. αἱ δὲ ἱλαραὶ ἦσαν καὶ ἀπὴνεγκαν πάντα 6
 τοὺς λίθους καὶ ἔθηκαν, ὅθεν ἐλήφθησαν. καὶ μετὰ τὸ ἀρθῆναι πάντα
 5 τοὺς λίθους καὶ μηκέτι κείσθαι λίθον κύκλῳ τοῦ πύργου, λέγει μοι ὁ
 ποιμὴν· Κυκλώσωμεν τὸν πύργον καὶ ἴδωμεν, μή τι ἐλάττωμά ἐστιν ἐν
 αὐτῷ. καὶ ἐκύκλευον ἐγὼ μετ' αὐτοῦ. ἰδὼν δὲ ὁ ποιμὴν τὸν πύργον 7
 εὐπρεπῆ ὄντα τῇ οἰκοδομῇ, λίαν ἱλαρὸς ἦν· ὁ γὰρ πύργος οὕτως ἦν ὠκο-
 δομημένος, ὥστε με ἰδόντα ἐπιθυμεῖν τὴν οἰκοδομὴν αὐτοῦ· οὕτω γὰρ ἦν
 10 ὠκοδομημένος, ὥσάν ἐξ ἐνὸς λίθου, μὴ ἔχων μίαν ἀρμογὴν ἐν ἑαυτῷ. ἐφαί-
 νετο δὲ ὁ λίθος ὡς ἐκ τῆς πέτρας ἐκκεκολαμμένος· μονόλιθος γὰρ μοι ἐδόκει
 εἶναι.
- Κἀγὼ περιπατῶν μετ' αὐτοῦ ἱλαρὸς ἦμην τοιαῦτα ἀγαθὰ βλέπων. λέγει 87,1
 δέ μοι ὁ ποιμὴν· Ὑπαγε καὶ φέρε ἄσβεστον καὶ ὄστρακον λεπτόν, ἵνα τοὺς (IX 10)
 15 τύπους τῶν λίθων τῶν ἡρμένων καὶ εἰς τὴν οἰκοδομὴν βελημένων ἀνα-
 πληρώσω· δεῖ γὰρ τοῦ πύργου τὰ κύκλῳ πάντα ὁμαλὰ γενέσθαι. καὶ 2
 ἐποίησα καθὼς ἐκέλευσε, καὶ ἤνεγκα πρὸς αὐτόν. Ὑπηρέτει μοι, φησί, καὶ
 [ἐγγὺς τὸ ἔργον τελεσθήσεται]. ἐπλήρωσεν οὖν τοὺς τύπους τῶν λίθων
 τῶν εἰς τὴν οἰκοδομὴν ἀτεληλυθόντων καὶ ἐκέλευσε σαρωθῆναι τὰ κύκλῳ τοῦ
 20 πύργου καὶ καθαρὰ γενέσθαι· αἱ δὲ παρθένοι λαβοῦσαι σάρους ἐσάρωσαν
 καὶ πάντα τὰ κόπρια ἦσαν ἐκ τοῦ πύργου, καὶ ἔρραναν ὕδωρ, καὶ ἐγένετο ὁ
 τόπος ἱλαρὸς καὶ εὐπρεπέστατος τοῦ πύργου. λέγει μοι ὁ ποιμὴν· Πάντα, 4
 φησί, κεκάθαρται· ἐὰν ἔλθῃ ὁ κύριος ἐπισκέψασθαι τὸν πύργον, οὐκ ἔχει
 ἡμᾶς οὐδὲν μέμψασθαι. ταῦτα εἰπὼν ἤθελεν ὑπάγειν· ἐγὼ δὲ ἐπελαβό- 5
 25 μην αὐτοῦ τῆς πῆρας καὶ ἠρξάμην αὐτὸν ὀρκίζειν κατὰ τοῦ κυρίου, ἵνα
 μοι ἐπιλύσῃ, ἃ ἐδειξέ μοι. λέγει μοι· Μικρὸν ἔχω ἀκαιρεθῆναι καὶ πάντα
 σοι ἐπιλύσω· ἐκδεξάι με ὥδε ἕως ἔρχομαι. λέγω αὐτῷ· Κύριε, μόνος ὢν 6
 ὥδε ἐγὼ τί ποιήσω; Οὐκ εἰ, φησί, μόνος· αἱ γὰρ παρθένοι αὐταὶ μετὰ σοῦ
 εἰσι. Παράδος οὖν, φημί, αὐταῖς με. προσκαλεῖται αὐτάς ὁ ποιμὴν καὶ λέγει
 30 αὐταῖς· Παρατίθεμαι ὑμῖν τοῦτον ἕως ἔρχομαι· καὶ ἀπῆλθεν. ἐγὼ δὲ 7

A L¹L²EC¹ (1 ἄραι — 28 ποιήσω)

5f. ὁ ποιμὴν < LL 11 κέτρας + una (< die Hs. P) illa L² 18 περι-
 πατῶν < C¹ | περιπατῶν — αὐτοῦ < L¹ 14f. τοὺς τύπους] τὸν τόπον C¹
 15 ἡρμένων — βελημένων Hg. nach L¹ qui sublati sunt ... et iterum repositi (vgl.
 L²E) ἡρμοσμένων εἰς τὴν οἰκοδομὴν καὶ βελημένων A 18 ἐγγὺς — τελεσθήσεται
 in A unleserlich 19 εἰς — ἀτεληλυθόντων < L¹ 20 σάρων A 21 κό[πρια] A
 stercus LL puluerem E 26 ἀκαιρεθῆναι] (cum paululum) requiescere E, daher
 ἀναπαυθῆναι Ti. 27 ἐκδεξάι + autem L¹ + sed L² + et E 30 καὶ ἀπῆλ-
 θεν < L¹

ἡμην μόνος μετὰ τῶν παρθένων· ἦσαν δὲ ἰλαρώτεραι καὶ πρὸς ἐμὲ εὖ εἶχον·
 μάλιστα [δὲ] αἱ δ' αἱ ἐνδοξότεραι αὐτῶν.

Λέγουσί μοι αἱ παρθένοι· Σήμερον ὁ ποιμὴν ὧδε οὐκ ἔρχεται. Τί οὖν, 88,1
 φημί, ποιήσω ἐγώ; Μέχρις ὁφέ, [φασίν,] περιμένειν αὐτόν. καὶ ἐὰν ἔλθῃ, (IX 11)
 5 λαλήσει μετὰ σοῦ, ἐὰν δὲ μὴ ἔλθῃ, μενεῖς μεθ' ἡμῶν ὧδε ἕως [ἔρχεται.]
 λέγω αὐταῖς· Ἐκδέξομαι αὐτόν ἕως ὁφέ· ἐὰν δὲ μὴ ἔλθῃ, ἀπελεύσομαι εἰς 2
 τὸν οἶκον καὶ πρῶτ' ἐπανήξω. αἱ δὲ ἀποκριθεῖσαι λέγουσί μοι· Ἡμῖν παρε-
 δόθη· οὐ δύνασαι ἀφ' ἡμῶν ἀναχωρῆσαι. Ποῦ οὖν, φημί, μενῶ; Μεθ' 3
 ἡμῶν, φασί, κοιμηθήσῃ ὡς ἀδελφός, καὶ οὐχ ὡς ἀνὴρ. ἡμέτερος γὰρ ἀδελ-
 10 φός εἰ, καὶ τοῦ λοιποῦ μέλλομεν μετὰ σοῦ κατοικεῖν· λίαν γὰρ σε ἀγαπῶμεν.
 ἐγὼ δὲ ἡσυχνόμην μετ' αὐτῶν μένειν. καὶ ἡ δοκοῦσα πρώτη αὐτῶν εἶναι 4
 ἡρξάτο με καταφιλεῖν καὶ περιπλέκεσθαι· αἱ δὲ [ἄλλαι] ὀρῶσαι ἐκείνην
 περιπλεκομένην μοι καὶ αὐταὶ ἡρξάντο με καταφιλεῖν καὶ περιάγειν κύκλῳ 5
 τοῦ πύργου καὶ παίζειν μετ' ἐμοῦ. κἀγὼ ὥσει νεώτερος ἐγεγόνειν καὶ 6
 15 ἡρξάμην καὶ αὐτὸς παίζειν μετ' αὐτῶν· αἱ μὲν γὰρ ἐχόρευον, αἱ δὲ ὠρ-
 χοῦντο, αἱ δὲ ἤδον· ἐγὼ δὲ σιγὴν ἔχων μετ' αὐτῶν κύκλῳ τοῦ πύργου περιεπά-
 τουν καὶ ἰλαρός ἡμην μετ' αὐτῶν. [ὁψίας] δὲ γενομένης ἤθελον εἰς τὸν 8
 οἶκον ὑπάγειν· αἱ δὲ οὐκ ἀφήκαν, ἀλλὰ κατέσχον με. καὶ ἔμεινα μετ' αὐτῶν
 τὴν νύκτα, καὶ ἐκοιμήθην παρὰ τὸν πύργον. ἔστρωσαν γὰρ αἱ παρθένοι 7
 20 τοὺς λινοὺς χιτῶνας ἐαυτῶν χαμαί, καὶ ἐμὲ ἀνέκλιναν εἰς [τὸ μέσον αὐτῶν],
 καὶ οὐδὲν ὅλως ἐποίησαν εἰ μὴ προσηύχοντο· κἀγὼ μετ' αὐτῶν ἀδιαλείπτως
 προσηυχόμην καὶ οὐκ ἔλασσον ἐκείνων. καὶ [ἔχαιρον] αἱ παρθένοι οὕτω μου
 προσευχομένον. καὶ ἔμεινα ἐκεῖ μέχρι τῆς αὔριον ἕως ὥρας δευτέρας μετὰ 8
 τῶν παρθένων. ἔλτα παρῆν ὁ ποιμὴν, καὶ λέγει ταῖς παρθένοις· Μὴ τινα 9
 25 αὐτῷ ὑβρίν πεποιήκατε; Ἐρώτα, φασίν, αὐτόν. λέγω αὐτῷ· Κύριε, εὐφράν-
 θην μετ' αὐτῶν μέινας. Τί, φασίν, ἐδείπνησας; Ἐδείπνησα, φημί, κύριε,
 ὅρματα κυρίου ὄλην τὴν νύκτα. Καλῶς, φασίν, ἔλαβόν σε; Ναί, φημί, κύριε.
 Νῦν, φησί, τί θέλεις πρῶτον ἀκοῦσαι; Καθῶς, φημί, κύριε, ἀπ' ἀρχῆς ἔδει- 9
 ξας· ἔρωτά σε, κύριε, ἵνα καθὼς ἂν σε ἐπερωτήσω, οὕτω μοι καὶ δηλώσης.
 30 Καθὼς βούλει, φασίν, οὕτω σοι καὶ ἐπιλύσω, καὶ οὐδὲν ὅλως ἀποκρίνω ἀπὸ
 σοῦ.

Πρῶτον, φημί, πάντων, κύριε, τοῦτό μοι δήλωσον· ἡ πέτρα καὶ ἡ πύλη 89,1
 τίς ἐστιν; Ἡ πέτρα, φασίν, αὕτη καὶ ἡ πύλη ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ ἐστι. Πῶς, (IX 12)

A L¹L²EC¹ (von 23 αὔριον an) C¹ (23 ἔμεινα — 26 ἐδείπνησας)

4 μέχρις ὁφέ, φασίν G.-H. (LLE) μέχρις δε [φασίν] ἔλθῃ A 5 <πάντως>
 λαλήσει vermuten G.-H. (forsitan L¹ utique L²) 7 οἶκον + μου E 12 περι-
 πλέκεσθαι καὶ καταφιλεῖν ~ L¹(L²) 18 αὐταὶ A 18f. καὶ — νύκτα in A
 wiederholt 19 καὶ ἐκοιμήθην <LLE [γὰρ] αὐτὴν LL et E 23 ἕως ὥρας
 δευτέρας <L¹ 24 παρθένων + et cum adorassent deum L¹ 29 σε¹ σοι A
 88 υἱός + ἐστι A

- φημί, κύριε, ἡ πέτρα παλαιά ἐστιν, ἡ δὲ πύλη καινή; Ἄκουε, φησί, καὶ
 σύνιε, ἀσύνετε. ὁ μὲν υἱὸς τοῦ θεοῦ πάσης τῆς κτίσεως αὐτοῦ προγε- 2
 νέστερός ἐστιν, ὥστε σύμβουλον αὐτὸν γενέσθαι τῷ πατρὶ τῆς κτίσεως
 αὐτοῦ· διὰ τοῦτο καὶ παλαιὰ ἡ πέτρα. Ἡ δὲ πύλη, φημί, διατί καινή, κύριε;
 5 "Οτι, φησὶν, ἐπ' ἐσχάτων τῶν ἡμερῶν τῆς συντελείας φανερός ἐγένετο, 8
 διὰ τοῦτο καινὴ ἐγένετο ἡ πύλη, ἵνα οἱ μέλλοντες σώξωσθαι δι' αὐτῆς εἰς
 τὴν βασιλείαν εἰσελθῶσι τοῦ θεοῦ. εἶδες, φησὶν, τοὺς λίθους τοὺς διὰ τῆς 4
 πύλης εἰσεληλυθότας εἰς τὴν οἰκοδομὴν τοῦ πύργου (βεβλημένους,) τοὺς
 δὲ μὴ εἰσεληλυθότας πάλιν ἀποβεβλημένους εἰς τὸν ἴδιον τόπον; Εἶδον,
 10 φημί, κύριε. Οὕτω, φησὶν, εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ οὐδεὶς εἰσελεύσεται,
 εἰ μὴ λάβοι τὸ ὄνομα τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ. ἐὰν γὰρ εἰς πόλιν θελήσης εἰσελ- 5
 θεῖν τινα, κἀκεῖνη ἡ πόλις περιτετειχισμένη κύκλῳ καὶ μίαν ἔχῃ πύλην, μήτι
 δύνῃ εἰς ἐκείνην τὴν πόλιν εἰσελθεῖν, εἰ μὴ διὰ τῆς πύλης ἣς ἔχει; Πῶς γάρ,
 φημί, κύριε, δύναται γενέσθαι ἄλλως; Εἰ οὖν εἰς τὴν πόλιν οὐ δύνῃ εἰσελ-
 15 θεῖν εἰ μὴ διὰ τῆς πύλης ἣς ἔχει, οὕτω, φησί, καὶ εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ
 ἄλλως εἰσελθεῖν οὐ δύναται ἄνθρωπος εἰ μὴ διὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ υἱοῦ 6
 αὐτοῦ τοῦ ἡγαπημένου ὑπ' αὐτοῦ. εἶδες, φησί, τὸν ὄχλον τὸν οἰκοδομοῦντα
 τὸν πύργον; Εἶδον, φημί, κύριε. Ἐκεῖνοι, φησί, πάντες ἄγγελοι ἑνδοξοί 6
 εἰσι· τούτοις οὖν περιτετείχισται ὁ κύριος. ἡ δὲ πύλη ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ ἐστιν·
 20 αὕτη μία εἰσοδὸς ἐστὶ πρὸς τὸν κύριον. ἄλλως οὖν οὐδεὶς εἰσελεύσεται πρὸς
 αὐτὸν εἰ μὴ διὰ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ. εἶδες, φησί, τοὺς ἐξ ἀνδρας καὶ τὸν μέσον 7
 αὐτῶν ἑνδοξον καὶ μέγαν ἄνδρα τὸν περιπατοῦντα περὶ τὸν πύργον καὶ τοὺς
 λίθους ἀποδοκιμάσαντα ἐκ τῆς οἰκοδομῆς; Εἶδον, φημί, κύριε. Ὁ ἑνδο- 8
 ξος, φησὶν, ἀνὴρ ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ ἐστὶ, κἀκεῖνοι οἱ ἐξ οἱ ἑνδοξοὶ ἄγγελοι εἰσι
 25 δεξιὰ καὶ εὐώνυμα συγκρατοῦντες αὐτόν. τοῦτων, φησί, τῶν ἀγγέλων
 τῶν ἐνδόξων οὐδεὶς εἰσελεύσεται πρὸς τὸν θεὸν ἄτερ αὐτοῦ· ὃς ἂν τὸ ὄνομα
 αὐτοῦ μὴ λάβῃ, οὐκ εἰσελεύσεται εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ.

6f. 15 f. 27 vgl. Mt 5,20. 7,21. 18,3. Mc 9,47. 10,23—25. Io 3,5 19—21 vgl.
 Io 14,6

P^{am} (= Amherst Papyrus II 190f, Rekto: 4 κα[ι] — 6 [ι]να; Verso: 12 αὐτης
 καὶ [μειαν — 14 γενεσ[θ]αι) A L¹L²EC¹ (bis 16 δύναται) C² (4. 9 ἀποβεβλ. — 12 τινα)
 Mpers (7—9)

4 διὰ-πέτρα < LL | παλα[ια η πε]τρα P^{am} C¹ παλαιός ἐστιν AE | διατί
 καινή, φημί ~ A 5 ἐσχάτου A | φανερός ἐγένετο) apparebit L² 6 καινή A |
 σώξωσθαι] ζῆν C¹ 8 <βεβλημένους> G.-H. (L¹EC¹L²) 9 ἐληλυθότας A
 11 τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ EC¹ (τοῦ υἱοῦ C² filii dei LL) τὸ ἅγιον αὐτοῦ A 12 κύκλῳ +
 αὐτης P^{am} 18 δύνῃ) poteris L¹E | τὴν πόλιν ἐκείνην ~ A 15 ἣς ἔχει P^{am} L¹
 eius L²C¹ illam E + αὐτῆς A 22 παρὰ A 23 ἀποδοκιμάσαντας A
 27 αὐτοῦ] τοῦ θεοῦ A

Ὁ δὲ πύργος, φημί, τίς ἐστιν; Ὁ πύργος, φησὶν, οὗτος (ἡ) ἐκκλησία 90,1
 ἐστίν. Αἱ δὲ παρθέναι αὗται τίνας εἰσὶν; Αὗται, φησὶν, ἅγια πνεύματα 2
 εἰσι· καὶ ἄλλως ἄνθρωπος οὐ δύναται εὐρεθῆναι εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, (IX 13)
 ἐὰν μὴ αὗται αὐτὸν ἐνδύσωσι τὸ ἐνδυμα αὐτῶν· ἐὰν γὰρ τὸ ὄνομα μόνον
 5 λάβῃς, τὸ δὲ ἐνδυμα παρὰ τούτων μὴ λάβῃς, οὐδὲν ὠφελήσῃ· αὗται γὰρ αἱ
 παρθέναι δυνάμεις εἰσὶ τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ. ἐὰν τὸ ὄνομα φορῇς, τὴν δὲ δύνα-
 μιν μὴ φορῇς αὐτοῦ, εἰς μάτην ἔσῃ τὸ ὄνομα αὐτοῦ φορῶν. τοὺς δὲ λί- 8
 θους, φησὶν, οὓς εἶδες ἀποβεβλημένους, οὗτοι τὸ μὲν ὄνομα ἐφόρεσαν, τὸν
 δὲ ἱματισμὸν τῶν παρθένων οὐκ ἐνεδύσαντο. Ποῖος, φημί, ἱματισμὸς αὐτῶν
 10 ἐστι, κύριε; Αὐτὰ τὰ ὀνόματα, φησὶν, ἱματισμὸς ἐστὶν αὐτῶν. δς ἂν τὸ ὄνο-
 μα τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ φορῇ, καὶ τούτων ὀφείλει τὰ ὀνόματα φορεῖν· καὶ γὰρ
 αὐτὸς ὁ υἱὸς τὰ ὀνόματα τῶν παρθένων τούτων φορεῖ. δσους, φησί, 4
 λίθους εἶδες εἰς τὴν οἰκοδομὴν (τοῦ πύργου) εἰσεληλυθότας, ἐπιτετευμένους
 διὰ τῶν χειρῶν αὐτῶν καὶ μέινοντας εἰς τὴν οἰκοδομὴν, τούτων τῶν παρ-
 15 θένων τὴν δύναμιν ἐνδεδυμένοι εἰσὶ. διὰ τοῦτο βλέπεις τὸν πύργον μονό-
 λιθον γεγονότα (μετὰ) τῆς πέτρας· οὕτω καὶ οἱ πιστεύσαντες τῷ κυρίῳ
 διὰ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ καὶ ἐνδιδυσκόμενοι τὰ πνεύματα ταῦτα, ἔσονται εἰς
 ἐν πνεῦμα, ἐν σῶμα, καὶ μία χροὰ τῶν ἱματίων αὐτῶν. τῶν τοιούτων δὲ τῶν
 φορούντων τὰ ὀνόματα τῶν παρθένων ἐστὶν ἡ κατοικία εἰς τὸν πύργον.
 20 Οἱ οὖν, φημί, κύριε, ἀποβεβλημένοι λίθοι διατί ἀπεβλήθησαν; διήλθον γὰρ
 διὰ τῆς πύλης, καὶ διὰ τῶν χειρῶν τῶν παρθένων ἐτέθησαν εἰς τὴν οἰκοδομὴν
 τοῦ πύργου. Ἐπειδὴ πάντα σοι, φησί, μέλει, καὶ ἀκριβῶς ἐξετάζεις, ἀκουε
 περὶ τῶν ἀποβεβλημένων λίθων. οὗτοι, φησί, πάντες τὸ ὄνομα τοῦ υἱοῦ
 τοῦ θεοῦ ἔλαβον, ἔλαβον δὲ καὶ τὴν δύναμιν τῶν παρθένων τούτων. λαβόντες
 25 οὖν τὰ πνεύματα ταῦτα ἐνεδυναμώθησαν καὶ ἦσαν μετὰ τῶν δούλων τοῦ
 θεοῦ, καὶ ἦν αὐτῶν ἐν πνεῦμα καὶ ἐν σῶμα καὶ ἐν ἐνδυμα· τὰ γὰρ αὐτὰ ἐφό-
 ρον καὶ δικαιοσύνην ἐργάζοντο. μετὰ οὖν χρόνον τινὰ ἀνεπέισθησαν 8
 ὑπὸ τῶν γυναικῶν ὧν εἶδες μέλανα ἱμάτια ἐνδεδυμένων, τοὺς ὧμους ἔξω
 ἔχουσάν καὶ τὰς τρίχας λελυμένας καὶ εὐμόρφων. ταύτας ἰδόντες ἐπεθύμη-
 30 σαν αὐτῶν καὶ ἐνεδύσαντο τὴν δύναμιν αὐτῶν, τῶν δὲ παρθένων ἀπεδύσαντο

18. 26 vgl. Eph 4,4 26f. vgl. Rom 12,16. 15,5. II Cor 13,11. Phil 2,2. 4,2
 27 vgl. Ps 14,2. Act 10,35. Hebr 11,33

A L¹L²EC³ (nur wenige Worte)

1 ἡ < A 8 ἄλλοι ἄνθρωποι A | εὐρεθῆναι] venire L¹ intrare E 5 ὠφε-
 λήσῃ G.-H. (vgl. S. 5,20) ὠφελείς A ὠφελεί σε Ang. 6 ἐὰν + ἵναque L¹ + ergo
 L² + et E 8 οὗτοι] αὐτοὶ A 18f. (τοῦ—οἰκοδομὴν) G.-H. nach EL²(L¹) < A
 16 (μετὰ) Hg. 18 μιᾷ χροᾷ A 19 ἐστὶν — πύργον] adsequentur iōia L² sic
 erant L² 26 ἐν πνεῦμα < L¹ | καὶ ἐν ἐνδυμα < L²E

8 Whittaker, Der Hirt des Hermas

- (τὸ ἔνδυμα καὶ) τὴν δύναμιν. οὗτοι οὖν ἀπεβλήθησαν ἀπὸ τοῦ οἴκου τοῦ 9
 θεοῦ καὶ ἐκεῖναις παρεδόθησαν· οἱ δὲ μὴ ἀπατηθέντες τῷ κάλλει τῶν
 γυναικῶν τούτων ἔμειναν ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ θεοῦ. ἔχεις, φησί, τὴν ἐπίλυσιν
 τῶν ἀποβεβλημένων.
- 5 Τί οὖν, φημί, κύριε, ἐὰν οὗτοι οἱ ἄνθρωποι, τοιοῦτοι ὄντες, μετανοήσωσι 91,1
 καὶ ἀποβάλωσι τὰς ἐπιθυμίας τῶν γυναικῶν τούτων, καὶ ἐπανακάμψωσιν (IX 14)
 ἐπὶ τὰς παρθένους καὶ ἐν τῇ δυνάμει αὐτῶν καὶ ἐν τοῖς ἔργοις αὐτῶν πορευ-
 θῶσιν, οὐκ εἰσελεύσονται εἰς τὸν οἶκον τοῦ θεοῦ; Εἰσελεύσονται, φησὶν, 2
 ἐὰν τούτων τῶν γυναικῶν ἀποβάλωσι τὰ ἔργα, τῶν δὲ παρθένων ἀναλάβωσι
- 10 τὴν δύναμιν καὶ ἐν τοῖς ἔργοις αὐτῶν πορευθῶσι. διὰ τοῦτο γὰρ καὶ τῆς
 οἰκοδομῆς ἀνοχὴ ἐγένετο, ἵνα, ἐὰν μετανοήσωσιν οὗτοι, ἀπέλθωσιν εἰς τὴν
 οἰκοδομὴν τοῦ πύργου. ἐὰν δὲ μὴ μετανοήσωσι, τότε ἄλλοι εἰσελεύσονται,
 καὶ οὗτοι εἰς τέλος ἐκβληθήσονται. ἐπὶ τούτοις πᾶσιν ἠὲ χαρίστησα τῷ κυ- 3
 ρίῳ, ὅτι ἐσπλαγχνίσθη ἐπὶ πᾶσι τοῖς ἐπικαλουμένοις τῷ ὀνόματι αὐτοῦ
- 15 καὶ ἐξαπέστειλε τὸν ἄγγελον τῆς μετανοίας εἰς ἡμᾶς τοὺς ἁμαρτήσαντας
 εἰς αὐτὸν καὶ ἀνεκαίνισεν ἡμῶν τὸ πνεῦμα καὶ ἤδη κατεφθαρμένων ἡμῶν καὶ
 μὴ ἔχοντων ἐλπίδα τοῦ ζῆν ἀνενέωσε τὴν ζωὴν ἡμῶν. Νῦν, φημί, κύριε, 4
 δῆλωσόν μοι, διατί ὁ πύργος χαμαὶ οὐκ ὠκοδόμηται, ἀλλ' ἐπὶ τὴν πέτραν
 καὶ ἐπὶ τὴν πύλην. Ἔτι, φησὶν, ἄφρων εἰ καὶ ἀσύνετος; Ἀνάγκη ἐχω,
- 20 φημί, κύριε, πάντα ἐπερωτᾷ σε, ὅτι οὐδ' ὅλως οὐδὲν δύναμαι νοῆσαι· τὰ γὰρ
 πάντα μεγάλα καὶ ἔνδοξά ἐστι καὶ δυσνόητα τοῖς ἀνθρώποις. Ἄκουε, φησί· 5
 τὸ ὄνομα τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ μέγα ἐστὶ καὶ ἀχώρητον, καὶ τὸν κόσμον ὅλον
 βαστάζει. εἰ οὖν πᾶσα ἡ κτίσις διὰ τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ βαστάζεται, τί δοκεῖς
 τοὺς κεκλημένους ὑπ' αὐτοῦ καὶ τὸ ὄνομα φοροῦντας τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ
- 25 καὶ πορευομένους ταῖς ἐντολαῖς αὐτοῦ; βλέπεις οὖν ποίους βαστάζει; τοὺς 6
 ἐξ ὅλης καρδίας φοροῦντας τὸ ὄνομα αὐτοῦ. αὐτὸς οὖν θεμέλιος αὐτοῖς ἐγέ-
 νετο καὶ ἡδέως αὐτοὺς βαστάζει, ὅτι οὐκ ἐπαισχύνονται τὸ ὄνομα αὐτοῦ
 φορεῖν.

14 vgl. Is 43,7

A L¹L²E

1 τὸ ἔνδυμα καὶ < AL² | καὶ τὴν δύναμιν < L¹ 6 τὰς ἐπιθυμίας] cupiditatem LLE 7 καὶ¹ — πορευθῶσιν] et harum potestatem induerint L¹(L²) 11 ἀπ-
 ἐλθῶσιν] adiciantur LL introeant E εἰσελθῶσιν G.-H. 12 ἀπελεύσονται A
 14 τὸ ὄνομα A; vgl. S. 71,24 19 ἔτι AE quoniam L¹ quare L² (= ὅτι) | ἀσύνετος
 + ideo interrogas L¹ 28 κτίσις + dei LL(E) | τί δοκεῖς] cur non et eos
 sustineat L¹ 25 ἐντολαῖς + τοῦ θεοῦ A 26 αὐτοῖς E (eorum LL)
 αὐτὸς A

Δήλ[ωσόν μοι,] φημί, κύριε, τῶν παρθένων τ]ὰ ὀνόματα <καὶ τῶν γυναι- 92,1
κῶν τῶν τὰ μέλανα ἱμάτια ἐνδεδυμένων. Ἄκουε, φησί, τῶν παρθένων τὰ (IX 15)
ὀνόματα> τῶν ἰσχυροτέρων, τῶν εἰς τὰς γωνίας σταθεισῶν. ἡ μὲν πρώτη 2
Πίστις, ἡ δὲ δευτέρα Ἐγκράτεια, ἡ δὲ τρίτη Δύναμις, ἡ δὲ τετάρτη Μακρο-
5 θυμία· αἱ δὲ ἕτεραι ἀνὰ μέσον τούτων σταθεῖσαι ταῦτα ἔχουσι τὰ ὀνόματα·
Ἀπλότης, Ἀκακία, Ἀγνεία, Ἰλαρότης, Ἀλήθεια, Σύνεσις, Ὀμόνοια, Ἀγά-
πη. ταῦτα τὰ ὀνόματα ὁ φορῶν καὶ τὸ ὄνομα τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ δυνήσεται
εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ εἰσελθεῖν. ἄκουε, φησί, καὶ τὰ ὀνόματα τῶν 3
γυναικῶν τῶν τὰ ἱμάτια μέλανα ἔχουσῶν. καὶ ἐκ τούτων τέσσαρές εἰσι
10 δυνατώτεραι· ἡ πρώτη Ἀπιστία, ἡ δευτέρα Ἀκρασία, ἡ δὲ τρίτη Ἀπειθεία,
ἡ δὲ τετάρτη Ἀπάτη. αἱ δὲ ἀκόλουθοι αὐτῶν καλοῦνται Λύπη, Πονηρία,
Ἀσέλγεια, Ὁξυχολία, Ψεῦδος, Ἀφροσύνη, Καταλαλιᾶ, Μίσος. ταῦτα
τὰ ὀνόματα ὁ φορῶν τοῦ θεοῦ δοῦλος τὴν βασιλείαν μὲν ὄψεται τοῦ θεοῦ, εἰς
αὐτὴν δὲ οὐκ εἰσελεύσεται. Οἱ λίθοι δέ, φημί, κύριε, οἱ ἐκ τοῦ βυθοῦ ἡρ- 4
15 μωσμένοι εἰς τὴν οἰκοδομὴν τίνες εἰσίν; Οἱ μὲν πρῶτοι, φησίν, οἱ ἰ' οἱ εἰς τὰ
θεμέλια τεθειμένοι, πρώτη γενεά· οἱ δὲ κε' δευτέρα γενεά ἀνδρῶν δικαίων·
οἱ δὲ λε' προφῆται τοῦ θεοῦ καὶ διάκονοι αὐτοῦ· οἱ δὲ μ' ἀπόστολοι καὶ
διδάσκαλοι τοῦ κηρύγματος τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ. Διατί οὖν, φημί, κύριε, 5
αἱ παρθένοι καὶ τούτους τοὺς λίθους ἐπέδωκαν εἰς τὴν οἰκοδομὴν τοῦ πύρ- 6
20 γου, διενέγκασαι διὰ τῆς πύλης; Οὗτοι γάρ, φησί, πρῶτοι ταῦτα τὰ πνεύ-
ματα ἐφόρεσαν, καὶ ὅλως ἀπ' ἀλλήλων οὐκ ἀπέστησαν, οὔτε τὰ πνεύματα
ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων οὔτε οἱ ἄνθρωποι ἀπὸ τῶν πνευμάτων, ἀλλὰ παρέμει-
ναν τὰ πνεύματα αὐτοῖς μέχρι τῆς κοιμήσεως αὐτῶν. καὶ εἰ μὴ ταῦτα τὰ
πνεύματα μετ' αὐτῶν ἐσχῆκισαν, ο[ὕκ ἂν] εὐχρηστοὶ γεγόνεισαν τῇ οἰ- 8
25 κοδομῇ τοῦ πύργου τούτου.

Ἔτι μοι, φημί, κύριε, δήλωσον. Τί, φησίν, ἐπιζητεῖς; Διατί, φημί, κύριε, 93,1
οἱ λίθοι ἐκ τοῦ βυθοῦ ἀνέβησαν καὶ εἰς τὴν οἰκοδομὴν (τοῦ πύργου) ἐτέθη- (IX 16)
σαν, πεφορηκότες τὰ πνεύματα ταῦτα; Ἀνάγκη, φησίν, εἶχον δι' ὕδατος 2
ἀναβῆναι, ἵνα ζωοποιηθῶσιν· οὐκ ἠδύναντο γὰρ ἄλλως εἰσελθεῖν εἰς τὴν
30 βασιλείαν τοῦ θεοῦ, εἰ μὴ τὴν νέκρωσιν ἀπέθεντο τῆς ζωῆς αὐτῶν (τῆς
πρωτέρας). ἔλαβον οὖν καὶ οὗτοι οἱ κεκοιμημένοι τὴν σφραγίδα τοῦ υἱοῦ 3

8 vgl. zu S. 86,6f.

18f. vgl. Deut 34,4

28—30 vgl. Io 3,5

A L¹L²E

1 <καὶ — 3 ὀνόματα> G.-H. (nach LLE, aber παρθένων + harum LLE | γυναι-
κῶν + illarum LL + harum E 2 παρθένων + harum L²E) 9 ἱμάτια Hg.
ὀνόματα A 18 ὀνόματα] πνεύματα LL 16 πρώτη γενεά] primum saeculum
L¹ primae scripturae genesis sunt L² | κε'] ιε' E 24 γεγόνεισαν ed. pr.
γεγόνασι A 27 (τοῦ πύργου) Hg. + huius L¹ 30f. prioris L¹ (primae L²
pristiniae E)

- τοῦ θεοῦ <καὶ εἰσηλθὼν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ> πρὶν γὰρ, φησί, φορέσαι
τὸν ἄνθρωπον τὸ ὄνομα <τοῦ υἱοῦ> τοῦ θεοῦ, νεκρός ἐστίν· ὅταν δὲ λάβῃ
τὴν σφραγίδα, ἀποτίθεται τὴν νέκρωσιν καὶ ἀναλαμβάνει τὴν ζωὴν. ἡ 4
σφραγὶς οὖν τὸ ὕδωρ ἐστίν· εἰς τὸ ὕδωρ οὖν καταβαίνουσι νεκροὶ καὶ
5 ἀναβαίνουσι ζῶντες. καὶ κείνοις οὖν ἐκηρύχθη ἡ σφραγὶς αὕτη καὶ ἐχρῆσαντο
αὐτῇ, ἵνα εἰσέλθωσιν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ. Διὰ τί, φημί, κύριε, καὶ 5
οἱ μὲν λίθοι μετ' αὐτῶν ἀνέβησαν ἐκ τοῦ βυθοῦ, ἤδη ἐσχηκότες τὴν σφραγίδα;
"Ὅτι, φησὶν, οὗτοι οἱ ἀποστόλοι καὶ οἱ διδάσκαλοι οἱ κηρύξαντες τὸ ὄνομα τοῦ
υἱοῦ τοῦ θεοῦ, κοιμηθέντες ἐν δυνάμει καὶ πίστει τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ ἐκέρυσαν
10 καὶ τοῖς προκεκοιμημένοις καὶ αὐτοὶ ἔδωκαν αὐτοῖς τὴν σφραγίδα τοῦ
κηρύγματος. κατέβησαν οὖν μετ' αὐτῶν εἰς τὸ ὕδωρ καὶ πάλιν ἀνέβησαν. 6
ἀλλ' οὗτοι μὲν ζῶντες κατέβησαν καὶ ζῶντες ἀνέβησαν· ἐκεῖνοι δὲ οἱ προκε-
κοιμημένοι νεκροὶ κατέβησαν, ζῶντες δὲ ἀνέβησαν. διὰ τούτων οὖν ἐξω- 7
ποιήθησαν καὶ ἐπέγνωσαν τὸ ὄνομα τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ· διὰ τοῦτο καὶ συναν-
15 ἔβησαν μετ' αὐτῶν, καὶ συνηρομόθησαν εἰς τὴν οἰκοδομὴν τοῦ πύργου, καὶ
ἀλατόμητοι συνωκοδομήθησαν· ἐν δικαιοσύνῃ γὰρ ἐκοιμήθησαν καὶ ἐν με-
γάλῃ ἀγνείᾳ· μόνον δὲ τὴν σφραγίδα ταύτην οὐκ εἶχον. ἔχεις οὖν καὶ τὴν
τούτων ἐπίλυσιν. Ἐχω, φημί, κύριε.
- Νῦν οὖν, κύριε, περὶ τῶν ὁρέων μοι δήλωσον· διὰ τί ἄλλαι καὶ ἄλλαι εἰσὶν 94,1
20 αἱ ἰδέαι καὶ ποικίλαι; Ἄκουε, φησί. τὰ ὄρη ταῦτα δώδεκα εἰσὶ φυλαὶ αἱ (IX 17)
κατοικοῦσαι ὅλον τὸν κόσμον. ἐκηρύχθη οὖν εἰς ταύτας ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ διὰ
τῶν ἀποστόλων. Διὰ τί δὲ ποικίλα καὶ ἄλλη καὶ ἄλλη ἰδέα ἐστὶ τὰ ὄρη, δήλω- 2
σόν μοι, κύριε. Ἄκουε, φησὶν. αἱ δώδεκα φυλαὶ αὗται αἱ κατοικοῦσαι ὅλον
τὸν κόσμον δώδεκα ἔθνη εἰσὶ· ποικίλα δὲ εἰσὶ τῇ φρονήσει καὶ τῷ νοῦ· ὅλα
25 οὖν εἶδες τὰ ὄρη ποικίλα, τοιαῦταί εἰσι καὶ τούτων αἱ ποικίλαι τοῦ νοός τῶν

1 und 6 vgl. zu S. 86,6f.

P^{am} (= Amherst Papyrus II 190g, Rekto: 10 ορ[εω]ν — 21 κοσμο[ν] A
Cl. Al.¹ (Strom. 2,43f.; wörtl. Zitat: 10 καὶ αὐτοὶ — 17 ἔσχον) Cl. Al.² (Strom. 6,46;
wörtl.: 93,6) L¹L²E

1 <καὶ — θεοῦ> G.-H. (LLE) < A (Homoiot.) 2 <τοῦ υἱοῦ> ed. pr. 10 προ-
κεκοιμημένοις Cl. Al.¹ L¹E κεκοιμ. AL² | αὐτοὶ + quadraginta L² 10f. τοῦ κηρύγ-
ματος < LL 11 μετ' < Cl. Al.² (die Hss.) | καὶ πάλιν ἀνέβησαν < Cl. Al.²
12 ἀλλ' — 13 ἀνέβησαν < A (Homoiot.) | μὲν < Cl. Al.¹ | καὶ + πάλιν Cl. Al.¹ | καὶ
ζῶντες ἀνέβησαν < LLE 13 τοῦτο L²E 15 συνήρομοσαν Cl. Al.¹ 16 γὰρ
< Cl. Al.¹ 17 μόνον Cl. Al.¹ | ἔσχον Cl. Al.¹ L² habent E (sigillum) defuerat L¹
18 ἔχω — κύριε < LLE 19f. ἄλλαι¹ — ποικίλαι ALL(E) α[λλαι | εἰσιν αἱ] ἰδέαι:
P^{am} (Gr.-H.) 20 ταῦτα + τὰ δώδεκα ALL + quos uides LLE | δώδεκα]
εἰς φυλ[αι P^{am} (LLE) φυλαὶ εἰσιν A 21 ἐκηρύχθη — 24 κόσμον < E (Homoiot.)
21f. διὰ τῶν ἀποστόλων] per eos quos ipse ad hos misit L¹

- ἐθνῶν καὶ ἡ φρόνησις. δηλώσω δέ σοι καὶ ἐνὸς ἐκάστου τὴν πράξιν. Πρῶτον, φημί, κύριε, τοῦτο δήλωσον, διατί οὕτω ποικίλα ὄντα τὰ ὄρη, εἰς τὴν οἰκοδομὴν ὅταν ἐτέθησαν οἱ λίθοι αὐτῶν, μιᾷ χρόᾳ ἐγένοντο λαμπροί, ὡς καὶ οἱ ἐκ τοῦ βυθοῦ ἀναβεβηκότες λίθοι; Ὅτι, φησί, πάντα τὰ ἔθνη
 5 τὰ ὑπὸ τὸν οὐρανὸν κατοικοῦντα, ἀκούσαντα καὶ πιστεύσαντα ἐπὶ τῷ ὀνόματι ἐκλήθησαν (τοῦ υἱοῦ) τοῦ θεοῦ. λαβόντες οὖν τὴν σφραγίδα μίαν φρόνησιν ἔσχον καὶ ἓνα νοῦν, καὶ μία πίστις αὐτῶν ἐγένετο καὶ μία ἀγάπη, καὶ τὰ πνεύματα τῶν παρθένων μετὰ τοῦ ὀνόματος ἐφόρεσαν· διὰ τοῦτο ἡ οἰκοδομὴ τοῦ πύργου μιᾷ χρόᾳ ἐγένετο λαμπρὰ ὡς ὁ ἥλιος. μετὰ δὲ
 10 τὸ εἰσελθεῖν αὐτοὺς ἐπὶ τὸ αὐτὸ καὶ γενέσθαι ἐν σῶμα, τινὲς ἐξ αὐτῶν ἐμίλανε αὐτοὺς καὶ ἐξεβλήθησαν ἐκ τοῦ γένους τῶν δικαίων, καὶ πάλιν ἐγένοντο, οἷοι πρότεροι ἦσαν, μᾶλλον δὲ καὶ χειρόνες.
- Πῶς, φημί, κύριε, ἐγένοντο χειρόνες, θεὸν ἐπεγνωκότες; Ὁ μὴ γινώσκων, φησί, θεὸν καὶ πονηρευόμενος ἔχει κόλασιν τινα τῆς πονηρίας αὐτοῦ, ὃ (1X 18)
 15 δὲ θεὸν ἐπιγνούς οὐκέτι ὀφείλει πονηρεύεσθαι, ἀλλ' ἀγαθοποιεῖν. ἐὰν οὖν ὃ ὀφείλων ἀγαθοποιεῖν πονηρεύηται, οὐ δοκεῖ πλείονα πονηρίαν ποιεῖν παρὰ τὸν μὴ γινώσκοντα τὸν θεόν; διὰ τοῦτο οἱ μὴ ἐγνωκότες θεὸν καὶ πονηρευόμενοι κεκριμένοι εἰσὶν εἰς θάνατον, οἱ δὲ τὸν θεὸν ἐγνωκότες καὶ τὰ μεγαλεῖα αὐτοῦ ἑωρακότες καὶ πονηρευόμενοι δισσῶς κολασθήσονται καὶ ἀποθανοῦνται
 20 εἰς τὸν αἰῶνα. οὕτως οὖν καθαρισθήσεται ἡ ἐκκλησία τοῦ θεοῦ, ὡς εἶδες ἐκ τοῦ πύργου τοὺς λίθους ἡρμένους καὶ παραδεδομένους τοῖς πνεύμασι τοῖς πονηροῖς καὶ ἐκεῖθεν ἐκβληθέντας· καὶ ἔσται ἐν σῶμα τῶν κεκαθαρμένων. ὥσπερ καὶ ὁ πύργος ἐγένετο ὡς ἐξ ἐνὸς λίθου γεγωνῶς μετὰ τὸ καθαρισθῆναι αὐτόν, οὕτως ἔσται καὶ ἡ ἐκκλησία τοῦ θεοῦ μετὰ τὸ καθαρισθῆναι αὐτήν
 25 καὶ ἀποβληθῆναι τοὺς πονηροὺς καὶ ὑποκριτὰς καὶ βλασφήμους καὶ ῥηψύχους καὶ πονηρευόμενους ποικίλαις πονηρίαις. μετὰ τὸ τούτους ἀποβληθῆναι ἔσται ἡ ἐκκλησία τοῦ θεοῦ ἐν σῶμα, μία φρόνησις, εἰς νοῦς, μία πίστις, μία ἀγάπη· καὶ τότε ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ ἀγαλλιάσεται καὶ εὐφρανθήσεται ἐν αὐτοῖς ἀπειληφῶς τὸν λαὸν αὐτοῦ καθαρὸν. Μεγάλως, φημί,
 30 κύριε, καὶ ἐνδόξως πάντα ἔχει. Ἔτι, φημί, κύριε, τῶν ὀρέων ἐνὸς ἐκάστου

6f. 27f. vgl. Eph 4,3—6

P^{am} (Verso: 2 δια]τι — 4 φησ[ι) A L¹L²E

8 εγινον[το P^{am} 6 (τοῦ υἱοῦ) G.-H. (LLE) 9 λαμπρός A 10 ἐξ] ἔξω A 12 καὶ G.-H. (etiam L¹) ἡ A ἡ Funk < L² (E) 13 θεὸν L² domi-num L¹ ᾧ A 16 ὀφείλων ἀγαθοποιεῖν ed. pr. (LLE) φιλῶν ἄγαν A 20—24 Interpunktion von Dib. Die ed. pr. interpungiert: 20 θεοῦ. (θεοῦ, Hg.) 22 κεκαθαρμένων, 24 αὐτόν· Lake setzt 22 καὶ ἔσται — 24 αὐτόν als Parenthese in Klammern 20 ὡς + δὲ A (ergo L¹) 21 ἡρμένους] eiectos L¹E 22 ἐκβλη-θέντας + et ipsi enim abiciuntur L²

δήλωσόν μοι τὴν δύναμιν καὶ τὰς πράξεις, ἵνα πᾶσα ψυχὴ πεποινυῖα ἐπὶ τὸν κύριον ἀκούσασα δοξάσῃ τὸ μέγα καὶ θαυμαστὸν καὶ ἐνδοξον ὄνομα αὐτοῦ.

Ἄκουε, φησί, τῶν ὁρέων τὴν ποικίλιαν καὶ τῶν δώδεκα ἐθνῶν.

- Ἐκ τοῦ πρώτου ὅρους τοῦ μέλανος οἱ πιστεύσαντες τοιοῦτοὶ εἰσιν· ἀπο- 96,1
 5 στάται καὶ βλάσφημοι εἰς τὸν κύριον καὶ προδότηι τῶν δούλων τοῦ θεοῦ. (IX 19)
 τούτοις δὲ μετάνοια οὐκ ἔστι, θάνατος δὲ ἔστι, καὶ διὰ τοῦτο καὶ μέλανές
 εἰσι· καὶ γὰρ τὸ γένος αὐτῶν ἄνομόν ἐστιν. ἕκ δὲ τοῦ δευτέρου ὅρους τοῦ 2
 φιλοῦ οἱ πιστεύσαντες τοιοῦτοὶ εἰσιν· ὑποκριταὶ καὶ διδάσκαλοι πονηρίας.
 καὶ οὗτοι οὐδὲν τοῖς προτέροις ὁμοιοὶ εἰσι, μὴ ἔχοντες καρπὸν δικαιοσύνης· 2
 10 ὥς γὰρ τὸ ὅρος αὐτῶν ἄκαρπον, οὕτω καὶ οἱ ἄνθρωποι οἱ τοιοῦτοι ὄνομα μὲν
 ἔχουσιν, ἀπὸ δὲ τῆς πίστεως κενοὶ εἰσι καὶ οὐδεὶς ἐν αὐτοῖς καρπὸς ἀληθείας.
 τούτοις οὖν μετάνοια κεῖται, ἐὰν ταχὺ μετανοήσωσιν· ἐὰν δὲ βραδύνωσι,
 μετὰ τῶν προτέρων ἔσται ὁ θάνατος αὐτῶν. Διατί, φημί, κύριε, τούτοις 3
 μετάνοιά ἐστι, τοῖς δὲ πρώτοις οὐκ ἔστι; παρὰ τι γὰρ αἱ αὐταὶ αἱ πράξεις
 15 αὐτῶν εἰσι. Διὰ τοῦτο, φησί, τούτοις μετάνοια κεῖται, ὅτι οὐκ ἐβλάσφη-
 μησαν τὸν κύριον αὐτῶν οὐδὲ ἐγένοντο προδότηι τῶν δούλων τοῦ θεοῦ·
 διὰ δὲ τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ λήμματος ὑπεκρίθησαν καὶ ἐδίδαξεν ἕκαστος
 (κατὰ) τὰς ἐπιθυμίας τῶν ἀνθρώπων τῶν ἁμαρτανόντων. ἀλλὰ τίς οὐσι
 δίκην τινά· κεῖται δὲ αὐτοῖς μετάνοια διὰ τὸ μὴ γενέσθαι αὐτοὺς βλάσφη-
 20 μους μηδὲ προδότας.

- Ἐκ δὲ τοῦ ὅρους τοῦ τρίτου τοῦ ἔχοντος ἀκάνθας καὶ τριβόλους οἱ πιστεύ- 97,1
 σαντες τοιοῦτοὶ εἰσιν· ἔξ αὐτῶν οἱ μὲν πλούσιοι, οἱ δὲ πραγματεῖαις πολ- (IX 20)
 λαῖς ἐμπεφυρμένοι. οἱ μὲν τριβόλοὶ εἰσιν οἱ πλούσιοι, αἱ δὲ ἀκανθαὶ οἱ ἐν ταῖς
 πραγματεῖαις ταῖς ποικίλαις ἐμπεφυρμένοι. οὗτοι (οὖν, οἱ ἐν πολλαῖς καὶ 2
 25 ποικίλαις πραγματεῖαις ἐμπεφυρμένοι, οὐ) κολλῶνται τοῖς δούλοις τοῦ θεοῦ,
 ἀλλ' ἀποπλανῶνται πνιγόμενοι ὑπὸ τῶν πράξεων αὐτῶν· οἱ δὲ πλούσιοι
 δυσκόλως κολλῶνται τοῖς δούλοις τοῦ θεοῦ, φοβούμενοι μὴ τι αἰτισθῶσιν
 ὑπ' αὐτῶν· οἱ τοιοῦτοι οὖν δυσκόλως εἰσελεύσονται εἰς τὴν βασιλείαν
 τοῦ θεοῦ. ὥσπερ γὰρ ἐν τριβόλοις γυμνοὶ ποσὶ περιπατεῖν δύσκολόν ἐστιν, 3

2 vgl. Ps 85,9. 12. Is 24,15. 66,5 9 vgl. Prov 3,9. 11,30. Hebr 12,11.
 Phil 1,11. Iac 3,18 23f. vgl. Mt 13,22. Mc 4,18f. Le 8,14 28f. vgl.
 Mt 19,23. Mc 10,23f. Le 18,24

A L¹L²E Mpers (Fragmente: 7—18. 21—23)

1 κε δήλωσον A 8 φιλοῦ ed. pr. L¹ (glabroso) Mpers. (leer) ὑψηλοῦ AE
 arido L² 9 ἔχοντες + inter se L¹ + in se L² 10 αὐτῶν + sterilis est
 ac L¹(L²) 14 πρώτοις] prioribus LLE | αἱ αὐταὶ L¹(L²E) καὶ αὐταὶ A
 18 (κατὰ) Hg. 22 εἰσω + τινές A | ἔξ αὐτῶν < LL 24f. (οὖν—οὐ)
 G.-H. nach LL(E) < A 27f. αἰτισθῶσιν ὑπ' Hg. LL(E) αἰτιαθῶσιν ἀπ' A

- οὕτω καὶ τοῖς τοιούτοις δύσκολόν ἐστιν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ εἰσελ-
θεῖν. ἀλλὰ τούτοις πᾶσι μετάνοιά ἐστι, ταχινὴ δέ, ἵν' ὁ τοῖς προτέροις 4
χρόνοις οὐκ εἰργάσαντο, νῦν ἀναδράμωσιν ταῖς ἡμέραις καὶ ἀγαθόν τι ποιή-
σωσιν. (ἐὰν οὖν μετανοήσωσι καὶ ἀγαθόν τι ποιήσωσι,) ζήσονται τῷ θεῷ·
5 ἐὰν δὲ ἐπιμείνωσι ταῖς πράξεσιν αὐτῶν, παραδοθήσονται ταῖς γυναιξὶν
ἐκείναις, αἵτινες αὐτοὺς θανατώσουσιν.
- Ἐκ δὲ τοῦ τετάρτου ὅρους τοῦ ἔχοντος βοτάνας πολλὰς, τὰ μὲν ἐπάνω 98,1
τῶν βοτανῶν χλωρά, τὰ δὲ πρὸς ταῖς ῥίζαις ξηρά, τινὲς δὲ καὶ ἀπὸ τοῦ (IX 21)
ἡλίου ξηραίνονται, οἱ πιστεύσαντες τοιοῦτοὶ εἰσιν· οἱ μὲν δίψυχοι, οἱ δὲ
10 τὸν κύριον ἔχοντες ἐπὶ τὰ χεῖλη, ἐπὶ τὴν καρδίαν δὲ μὴ ἔχοντες. διὰ τοῦτο 2
τὰ θεμέλια αὐτῶν ξηρά ἐστὶ καὶ δύναμιν μὴ ἔχοντα, καὶ τὰ ῥήματα αὐτῶν
μόνα ζῶσι, τὰ δὲ ἔργα αὐτῶν νεκρά ἐστίν. οἱ τοιοῦτοι (οὔτε ζῶσιν οὔτε)
τεθνήκασιν. ὅμοιοι οὖν εἰσι τοῖς διψύχοις· καὶ γὰρ οἱ δίψυχοι οὔτε χλωροί
εἰσιν οὔτε ξηροί· οὔτε γὰρ ζῶσιν οὔτε τεθνήκασιν. ὥσπερ γὰρ αὐταὶ αἱ 3
15 βοτάναι ἡλίον ἰδοῦσαι ἐξηράνθησαν, οὕτω καὶ οἱ δίψυχοι, στὰν θλίψιν ἀκού-
σωσι, διὰ τὴν δειλίαν αὐτῶν εἰδωλολατροῦσι καὶ τὸ ὄνομα ἐπαισχύνονται τοῦ
κυρίου αὐτῶν. οἱ τοιοῦτοι οὖν (οὔτε ζῶσιν) οὔτε τεθνήκασιν. ἀλλὰ καὶ 4
οὗτοι ἐὰν ταχὺ μετανοήσωσιν, (δυνήσονται ζῆσαι· ἐὰν δὲ μὴ μετανοήσω-
σιν,) ἤδη παραδεδομένοι εἰσὶ ταῖς γυναιξὶ ταῖς ἀποφερομέναις τὴν ζωὴν
20 αὐτῶν.
- Ἐκ δὲ τοῦ ὅρους τοῦ πέμπτου τοῦ ἔχοντος βοτάνας χλωρὰς καὶ τραχέας 99,1
ὄντος οἱ πιστεύσαντες τοιοῦτοὶ εἰσιν· πιστοὶ μὲν, δυσμαθεῖς δὲ καὶ αὐθάδεις (IX 22)
καὶ ἑαυτοῖς ἀρέσκοντες, θέλοντες πάντα γινώσκειν, καὶ οὐδὲν ὅλως γινώσ-
κουσι. διὰ τὴν αὐθάδειαν αὐτῶν ταύτην ἀπέστη ἀπ' αὐτῶν ἡ σύνεσις, καὶ 2
25 εἰσῆλθεν εἰς αὐτοὺς ἀφροσύνη μωρά. ἐπαινοῦσι δὲ ἑαυτοὺς ὡς σύνεσιν ἔχον-
τας καὶ θέλουσιν ἐθελοδιδάσκαλοι εἶναι, ἀφρονες ὄντες. διὰ ταύτην οὖν 3
τὴν ὑψηλοφροσύνην πολλοὶ ἐκενώθησαν ὑποῦντες ἑαυτοὺς· μέγα γὰρ δαι-
μόν[ιον ἐστίν] [ἡ αὐθάδεια] καὶ ἡ κενὴ πεποίθησις· ἐκ τούτων οὖν πολλοὶ
ἀπεβλήθησαν, τινὲς δὲ μετενόησαν καὶ ἐπίστευσαν καὶ ὑπέταξαν ἑαυτ[οὺς]
30 τοῖς] ἔχουσι σύν[εσιν, γνόντες τὴν] ἑαυτῶν ἀφροσύνην. καὶ τοῖς λοιποῖς 4

1f. vgl. Mc 10,24

A L¹L²E Mpers (Exzerpte aus 98,2. 99,1)

3 ταῖς ἡμέραις G.-H. *repetito tempore* L¹(L²E) ἐν ταῖς ἡμέραις A 4 (ἐὰν — ποι-
ήσωσι) G.-H. καὶ A | τῷ θεῷ < L¹ 5 γυναιξὶν] πράξεσιν A 8 χλω-
ρά . . . ξηρά Ang. (vgl. S. 76,23) χλωρὰς . . . ξηρὰς A 12 (οὔτε ζῶσιν οὔτε)
ed. pr. (LLE) 13f. ξηροί . . . χλωροί ~ A 14 αἵται Lake (illae L²)
αὐτῶν AL¹ < E 17 (οὔτε ζῶσιν) ed. pr. (LLE) 18f. (δυνήσονται — μετα-
νοήσωσιν) G.-H. nach E (LL) 22 δυσμαθεῖς AL² *difficile credentes* L¹ *duplicem*
doctrinam habent E 27 ὑψηλοφροσύνην A *stultitiam* LLE 28ff. Er-
gänzungen von Hg. Im folgenden sind im Apparat nur noch Auslassungen und
unrichtige Varianten von A angeführt

δὲ τοῖς τοιοῦτοῖς κείται μετάνοια· οὐκ ἐγένοντο γὰρ πονηροί, μᾶλλον δὲ [μωροὶ καὶ ἀσύνετοι. οὗτοι οὖν ἐὰν] μετανοήσωσι, ζήσονται τῷ θεῷ· ἐὰν δὲ μὴ μετανοήσωσι, κατοικήσουσι μετὰ τῶν γυναικῶν τῶν πονηρευομένων εἰς αὐτούς.

- 5 Οἱ δὲ ἐκ τοῦ ὄρους τοῦ ἔκτου τοῦ ἔχοντος σχισμὰς μεγάλας καὶ μικράς 100,1
καὶ ἐν ταῖς σχισμαῖς βοτάνας μεμαραμμένας πιστεύσαντες τοιοῦτοὶ εἰσιν. (IX 23)
οἱ μὲν τὰς σχισμὰς τὰς μικράς ἔχοντες, οὗτοί εἰσιν οἱ κατ' ἀλλήλων ἔχοντες, 2
καὶ ἀπὸ τῶν καταλαλιῶν ἐαντῶν μεμαραμμένοι εἰσιν ἐν τῇ πίστει· ἀλλὰ
μετενό[ησαν] ἐκ τούτων πολλοί. καὶ οἱ λοιποὶ δὲ μετανοήσουσιν, ὅταν
10 ἀκούσωσί μου τὰς ἐντολάς· μικραὶ γὰρ αὐτῶν εἰσιν αἱ καταλαλιαί, καὶ ταχὺ
μετανοήσουσιν. οἱ δὲ μεγάλας ἔχοντες σχισμὰς, οὗτοι παράμονοί εἰσι 3
ταῖς καταλαλιαῖς αὐτῶν καὶ μνησικάκοι γίνονται μνηστῶντες ἀλλή[λοις]·
οὗτοι οὖν ἀπὸ τοῦ πύργου ἀπερρίφησαν καὶ ἀπεδοκιμάσθησαν τῆς οἰκοδομῆς
αὐτοῦ. οἱ τοιοῦτοί οὖν δυσκόλως ζήσονται. εἰ ὁ θεὸς καὶ ὁ κύριος ἡμῶν 4
15 ὁ πάντων κυριεύων καὶ ἔχων πάσης τῆς κτίσεως αὐτοῦ τὴν ἐξουσίαν οὐ
μνησικακεῖ τοῖς ἐξομολογουμένοις τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν], ἀλλ' ἔλεως
γίνεται, ἄνθρωπος φθαρτὸς ὢν καὶ πλήρης ἁμαρτιῶν ἀνθρώπῳ μνη-
σικακεῖ ὡς δυνάμενος ἀπολέσαι ἢ σῶσαι αὐτόν; λέγω δι' ἐ[μ]ί[ν], ὁ ἄγγε- 5
λος τῆς μετανόας· ὅσοι ταύτην ἔχετε τὴν αἵρεσιν, ἀπόθεσθε αὐτήν καὶ
20 μετανοήσατε, καὶ ὁ κύριος ἰάσεται ὑμῶν τὰ πρότερο[α ἁμαρτήματα,] ἐὰν κα-
θαρίσητε ἐαυτοὺς ἀπὸ τούτου τοῦ δαιμονίου· εἰ δὲ μὴ, παραδοθήσεσθε αὐτῷ
εἰς θάνατον.

- Ἐκ δὲ τοῦ ἐβδόμο[υ ὄρους, ἐν τῷ βοτάναι] χλωραὶ [καὶ] ἰλαραί, καὶ δλον 101,1
τὸ ὄρος εὐθηνοῦν, καὶ πᾶν γένος κτηνῶν καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ ἐνέ- (IX 24)
25 μοντο τὰς βοτ[άνας ἐν τούτῳ τῷ] ὄρει, καὶ αἱ βοτάναι, ὡς ἐνέμοντο, μᾶλλον
εὐθαλεῖς ἐγίνοντο, οἱ πιστεύσαντες τοιοῦτοὶ εἰσι· πάντοτε ἀπλοὶ [καὶ 2
ἄ]κακοι [καὶ μακάριοι ἐ]γίνοντο, μηδὲν κατ' ἀλλήλων ἔχοντες, ἀλλὰ πάντοτε
ἀγαλλιώμενοι ἐπὶ τοῖς δούλοις τοῦ θεοῦ καὶ ἐνδεδυμένοι [τὸ] πνεῦμα [τὸ
ἅγιον τούτων τῶν πα]ρθένων καὶ πάντοτε σπλάγχχνον ἔχοντες ἐπὶ πάντα
30 ἄνθρωπον, καὶ ἐκ τῶν κόπων αὐτῶν παντὶ ἀνθρώπῳ ἐχορήγησαν ἀνοι-
δίᾳ καὶ ἀδιστάκτως. [ὁ οὖν] κύριος ἰδὼν τὴν ἀπλότητα αὐτῶν καὶ
πᾶσαν νηπιότητα ἐπλήθυνεν αὐτοὺς ἐν τοῖς κόποις τῶν χειρῶν αὐτῶν καὶ
ἐχαρίτωσεν αὐτοὺς ἐν πάσῃ πράξει αὐτῶν. λέγω δὲ ὑμῖν τοῖς τοιοῦτοις 4

18 vgl. Iac 4,12

A L¹L²E Mpers (Exzerpte aus 100,2. 101,1. 2)

2 A ist fast unleserlich, scheint aber πονη[ότατοι?], nicht μωροὶ (LLE) zu lesen (Lake) 6 μεμαραμμένας A (vgl. S. 17,22. 77,2) 8 μεμωραμένοι A 14 εἰ < L 17 φθαρτὸς — ἁμαρτιῶν < E 24 καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ < L¹ 27 καὶ μακάριοι < LL 28f. τὸ ἅγιον < L¹ 29 τούτων < E 32 ἡπιότητα A; vgl. S. 97,13

οἷσιν ἐγὼ ὁ ἄγγελος τῆς μετανοίας· διαμείνατε τοιοῦτοι, καὶ οὐκ ἐξαλειφθή-
σεται [τὸ σ]πέρμα ὑμῶν ἕως αἰῶνος· ἔδοκίμασε γὰρ ὑμᾶς ὁ κύριος καὶ
ἐνέγραψεν ὑμᾶς εἰς τὸν ἀριθμὸν τὸν ἡμέτερον, καὶ ὅλον τὸ σπέρμα ὑμῶν
κατοικήσει μετὰ τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ· ἐκ γὰρ τοῦ πνεύματος αὐτοῦ ἐλάβετε.

- 5 Ἐκ δὲ τοῦ ὅρους τοῦ ὀγδόου, οὗ ἦσαν αἱ πολλαὶ πηγαὶ καὶ πᾶσα ἡ κτίσις 102,1
τοῦ κυρίου ἐποτίζετο ἐκ τῶν πηγῶν, οἱ πιστεύσαντες τοιοῦτοί εἰσιν· ἀπό- 2
στολοι καὶ διδάσκαλοι οἱ κηρύξαντες εἰς ὅλον τὸν κόσμον καὶ οἱ διδάξαντες (IX 25)
σεμνῶς καὶ ἀγνῶς τὸν λόγον τοῦ κυρίου καὶ μηδὲν ὁλως νοσφισάμενοι
εἰς ἐπιθυμίαν πονηράν, ἀλλὰ πάντοτε ἐν δικαιοσύνῃ καὶ ἀληθείᾳ πορευθέν-
τες, καθὼς καὶ παρέλαβον τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. τῶν τοιούτων οὐκ ἡ πάροδος
10 μετὰ τῶν ἀγγέλων ἐστίν.

- Ἐκ δὲ τοῦ ὅρους τοῦ ἐνάτου τοῦ ἐρημώδους, τοῦ [τὰ] ἐρπετὰ καὶ θηρία 103,1
ἐν αὐτῷ ἔχοντος τὰ διαφθείροντα τοὺς ἀνθρώπους, οἱ πιστεύσαντες τοιοῦτοί (IX 26)
εἰσιν· οἱ μὲν τοὺς σπύλους ἔχοντες διάκονοί εἰσι κακῶς διακονήσαντες καὶ 2
15 διαρπάσαντες χηρῶν καὶ ὀρφανῶν τὴν ζωὴν καὶ ἑαυτοῖς περιποιήσάμενοι
ἐκ τῆς διακονίας ἧς ἔλαβον διακονῆσαι· ἐὰν οὐκ ἐπιμείνωσι τῇ αὐτῇ ἐπιθυ-
μίᾳ, ἀπέθανον καὶ οὐδεμία αὐτοῖς ἐλπίς ζωῆς· ἐὰν δὲ ἐπιστρέψωσι καὶ ἀγνῶς
τελειώσωσι τὴν διακονίαν αὐτῶν, δυνήσονται ζῆσαι. οἱ δὲ ἐψυριακότες, 3
οὗτοι οἱ ἀρνησάμενοί εἰσι καὶ μὴ ἐπιστρέφοντες ἐπὶ τὸν κύριον ἑαυτῶν, ἀλλὰ
20 χερσωθέντες καὶ γενόμενοι ἐρημώδεις, μὴ κολλώμενοι τοῖς δούλοις τοῦ
θεοῦ, ἀλλὰ μονάζοντες ἀπολλύουσι τὰς ἑαυτῶν ψυχάς. ὥς γὰρ ἄμπελος 4
ἐν φραγμῷ τινι καταλειφθεῖσα ἀμελείας τυγχάνουσα καταφθείρεται καὶ
ὑπὸ τῶν βοτανῶν ἐρημοῦται καὶ τῷ χρόνῳ ἀγρία γίνεται, καὶ οὐκέτι εὐχρη-
στός ἐστι τῷ δεσπότῃ αὐτῆς, οὕτω καὶ οἱ τοιοῦτοι ἄνθρωποι ἑαυτοὺς 5
25 ἀπεγνώκασιν καὶ γίνονται ἀχρηστοὶ τῷ κυρίῳ ἑαυτῶν ἀγριωθέντες. τοῦτοις
οὐκ μετάνοια γίνεται, ἐὰν μὴ ἐκ καρδίας εὐρεθῶσιν ἡρνημένοι· ἐὰν δὲ ἐκ
καρδίας εὐρεθῇ ἡρνημένος τις, οὐκ οἶδα, εἰ δύναται ζῆσαι. καὶ τοῦτο οὐκ 6
εἰς ταύτας τὰς ἡμέρας λέγω, ἵνα τις ἀρνησάμενος μετάνοιαν λάβῃ· ἀδύνατον
γὰρ ἐστὶ σωθῆναι τὸν μέλλοντα νῦν ἀρνεῖσθαι τὸν κύριον ἑαυτοῦ· ἀλλ’
30 ἐκείνοις τοῖς πάλαι ἡρνημένοις δοκεῖ κεῖσθαι μετάνοια. εἴ τις οὐκ μέλλει με-
τανοεῖν, ταχινὸς γενέσθω πρὶν τὸν πύργον ἀποτελεσθῆναι· εἰ δὲ μή, ὑπὸ τῶν
γυναικῶν καταφθαρήσεται εἰς θάνατον. καὶ οἱ κολοβοί, οὗτοι δόλιοι εἰσι 7
καὶ κατάλαλοι· καὶ τὰ θηρία, ἃ εἶδες εἰς τὸ ὄρος, οὗτοι εἰσιν. ὥσπερ γὰρ
τὰ θηρία διαφθείρει τῷ ἑαυτῶν ἰῶ τὸν ἄνθρωπον καὶ ἀπολλύει, οὕτω καὶ

A L¹L²E (bis 24)

4 πνεύματος] σπέρματος A | ἐλάβετε] estis LL 10 καθὼς — ἅγιον < L¹ |
τῶν τοιούτων — 11 ἐστίν < E 13 τὰ διαφθείροντα τοὺς ἀνθρώπους < L¹E
16f. τῇ αὐτῇ ἐπιθυμίᾳ] in ea cupiditate L² in illa E 24 οὕτω bis S. 96,5 ἀπο-
θαρῶνται < E 26 οὐκ + ἵνα demum L² (demum L¹) 27 οὐκ² < L¹
28 εἰς ταύτας τὰς ἡμέρας < L² 33 τὸ θ’ (?) ὄρος A

- τῶν τοιούτων ἀνθρώπων τὰ ῥήματα διαφθείρει τὸν ἄνθρωπον καὶ ἀπολλύει. οὗτοι οὖν κολοβοὶ εἰσιν ἀπὸ τῆς πίστεως αὐτῶν διὰ τὴν προᾶξιν 8
 ἣν ἔχουσιν ἐν ἑαυτοῖς· τινὲς δὲ μετενόησαν καὶ ἐσώθησαν. καὶ οἱ λοιποὶ οἱ τοιοῦτοι ὄντες δύνανται σωθῆναι, ἐὰν μετανοήσωσιν· ἐὰν δὲ μὴ μετανοή-
 5 σωσιν, ἀπὸ τῶν γυναικῶν ἐκείνων, ὧν τὴν δύναμιν ἔχουσιν, ἀποθανοῦνται.
 Ἐκ δὲ τοῦ ὄρους τοῦ δεκάτου, οὗ ἦσαν δένδρα σκεπάζοντα πρόβατά τινα, 104,1
 οἱ πιστεύσαντες τοιοῦτοί εἰσιν· ἐπίσκοποι καὶ φιλόξενοι, οἵτινες ἡδέως 2
 εἰς τοὺς οἴκους ἑαυτῶν πάντοτε ὑπεδέξαντο τοὺς δούλους τοῦ θεοῦ ἄτερ ὑπο- (IX 27)
 κρίσεως· οἱ δὲ ἐπίσκοποι πάντοτε τοὺς ὑστερημένους καὶ τὰς χήρας τῇ δια-
 10 κονίᾳ ἑαυτῶν ἀδιαλείπτως ἐσκέπασαν καὶ ἀγνῶς ἀνεστράφησαν πάντοτε.
 οὗτοι οὖν πάντες σκεπασθήσονται ὑπὸ τοῦ κυρίου διαπαντός. οἱ οὖν ταῦτα 3
 ἐργασάμενοι ἐνδοξοὶ εἰσι παρὰ τῷ θεῷ καὶ ἤδη ὁ τόπος αὐτῶν μετὰ τῶν ἀγγέλων ἐστίν, ἐὰν ἐπιμείνωσιν ἕως τέλους λειτουργοῦντες τῷ κυρίῳ.
 Ἐκ δὲ τοῦ ὄρους τοῦ ἑνδεκάτου, οὗ ἦσαν δένδρα καρπῶν πλήρη, ἄλλοις 105,1
 15 καὶ ἄλλοις καρποῖς κεκοσμημένα, οἱ πιστεύσαντες, τοιοῦτοί εἰσιν· οἱ 2
 παθόντες ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ, οἱ καὶ προθύμως ἔπαθον (IX 28)
 ἐξ ὅλης τῆς καρδίας καὶ παρέδωκαν τὰς ψυχὰς αὐτῶν. Διὰ οὖν, φημί, 3
 κύριε, πάντα μὲν τὰ δένδρα καρποὺς ἔχει, τινὲς δὲ ἐξ αὐτῶν καρποὶ εὐειδέστε-
 20 ροὶ εἰσιν; Ἄκουε, φησὶν· ὅσοι ποτὲ ἔπαθον διὰ τὸ ὄνομα, ἐνδοξοὶ εἰσι παρὰ
 τῷ θεῷ, καὶ πάντων τούτων αἱ ἁμαρτίαι ἀφηρέθησαν, ὅτι ἔπαθον διὰ τὸ
 ὄνομα τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ. διὰ τί δὲ οἱ καρποὶ αὐτῶν ποικίλοι εἰσιν, τινὲς δὲ
 25 ὑπερέχοντες, ἄκουε. ὅσοι, φησὶν, ἐπ' ἐξουσίαν ἀχθέντες ἐξητάσθησαν καὶ 4
 οὐκ ἠρνήσαντο, ἀλλ' ἔπαθον προθύμως, οὗτοι μᾶλλον ἐνδοξότεροί εἰσι
 παρὰ τῷ κυρίῳ· τούτων ὁ καρπὸς ἐστὶν ὁ ὑπερέχων. ὅσοι δὲ δειλοὶ καὶ ἐν
 25 δισταγμῷ ἐγένοντο καὶ ἐλογίσαντο ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν, πότερον ἀρνή-
 σονται ἢ ὁμολογήσουσι, καὶ ἔπαθον, τούτων οἱ καρποὶ ἐλάττους εἰσιν, ὅτι
 ἀνέβη ἐπὶ τὴν καρδίαν αὐτῶν ἡ βουλὴ αὐτῇ· πονηρὰ γὰρ ἡ βουλὴ αὐτῇ,
 ἵνα δοῦλος κύριον ἴδιον ἀρνήσεται. βλέπετε οὖν ὑμεῖς οἱ ταῦτα βουλευό- 5
 30 μνοι, μήποτε ἡ βουλὴ αὐτῇ διαμείνη ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν καὶ ἀποθάνητε
 τῷ θεῷ. ὑμεῖς δὲ οἱ πάσχοντες ἐνεκεν τοῦ ὀνόματος δοξ[άζειν] ὀφείλετε τὸν
 θεόν, ὅτι ἀξίους ὑμᾶς ἡγήσατο ὁ θεός, ἵνα τοῦτο τὸ ὄνομα βαστάζητε καὶ

17 vgl. Act 15,26

30f. vgl. I Petr 4,14. 16

A L¹L²E (von 6 an)

7 καὶ < L²E alii uero L¹ 9 οἱ δὲ ἐπίσκοποι < L² 16 τοῦ υἱοῦ τοῦ
 θεοῦ A domini LL eius E 18 εὐειδέστεροι Hg. (LL) ἀηδέστ. A bonos E
 19 ὄνομα + domini LL + eius E 20 πᾶσαι E | ἀφηρεθήσαν] remissa sunt
 (ἀφείθησαν) L²E 29 ἀποθάνητε LLE ἀποθανήσθε ἐν A ἀποθανείσθε Hg.
 31 τούτου A eius L²E

- πᾶσαι ἡμῶν αἱ ἁμαρτίαι ἰαθῶσιν. [οὐκοῦν μακα]ρίζετε ἑαυτούς· ἀλλὰ 6
 δοκεῖτε ἔργον μέγα πεποιηκέναι, ἐάν τις ὑμῶν διὰ τὸν θεὸν πάθῃ. ζωὴν ὑμῖν
 ὁ κύριος χαρίζεται, καὶ οὐ νοεῖτε· αἱ γὰρ ἁμαρτίαι ὑμῶν κατεβάρησαν, καὶ
 εἰ μὴ πεπόνθατε ἔνεκεν τοῦ ὀνόματος κυρίου, διὰ τὰς ἁμαρτίας ὑμῶν τεθνή-
 5 κείτε [ἂν] τῷ θεῷ. ταῦτα ὑμῖν λέγω τοῖς διστάζουσι περὶ ἀρνήσεως 7
 ἢ ὁμολογήσεως· ὁμολογεῖτε ὅτι κύριον ἔχετε, μήποτε ἀρνούμενοι [πα]ρα-
 δοθ[ήσῃσθε] εἰς δεσμωτήριον. εἰ τὰ ἔθνη τοὺς δούλους αὐτῶν κολάζουσιν, 8
 ἐάν τις ἀρνήσῃται τὸν κύριον ἑαυτοῦ, τί δοκεῖτε ποιήσει ὁ κύριος ὑμῖν, ὃς
 [ἔχει] πάντων τὴν ἐξουσίαν; ἄρατε τὰς βουλὰς ταύτας ἀπὸ τῶν καρδιῶν
 10 ὑμῶν, ἵνα διαπαντὸς ζήσητε τῷ θεῷ.
 Ἐκ δὲ τοῦ ὄρους τοῦ δωδεκάτου τοῦ λευκοῦ οἱ πιστεύσαντες τοιοῦτοί 106,1
 εἰσιν· ὡς νῆπια βρέφη εἰσίν, οἷς οὐδεμία κακία ἀναβαίνει ἐπὶ τὴν καρδίαν (IX 29)
 οὐδὲ [ἔγνω]σαν, τί ἐστι πονηρία, ἀλλὰ πάντοτε ἐν νηπιότητι διέμειναν.
 οἱ τοιοῦτοι οὖν ἀδιστακτικῶς κατοικήσουσιν ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ, ὅτι] ἐν 2
 15 οὐδενὶ πράγματι ἐμίαναν τὰς ἐντολὰς τοῦ θεοῦ, ἀλλὰ μετὰ νηπιότητος διέ-
 μειναν πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς αὐτῶν ἐν τῇ αὐτῇ φρονήσει. ὅσοι 3
 οὖν διαμενεῖτε, φησί, καὶ ἔσεσθε ὡς τὰ βρέφη, κακίαν μὴ ἔχοντες, πάντων
 τῶν προειρημένων ἐνδοξότεροι ἔ[σε]σθε· πάντα γὰρ τὰ βρέφη ἐνδοξά ἐστι
 παρὰ τῷ θεῷ καὶ πρῶτα παρ' αὐτῷ. μακάριοι οὖν ὑμεῖς, ὅσοι ἂν ἄσητε ἀφ'
 20 ἑαυτῶν τὴν πονηρίαν, ἐνδύσῃσθε δὲ τὴν ἀκακίαν· πρῶτοι πάντων ζήσεσθε
 τῷ θεῷ. μετὰ τὸ συντελέσαι αὐτὸν τὰς παραβολὰς τῶν ὁρέων λέγω αὐτῷ· 4
 Κύριε, νῦν μοι δήλωσον περὶ τῶν λίθων τῶν ἠρμένιων [ἐκ] τοῦ πεδίου καὶ εἰς
 τὴν οἰκοδομὴν τεθειμένων ἀντὶ τῶν λίθων τῶν ἠρμένων [ἐκ] τοῦ πύργου, καὶ
 25 τῶν στρογγύλων τῶν τεθέντων εἰς τὴν οἰκοδομὴν καὶ τῶν ἐτι στρογγύλων
 ὄντων.
 Ἄκουε, φησὶν, καὶ περὶ τούτων πάντων. οἱ λίθοι οἱ ἐκ τοῦ πεδίου ἠρμέ- 107,1
 νοι καὶ τεθειμένοι εἰς τὴν οἰκοδομὴν τοῦ πύργου ἀντὶ τῶν ἀποβεβλημένων (IX 30)
 αἱ ῥίζαι εἰσὶ τοῦ ὄρους τοῦ λευκοῦ τούτου. ἐπεὶ οὖν οἱ πιστεύσαντες ἐκ τοῦ 2
 ὄρους τοῦ λευκοῦ πάντες ἄκακοι εὐρέθησαν, ἐκέλευσεν ὁ κύριος τοῦ πύργου
 30 τούτους ἐκ (τῶν ῥιζῶν) τοῦ ὄρους τούτου βληθῆναι εἰς τὴν οἰκοδομὴν τοῦ πύρ-
 γου· ἔγνω γὰρ ὅτι, ἐὰν ἀπέλθωσιν εἰς τὴν οἰκοδομὴν τοῦ πύργου οἱ λίθοι

1 f. vgl. Mt 5,11. Lc 6,22. I Petr 4,14 17—19 vgl. Mt 18,3

P^{am} (= Amherst Papyrus II 190h, Rekto: 26 φ]ησιν — 28 επε[ι] A
L¹L²E

1 οὐκοῦν die Herausgeber igitur E (nonne L¹ et non L²) 2 διὰ τὸν θεόν < LL
3 κατεβάρησαν] uos grauabant L¹ (-auerunt L²) 4 f. τεθνήκετε ἂν] mortui eratis L¹
8 ὑμῖν] ἡμῶν A 14 κατοικοῦσιν AL² < E; vgl. S. 21,24 17 καὶ πάντων A
18 πάντα — 19 αὐτῷ < L² 26 καὶ < P^{am} E | οἱ? < P^{am}? 28 τούτου
< P^{am}? (Gr.-H.) 30 τῶν ῥιζῶν LL (a radice E) < A

οὔτοι, διαμενοῦσι λαμπροί, καὶ οὐδεὶς αὐτῶν μελανήσει. quodsi de ceteris 3
montibus adiecisset, necesse habuisset rursus uisitare eam turrem
atque purgare. hi autem omnes candidi inuenti sunt; [οἱ πιστεύσ]αντες
κ[αὶ μέλλοντες] πιστεύει[ν· ἐκ τοῦ] αὐτοῦ γὰρ γέγ[ους εἰσίν]. μακάριον τὸ 4
5 [γένος τοῦτ]ο διτι ἄκακόν [ἐστι. ἄκου]ε νῦν καὶ περ[ὶ τῶν λίθω]ν τῶν
στρογ[γύλων καὶ λαμ]πρῶν. καὶ αὐ[τοῖ πάντες ἐκ τ]οῦ ὄ[ρους [τοῦ λευκοῦ
εἰσιν.]

P^{am} (Verso: 3—7) A (1) L¹L²E

1 μελανίσει A 1—3 Text nach L¹ (ähnlich L²) illi autem, qui ex ceteris
montibus impositi fuissent in structuram, necessario desiderauissent ut iterum ex-
strueret turrim et uisitaret eam. et hi omnes, qui albi sunt, in nouo lumine sunt et
lumen E 6 στρογγύλων P^{am} | τοῦ λευκοῦ < E + τούτου L¹

audi autem quare rotundi sunt reperti. diuitiae suae eos pusillum ob-
scurauerunt a ueritate atque obfuscauerunt; a deo uero numquam
recesserunt, nec ullum uerbum malum processit de ore eorum, sed
omnis aequitas et uirtus ueritatis. horum ergo mentem cum uidisset 5
5 dominus, posse eos ueritati fauere, bonos quoque permanere, iussit et
opes eorum circumcidi, non enim in totum tolli, ut possint aliquid
boni facere de eo quod eis relictum est; et uiuent deo, quoniam ex
bono genere sunt. ideo ergo pusillum circumcisi sunt et positi sunt in
structuram turris huius.
10 Ceteri uero, qui adhuc rotundi remanserunt neque aptati sunt in eam 108,1
structuram, quia nondum acceperunt sigillum, repositi sunt suo loco; (IX 31)
ualde enim rotundi reperti sunt. oportet autem circumcidi hoc 2
saeculum ab illis et uanitates opum suarum, et tunc conuenient

SAOZ

2 a¹] sed a S 5 fauent A | bonos quoque permanere < Z | et < Z
6 enim < O | totum + eorum AZ 6f. possent boni aliquid A 7 uiuant O
8 genere bono ~ Z 10f. apti sunt in ea structura AOZ vielleicht richtig
11 loco suo ~ Z 12f. hoc saeculum circumcidi ~ A 13 uanitatis A

ATHIOPISCHE ÜBERSETZUNG

et dixi ei: Quapropter rotundi inuenti sunt? et dixit mihi: Audi;
etenim ualde abscondiderunt se ex structura, sed dominum non dese-
rebant, et uerbum malum non exibat ex oribus eorum, sed omne bonum

audi uero quare rotundi sunt reperti. quia diuitiae eos suae pusillum obturbauerunt; non autem recesserunt a deo nec ullum uerbum malum de ore processit illorum, sed omnis aequitas et uirtus et ueritas. horum ergo mentem cum sciret dominus, quod boni nati essent et
 5 possint boni esse, iussit opes eorum circumcidi, non in perpetuum tolli, ut de reliquiis de cetero possint aliquid boni facere, et uiuerent deo, eo quod de bono genere essent. ideo ergo pusillum circumcisi sunt et in structuram turris positi sunt.

Ceteri uero lapides rotundi, qui nondum apti erant ad structuram 108,1
 10 turris, necdum enim acceperant sigillum, et ideo repositi sunt in locum (IX 31) suum, quia ualde rotundi sunt. oportet autem circumcidi sae- 2
 culum illorum cum illis uanitatibus opum suarum, et sic conuenient

PU

8 illorum processit ~ U 6 uiuere U 12f. in dei regno conuenient ~ U

et iustum et uerum. et cum dominus corda eorum uidit quod possent 5
 iusti fieri, quia beati erant e natura ipsorum, iussit eos remoueri ab opibus suis, nec tamen prorsus remoueri, ut ex reliquiis suis, quae relictiae essent, benefacerent et uiuerent domino, quia e beato genere essent. et ideo pusillum circumciderunt eos et imposuerunt eos in structuram turris.

Illi autem lapides rotundi, qui numquam apti fuerunt in structuram, 108,1
 quia sigillum eius non receperant, ideo restituti sunt in (pristinum) (IX 31) locum eorum quia ualde rotundi erant. sed oportet illos derelinquere 2
 hoc saeculum et diuitias suas; et tunc apti erunt in regnum domini,

in dei regnum. necesse est enim eos intrare in dei regnum; hoc enim
 genus innocuum benedixit dominus. ex hoc ergo genere non intercidet
 quisquam. etenim licet quis eorum temptatus a nequissimo diabolo
 aliquid deliquerit, cito recurret ad dominum suum. felices uos 8
 5 iudico omnes ego nuntius paenitentiae, quicumque estis innocentes
 sicut infantes, quoniam pars uestra bona est et honorata apud deum.
 dico autem omnibus uobis, quicumque sigillum hoc accepistis, simpli- 4
 citatem habere neque offensarum memores esse neque in malitia uestra
 permanere aut in memoria offensarum amaritudinis; in unum quoque
 10 spiritum fieri, et has malas scissuras permedicare ac tollere a uobis,
 ut dominus pecorum gaudeat de his. gaudebit autem, si omnia in- 5
 uenerit sana; sin autem aliqua ex his dissipata inuenerit, uae erit pasto- 6
 ribus. quod si ipsi pastores dissipati reperti fuerint, quid respondebunt
 <domino pro> pecoribus huius? numquid dicunt a pecore se uexatos?
 15 non creditur illis. incredibilis enim res est, pastorem pati posse
 a pecore, et magis punietur propter mendacium suum. et ego sum
 pastor, et ualidissime oportet me de uobis reddere rationem.

SAO (—11) Z

1 regnum¹] regno Z | regnum dei² ~ A 2 intercedet A 5 omnes < Z |
 innocentes estis ~ Z 6 et < AZ 8 habere] debetis habere S 9 aut]
 autem A neque O | in memoria] memoriam O | amaritudinis S²A² amaritudines
 S¹A¹Z et amaritudinis O 9f. in unum quoque spiritum < S in unum quemque
 spiritum AZ (aber fieri vor spiritum ~ Z) in uno quoque spiritu O 10 has < S
 his A | permedicare O permediare die übrigen 11 Nach gaudebit Lücke in O bis
 S. 110, 19 12 sin] si S | aliquam ex his dissipatam Z 13 ipsi < A | reperti < Z
 14 domino pro in dem pseudo-cyprianischen Traktat De aleatoribus erhalten < die Hss. |
 huius] his S 15 creditur S 16 punietur] puni eos A | mendacium] peccatum Z

quia benedixit dominus huic generi simplici, nec est qui intercidat ex
 iis. licet eos seduxerit malitia Satanae, et peccauerint, cito conuertentur 8
 ad dominum. sed beatos praedico uos, ego angelus paenitentiae, uos
 omnes qui simplices estis sicut infantes, quoniam bona est pars uestra 4
 et honorata apud dominum. praecipio uobis, qui sigillum filii
 domini habetis, ut conseruetis simplicitatem, nec portetis cupidinem
 ultionis, nec sitis proterui in nequitia uestra. relinquit ergo uindictae
 studium et amarum peccatum, et estote in uno spiritu, et sanate
 scissuras uestras (eas remouentes) a uobis. quando uenerit dominus
 ouium, gaudebit de uobis, et exultabit, sed tantum si omnia sana 5
 inuenerit, nec ullus e uobis interciderit. uae uobis, pastores. si autem 6
 ipsi pastores dicunt possessori gregis, ab ouibus se prostratos esse, non
 creditur, quia incredibile est, ouem interficere pastorem. si autem

in dei regno. necesse est enim eos intrare in regnum dei; genus enim hoc probauit dominus. ex hoc ergo genere non intercidet quisquam. etenim licet temptatus aliquis eorum ab iniquissimo diabolo aliquid deliquerit, cito recurrit ad dominum suum. ego nuntius paenitentiae
 5 felices uos iudico, quicumque estis innocui sicut infantes, quia pars uestra bona est et honorata apud deum. omnibus autem dico uobis, qui hoc sigillum filii dei accepistis: simplicitatem habete, neque offensarum sitis memores, neque in nequitia permaneat. deponite ergo memoriam offensarum amaritudinum uestrarum, et in uno spiritu
 10 efficiemini. illas autem malas scissuras remEDIATE ac tollite a uobis, ut si dominus pecorum uenerit, gaudeat, si pecora sua integra inuenerit. si enim aut aliqua pecora a pastoribus dissipata, aut ipsos pastores corruptos inuenerit dominus, quid ei respondebitur? numquid pastores dicturi sunt a pecoribus se esse uexatos? quod nec creditur illis, quia incredibile est, pastorem aliquid pati posse a pecore;
 15 magis autem punietur propter mendacium. ego sum pastor; oportet me de uobis altissimo reddere rationem.

PU

2 ex Dressel et PU 7f. offensorum PU verb. von Gebhardt 17 „altissimo corruptum esse uidetur ex ualidissime, nisi uero ipse translator consulto textum Graecum deseruisse putandus est“ Gebhardt

non, eos qui mentiti sunt punient. ego quoque pastor sum, et diligenter oportet me rationem reddere de uobis.

108, 3—4: vgl. Antiochos, Hom. 94, 1720 B: καλόν ἐστι κρατεῖν τὴν ἀπλότητα καὶ τὴν ἀκακίαν καὶ εἶναι ὡς τὰ νήπια τὰ μὴ γινώσκοντα τὴν πονηρίαν τὴν ἀπολλύουσαν τὴν ζωὴν τῶν ἀνθρώπων, καὶ μὴ εἶναι μνησικάκους μήτε παρανόμους (Hg.: μὴδὲ παραμόνους) τῇ κακίᾳ, ἀλλ' ἀποθέσθαι τὰς κακίας καὶ τὰς πονηρίας καὶ τὰς πικρίας τὰς παρανόμους (Hg.: παραμόνους) καὶ γενέσθαι ἐν πνεῦμα καὶ τὰ σχήματα (Hg.: σχίσματα) τὰ πονηρὰ ἀνατρέψαι.

108, 4—6: vgl. Antiochos, Hom. 122, 1816 A—B: ἵνα δταν ἔλθῃ ὁ κύριος τῶν προβάτων χαρῇ ἐπ' αὐτῶ καὶ ἐπὶ τοῖς προβάτοις εὐφρανθῇ. χαρήσεται δέ, ἐὰν πάντα ὁγίῃ εὐρεθῇ καὶ μὴ διαπεπτωκότα τινα ἐξ αὐτῶν. ἐὰν δὲ εὐρεθῇ τινα ἐξ αὐτῶν διαπεπτωκότα, οὐαὶ τοῖς ποιμέσιν ἔσται. ἐὰν δὲ καὶ αὐτοὶ οἱ ποιμένες εὐρεθῶσιν διαπεπτωκότες, τί ἐροῦσιν τῷ δεσπότῃ τοῦ ποιμνίου; ὅτι ἀπὸ τῶν προβάτων διέπεσαν; οὐ πιστευσθήσονται· ἄπιστον γὰρ πρᾶγμα ἐστίν, ποιμένα ὑπὸ προβάτων παθεῖν τι. μᾶλλον δὲ κολασθήσονται διὰ τὸ ψεῦδος αὐτῶν. εἰδότες οὖν ὅτι λίαν δι' αὐτοὺς ἀποδοῦναι λόγον δεῖ...

- Remediate ergo uos, dum adhuc turris aedificatur. dominus ha- 109,1,2
 bitat in uiris amantibus pacem; ei enim uero pax cara est, a litigiosis (IX 32)
 uero et perditis malitiae longe abest. reddite igitur ei spiritum inte-
 grum, sicut accepistis. si enim dederis fulloni uestimentum nouum 8
 5 integrum, idque integrum iterum uis recipere, fullo autem si scissum
 tibi illud reddat, recipies illud? nonne statim scandescis et eum con-
 uicio persequeris, dicens: Vestimentum integrum tibi dedi. quare
 scidisti illud et inutile redigisti, et propter scissuram, quam in eo fe-
 cisti, in usu esse non potest? nonne haec omnia uerba dices fulloni
 10 {ergo et} de scissura quam in uestimento tuo fecerit? si igitur tu 4
 doles de uestimento tuo et quereris quod non illud integrum recipias,
 quid putas dominum tibi facturum, qui spiritum integrum tibi dedit,
 et tu eum totum inutilem redigisti, ita ut in nullo usu esse possit do-
 mino suo? inutilis enim esse coepit usus eius, cum sit corruptus a te.
 15 nonne igitur dominus spiritus eius propter hoc factum tuum (morte 5
 te) adficiet? Plane, inquam, omnes eos, quoscumque inuenerit in me-
 moria offensarum permanere, adficiet. Clementiam, inquit, eius calcare

SAZ

2 ei Gebhardt et die Hss. 3 malitiae < S | abest] est S | igitur] ergo A
 4 dederitis S¹ 4f. nouum integrum idque integrum] integrum nouum Z 5 uis
 recipere iterum ~ A | si < S 6 illud¹ < Z | reddet S | illud² einige junge Hss.
 illum SA < Z | candescis Z | conuicio] continuo A 8 redegisti Z 9 usum Z
 10 ergo et die Hss. ei Hilgenfeld | si] sic S 11 illum A 12 totum] in
 toto S | redegisti SZ | usus S 14 coepit esse ~ Z 15 igitur < Z |
 dominum die Hss.; von einigen jungen Hss. korr. | spiritum Z 15f. (morte
 te) Gebhardt 16 adficiet] a facie Z 17 clementia A

Sanate igitur uosmet ipsos quamdiu adhuc structura turris fit. 109.1
 nam etiam dominus in uirtute et pace habitationem facit, qui pacem 2
 diligit, eamque procul a scelestis remouet. nam a domino accipietis (IX 32)
 spiritum sanctum. cum fulloni dederint uestem incolumem et saluam 8
 et solidam et deinde uelis ab eo repetere uestem, fullo autem scissam
 uestem tibi reddiderit, accipies illam uestem a fullone? nonne litem
 habebis cum eo et conuiciaberis ei, et dices: Vestem saluam dedi tibi;
 quare scidisti eam et inutilem fecisti? nec proderit iam quicquam,
 quia eam scidisti. nonne talia dices fulloni quia scidit tibi uestem
 tuam? et cum tu sic maeres et litem habes quia saluam non reddidit 4
 tibi uestem tuam, quid igitur putas facturum tibi dominum, qui
 saluum dedit tibi spiritum, tu autem eum fecisti prorsus inutilem
 domino eius, et inutilis est apud te, quia eum non conseruasti? quo-

Remediate uos, dum adhuc turris aedificatur. dominus habitat 109,1,2
 in his uiris qui pacem diligunt, quoniam pacem amauit. a uiris autem (IX 32)
 iniquis et seditiosis perditisque nequitiae recedite, et habebitis domini
 spiritum, sicut accepistis, integrum. nam cum fulloni dederis uesti- 3
 5 mentum nouum, utique uis illud integrum recipere. si autem fullo
 scissum uestimentum tibi reddat, numquid accipies illud, aut non
 potius irasceris et eum conuicio persequeris, haec dicens ad eum:
 Vestimentum tibi dedi integrum. quare scidisti illud et inutile fecisti,
 ita ut propter scissuram quam in eo fecisti in usu esse non possit? nonne
 10 haec omnia dices fulloni de scissura quam inuenisti in uestimento tuo?
 unde si tu de uestimento tristis efficeris et rixaris quia non integrum 4
 recipis, quid putas dominum esse facturum, qui tibi spiritum dedit
 integrum, et tu illud totum ita inutile fecisti, ut domino suo in usu esse
 non possit, quia usus ipsius spiritus a te inutilis esse coepit et corruptus?
 15 et ideo dominus ob hoc tuum factum tradet te morti. omnes enim 5
 tales puniet dominus, quos inuenerit in memoria delictorum esse. non
 autem debet clementia eius sperni, sed potius in delictis uestris magna-

PU

8 perditisque Dressel preditione PU 5 illud Gebhardt eum P < U
 6 uestimentum scissum ~ U 7 conuicio PU verb. von Dressel 11 tu
 < U 12 ita inutile illud totum ~ U 14 spiritus < U

modo dominus spiritus subito propter hoc factum quod fecisti te
 interficere debebat? et dixi ei: Utique, interficiet omnes quos 5
 inuenerit portantes cupidinem ultionis, cum uenerit. Cauete igitur
 ne abnegetis multam misericordiam eius; sed potius ei gratias agite,
 quia ita patiens fuit erga uos ob peccata uestra, nec fuit sicut uos.
 agite igitur paenitentiam, quia bona est uobis.

109, 2—4: vgl. Antiochos, Hom. 94, 1720 B—C: *Ἰνα καὶ τὸ πνεῦμα ὀγιὲς γένηται, ὥσπερ αὐτὸ ἔλαβεν ὁ ἄνθρωπος. ἐὰν γὰρ τις κναφεῖ δώσῃ ἱμάτιον καινὸν καὶ ὀγιὲς, καὶ τοῦτο θέλει κομισασθαι, ὁ δὲ κναφεὺς σχίσας τὸ ἱμάτιον ἀποδώσει, ἀρα λήγεται αὐτό; οὐχὶ μαχήσεται καὶ ὑβρίσει λέγων αὐτῷ· Ἰμάτιόν σοι ὀγιὲς ἔδωκα· διὰ τί αὐτὸ ἐσχίσας καὶ πεποίηκας ἀχρηστον; εἰ οὖν οὕτως περὶ ἱματίου λυπεῖται τις καὶ μάχεται, οὔτε οὐκ ἀπειλήσῃ ὀγιὲς τὸ ἱμάτιον, τί δοκοῦμεν ἡμεῖς παθεῖν ὑπὸ τοῦ κυρίου, τὸ πνεῦμα λαβόντες ὀγιὲς, καὶ τοῦτο λυπήσαντες καὶ ἀχρεώσαντες, μὴ ἐν σεμνότητι πολιτευσάμενοι; καὶ εἰς οὐδεμίαν χρῆσιν δύναται εἶναι τῷ κυρίῳ ἑαυτοῦ· ἡ γὰρ χρῆσις τοῦ πνεύματος ὅφ' ἡμῶν κατεφθάρη.*

nolite, sed potius honorificate eum, quod tam patiens est ad delicta uestra, et non est sicut uos. agite enim paenitentiam; utile est uobis.

Haec omnia quae supra scripta sunt ego pastor, nuntius paenitentiae, ostendi et locutus sum dei seruis. si credideritis ergo et audieritis (IX 33) 110,1
 5 uerba mea et ambulaueritis in his et correxeritis itinera uestra, uiuere poteritis. sin autem permanseritis in malitia et memoria offensarum, nullus ex huiusmodi uiuit deo. haec omnia a me dicenda dicta sunt uobis. ait mihi ipse pastor: Omnia a me interrogasti? et dixi: Ita, domine. Quare ergo non interrogasti me de forma lapidum in structura
 10 repositorum, quod expleuimus formas? et dixi: Oblitus sum, domine. Audi nunc, inquit, de illis. hi sunt qui nunc mandata mea audierunt et ex totis praecordiis egerunt paenitentiam; cumque uidisset dominus bonam atque puram esse paenitentiam eorum, et posse eos in ea permanere, iussit priora peccata eorum deleri. hae enim formae peccata
 15 erant eorum, et exaequata sunt ne apparerent. 2 3

Similitudo decima

Postquam perscripseram librum hunc, uenit nuntius ille, qui me tradiderat huic pastori in domum, in qua eram, et consedit supra lectum, et adstitit ad dexteram hic pastor. deinde uocauit me, et haec
 20 mihi dixit: Tradidi te, inquit, et domum tuam huic pastori, ut ab eo protegi possis. Ita, inquam, domine. Si uis ergo protegi, inquit, ab omni uexatione et ab omni saeuitia, successum autem habere in omni opere bono atque uerbo, et omnem uirtutem aequitatis, in mandatis 2

SAZ

1 honorate Z 2 paenitentia A | utile S utiles A utilem (wahrscheinlich) Z |
 est] esse die Hss. (est Dresdensis saec. XV) utile est habe ich zögernd mit Hilgenfeld
 geschrieben (vgl. S. 110,12 utile est illis) utilem Gebhardt 6 sin autem per-
 manseritis < Z 7 uiuet S | a me dicenda] me dicente Z 13 in ea < Z
 14 hae] haec S 17 scripseram A 18 domo Z | qua] quam A 20 tradidi
 te] tradite S 23 in < A | mandata S

Haec igitur omnia prius scripta sunt. et ego pastor, angelus paenitentiae, ea ostendi et locutus sum seruo domini. et si credideritis et (IX 33) 110,1
 audiueritis uerbum meum, et ambulaueritis in illo, et correxeritis uias uestras, poteritis uiuere. sin autem permanseritis in dolo, uindictae studium gerentes, nemo e uobis uiuet domino. haec omnia locutus sum uobis propter uos. deinde dixit mihi pastor: De omnibus me interro-
 gabas? et dixi ei: Ita, domine. et dixit mihi: Cur (non) interrogas me
 2 quapropter forma illorum lapidum similitudo eorum quos imposuerunt in structuram, qui habent perfectionem? et dixi ei: Oblitus sum,

nimitas eius honorificari; neque enim ipse repetens clementiam suam ut uos est, sed ad utilitatem uestram.

- Haec omnia quae scripta sunt seruanda mandat, ut iam agatis **110,1**
 paenitentiam. ego pastor, nuntius paenitentiae, uobis dei seruis ostendi (IX 33)
 5 et locutus sum, et dico: Si audieritis uerba mea et credideritis illis et
 ambulaueritis in illis et de cetero correxeritis uias uestras, uiuere pot-
 eritis. si autem permanseritis in malitia (et) offensarum memoria,
 nullus ex huiusmodi uiuet deo, quia haec omnia uerba praedicata
 sunt {a} uobis. et iterum dixit mihi: Omnia me interrogasti? et ego **2**
 10 respondi: Ita est, domine. Quare, inquit, me non interrogasti de forma
 lapidum illorum qui in structuram ierunt, quos repleuimus? et ego dixi:
 Oblitus sum, domine. Audi, inquit, et de illis. hi sunt qui nunc au- **3**
 dierunt mandata mea et ex totis praecordiis egerunt paenitentiam, et
 uidit dominus paenitentiam eorum bonam et puram esse et posse in ea
 15 paenitentia eos permanere; iussit priora eorum peccata deleri, et ita
 deleta sunt et aequata, ne apparerent postea.

Similitudo decima

- Postquam scripsi librum hunc, uenit in domum, in qua eram, nun- **111,1**
 tius ille qui tradiderat me pastori, et sedit supra lectum quendam, (X 1)
 20 adstititque ei ad dextram ille pastor. deinde uocauit me, et haec
 mecum locutus est uerba: Tradidi, inquit, te domumque tuam huic **2**
 pastori, ut ab eo protegi possis. et ego dixi ei: Ita faciat, domine. et
 ille ait mihi: Si uis ergo protegi ab omni uexatione et ab omni saeuitia,
 successum autem habere in omni bono et in omni uirtute ueritatis, in

PU

2 nos PU 5 et⁴ < P 7 malitia] uia U | (et) Dressel 8 omnia hec ~ U
 9 a von Dressel gelilgt | dicit P 14 uidit] „fort. uidens“ Gebhardt 15 iussa U
 17 Explicit similitudo nona. Incipit similitudo decima U < P 20 adstititque P | me < U

domine. et dixit mihi: Audi nunc de iis. hi sunt qui nunc audierunt **3**
 mandata mea et paenitentiam egerunt toto corde suo. et cum uidisset
 dominus bene eos et pure paenitentiam egisse, ita ut possint permanere
 in paenitentia sua, iussit aboleri priora peccata eorum, et iussit peccata
 uestra: ille ipse uidit eos [*verderb'te Stelle*] et correxit eos, ne apparerent.

Et postquam haec scripsi in libro, ille qui pastori me tradiderat **111,1**
 angelus uenit domum, ubi eram sedens in lecto, et adstitit a dextra (X 1)
 eius ille pastor. et uocauit me et dixit mihi hoc uerbum: Dedi te **2**
 pastori, ut custodiat et te et domum tuam. et dixi ei: Ita, domine. et
 dixit mihi: Si uis eum te custodire ab afflictione et ab omni malo, recte
 dirige animum tuum in omni opere bono et in omni uerbo iustitiae

- huius ingredi, quae dedit tibi, et poteris dominari omni nequitiae. custodienti enim tibi mandata huius subiecta erit omnis cupiditas et dulcedo saeculi huius; successus uero in omni bono negotio te sequetur. maturitatem huius et modestiam suscipe in te, et dic omnibus in
 5 magno honore esse eum et dignitate apud dominum, et magnae potestatis eum praesidem esse et potentem in officio suo. huic soli per totum orbem paenitentiae potestas tributa est. potensne tibi uidetur esse? sed uos maturitatem huius et uerecundiam, quam in uos habet, despici-
 10 dico ei: Interroga ipsum, domine, ex quo in domo mea est, an ali- 112,1
 quid extra ordinem fecerim, ex quo eum offenderim. Et ego, inquit, 2
 scio nihil extra ordinem fecisse te neque esse facturum. et ideo haec (X 2)
 loquor tecum, ut perseueres; bene enim de te hic apud me existimauit.
 15 paenitentiam, eadem quae tu sentiant, et hic apud me de his bene
 interpretetur, et ego apud dominum. Et ego, inquam, domine, omni 3
 homini indico magnalia domini. spero autem eos omnes qui iam
 antea peccauerunt, si haec audiant, libenter acturi sunt paenitentiam,
 uitam recuperantes. Permane ergo, inquit, in hoc ministerio et con- 4
 20 summa illud. quicumque autem mandata huius efficiunt, habebunt
 uitam, et hic apud dominum magnum honorem. quicumque uero
 huius mandata non seruant, fugiunt a sua uita et aduersus illum (sunt,

17 vgl. Act 2,11

SAZ

1 huius] his A istis Z | dedi S 2 huius] haec AZ 3f. sequitur A
 4 maturitatis A | modestia A 6 solius A 7 potesne Z (daher
 potestasne einige jüngere Hss.) | uidetur tibi ~ Z 8f. despiciis Z
 10 dixi A | domine ipsum ~ A 11 offenderam A 12 esse < Z | haec < Z
 15 eadem quae tu] eademque tecum A | bene de his ~ Z 16 domine < Z
 17 indicabo A 17f. iam antea] amant ea et S antea A iam ante Z 18 si]
 et Z < A 19 permanere A? 19f. consummare AZ 20 huius mandata ~ Z |
 efficiant A faciunt Z 21 hic] hic et S 22 fugant a se uitam Z |
 (sunt — S. 108,2 illum) C. H. Turner nach Hilgenfeld

bono, et ambula in mandatis eius quae mandaui, et poteris inuenire
 omnem iustitiam. et si obseraueris mandata eius, subicies omnem
 concupiscentiam et omne delictum huius mundi, et eris perfectus in
 omni opere bono. et glorifica mansuetudinem eius et iustitiam, et dic
 omnibus, gloriam et magnificentiam esse apud dominum, et eum
 magnam uim et potestatem habere, nec quicquam ei impossibile esse 3

- mandatis huius ingredere, in illis quae iniunxit tibi. custodienti 8
 enim tibi mandata huius subiectum erit tibi omne desiderium et dul-
 cedo huius saeculi, successus uero bonus in omni negotio te sequetur.
 modestiam et uenerationem huius honora, et omnibus dic in magno
 5 honore et gloria esse eum apud deum, et eum magnae potestatis habere
 licentiam. potensque est in actu suo: per totum orbem solo huic tra-
 dita est potestas paenitentiae. aut tibi potens non esse uidetur, quia
 forte uos modestiam uerecundiamque eius, quam in uos habet, con-
 temnitis?
- 10 Dico ei: Domine, ipsum interroga, si ex quo in domo mea est aliquid 112,1
 feci extra ordinem, ut eum offenderem. et ille dixit mihi: Et ego scio 2
 nihil te extra ordinem fecisse neque esse facturum; ideo enim loquor (X 2)
 tecum, ut perseueres. de te autem bene hic apud me locutus est. tu
 autem ceteris haec uerba dic, ut et illi qui egerint paenitentiam, eadem
 15 sentiant quae et tu, et hic apud me bene loquatur, ego domino. et 8
 dixi ei: Domine, ego omni homini indico hanc magnificentiam domini.
 spero autem quia omnis quicumque audierit et prius peccauerit, li-
 benter agit paenitentiam, uitam recepturus. et dixit mihi: Permane 4
 in hoc ministerio et consumma illud. quicumque autem mandata eius
 20 seruauerit, habebit uitam, et hic apud deum maximum honorem ha-
 bebunt. quicumque uero non seruauerit mandata eius, fugiunt a uita

PU

1 iniunxi PU	2 huius] eius U	5 apud deum eum ~ P	8 uere-
cundamque P	14 egerunt U	15 ego] et ego Dressel	19 consuma PU
(so immer)	20f. habuerit U	21 seruauerint Dressel	

in omni opere eius in toto mundo. et huic soli data est potestas paeni-
 tentiae. et scito, nihil ei esse impossibile. uos autem ludibrio habetis
 mansuetudinem eius, quia reueretur uos.

- Et dixi ei: Ex quo intrauit in domum meam, anne aliquid mali feci 112,1
 illi, quo ei aegritudinem adferrem? et dixit mihi: Scito si quid mali 2
 feceris, ne facias id amplius! propterea dixi tibi hoc uerbum, ut patiens (X 2)
 sis. et ille mihi de te locutus est. tu autem uerba reliqua nuntia, ut
 etiam ceteri, qui paenitentiam egerunt et qui acturi sunt, idem cogitent
 sicut tu, eodem modo quo tu mihi locutus es, et ego quoque loquar
 domino. et dixi ei: Assentior, domine. sicut edocuisti me, edocebo 8
 magnalia domini omnes homines. confido autem, omnes qui audiuerunt,
 qui antea crediderunt, paenitentiam acturos esse gaudentes, et uiuos
 futuros esse. et dixit mihi: Permane igitur in hac cogitatione et 4
 perfice eam. et omnes qui obseruabunt mandata huius, assequentur

hic autem apud dominum habet honorem suum. quicumque ergo fuerint aduersus illum, nec mandata eius sequuntur, morti se tradunt, et unusquisque eorum reus fit sanguinis sui. tibi autem dico ut seruias mandatis his, et remedium peccatorum habebis.

- 5 Misi autem tibi has uirgines, ut habitent tecum; uidi enim eas affabiles 113,1
tibi esse. habes ergo eas adiutrices, quo magis possis huius mandata (X 3)
seruare; non potest enim fieri ut sine his uirginibus haec mandata
seruentur. uideo autem eas libenter esse tecum. sed ego praecipiam
eis, ut omnino a domo tua non discedant. tu tantum communda 2
10 domum tuam; in munda enim domo libenter habitabunt. mundae
enim sunt atque castae et industriae et omnes habentes gratiam apud
dominum. igitur si habuerint domum tuam puram, tecum permane-
bunt; sin autem pusillum aliquid inquisitionis acciderit, protinus a
domo tua recedunt. hae enim uirgines nullam omnino diligunt in-
15 quinationem. dico ei: Spero me, domine, placitum eis, ita ut in 8
domo mea libenter habitent semper, et sicut hic, cui me tradidisti, nihil
de me queritur, ita neque illae querentur. ait ad pastorem illum: 4

SAZ

2 morti] sed morti S 8 fit] erit Z 5 tibi has uirgines] turbas
uirginum Z 6 posses A 10 habitant A 11 industriae A 12 do-
minum] deum Z | habueris A 13 sin] si Z | acciderit A 14 recedent S
15 dixi A | in < SA

uitam. talis autem magnus et honoratus est apud dominum. ii autem qui mandata eius non obseruauerint, non habebunt uitam; et spernunt hunc. ille quidem honoratus est apud dominum; qui autem eum spernunt nec mandata eius obseruant, tradunt semet ipsos morti; et suppliciis dabit animas eorum. tibi autem dico: subditus esto his mandatis, et ignoscet tibi priora peccata tua.

- Et misi tibi ut habitent tecum uirgines, quia uidi te ab iis custo- 113,1
ditum et adiutum, ut posses obseruare mandata huius. non enim est (X 3)
possibile obseruare mandata nisi mandato huius [?]. uideo enim illas
libenter tecum habitare. et ego quoque praecipiam ne umquam a domo
tua recedant. tu autem communda domum tuam; nam in domo pura 2
libenter habitant. purae enim sunt et bonae et iustae et habent
gratiam apud dominum. et simul atque inuenerint puram domum
tuam, permanebunt apud te; si autem paululum immunda fuerit
aliqua re, protinus derelinquent domum tuam. nam omnino non desi-
derant impuritatem illae uirgines. et dixi ei: Confido, domine, me 8
placitum eis, ut laetantes habitent in domo mea semper; sicut ille

sua, et hunc contemnunt; hic autem apud deum habet honorem suum. quicumque ergo contemnunt eum et non seruant mandata eius, ipsi se morti tradunt, et unusquisque eorum reus fit sanguinis sui. tibi autem dico ut seruias mandatis his, et habebis remedium priorum
5 peccatorum.

Misi autem tibi etiam uirgines has, ut habitent tecum; uidi enim 113,1
eas tibi beneuolas esse. habes ergo et has in adiutorium, ut possis (X 3)
custodire mandata haec; impossibile est enim mandata custodire sine
uirginibus istis. uideo autem eas libenter tecum esse, et ego iniungam
10 illis ut omnino a domo tua non discedant. tu tantummodo para 2
domum tuam; in domo enim munda libenter habitant. mundae enim
sunt atque castae industriaeque, et cunctam habentes gratiam apud
dominum. si ergo habuerint domum tuam puram, tecum permane-
bunt; sin autem in aliquo spurca fuerit domus tua, protinus recedunt
15 a domo tua. hae enim uirgines spurcitiam non amant. et ego dixi: 3
Domine, spero me placitum eis, ita <ut> in domo mea libenter et
semper habitent, et sicut hic, cui me tradidisti, nihil de me queritur,
ita neque illae uirgines aliquid de me querebuntur. deinde ait ad 4
illum pastorem: Scio hunc mandata custodire, et uirgines has in habi-

PU

1 sua] eius U | habet Hilgenfeld suum PU 2 contemnempt P 9 ego < U
12 habentem PU verb. von Dressel 15 haec P 16 <ut> Dressel 17 hic] hi U

113, 2—3: Oxyrhynchus Papyrus III 404 (Rekto), Fragm. a und b:

..... ἐν ᾧ] ὡ ἐὰν [μὲν οὖν
καθαρόν τὸν οἶ]κόν σου ἐ[ῤρωσι
μετὰ σοῦ παρα]μενουσι[ν ἐὰν δὲ
.....] ἀμβαρ[οντ]
..... ἀποχ]ωρήσουσιν . [. .
.... αἱ γὰρ πα]ρθένοι] αὐτ[αι
14 Buchstaben ἀ]γαπῶσιν τ[. .
10 Buchstaben λέγω αὐτῶν] ἐλπ[ί]ζω [κε
19 Buchstaben]τα . [. .
eine Zeile fehlt

113, 3—5: Oxyrhynchus Papyrus III 404 (Rekto), Fragm. c:

14 Buchstaben]τας εἰς τ[. .
14 Buchstaben]σαι ὥσπερ δὲ
οὗτος ὃ παρέδωκ]άς με οὐ [μέμ
φεταί με οὐδὲ α]ῖται μέμψ[ον
ταί με λέγει τ]ῷ ποιμένι οἰδ[α

Video, inquit, seruum dei uelle uiuere, et custoditurum haec mandata, et uirgines has habitatione munda conlocaturum. haec cum dixisset, iterum pastori illi me tradidit, et uocauit eas uirgines et dixit ad eas: Quoniam uideo uos libenter in domo eius habitare, concommendo eum uobis et domum eius, ut a domo eius non recedatis omnino. illae uero haec uerba libenter audierunt. 5

Ait deinde mihi: Viriliter in ministerio hoc conuersare, omni homini indica magnalia domini, et habebis gratiam in hoc ministerio. quicumque ergo in his mandatis ambulauerit, uiuet, et felix erit in uita sua; quicumque uero neglexerit, non uiuet, et erit infelix in uita sua. dic omnibus ut non cessent, quicumque recte facere possunt, bona opera exercere; utile est illis. dico autem omnem hominem de incommodis eripi oportere. et is enim qui eget et in cotidiana uita patitur incommoda, in magno tormento est ac necessitate. qui igitur huiusmodi modi animam eripit de necessitate, magnum gaudium sibi acquirit. is enim, qui huiusmodi uexatur incommodo, pari tormento cruciatur atque torquet se qui in uincula est. multi enim propter huiusmodi calamitates, cum eas sufferre non possunt, mortem sibi adducunt. qui nouit igitur calamitatem huiusmodi hominis et non eripit eum, magnum peccatum admittit, et reus fit sanguinis eius. facite igitur 4

SAO (von 19 ho]minis an) Z

1 uiuere] uidere *die Hss.* | custodire Z 6 libenter haec uerba ~ Z
7 omni homini] omnino Z 8 habes A 12 dixi A 18 qui] quia SZ |
agit A egit Z 14 qui] quisquis Z 16 incommoda A 17 qui < S |
uinculo Z | est < S 20 fit reus ~ Z

cui me tradidisti nihil habet quo increpet me, sic illae nihil habebunt quo increpent me. et dixit pastori: Scio uitam uelle seruum domini, et seruaturum esse haec mandata, et uirginibus placiturum in puritate. et postquam rursus tradidit me, uirgines uocauit et dixit eis: Quoniam gratum esse uobis habitare in domo huius uidi, ecce committo uobis et eum et domum eius, ne unquam secedatis a domo eius. et cum audierunt hoc uerbum illae uirgines, laetatae sunt. 4 5

Et dixit mihi ille angelus: Firma temet in hoc opere, et dic omnibus hominibus magnalia domini; habes enim gratiam in hoc opere. et quicumque ambulabis in his mandatis, uiuet et beatus erit in uita sua; qui autem neglexerit ea, non uiuet et erit miserabilis in uita sua. et dic omnibus ut possint bonum facere; semper faciant bonum, quia eos decet. ego autem dico omnibus hominibus ut a uexatione saluentur. etiam is qui inops est angustia pressus in rebus ad uitam necessariis, magno in supplicio et cruciatu est. quae anima cum salua facta 8

tationem mundam conlocaturum. haec cum dixisset, rursus eidem 5
pastori me tradidit, et uirgines illas uocauit dixitque ad illas: Quoniam
uideo uos libenter in domo huius habitare, commendo eum uobis do-
mumque eius, ut a domo eius non discedatis. uere autem uirgines illae
5 haec uerba libenter omnino audierunt.

Ait autem mihi ille pastor: Viriliter in ministerio hoc conuersare, et 114,1
omni homini indica magnificentiam domini, <et> habes gratiam in hoc (X 4)
ministerio. quicumque ergo in his mandatis ambulauerit, uiuit, et felix
erit; quicumque uero non intellexerit ea, non uiuit, et erit infensus in
10 uita sua. dic omnibus ut qui possunt recte facere, non cessent bonam 2
operam exercere; utile est illis. dico autem omnem hominem de in-
commodo eripi oportere. nam et is qui <eget,> agit uitam cotidianam
in magno tormento et necessitate, et huiusmodi animam qui liberat, 3
magnum sibi gaudium adquiret. qui enim eiusmodi incommodo uexa-
15 tur, sic cruciatur quomodo ille qui in uinculis est. multi enim huius-
modi uexationem non sustinentes, mortem sibi adsciscunt. <qui nouit
igitur> angustiam eius et non redimet eam, magnum peccatum ad-
mittit, et fit reus sanguinis eius. facite aliquid boni, quicumque 4

PU

3 uos < U 4 recedatis U (viell. richtig) 7 <et> Dressel 12 is]
his P | <eget> Dressel is qui eget in uita cotidiana Gebhardt; das Richtige ist noch
nicht gefunden 18 et*] est Gebhardt 16f. qui nouit igitur von Dressel
aus der Vulgata ergänzt; die Lücke in PU bezeichnet

ὅτι δοῦλος τοῦ θ̄ου θέλει ζῆν
καὶ τηρήσει τὰς ἐντολὰς τ[α]ύ[τ]ας
καὶ τὰς παρθέ[ν]ους ἐν καθαρότη
τι καταστήσει τ[α]ῦτα εἰ[π]ὼν τῷ
ποιμένι πάλιν] παρέδ[ω]κέν με
καὶ τὰς παρθέ[ν]ους καλέσας
9 Buchstaben λ]έγει αὐταῖς

114, 3—4: Oxyrhynchus Papyrus III 404 (Verso), Fragm. c (von
Fragm. a und b sind nur wenige Buchstaben erhalten):

ὡς μ[ὴ] δυνάμ[εν]οι
ἐνοχοὶ γείν[ονται] τούτου τοῦ
αἰ[μ]ατος ποι[εῖτε] οὖν

opera bona, quicumque acceperitis a domino, ne dum tardatis facere, consummetur structura turris. propter uos enim intermissum est opus aedificationis eius. nisi festinetis igitur facere recte, consummabitur turris, et excludimini. postquam uero locutus est mecum, 5
 surrexit de lecto, et adprehenso pastore et uirginibus abiit, dicens autem mihi remissurum se pastorem illum et uirgines in domum meam.

SAOZ

1 accipitis *A* | tardamini *AZ* 3 festinetis igitur] igitur festinaueritis *Z*
 3f. consummata *A* 4 et < *A* | excludemini *SZ* 6 remansurum *Z* |
 se] esse *S* < *Z* 6f. domo mea *A* + Amen *Z*

fuerit, magnum gaudium ei parabis eo quod eam saluauit. nam par est ad afflictio eorum qui ita se habent cum iis qui in uinculis sunt. multi enim cum non possint perferre, supplicia adferunt sibimet ipsis. qui autem nouit afflictionem eius qui ita se habet, nec saluat eum, magnum peccatum admittit et fit occisor eius. facite igitur bonum, ut mercedem accipiat a domino; sin morati fueritis facere bonum, consummabitur structura turris, et uos exclusi eritis e structura, et alia turris non aedificata est; propter uos enim intermisit structuram turris. sin non festinaueritis facere bonum, consummabitur structura turris et excludemini cum bonis (operibus) uestris. quae cum dixisset 4
 mihi, surrexit e lecto et dixit mihi [*verderbte Stelle*] illi pastori et illis uirginibus, et abiit. deinde dixit mihi, se pastorem et uirgines in domum meam missurum esse in saecula saeculorum. amen. 5

accepistis bonum a domino. nolite tarde facere, ne consummetur
 structura turris, et uos de structura reprobemini. iam alia turris non
 aedificatur; propter uos autem intermissio facta est aedificationis
 eiusdem turris. nisi ergo festinaueritis facere recte, turris consum-
 5 mabitur. et postquam haec locutus est, surrexit a lecto, adprehen- 5
 soque illo pastore et uirginibus abiit, dicens mihi iterum se missurum
 pastorem et uirgines in domum meam.

PU

2 iam] item *U* 3 autem < *U*

Verzeichnis der Bibelstellen

1. Altes Testament

Genesis	50, 12	62, 1f.	2, 5	21, 18
1, 28. 8, 17.	54, 23	17, 26. 20, 19f.	18, 30	14, 5f.
9, 1. 28, 3 2, 2		21, 6f.	35, 6	55, 8
48, 16 71, 24	58, 6	4, 7f.		
	61, 13	62, 4		
	67, 29	56, 18. 65, 2		Amos
Deuteronomium	79, 5	4, 7f.	9, 12	71, 24
30, 3 2, 17	83, 9	4, 7f.		
34, 4 89, 13f.	85, 9. 12	5, 5. 11, 18.		Ioel
		19, 11. 92, 2		
	98, 3	19, 11. 92, 2	2, 12	32, 8. 36, 15.
Iudices	102, 18	47, 21		46, 8f.
2, 11. 3, 12.	103, 15	44, 5f.		
4, 1. 10, 6.	105, 3	7, 1		Malachias
13, 1 27, 12f.	110, 10	38, 21-24		
	118, 1	58, 21f.	1, 14	16, 16f.
I. Regnorum	122, 1	2, 1		
15, 19 27, 12f.	135, 6	4, 10		Isaias
		Proverbia	24, 15	5, 5. 11, 18.
Tobias	1, 7	38, 21-24		92, 2
4, 19 30, 23	3, 9.		43, 7	88, 14
	11, 30	92, 9	56, 7	55, 8
II. Machabaeorum	16, 17	57, 12	59, 17	43, 12
7, 28 23, 7	17, 3	21, 18	66, 5	5, 5. 11, 18.
				92, 2
Psalml		Ecclesiastes		Ieremias
1, 1f. 58, 21f.	12, 13	33, 18	3, 22	2, 17
2, 4 2, 1		Iob	24, 7	32, 8. 36, 15.
2, 12 37, 5				46, 8f.
8, 7 44, 20-22	23, 10	21, 18		
14, 2 6, 10f. 7, 1.				Daniel
		Sapientia	6, 23 (Theodotion)	
			20, 22f.	
				Eldad et Modat
15, 11 87, 27	1, 14	23, 7		(apokryph) 7, 3f.
18, 6 57, 12				
18, 9 20, 11				
33, 2 44, 5f.		Siracides		
46, 3 30, 23	2, 3	38, 24		

2. Neues Testament

Matthaeus		10, 18	57, 12f.	I. ad Thessalonicenses	
5, 11	97, 1f.	14, 6	86, 19-21	5, 13	13, 1. 15, 25. 16, 19f. 72, 14
5, 20	86, 6f. 15f. 27. 89, 8. 90, 1. 6	Acta		II. ad Timotheum	
5, 32	26, 13f.	1, 24	28, 8	1, 14	25, 2
7, 16	32, 22	2, 11	106, 17(107, 16)	Ad Hebraeos	
7, 21	86, 6f. 15f. 27. 89, 8. 90, 1. 6	2, 38	14, 4	3, 12	6, 24. 13, 25f.
13, 22	92, 23f.	4, 12	20, 20f.	11, 33	6, 10f. 20, 23. 87, 27
13, 38	56, 16f.	10, 35	6, 10f. 87, 27	12, 11	92, 9
18, 3	86, 6f. 15f. 27. 89, 8. 90, 1. 6. 97, 17-19	10, 48	14, 4	Iacobi	
19, 9	26, 13f.	15, 8	28, 8	1, 5f.	56, 2f.
19, 17	52, 15-18	15, 26	96, 17	1, 7f.	37, 2-4
19, 23	92, 28f.	19, 5	14, 4	1, 21	58, 20
21, 22	62, 6	20, 35	15, 26	1, 27	24, 14. 47, 24
23, 6	16, 12	Ad Romanos		2, 7	71, 24
26, 24	21, 10f.	12, 16.		3, 2-4	42, 20
28, 18	58, 12	15, 5	87, 26f.	3, 15	40, 21
Marcus		I. ad Corinthios		3, 18	92, 9
4, 18f.	14, 3. 92, 23f.	7, 38-40	28, 21-25	4, 7	43, 13. 15f. 45, 19f.
6, 52	27, 8	II. ad Corinthios		4, 11	23, 15
8, 17	27, 8	13, 11	87, 26f.	4, 12	46, 14. 94, 18
9, 47	86, 6f. 15f. 27. 89, 8. 90, 1. 6	Ad Ephesios		5, 4	16, 9f.
10, 11	26, 13f.	3, 9	23, 6. 56, 17.	5, 5	59, 14f.
10, 23f.	92, 28-93, 2	I. Petri		I. Iohannis	
10, 23-25	86, 6f. 15f. 27. 89, 8. 90, 1. 6	4, 3-6	65, 1	1, 7	21, 18
12, 39	16, 12	4, 4	91, 6f. 27f.	4, 14	97, 1f.
14, 21	21, 10f.	4, 4	87, 18. 26	4, 14-16	96, 30f.
Lucas		4, 30	39, 9	5, 7	17, 26. 20, 19f. 21, 6f.
6, 22	97, 1f.	6, 11.		Apocalypsis	
8, 14	92, 23f.	6, 13-17	43, 12f.	2, 27	24, 19f.
11, 43	16, 12	Ad Philippenses		3, 22	62, 6
18, 24	92, 28f.	1, 11	92, 9	Apocalypsis	
20, 46	16, 12	2, 2. 4, 2	87, 26f.	21, 2	20, 11
Iohannes		4, 18	55, 8		
3, 5	86, 6f. 15f. 27. 89, 8. 28-30. 90, 1. 6				

Nachträge und Berichtigungen

- S. XV: Pap. Berol. 13272 stammt aus einem Pergamentkodex.
- S. XVIII: Die Reste der achmimischen Übersetzung (C¹) stehen auf acht Blättern aus einem Kodex des 4. Jh., der aus einer einzigen Lage bestand; die Mitte des Buches lag zwischen Hermas 84,7 und 86,5, also etwa in der Mitte zwischen Vis. V und dem Schluß der Schrift, woraus Lefort (III) geschlossen hat, daß C¹ wahrscheinlich den gleichen Umfang wie M hatte. Das gleiche gilt für C². Der Kodex A von C² enthält übrigens auch Hermas 55,1f. – Bei der Lückenhaftigkeit beider koptischen Versionen, besonders der achmimischen, darf nie ex silentio auf ihre Lesarten geschlossen werden. Wo im kritischen Apparat Angaben für C¹ bzw. C² fehlen, liegt entweder eine Lücke vor oder der koptische Text läßt eine Entscheidung über den zugrundeliegenden griechischen Text nicht zu.
- S. XIX: Antiochus Hom. 102 (PG 89, 1741 D – 1744 A) hat Hermas 43,8f. benutzt. Zwei Varianten sind unten zu S. 41,7 angeführt. – Zu den Benutzern gehört auch der Sammler des patristischen Florilegiums, das im Paris. gr. 1143 (13. Jh.) aufbewahrt ist. Die Stücke aus dem Hermasbuch sind veröffentlicht von Eurydice Lappa-Zizicas, *Cinq fragments du Pasteur d'Herma*s dans un manuscrit de la Bibliothèque Nationale de Paris, *Recherches de Science Religieuse* 53, 1965, 251–256. Sie stehen auf den fol. 186^v bis 188^v und umfassen Hermas 51,8–10. 56,4–9. 66,4f. 100,3–5. 110,1–3. Der Text dieser Exzerpte ist eng mit dem Text von A verwandt, steht aber in einigen Fällen auch mit anderen Zeugen gegen A. Alle wichtigeren Lesarten sind unten zu den entsprechenden Seiten notiert (mit F bezeichnet), nicht jedoch die zahlreichen Sonderfehler. Der griechische Text des 110. Kapitels ist nur durch F bezeugt (abgedruckt unten S. 118).
- S. XXIV: 1958 erschien in Paris als 53. Band der *Sources Chrétiennes* die Ausgabe: Hermas, *Le Pasteur*. Introduction, texte critique, traduction et notes par Robert Joly.

- S. 15, 17: A. Puech (Studi dedicati alla memoria di P. Ubaldi, Milano 1937, 83f.) schlägt eine ansprechendere Interpunktion vor, die Joly in seiner Ausgabe übernommen hat: *αὐτὰ μετὰ τρεῖς ἡμέρας· νοῆσαι σε γὰρ δεῖ πρῶτον. ἐντέλλομαι δέ σοι κτλ.*
- S. 41, 7: *πληρωθεῖς* A Ant.; *εἰς τὸ πληθός* < P^{ox} Ant.
- S. 44, 9: ob C² *εὐκόπως* oder *εὐκόλως* las, ist nicht zu entscheiden.
- S. 44, 18: die beiden ersten Notate für C² sind zu streichen.
- S. 48, 26 (*ἄλλην*): 'il est un insensé sans pouvoir' C².
- S. 49, 15: *ἀνθρώποις οὖν* ~ AF; 16 *ἐὰν* AFL¹E; 17 *ὕδωρ ἔχουσα* ~ AF; 18 *δίδωσι* AF; 19f. die Umstellung AF.
- S. 50, 1: *ὑπὸ* auch F; *γεγραμμένος* auch F, beides gegen A; 3 *καὶ* < MFLLC².
- S. 51, 2: *εἰσιν]* *εστιν* M *unusquisque est* L².
- S. 52, 8: *λέγω* + *σοι* auch C².
- S. 54, 19 *ἔσομαι*: hier setzt F ein; 21 *φησὶν*, *δοσι* AF; *ταύτην τὴν* AF; *ἔχουσιν* AF; 22 *αὕτη φησί* ~ AF; 23 der Zusatz (A) auch in F; 25 *ἔσται* + *σοι* AF (E).
- S. 55, 1: *γεγραμμένα* AF; 4 *ἀποθέμενος* ML¹ *ἀποθεῖς* F, ausgelassen anscheinend auch von C²; 6 *ὑπὲρ* A Ath.² (Ant. ?) F; 7 *οὖν* < AFC²; *ἐντετελάμην* A Ath.² FL²; 8 *κνρίω* F (Ath.²) LLC²; 11 und 12 *ἐὰν* MF; 12 *αἰτήσουσι* F.
- S. 56, 4: *τὰ [λαλο]ύμενα* M (Joly).
- S. 64, 19: *φησὶν* < AFE; 20 *εὐθύς τὰς ἁμαρτίας* ~ F; *οὐ παντελῶς* AF; *μετανοήσαντα* MF; 22 *ἐν* < MF; *πολλαῖς θλίψεσι καὶ]* *ἡμέραις* *πολλαῖς καὶ θλίψεσι* F.
- S. 65, 2: *ἐνδυναμώσει* F (nur die Endung weicht von A ab); *ἴασιν* richtig (wie M) F; *αὐτοῖς* MAF.
- S. 71, 9: *ἰδῆς* C².
- S. 75, 11: *θλίσσονται* wohl auch C² ('et furent tourmentés').
- S. 78, 7: *οὖν]* Lücke in MC²; 21 *δέκα]* *ἐξ* C¹ ist zu streichen; das Notat beruhte auf einer irrigen Übersetzung Leforts.
- S. 80, 2: *ἐ[πιδῶ]σι[ν* M (Joly); 17: im Apparat ist C² zu streichen, C² liest wie im Text; 21: im Apparat ist der Vermerk über C¹ zu streichen.
- S. 81, 23: 'difficiles à apprêter' C¹.
- S. 94, 12: *ἀλλήλους· καὶ* F; 17 *ὁ δὲ ἄνθρωπος* F; 18 *δὲ* < F.

S. 104: Kap. 110 (Sim. IX 33) lautet in F:

- ... ἐγὼ ὁ ποιμὴν ὁ ἄγγελος τῆς μετανοίας· ἐδειξα καὶ ἐλάλησα τῷ δούλῳ τοῦ 110,1
 θεοῦ. ἔὰν πεισθῇτε [ἐν] αὐτοῖς καὶ ἀκούσῃτε τῶν ῥημάτων μου (καὶ πορευ- (IX 33)
 θῇτε ἐν αὐτοῖς) καὶ κατορθώσῃτε τὰς ὁδοὺς ὑμῶν, ζῆσαι δύνασθε. ἔὰν δὲ
 παραμείνητε τῇ δολιότητι καὶ μνησικακίᾳ, οὐδεὶς τῶν τοιοούτων ζήσῃ
 5 τῷ θεῷ. ταῦτα πάντα λελάληται ὑμῖν τὰ ῥήματα. λέγει (μοι) ὁ 2
 ποιμὴν· Πάντα με ἐπερώτησας; Ναί, φημί, κύριε. Τί οὖν, φησὶν, οὐκ
 ἐπερώτησάς (με) περὶ τῶν τύπων τῶν λίθων τῶν ἀπεληλυθόντων εἰς
 τὴν οἰκοδομήν, ὧν ἐξεπληρώσαμεν; Ἐπελαθόμεν, φημί, κύριε. Ἄκουε 3
 νῦν, φησὶ, περὶ αὐτῶν· οὗτοί εἰσιν οἱ νῦν ἀκούσαντες τῶν ἐντολῶν μου
 10 καὶ μετανοήσαντες ἐξ ὅλης καρδίας αὐτῶν, καὶ ἐπέιδεν ὁ θεὸς τὴν
 μετάνοιαν αὐτῶν καλὴν καὶ καθαρὰν καὶ δυναμένους παραμεῖναι ἐν τῇ
 μετάνοιᾳ αὐτῶν. ἐκέλευσεν οὖν τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν τὰς προτέρας
 ἐξαλειφθῆναι. οἱ γὰρ τύποι οὗτοι αἱ ἁμαρτίαι αὐτῶν ἦσαν. ἐξωμαλίσθησαν
 οὖν εἰς τὸ μηκέτι φαίνεσθαι αὐτάς.

F L¹L²E

1 (Ταῦτα πάντα τὰ προγεγραμμένα) ἐγὼ Lappa-Zizicas (L.-Z.), vgl. *Haec omnia quae supra scripta sunt* L¹ *Haec omnia quae scripta sunt etc.* L² *Haec igitur omnia prius scripta sunt, et* E | τῷ δούλῳ FE τοῖς δούλοις LL 2 [ἐν] L.-Z. | ἀκούσεται F (wie alles Folgende bereits von L.-Z. korrigiert) | τοῦ ῥήματος E 2f. Ergänzung von L.-Z. nach LLE 3 κατορθώσατε F | δύνασθαι F poteritis LLE 5 (μοι) L.-Z. (LLE) 6 με] μοι F | ἐπερώτησας (auch 7) F, vgl. S. 10, 25, 11, 14, 14, 7, 15, 11 7 (με) L.-Z. (LLE) | ἀπολελυθέντων F, vgl. S. 84, 18f. 10 et vidit L² cumque vidisset L¹E 12 οὖν < LLE 13 ἐξαλειφθῆναι F